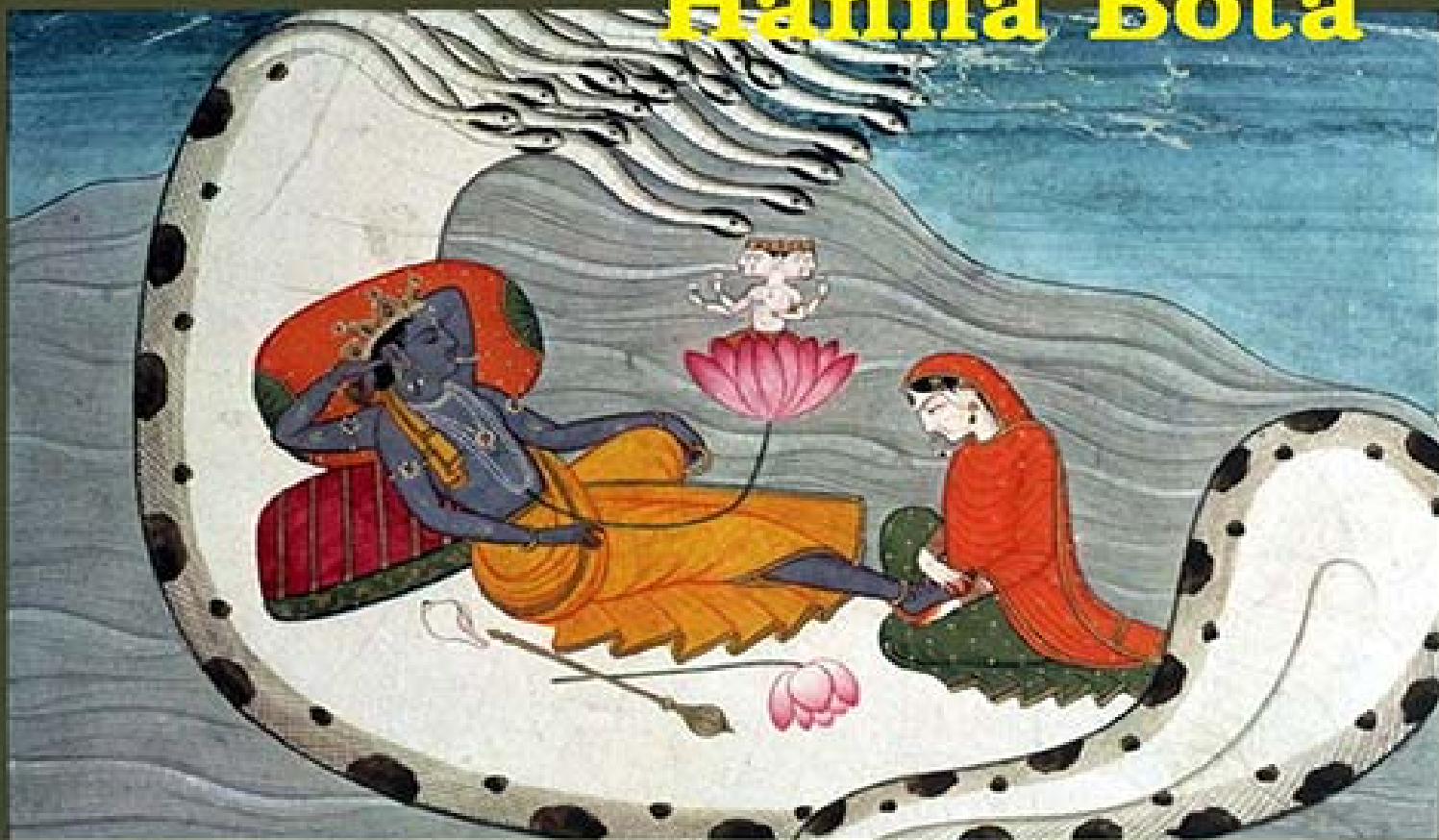

Hanna Bota

Dansând pe Gange

eLiteratura

Roman

Hanna Bota

Dansând pe Gange

eLiteratura
2014

Dansând pe Gange
Hanna Bota

Roman

Coperta: Leo Orman
Ilustrația copertei: *Vishnu și Lakshmi pe Shesha*
Nāga (regele șerpilor primordiali), cca. 1870, autor necunoscut

Ediție electronică protejată DRM de Universal Online Promotion SRL,
și difuzată de Universal Online Promotion SRL prin elefant.ro

eLiteratura este editura societății ePublishers SRL
CP 9-9, București, Tel./Fax: 021 312 8212
office@ePublishers.info / info@ePublishers.info
www.epublishers.info

ISBN ePUB: 978-606-8452-88-3
ISBN PDF: 978-606-8452-89-0
ISBN Print: 978-606-8452-86-9

© 2013, 2014 eLiteratura
Toate drepturile asupra ediției electronice sunt rezervate editurii ePublishers

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Cuvânt de însoțire

Hanna Bota scrie cărți ale descoperirii de sine prin Celălalt, prin Ceilalți. Această mare și veche temă are, în cazul ei, o rezolvare aparte, căci Celălalt este nu doar cel din vecinătate, ci și, mai ales, cel de foarte departe, trăitor în orizonturi exotice, acolo unde diferența e stridentă și numai privirea laterală, în mai multele sensuri ale acesteia, poate conduce spre esența umană, spre miezul tare al ființei. Punând la bătaie, în surprinzătoare conexiuni, feluritele instrumente de cunoaștere și interpretare pe care le-a acumulat în timp: literatură, etnologie, antropologie culturală, teologie, nu se mulțumește cu privirea fixă, focalizată, ghidată strict de regulile științei sale, ci tentează pași lăaturalnici, sensuri derivate, improvizează interdisciplinar, se pune pe sine în locul celuilalt pentru a-i descifra perspectiva, neliniștile, modelul de lume.

Ultimul canibal ne purtase în insulele Vanuatu din Pacific. De data aceasta, jurnalul eseistic de călătorie, cu inserții poematice și desfășurări epice, rotunjește povestea căutării de sine prin iubire a Laviniei, tânără muziciană româncă, urmărind-o în țara sa, mai întâi, în Italia și India, apoi, într-o curgere de întâmplări involburate, rătăcitor-inițiatice, între Occident și Orient, cu toate simțurile în alertă. Apa e motivul central al cărții. De la Dunăre la Gange, de la lacrimă la diluviu, izvor susurând ori val înfuriat, ea e simbol al vieții, al luptei pentru supraviețuire și pentru închegarea unui oricât de firav rost. Tot ea traduce reverii identitare, coșmaruri negre, tensiuni și crize. Vârtejul explorării de sine își asumă traversarea întunericului ca singur drum la îndemână spre lumină. Drum „desenat în

tine ca o hartă a direcției către comoara de mare preț” și ezitând benefic, în noua și incitanta carte a Hannei Bota, între realitate și ficțiune, cu irizări fantastice și nenumărate uși (între)deschise de-o parte și de cealaltă a înaintării destinale.

Irina Petraș

Prezentarea romanului *Dansând pe Gange*

Fascinată de India, autoarea a căutat să creeze un personaj venit acolo din Occident (plecată în Italia dintr-un sat de lângă Dunăre, cu rădăcini în bunul simț transmis de țăranul român): Lavinia. Aceasta întâlnește o lume străină și totodată apropiată de țara ei părăsită; întâlnește de asemenea un sistem religios și filosofic diferit, precum și un bărbat, Rahul, care în adâncul lui e omul determinat să înainteze în aceeași căutare a sensului vieții, ca și ea. Prin ochii lui, pornind de la Santiniketan, de sub arborii lui Tagore, ea va înțelege India, va descoperi nevoia, dar și posibilitatea de a-și găsi rostul.

Dar India nu înseamnă doar măreție și nevoie, înseamnă mult fantastic, înseamnă mister, miracole care se înscriu perfect în cadrul veșnic, atingând transcendentul închinătorilor la zei. Dacă Lavinia căutase să înțeleagă rațional unele evenimente, acolo nu mai are căutări raționale, lucrurile sunt luate ca atare, acceptate în miraculosul lor, chiar dacă i se oferă la un moment dat explicații cu trimiteri spre fizica cuantică, câmpul biomagnetic al planetei etc.

Iată câteva fragmente dintr-un articol apărut în revista Forum V.

UN ROMAN FAUSTIAN: Hanna BOTA, *Dansând pe Gange* (ms.)

Ion Soare, „Forum-V” – Revistă de cultură editată de Forumul Cultural al Râmnicului; anul IV, nr. 1(10), trim I / 2009, pag. 4.

Romanul are la bază mica „perioadă indiană” a autoarei, din timpul unei călătorii inițiatice, dar și alte experiențe „europene”, inclusiv cea „de la

țară”, din România, care-i smulge, și aceasta, pagini admirabile. Majoritatea personajelor (Massimo, Rahul, Sitar ș. a.) gravitează în jurul eroinei principale. În percepția noastră, Lavinia este cea mai *complexă*, atractivă până la fascinație și – în același timp – credibilă plăsmuire feminină pe care am cunoscut-o în universul cărților. În felul ei, eroina e o idealistă, atât în plan individual. Dorința sa de trăire plenară, apropiată de absolut, se manifestă nu numai la nivel afectiv, ci și rațional, într-un echilibru remarcabil. Existența ei spirituală și afectivă se desfășoară la cote înalte, de unde și o anumită inadaptabilitate intimă, niciodată mărturisită, permanent depășită printr-o luptă eroică, nesesizată sau neapreciată de „omul comun”. Rutina și mărginirea spirituală, mercantilismul și convențiile sociale ale lumii europene „civilizate”, nu au cum să-i procure mulțumire unei asemenea ființe. Deznodământul este previzibil (el izvorând din logica faptelor și, deopotrivă, a propriilor trăiri): ca un alt Faust, ea nu-și poate afla o împlinire personală înaltă și se întoarce într-o țară și o umanitate care nu sunt false și nici convenționale, în care știe că e nevoie de ea. Singurul ei compromis, mare cât restul vieții sale, este, de fapt, un sacrificiu asumat: ce poate fi mai frumos, decât să-ți cauți fericirea în procurarea bunăstării altora, într-o vreme bulversată de dezbinare și individualism?

Titlul paginii de față include două idei / comparații care ar putea să-i surprindă atât pe cititori, cât și pe autoare, căci el trimite atât la celebrul alchimist, cât și la nu mai puțin vestita capodoperă goetheană. Cum putem, oare, interpreta altfel, hotărârea de la urmă a Laviniei, aceea de a se întoarce la Calcutta, acolo unde o comunitate umană avea nevoie de ea – de mintea ei bogată, de sufletul ei generos? În căutarea sensului vieții, Hanna Bota are curajul și înțelepciunea să susțină artistic ideea că există ceva mai presus decât dragostea transcendentă „care are drept de viață și de moarte asupra omului, încât să-ți dai viața fără teama că n-ai trăit destul, fără gândul că te poate aștepta ceva mai înalt, mai netrăit” (*Maria din Magdala*): iubirea de oameni. (...) Scriitoarea reușește aici, printre puținii romancieri contemporani, performanța de a nu miza pe senzualitate, mergând, totuși, la esențe ale sexualității, dar fără să recurgă – rigid și didactic – la considerații

de natură sexologică. În plus (sau poate tocmai de aceea!), izbutește să redea de minune acel proces inefabil, acea stare greu de exprimat numită „misterul feminin” (și asta în ciuda unor sceptici care afirmă că femeile nu ar avea capacitatea de a-l defini, iar bărbații care încearcă să-l exprime, s-ar afla sub influența lui Eros, deci ar fi lipsiți de necesara obiectivitate!).

Cel de-al doilea personaj important al cărții, este un erou colectiv: India însăși, fundal policrom și proteic al avatarurilor inițiatice ale eroinei și, totodată, „scenă” pentru existențialul „joc” al acesteia, cu sute de actori – câțiva – însemnați, dar și cu o mulțime de figuranți, în dramaticul spectacol al lumii în general și al Indiei în particular. Prezența ei e copleșitoare: nesfârșită ca întindere, cu spații de natură luxuriantă și exotica alternând cu terenuri sărace și aride; cu clădiri somptuoase și monumente de artă veche indiană (printre care strălucește, ca o uriașă bijuterie, una din minunile arhitectonice ale lumii – **Taj Mahal**-ul), nu departe de care se află insalubrele și modestele căsuțe ale indienilor de rând; cu o minoritate de locuitori ale căror opulență și lux par a fi desprinse din *O mie și una de nopți*, dar și cu alții – majoritari ca număr –, trăind la limita de jos a subzistenței (atunci când nu-și petrec viața sub cerul liber, lungiți direct pe stradă, asemenea viețuitoarelor!). Ochiul atent al scriitoarei focalizează frecvent asupra copiilor – ciufuliți, zdrențăroși și nu tocmai curați, dar întotdeauna isteți și întreprinzători, adevărați Gavroche(s) indieni în luptă cu viața; ei – „viitorul” care poate deveni reprezentantul oricăreia dintre cele două ipostaze ale țării: măreția ei fascinantă, ori mizeria și promiscuitatea...

Cine este autoarea acestei cărți?

Hanna Bota (născută la 7 iulie în 1968, Cluj Napoca) licențiată în teologie (1999), în filologie (2003), master în etnologie și folclor (2004) la Universitatea din București, doctor în antropologie culturală la Universitatea de Vest din Timișoara (2012), este cercetător științific la Institutul de Istorie Orală, Universitatea Babeș Bolyai din Cluj Napoca.

Poetă și prozatoare, colaborează la diverse reviste din țară și străinătate.

Cărți publicate

Poezie:

Candidați pentru ploaia târzie, Ed. Idea, Cluj Napoca, 1994;

Dincolo de sine, Editura Viață și Sănătate, București, 1997;

Ultimele poeme închipuite ale lui VV în transcriere imaginară de..., Editura Etnograph, Cluj Napoca, 2003;

Elogiul pietrei, Editura Etnograph, Cluj-Napoca, 2004;

Jurnalul unui nabi, Editura Graphe, Cernica, 2007;

Don't Play with the Snakes, Editura Napoca Star, Cluj Napoca, 2008; antologie de poezie tradusă în engleză;

Poeme pentru Yerutonga, Editura Brumar, Timișoara, 2010;

Omul și piatra, colecția Opera Omnia, Editura TipoMoldova, Iași, 2013;

Poeme hindice, Editura Limes, Cluj Napoca, 2013.

Proză:

Tabla de șah, Editura. Limes, Cluj Napoca, 2006;

Maria din Magdala, Editura Limes, Cluj Napoca, 2007;

Cronicile memoriei, jurnal, memorialistică, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2010;

Maria di Magdala, Edizioni Moderna, Ravenna, Italia (traducerea în italiana a romanului *Maria din Magdala*), 2010;

Ultimul canibal. Jurnal de antropolog, Editura Cartea Românească, București, 2011.

Dansând pe Gange, roman, ediție electronică, eLiteratura, București, 2013.

Hanna Bota este de asemenea prezentă în **antologii de poezie** (aici sunt menționate numai cele traduse în limbi străine):

în franceză: *La nouthesie par la poesie*, Editura L'Harmatan, Paris, 2004, sub traducerea și îngrijirea lui Ștefan Bratosin;

în engleză: *Voices of Contemporary Romanian Poets*, Editura Sedan, 2007, Cluj Napoca, sub traducerea și îngrijirea lui Dan Brudașcu;

în maghiară: *Kortárs román költők*, Editura AB-Art, Bratislava, 2007, sub traducerea și îngrijirea lui Balázs F. Attila;

Szabadulás a gettóból, Editura AB-Art, Bratislava, 2009, sub traducerea și îngrijirea lui Balázs F. Attila;

în slovacă: *Antológia súčasnej rumunskej lyriky*, Editura AB-Art, 2007, Bratislava, sub traducerea lui Zorán Ardamica și Jitka Rožňová;

în cehă: *Tahle čtvrt' je naše, Současni rumunští básníci*, Editura AB-Art Praha / Bratislava, 2008, traducerea: Olga Chojnacka, Barbora Hartigova, Jitka Lukešová, Jiří Našinec, Lucie Szymanowska, Libuše Valentová, Tomáš Vašut;

în coreeană, ediție bilingvă coreeană-engleză: Suwon City, Korea, 2008, traducerea în coreeană de Yong-suk Park;

în slovenă: *PESNIKI, čacajoči na angela*, Editura Apocalipsa, Ljubljana, 2009, traducerea: Zsolt Lukács.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj.

VISHNU ȘI LAKSHMI PE SHESHA NAGA, PICTOR NECUNOSCUȚ, CCA. 1870

DANSÂND PE GANGE

RÂUL GANGE

Capitolul 1

N-am murit, deși în zilele astea toți șușoteau că voi muri. Credeau că n-aud nimic, dar, chiar și așa, uite, n-am murit! Sunt vie, acum pot să-mi mișc mâinile. Ridic mâna dreaptă, îmi răsfir degetele în fața ochilor, îmi ating fața, ce senzație stranie, parcă ar fi niște degete străine, iar pielea feței e atât de sensibilă că mă înfior, îmi simt sprâncenele, aș avea nevoie de un pensat, mi-au crescut neîngrijit – de când oi fi zăcând aici? Trec degetele ca un pieptene printre șuvițele de păr cârlionțat, ridic o șuviță să-i văd culoarea șaten-blondă, dar mi se pare cenușie. Îmi mișc mâna stângă, n-o ridic, îmi amintesc că am o perfuzie în antebraț aplicată cu o branulă, mă înclin să văd ce culoare are branula, e portocalie sau roz, dacă văd bine în semiobscuritatea salonului, veioza aceasta face să văd totul alb-cenușiu, mi-a fost frică să nu-mi fi pierdut simțul culorilor, așa am visat în timpul lungilor ore de semiconștiență, era totul gri, dar branula e portocalie sau, mă rog, roz – văd deslușit că nu e cenușie. Oare voce mai am? Să nu-mi fi fost atacate corzile vocale, ele sunt meseria mea.

Visam că alergam pe câmpuri uscate, pe câmpuri fără picătură de apă și că strigam după cineva să mă salveze de secetă, să salveze lumea întreagă de secetă, dar n-aveam voce. Întregul Pământ căzuse într-o uscăciune încât vedeam doar crăpături, totul mi se arăta despicat, plesnit în suprafața sa: pojghița terestră, pielea oamenilor, coaja fructelor, pielea frunzelor desenau adevărate hărți ale dezhidratării. Ochii, mai ales ochii oamenilor plesneau de uscăciune. Câinele mamei mele, Polo, pentru că nu murise înecat, acum avea ochii stinși din lipsa apei. Se usca planeta. De ne iubire, îmi spunea Ganga, iar Gangele avea albia lată plină de țărână, o cireadă de boi zebu adăstau de colo-colo.

Când medicii au încercat să vadă dacă sunt conștientă și mă strigau sau mă înțepau ca să reacționez, eu simțem tot ce mi se face și mă străduiam din răputeri să răspund, dar nu puteam scoate niciun sunet, cât de mic, această neputință era mai cumplită decât visul. Cum o să mai cânt dacă au fost afectate corzile vocale, ar fi trebuit să-mi fac o asigurare pe corzile vocale, cum fac alții pentru viață, casă, mașină, chiar pentru picioare și-a făcut o actriță asigurare, dacă-mi amintesc bine. Miza vieții mele e în voce, așa cum e ea, deși nu e strălucită – cum crezusem cu infatuare ani la rând; acum sunt conștientă că am rămas în mediocritate, și e dureros de recunoscut acest adevăr. Dar cum să aflu dacă mai am sau nu voce? Nu pot să mă apuc să cânt, ar crede pe-aici că-s nebună, că până la urmă boala mi-ar fi afectat creierul, apoi poate i-aș speria pe pacienții de alături, nici nu știu câți sunt, suntem despărțiți prin paravane, le-am auzit unora doar gemetele. Încerc să tușesc, dar mă doare pieptul și tușesc fără sunet, am eșuat în a-mi auzi vocea, dar ce senzație stranie, nu m-aș fi gândit înainte, să stai în același pat cu moartea, cu posibilitatea morții, cu așteptarea la care eram supusă zi de zi, așteptarea lor de-a mă hotărî odată, mor sau trăiesc, chiar asta am simțit: au obosit să mă mai pândească, doar Rahul îmi simțea lăuntrul viu, Eliah a lipsit mai tot timpul, părea atât de liniștit, aproape detașat.

Am știut tot timpul că nu voi muri, eram prea vie pe dinăuntru ca să încetez să exist. Ca să încetezi să exiști trebuie să-ți moară spiritul, adică să te golești pe dinăuntru, așa cum i s-a întâmplat lui Mihail; prima dată l-au ucis în suflet, când el a văzut că satul n-are nevoie de el și că sacrificiul lui nu numai că e refuzat, dar e considerat un blestem, parcă n-a mai vrut să trăiască, parcă tot scopul vieții și-l angajase în acel gest de dăruire, a cedat prea ușor. Este singurul lucru pe care mi-l reproșez – de ce n-am stat cu spiritul meu lângă el ca să-l sprijin, am leșinat ca o fetișcană speriată, m-am dat deoparte protejându-mă, dând curs fricii, știu! Frica mea l-a făcut să dispară, era ca o trădare, ca atunci când la răstignirea lui Christos ucenicii au fugit de spaimă, el s-a trezit singur și s-a dus trist la moarte, cunoscându-le slăbiciunea. Când mi-am revenit, era prea târziu. Dar, chiar dacă în zilele astea eu am trecut prin vecinătatea morții, pe mine nu m-a ucis nimeni în

spirit, ca apoi să-mi cedeze trupul, abia acum încep să înțeleg rostul meu pe lume, rostul meu pornind de-aici, din India. Dumnezeu nu te lasă să mori până nu înțelegi rostul vieții; ți se dă cel puțin o șansă în viață ca să alegi între cele ce trec și cele ce rămân veșnic. Ani întregi te pregătești pentru clipa aceea, momentul acela e ora ta astrală, dacă ar fi să folosesc expresia lui Ștefan Zweig, cât despre ora mea astrală ea nu s-a împlinit încă, ori nu am conștientizat-o, deși am avut multe momente în care a trebuit să decid dacă s-o iau pe o cale sau pe alta.

Nu-mi pare rău de nimic, fiecare ușă pe care am intrat a însemnat o nouă etapă în viață, poate dacă intram pe alta ar fi fost altfel – cu siguranță ar fi fost altfel – dar teoria aceasta a ușilor deschise și închise învățată de la Mihail și confirmată de Eliah mi-a fost până acum cel mai bun fir roșu prin labirintul alegerilor. Cum să-ți alegi drumul? Câte cărări – atâtea uși, câte uși – atâtea vieți prin care să mergi. Dar să nu mă mai gândesc acum la ușile deschise, am să mă gândesc altă dată, acum ar fi bine să aflu dacă am sau n-am voce! Ce s-ar întâmpla dacă aș pierde-o? Tot ce-am învățat, tot ce-am construit și câștigat până azi, s-ar năruia. Ar fi ca o ușă trântită în nas după ce am muncit atât și am văzut drumul deschizându-se spre libertate. Abia acum aș fi liberă să rămân sau să plec, să stau pe picioarele mele fără alte proptele, dar nu știu dacă mai am nevoie de libertatea aceasta. Ce ironie: să realizezi că ai ajuns la o treaptă pentru care ai muncit toată viața, tocmai în momentul în care să știi că nu ai nevoie de treapta respectivă, că ai atins-o degeaba.

Îmi dau seama că, după ce alegi să parcurgi niște drumuri, nu mai e atât de simplu să renunți la ele, să te întorci la răscruce ca s-o iei de la capăt. Poți face asta cât ești tânăr, cât timp investițiile nu sunt atât de mari încât să te simți ruinat dacă pierzi, poate de aceea n-ai voie să dai totul pe-o singură carte, cum a făcut Mihail, nu poți să ștergi toate direcțiile păstrând doar una singură, nu poți da totul într-o singură profesie, să mizezi pe o singură relație ca fiind unica posibilă, trebuie să păstrezi câteva procente de siguranță ca să nu falimentezi sufletește când ți se trântesc ușile în nas, multe feste poate să-ți joace viața! Dar gândești prea pragmatic – ar striga la

mine Massimo, nu poți să ai tot timpul rezerve, e ca și cum ai păstra căi de ieșire ca să fugi când dai de greu și atunci dăruirea ta nu e totală, e falsă, e de-a dreptul meschină! Da, uneori, noi doi gândim diferit, dar dacă nu m-aș fi protejat singură în viață, prin câte am trecut deja, aș fi fost și eu ca Mihail, o victimă a satului meu, sat care poate fi profesie, societate, familie, orice altceva. Ce mă fac dacă mi se închide aici cariera muzicală, singura meserie care-mi place și singura pe care știu să o fac? Nu m-am gândit până acum, dar e timpul s-o fac!

Chiar așa, pe mine mă interesa dacă pot sau nu să cânt în viitor, pe când toți cei din jurul meu erau interesați de accidentul care m-a adus aici. Vorbeau de sinucidere, habar n-aveau că este singurul lucru pe care n-aș putea să-l fac. Mă pot sacrifica, mă pot retrage, pot suferi, pot dăruia până la renunțare de sine, dar am prea mult respect pentru viață ca s-o iau cu sila. Nu m-ar putea duce nimeni la disperarea aceea încât să-mi iau viața. Deși Eliah a spus că da! Eliah a avut întotdeauna dreptate. Chiar și lui i s-a întâmplat asta, dorea să termine cu viața, el, care pare cel mai echilibrat om de pe fața pământului (uneori cred că parcă nici n-ar fi om ca noi toți, dar propoziția asta nu o rostesc până la capăt, ar zice alții că-s nebună, însă aici, în India, se întâmplă atât de multe lucruri anormale pentru ceea ce evaluăm noi europenii ca fiind normal, încât nu m-ar mira să aflu că Eliah nu e pământean).

Oare, cum am ajuns aici? Ar fi trebuit să mor, după spusele celor din jur, dar sunt vie! Pot să-mi mișc picioarele, simt cearceaful învelindu-mi trupul, îmi simt cu mâna dreaptă creasta iliacă foarte pronunțată, cred că am slăbit tare de tot, oare voi putea să-mi amintesc tot ce s-a întâmplat? Nu știu de ce și cum am fost adusă aici, nu știu câte zile au trecut, dar îmi amintesc cu claritate plânsul lui Rahul după ce toți au ieșit din salon, când credea că nimeni nu-l vede. Plângeam cu el în suflet. Aș fi vrut să-l liniștesc, dar nu puteam să mișc niciun deget, nu-mi puteam deschide nici ochii. Rahul – când îmi vine el în minte mă săgetează în stomac de dor, deși parcă tot timpul mi-e în minte, parcă nicio clipă nu pot disocia existența mea de existența lui, deși am așezat atâta distanță între noi. Parcă toate distanțele de

pe lume nu fac decât să înțelegem că ele nu sunt suficiente și că niciodată n-o să mai putem rupe cele două vieți. Îmi spunea că pământul e rotund tocmai de aceea, ca să revin, că dacă mă voi distanța atât de mult cât permite planeta, eu, de fapt, nu voi face decât să alerg spre el, pe partea cealaltă a pământului; fugind mai repede încolo, mai repede mă voi apropia.

Ajută-mă, gândule, să găsesc amintirea, am nevoie să reușesc să leg lucrurile, nu doar întâmplările, ci semnificația lor. Poate voi găsi ușa salvării, poate ea a stat lângă mine ca Poarta Indiei, uriașă, neînchisă vreodată pentru că nu i-a fost construită ușa, să intru ca o furnică prin Arcul meu de Triumf, arc care de înalt ce era, nu am reușit să-l văd. Acest timp, spațiul acesta în care trăiesc de o vreme, mi-au dat viața peste cap. Orice răvășire poate să aibă ca scop o nouă ordine, o nouă rearanjare, dar acum trăiesc într-o dimensiune asupra căreia îmi scapă controlul. Ca urmare, într-un astfel de moment, ar zice Massimo, te simți inconfortabil, tu, care vrei să cunoști fiecare pas ce urmează, tu, care nu poți trăi surpriza decât în lumea artei; în cea reală orice surpriză trebuie să fie dozată adecvat controlului tău pragmatic – oh, da, Massimo, nu poți să mă părăsești nicio clipă cu remarcile tale sarcastice și adevărate; uite, aici, în India, am trăit surpriza și răsturnarea cum nu mi s-a întâmplat niciodată în viață și nici nu mai controlez nimic, vreau doar să înțeleg rostul trăirilor mele, îmi dai voie? Rostul vieții – spune Eliah – nu este împlinirea personală, egoistă, asta e o găselniță occidentală, s-au infestat și indienii de ea, împlinirea personală despre care se face atâta caz te rupe de ceilalți, te izolează, te înalță în mod fals pe un pedestal de unde te vei folosi de toți ceilalți doar pentru ca ei să-ți îplinească nevoile ce nu suferă amânare, nici anulare, te închide apoi într-o cochilie în care crezi că încape tot universul, e un păcălici pentru a justifica iubirea de sine, păguboasă, mincinoasă; îți umflă ego-ul până să crape, și tot nu renunți, că ai orbit pe cale. Rostul vieții e împlinirea planului universal, dezvoltarea conștiinței tale – prin propria alegere, aici e paradoxul. Ești o părticică din univers, dacă nu-ți găsești locul în mozaic te vei îndepărta singur, ca deșeu, iar locul tău va rămâne gol, nimeni nu-ți poate lua locul în marele plan, dar opera se întregește indiferent ce alegi. Nu știi

dacă ceea ce trăiesc reprezintă un eșec, o ușă închisă pe care am forțat-o sau este un mare câștig pentru a-mi descoperi și accepta rostul în lume. Oare de ce să-mi găsesc sensul vieții atât de departe de casă? Mi-am spus că nu mă voi mai întoarce niciodată în țara mea. Oare mi-am închis singură ușa, definitiv, printr-o hotărâre pripită, în urma durerii pricinuite de moarte, sau ea s-a închis natural?

Partea întâi
CĂLĂTORIA

Capitolul 2

Cursa Frankfurt-Calcutta a fost afișată pe ecranele de plecare pentru îmbarcare la poarta B 57. Massimo o însoțea pe Lavinia, ducându-i mica geantă de voiaj, bagajele mari au fost cântărite și predate încă din Milano. Bărbatul venise cu ea nu doar să nu o lase singură, oricum femeia era foarte obișnuită să călătorească singură, meseria ei o punea adesea pe drumuri, dar de ceva vreme simțea în atitudinea ei ceva ce l-a pus pentru prima dată serios pe gânduri. Ar fi putut s-o însoțească și altă dată în călătoriile ei, ea îl rugase adesea, dar a evitat, i se părea prea obositor, era un tip comod, chiar dacă părea activ, avea ca argument serviciul, chiar și atunci când ar fi putut să-și ia lejer câteva zile libere, chiar și atunci când călătoria s-ar fi putut termina cu un timp petrecut în intimitate într-o stațiune turistică deloc de neglijat, poate exotică, el totuși alegea să rămână acasă. Era directorul unei firme de vânzări de automobile japoneze, afacerile merseseră din ce în ce mai bine, italienilor le plăceau tot mai mult micuțele mașini asiatice, fiabile, la preț accesibil, astfel că Massimo, în timp ce făcea bani, o lăsa pe fată să-și vadă singură de carieră. Apoi interveni criza economică. Nu ar fi avut lipsuri financiare mari, dar el continuă să se avânte în investiții, ceea ce amenința toată afacerea cu falimentul. Lavinia nu știa de starea adevărată a lucrurilor, oricum nu i-ar fi putut reproșa niciodată nimic, a susținut-o în tot acest timp, a investit în formarea ei, când a fost nevoie i-a finanțat călătoria, cursuri, specializări. Avea un contract provizoriu la Milano și tot mai des este invitată să concerteze în diferite orașe ale Europei, dar aranjamentul nu reprezenta încă suficientă stabilitate.

Se așezară la rând pentru verificarea corporală și a bagajelor de mână. N-ai voie aici, îi spuse Lavinia, trebuie să ne despărțim. Știu, stau cu tine

până la barieră, îi spuse el ținând-o în continuare de mână, apoi înaintară fără să-și mai spună ceva. Acolo îi întinse mica geantă și o privi în ochi fără să-i lase mâna. Ea îi susținu privirea deschisă, zâmbitoare, dar bărbatul o simți cu gândurile aiurea. Niciodată n-a fost atât de detașată, își spuse Massimo, se desprinde de mine. Oare simte că s-a mai întâmplat să plonjez și-n așternutul altora? Tocmai acum s-a pus pe insistențe și fetișcana aceea, cu telefoane acasă, ce proastă! Simți că i se strânge inima.

O sărută pe Lavinia, ea îi răspunse scurt, îl mângâie pe obraz și dădu să plece. Știi că mi-e jenă să mă manifest în public, preciză ea când el încercă s-o mai rețină în îmbrățișare. Așa era, pudoarea o făcea reținută în public, dar compensa din plin în intimitate, ceea ce le-a creat o legătură frumoasă până acum, continuă Massimo gândul, dar cu voce tare spuse: ești cu gândurile departe. Cred că da, aprobă ea, e o călătorie care mă emoționează mai mult decât toate celelalte la un loc; parcă tot ce-am citit, tot ce am căutat să aflu, mă face să mă simt mai nepregătită pentru ceea ce voi trăi în următoarele două, trei luni. Nu e vorba doar de timpul lung, e vorba mai mult de lumea contrastelor în care mă pregătesc să intru, dar cred că o să fie bine, fii liniștit – îl asigură ea, dar această propoziție a fost rostită atât de des în ultimele săptămâni, încât el își dădu seama că nu-i era adresată lui, cât ei însăși, parcă își făcea o terapie de gândire pozitivă! și el se enervă pentru asta, o simți și mai înstrăinată. Ce aștepta de fapt de la această călătorie? Era doar un curs de pregătire pentru genul oriental de muzică vocală, ceea ce poate nu îi va folosi niciodată în viață, ea îi explica despre modulații pe care era bine să le stăpânească, tehnici nefolosite în Occident, voia să-și caute un stil nou de interpretare. Ceva nou de învățat și atât! Totuși, bărbatul o suspecta de altceva: fata aștepta ceva, oare și-a formulat clar în minte ce vrea să facă, era conștientă de asta? Voia o schimbare, era clar, era înfometată de o schimbare! Nu monotonia vieții o speria, viața ei era destul de activă și făcea ce-i plăcea cu adevărat; lipsa de sens, însă, o speria! Acum îi deveni foarte clar lui Massimo. Măcar de ar fi fost mai atent în lunile trecute, ar fi putut veni în ajutorul ei fără să le fie pusă legătura în pericol, dar a fost prea egoist și s-a lăsat dus de implicațiile lui cu fata

aceea, apoi demersurile profesionale, tremura pentru afacere, iar când Lavinia a primit invitația la curs, el nici atunci n-a observat pericolul. Exista cu adevărat un pericol? Doar intuiția îi putea servi acum răspunsuri, argumente nu ar fi fost de găsit, însă Lavinia se apropia de unul din momentele de criză ale vieții, când va trebui să răspundă la unele întrebări majore, primul prag la cei 30 de ani. Massimo cunoștea atât de bine pragurile crizelor, tocmai trecuse și el de cel de 40, Lavinia, cu intuiția feminină și inteligența ei, reușise să-l ridice din pragul depresiei, determinându-l nu doar să-și accepte drumul, ci să fie chiar mândru de ceea ce este, pe când ea se va confrunta cu criza la distanță de el, aceasta nu va face bine relației. Poate ar fi fost mai bine dacă legaliza prin căsnicie legătura, demult știa că n-ar vrea altă soție, chiar dacă i-au mai plăcut și alte fete.

O privi cum se îndepărtează, cum își așează ceasul, telefonul mobil, cureaua în coșul de plastic, apoi, când se descălță pentru verificare, își ridică mâinile pentru ca femeia în albastru să-i pipăie trupul, o văzu pe aceasta insistând în dreptul sânilor și pe coapse, femeia lui părea o fetiță acolo, doar în ciorapi și cu mâinile întinse a joacă, îi veni s-o cheme înapoi, să-i spună c-o iubește și că nimic nu are importanță mai mare pentru el decât ea, dar tăcu, sunt lucruri care nu se spun niciodată; ea, după ce-și recuperează lucrurile, se mai întoarce spre el încă o dată, îi făcu semn cu mâna zâmbind și ridicând din umeri a acceptare privind sistemul de securitate, apoi se îndepărtă. Vorbiră la telefonul mobil până la urcarea ei în avion, vrute și nevrute, era singura dată când lui îi părea rău că n-o însoțește, singura dată când nici nu ar fi putut s-o facă, două-trei luni ar fi fost peste măsură de mult.

Capitolul 3

Rămâi cu bine, Lavinia, am auzit vocile lor. Cu bine tuturor, răspundeam privindu-i. Au trecut mulți ani de atunci, de când am hotărât plecarea.

Da, plecam!

Nu mă voi mai întoarce niciodată în țara mea, îmi ziceam, *niciodată*, ce cuvânt cumplit!

Să fi fost anul acela unul fatidic? De trei ori a ieșit Dunărea în furia-i năprasnică peste noi, de trei ori a inundat satul; de două ori am scăpat mai ușor, doar spaima și nesiguranța a tot ce ești și ai s-a cuibărit în suflet și nu a mai vrut să plece, așa că a treia inundație i-a prins pe oameni resemnați în incapacitatea de a se lupta cu soarta.

Am venit acasă după a doua inundație, terminasem anul doi la Academia de Muzică din București; la început am fost puțin nemulțumită că am pierdut șansa de a studia peste vară în Italia, la Pisa, oportunitate de care m-aș fi putut folosi, fiind și eu printre studenții selectați; e adevărat, mi s-a părut că profesorului i-au plăcut mai mult formele mele decât piesele pe care le-am compus, oricum, șansa s-a dus, voi sta acasă cu mama, mă voi goli de toată mizeria pe care am adunat-o într-un oraș aglomerat, numai praf și fierbințeală, concurență, zâmbete false, sunt obosită, prea le văd doar pe cele urâte, sunt și lucruri frumoase – așa gândeam în acel iunie.

Am găsit-o pe mama în grădina cu zarzavaturi, nămolul acoperise straturile, ea încerca să curețe căpățânile de varză, le pipăia cu mâinile, aduna nămolul în căușul palmelor, arunca încărcătura într-o găleată de plastic, când se umplea, o căra la marginea grădinii. Așa curățase ce mai rămăsese din vinete, ardei, roșii – aracii de la roșii stăteau în toate direcțiile,

împungând noroiul ca niște sulite frânte după un război pierdut, se vedeau urmele degetelor mamei în nămolul ce făcuse crustă. De câte ori se ridica să care găleata, Polo, câinele ei alb, numai cârlionți, sărea de la umbra viței de vie și prindea cu dinții mânerul găleții, s-o ajute parcă. Câțelul n-avea voie între straturi, a înțeles repede care e rostul lui pe lângă stăpână. Ai adus niște apă, Lavinuca maică? m-a întrebat mama de cum mă văzuse. Aveam o sticlă de apă minerală în mână, pe care n-am apucat s-o desfac, așa că i-am întins-o. Fața i s-a luminat, a băut cu o sete pe care n-o mai văzusem. Toate fântânile sunt pline cu nămol – îmi explică ea când se opri să-și tragă răsuflarea. Nu e apă în tot satul, ne aduc la chioșcul de la primărie câte ceva, dar nu apuc să cumpăr, că iau alții tot. Ți-e sete? Am dat din cap că nu, atunci ea bău toată sticla fără să se mai oprească.

Era cald și umezeală ca la tropice. Mi-am lăsat bagajele pe treptele casei și am căutat un pic de apă să mă spăl de praf și transpirație. Mi se lipise tricoul de spate sub rucsacul mare, părul cârlionțat se lipise și el obraznic de gât, m-am descălțat aruncând adidașii cât colo, mi-am dat jos blugii strâmți, scoțând din bagaj niște pantaloni mai lejeri. Mama mi-a turnat apă în lighean, era gălbuie. Așa e toată apa pe vale, așa e toată Dunărea, în fântâni nu este deloc. Oamenii merg cu căruțele și aduc apă în butoaie din satul vecin, de peste deal. Eu încă nu am fost, n-aș fi putut să ridic butoiul, m-am descurcat cum am putut, dar deseară poate ai să mergi tu după niște apă, să avem măcar pentru mâncare, că de spălat, ne-om spăla și-n asta, arătă ea spre lighean; într-o săptămână, două, se va curăța. Așa mult? o întreb uimită. Păi da, dacă nu stă ploaia, nici apele nu se curăță. Dacă va continua să plouă mult, vom avea probleme și cu casa, inundația asta a slăbit tare fundația, s-a infiltrat în perete mult în sus; abia atunci am observat dunga ce delimita peretele ud de cel uscat. Era necesară o reparație serioasă. Lasă, vorbim cu Mihail și ne va ajuta el, am spus așa, într-o doară, ca s-o încurajez, dar ea parcă aștepta propoziția aceasta. Vorbești tu cu el? întrebă plină de speranță, crezi că ne va ajuta? Ei nu-i plăcea să-i ceară nimic, se simțea vinovată că nu a avut bani să-l dea la facultate, nu avusese nici pentru mine, am crescut orfani, iar Mihail, fratele meu mai mare cu 13

ani, a fugit din țară în America, a muncit cât pentru cinci, a făcut școală, iar acum lucra pe bani mulți într-unul din birourile lui Bill Gates. El mă ținea și pe mine la facultate, o ținea și pe mama cu bani. Îmi iubeam fratele ca pe un tată, ca pe un prinț, ca pe un salvator, ca pe un miracol, de când a murit tata știam că el este șansa mea. Sigur că o să vorbesc cu el, ne va ajuta ca întotdeauna, poate va veni chiar el acasă, am adăugat în șoaptă, melancolică la un astfel de gând, nu-l mai văzusem de când împlinisem 14 ani. Vorbeam des pe internet, încă nu apăruseră camerele web ca să ne și vedem când ne vorbeam. Se întâmpla să mă caute și de două ori pe zi și, chiar dacă nu lungeam convorbirile, se interesa de fiecare amănunt al vieții noastre.

În seara aceea am mers și eu cu sătenii după apă. Traseul era obositor pentru că se trecea dealul pe un drum desfundat, caii trăgeau greu. În satul vecin erau fântâni mari, pline ochi cu apă curată, ispititoare, aveam acces doar la o fântână. Apăruse luna printre norii ce stăteau să plouă când am ajuns acasă. De-acum mergeam o dată pe săptămână după apă; chiar dacă apa din vale se curățise, fântânile nu ofereau o apă sigură, muriseră multe animale, putrezeau prin nămoluri, apa se scurgea în fântâni, era pericol de boli infecțioase.

Într-o dimineață, poștașul ne-a adus o telegramă în care Mihail ne scria că va veni la sfârșitul lui august și va sta 10 zile cu noi în concediu, vom repara casa, vom zugrăvi, da, vom face totul frumos, cum era înainte. De-acum vara parcă avea alt rost, nu mai eram supărată nici pe nămolul urât mirositor; ploile repezite, zarzavaturile înjumătățite, chiar inundația parcă îmi devenise complice pentru a-l readuce pe fratele meu. Cine știe când l-aș mai fi văzut dacă nu erau nenorocitele astea de inundații! Mama trăia așteptarea cu înfrigurarea femeii având bărbatul plecat pe front, neștiind dacă venirea lui aduce înstrăinare și durere în suflet după atâta depărtare și atâtea grozăvii trăite sau aduce o și mai mare sensibilitate în înțelegere. Tăcea, săraca, ore în șir, apoi se puneă pe întrebări repezite: oare de ce nu se însoară, ce, nu-i pe lumea asta o fată care să-l iubească, tot străin o fi rămas printre străini, că dacă pleci de acasă niciodată nu-ți mai afli locul, că acasă

nu ai stare, iar plecat, îți cauți rădăcinile pe care singur le-ai tăiat – filosofa ea.

M-am întors la București cu câteva zile înainte de sosirea lui, ca să-l aștept la Otopeni. Ploua torențial când m-am despărțit de mama, așa că am ajuns udă leoarcă în autobuz, degeaba am avut umbrelă; mi-a fost frig și am făcut un pic de febră. În cele două zile m-am închis în cămăruța mea, am deconectat internetul, ca să nu mă ispitească, Mihail era deja pe drum, schimba mai multe avioane, dormea o noapte la un prieten în Washington, am deconectat chiar și telefonul și am umplut orele, de zi și de noapte, cu muzică. Am compus o sonată bazându-mă pe *legato* între formule ritmice de timpi ternari, structurile ritmice complexe utilizate în timpi rari – andante și adagio – le-am rezolvat printr-o măsurare divizată, cu un text compus în italiană, am rămas surprinsă de ce-am reușit să transmit în partitura respectivă. Am scris titlul, *Drumul apelor*, mai rămăseseră cinci ore până la întâlnire. Am scos pe imprimantă partitura, am pregătit un plic mare A4, cu adresa Conservatorului din Pisa, pe numele profesorului, apoi am făcut duș, m-am îmbrăcat în grabă și cu plicul sub braț am ieșit în stradă. Mai erau două ore. Am intrat în panică. Oare chiar o să ne vedem? Oare s-a schimbat, cum o să reacționeze? Oare e la fel de apropiat ca atunci când ne vorbim, oare nu s-a prăbușit avionul, nici măcar nu am urmărit știrile, îmi transpirau palmele, era cald și alergam spre primul taxi.

Abia noaptea târziu, după ce am stat amândoi de vorbă ore în șir, mi s-au liniștit temerile, abia atunci a acceptat și mintea mea că el e în țară, e chiar lângă mine. Fratele meu, un bărbat înalt, cu părul negru, scânteietor, foarte bronzat, de parcă își petrecea timpul la plajă, nu în birou, un bronz de om de clasă, nu bronzul celor care muncesc în soare, avea treizeci și trei de ani și radia de forță, o stăpânire de sine ce-i trăda înțelepciunea, deloc infatuat, se interesa de viața noastră până în cele mai mici amănunte, voia să afle ce știi despre vecini, despre săteni, copiii lor, de politică, de inundații, îl interesa tot, îi cunoștea pe toți.

A doua zi, dimineața, am luat autobuzul spre casă. Abia la jumătatea drumului am observat că suntem priviți ciudat, am început să fim atenți la

convorbirile călătorilor, unii erau din satul nostru. Mă gândeam că ne privesc încercând să-și reamintească de Mihail, mama spusese tuturor despre venirea lui, dar oamenii vorbeau despre noua inundație. Care inundație? Alaltăieri! Viitura a distrus mai multe case, au murit și oameni. Când am întrebat de casa noastră, ei aminteau de altele. O fi bine, altfel am fi aflat!

Satul dezvăluia o priveliște de apocalipsă, apă leșie, nămol amestecat cu rufe, bucăți de nailon, crengi, animale moarte, oamenii curățau cu lopeți, murdari, transpirați, cu fețele supte de neodihnă și spaimă, de resemnare bolnăvicioasă, paralizantă. Abia am recunoscut locul unde a fost casa noastră. N-a rezistat viiturii, grădina cu zarzavaturi nici nu putea fi găsită, vrejuri de viță de vie se amestecau cu rămășițele casei ca niște măruntaie ce ieșeau dintr-o burtă spintecată. Apăruse ca din pământ un unchi mai îndepărtat, alături de Polo, parcă bolnav, apăruse așa de brusc, încât am avut senzația că ne-a pândit, poate ne urmărise venirea; era vorbăreț de obicei, ca o muiere, dar acum parcă nu-și găsea limba. Polo schelălăi spre mine, dar nu mișcă, atunci își porni gura și bătrânul: n-a scăpat sărăcuța, apa îl luase pe cățel – arată spre Polo fără să-l numească – ce, parcă de câine ar fi trebuit să-i pese? Ne uitam buimăciți la el. Mama? Da, sărăcuța, adică n-ar fi trebuit să sară după câine, animalul e animal, ele scapă mai ușor, uite, câinele e viu, iar ea s-a înecat, a văzut-o Mărioara lu' Petre, o strigat la ea, c-a văzut că vrea să salveze potaia, da' era puternică viitura, vuia ca o turbină, trosneau toate, tare ne-am spăriat, o murit și Toderică a lu' Ilinca, știi tu, și Victorița de su' deal, casa i-o rămas în picioare, da' ea era dusă... nu-l mai ascultam. Atunci tăcu și se trase cu un pas înapoi. Plângeam amândoi. Polo veni la mine și scânci lingându-mi mâna. Unde-i mama? Întrebă Mihail fără să-l privească. Am îngropat-o în cimitirul de sub deal, nu am putut s-o țin mai mult de-o noapte la priveghi, că dădea apa și la mine în casă, curtea era plină, pe Lavinuca nu am putut-o găsi, arată cu capul spre mine – într-adevăr, închisesem telefonul zilele trecute, credeam că n-ar trebui să fiu deranjată în euforia mea – abia acum înțelegeam de ce ne pânde, îl costase înmormântarea, n-aveam alte rude în sat. Bătrânul

arăta spre deal, apoi ne spuse că ne așteaptă să înnoptăm la ei, cei fără case sau cu ele inundate dorm pe la rude sau în școală, pe saltele, a promis guvernul că va construi case noi; cea mai mare problemă e apa de băut, trebuie să mergem în satul vecin, Dumnezeu s-o hodiească, mai rosti privind înspre deal și făcându-și semnul crucii.

Ne-am instalat și noi în școală. Mihail a plătit serviciile unchiului, cred că i-a dat mulți bani, se purta ca un cățeluș îndatorat, prezent ori de câte ori ar fi avut să-l întrebe ceva, dar a dat bani tuturor celor instalați în școală. Nu mai avea rost să reconstruim casa, a împărțit banii sătenilor, nici nu știu cât de mulți pentru că oamenii se uitau la el ca la un miracol.

Vorbeam puțin, ne plimbam în neștire prin cimitir, prin sat, prin nămolul moale, drumurile desfundate, cu miros de mortăciune. Se opriseră ploile, aerul era fierbinte și umed din cauza evaporărilor masive din sol. Într-o seară ne-am dus cu sătenii după apă până în satul vecin. Nu ne-am întors cu ei, Mihail a stat vreme multă să privească fântâna, era largă și apa abundentă dădea pe de lături, curgea pârâiaș spre vale. Când luna apăruse oglindită în luciul fântânii, mi-a arătat, fixând cu degetul întins, locul de unde izvora apa, bulbucă vie, ca un cloțotit continuu, parcă apa aceea rece ca gheața ar fi fost în fierbere. Ne-am întors târziu și, pentru că mă împiedicam des de bolovani, el mă ținea de mână, ca atunci când eram fetiță. În noaptea aceea nu a dormit, scosese niște hârtii și făcea calcule, am văzut cifre și semne matematice, o mulțime. În jurul nostru oamenii sforăiau, miroseau a transpirație, a picioare nespălate, a duhoare de alcool. Într-o clasă alăturată câțiva se certau, au pornit de la o discuție politică și ajutorul guvernamental promis care o să vină, ba n-o să vină, o să vezi dumneata, toți îs niște mincinoși, dom'le, s-ajungă sus cu votu' nostru și gata, poa' să ne mâie Dunărea în mare, că rămân pe lumea asta destui și fără noi, stai, nu te proțăpi mare politician, că nici ministru nu-i degeaba ministru... după ce Mihail le dăduse bani aveau atâta respect, încât în preajma noastră se vorbea doar în șoaptă, nu sforăia nimeni, de parcă stătea cineva de pază, dar acum le-a trecut uimirea, le-a trecut și răbdarea, se

simțeau chiar stingheriți în prezența noastră, ar vrea să plecăm cât mai iute, ne-au spus-o în mod direct că nu e de noi acolo.

Mai vreau să fac ceva pentru ei, sărmanii, l-am auzit pe Mihail în șoaptă, când m-a văzut că nu dorm, ci îl fixează cu privirea. Mă luă în brațe, ca atunci când eram mică și-mi ținea loc de tată, știi, îmi șopti, apa li-e mai de trebuință chiar decât casele, tot satul suferă de sete. Rămaserăm așa, rezemați de perete, el gânditor și preocupat, eu somnoroasă. Dimineața am mers iar la fântână, fără căruță și butoaie, el privi izvorul preț de câteva ore. Doar privea și tăcea, nimic altceva. N-a dormit nici în noaptea aceea, fața îi era trasă de parcă suferea de o povară tainică. Eu am ațipit de câteva ori, apoi, înspre dimineață, am adormit adânc, m-am trezit târziu, spre amiază, nu era nimeni în clasă, geamurile deschise slobozeau căldura sfârșitului de august înăuntru, în curtea școlii bărbații adunați în grup dezbăteau ceva cu vorbe încinse, aproape de ceartă: americanul zise că o să aducă apa în sat, se auzea, nu știu cum o s-o aducă, cu țevi de plastic, că-i mai ieftin, lasă că are bani gârlă, ai văzut ce de bani o împărțit, de parcă eram la Caritas, să am io banii lui așa pleca de-aici cât așa vedea cu ochii, stai mă, el o zis că aduce apa azi, păi să sapi șanțuri, să cumperi țevi, nu-i lucru de o zi-două, îi de-o vară. Nu mă, azi vorbește cu cei din satul vecin să ne lase să tragem, că ăia nu vor, da' de le dă bani, o să ne lase, că omu' când vede banu' dă și ce n-are...

I-am lăsat în discuții și-am luat-o spre centrul satului. Pe drumul de-acum uscat și bulgăros ce venea din satul vecin, cobora fratele meu cu o găleată plină în mână, se vedea ce greu îi era cum o trecea dintr-o mână în alta. S-au adunat femeile de-a lungul uliței și-acum veneau și bărbații să-l întâmpine: dacă voia apă, de ce nu s-a dus cu căruțele, cu caii? vorbeau ei. De ce să cari apă în mână preț de atâția kilometri? Cobora tare anevoie, mi-a sărit în ochi părul lui care aproape îi albise peste noapte, de departe părea un bărbat ostenit de-ale vieții, frânt sub povară. Au observat și alții părul lui cărunt? Nu-mi venea să cred! I-am fugit înainte, dar îmi făcu semn cu mâna să nu mă apropiu, când trecu pe lângă mine, am văzut cum apa din găleată

clocotea cu bulbuci mari, ca niște găluști, tot drumul era plin de stropii ce cădeau peste margini.

Ajunse în mijlocul satului, în locul unde în copilărie fusese o fântână, acolo mă opream eu serile să ascult gălgâitul apei, acum au rămas doar pietrele, loc de joacă și simbol, căruia i se zicea La Fântâna Secată. Puse acolo găleata și se așeză pe un pietroi, treceau toți să vadă minunea: izvorul era în găleată! Scosese izvorul din fântână și-l ținea prizonier în găleată, acum apa se revărsa bogată și vie udând țărâna uscată. Toată ziua s-au perindat oamenii, priveau, își făceau semnul crucii, alții scuipau în sân, nu știau dacă e de bine sau e blestem, auzi, un om să mute izvorul într-o găleată. Apa vine din străfundul pământului, e darul lui Dumnezeu, nu poți tu, om, să te pui cu lucruri din astea! Toată noaptea Mihail a vegheat curgerea apei, de parcă forța lui alimenta izvorul, n-a vorbit cu nimeni, am stat o vreme lângă el, mă îmbrățișa fără vorbă, apoi, când am simțit că mă podidește plânsul – nu știu de ce, îmi venea să plâng a neputință – am plecat, să nu mă vadă. Dimineața apa umpluse fântâna și scăpase printre pietre, curgând pârâu vesel pe marginea drumului, hotărât, înspre Dunăre. Veniseră întâi femeile cu găleți după apă, apoi copiii au început să se joace, abia atunci a părăsit Mihail izvorul, după trei zile și trei nopți nedormite, a venit la școală ostenit, abia purtându-și trupul, a cerut de mâncare, apoi a dormit o zi și o noapte fără să se trezească.

Unii oameni au continuat să se spele în apa galbenă din vale, își adăpau vitele în bălțile cu apă stătută, alții mergeau până la Dunăre. Tot mai puține femei luau apă din fântână, se opuneau bărbații. S-au hotărât ca următoarea zi să aducă un nou transport din satul vecin. Aș fi vrut ca Mihail să nu știe, prea trist ar fi fost pentru el ingratitudinea lor, m-am bucurat când mi-a zis că e timpul să ne întoarcem la București. În ziua aceea s-a pornit răzmerița, atunci când bărbații, plecați cu butoaiile după apă, s-au întors cu ele goale: coborau dealul nervoși, blestemând: fântâna cea mare secase, sătenii de dincolo i-au așteptat cu bâte și ciomege, nu le-au dat voie să ia apă din alte fântâni. Ne-ați furat izvorul, strigau cei din satul vecin, atâta ați cărat până a secat fântâna, nesătuilor, de-aceea a dat Dunărea peste voi, ca să vă săturați

de apă, acum aduceți și peste noi nevoia? Așa ne-au alungat, strigau bărbații. Erau toți adunați în mijlocul satului, au venit direct spre Mihail, care trecuse să mai vadă o dată izvorul, și îl acuzau pentru rușinea suferită: nu ne trebuie ajutorul tău de străin, ai părăsit satul, ai plecat din țară și-acum te afli deștept să ne dai nouă lecții de mărinimie, împarți banii ca la niște handicapați ca să ne umilești pe noi, bărbații care am ținut viața satului, crezi că am ajuns la mila ta? Ne aduci cu cine știe ce blestem apa în sat, mai bună e Dunărea noastră, cât e ea de furioasă și murdară, da-i a noastră, nu ne trebuie americani să schimbe ce-i al nostru, nu ne trebuie apa ta, auzi mă, du izvoru' înapoi, du-l, mă! Se tot strângeau în jurul lui Mihail, iar el, în picioare, îi privea trist fără să se apere, avea părul alb lung, de parcă îi crescuse în timpul somnului prelungit, arăta ca un profet cu fața tânără și frumoasă, dar trist că i se refuza darul, că nu i s-a înțeles sacrificiul. Un bărbat furios, cel care condusesese caii, îl tot împunea cu coada biciului în piept, în timp ce învălmășeala crescuse, unii îl apărau, în special femeile, ele înțelegeau altfel minunea apei, aveau nevoie de ea și nu se lăsau influențate de orgoliile prostești ale bărbaților, copiii s-au retras pe margini, speriați de nedreptate, atunci un bărbat nervos își lovi femeia care se străduia să-l scoată din mulțime, apoi, de ciudă, îl lovi și pe Mihail de-i sparse buza. Am sărit în mijlocul lor ca să-l apăr, l-am luat în brațe, dar cineva m-a smuls de acolo și m-a îmbrâncit cu un pumn. Mă durea stomacul, nu de lovitură, ci de o tristețe de îmi venea să vomit, cred că am leșinat de frică, de atâta nesomn sau poate numai mi se pare, trecuse ceva timp când m-am trezit că femeile plângeau isteric, iar bărbații încremeniseră privind spre fântână. Îl omorâseră pe Mihail! L-au înecat! Un firicel de sânge din buză se amesteca subțire cu apa bulbucând vie din izvor.

L-am îngropat lângă mama. Polițiștii mergeau din om în om cu întrebări, începuseră ancheta. Pentru câteva zile satul încremenise, doar apa din vechea fântână secată curgea mai abundentă, clipocind neștiutoare spre Dunăre, spre Marea cea Neagră. Nimeni nu avea curajul să bea apa ei, e cu preț de sânge, șopteau unele voci.

Cu bine, Lavinia, îmi spuneau copiii petrecându-mă spre autobuz, cu bine, Lavinia, îmi spuneau femeile având lacrimi în ochi, doar bărbații își găseau de lucru, întorcându-și ochii pentru a nu mă privi în față.

La București mă aștepta un plic de la profesorul din Pisa în care mă felicita pentru sonata compusă, reluând oferta de a studia Conservatorul, nu doar peste vară, ci, cu o bursă obținută, mă invita să-mi continui studiile în Italia. Am plecat din țară cu poșeta doldora de medicamente antidepresive. Eram bolnavă. Mi-am zis atunci: n-am să mă mai întorc aici niciodată, *niciodată* – ce cuvânt cumplit!

Capitolul 4

Lavinia a studiat canto la Pisa. În primul an, depresia a muncit-o luni de zile cu scurte perioade de revenire, alternând cu săptămâni negre, în afund de tenebre. Diminețile se trezea speriată, alerga pe străzi în sus și jos ca să obosească, să nu lase mintea să gândească, să nu mai simtă nimic decât epuizare fizică și să doarmă. N-avea pe nimeni, așa că aprecie ajutorul profesorului care o purtase pe la doctori, primise tot alte și alte medicamente, până începu să se zărească puțină liniște. Se îngrășase, antidepresivele erau de vină. Nu-i păsa. Nu-i păsa nici că se trezi cedând profesorului, nici nu mai era în clar dacă el făcuse avansuri ferme sau ea se arătase prea disponibilă, cel puțin nu se mai simțea atât de a nimănui. Cineva avea grijă de ea. Așa trecu primul an, avusese bursă, în al doilea a depins în totalitate de profesor, chiar dacă acesta ieșise la pensie, a continuat să fie susținută de el, îi plătea chiria, cheltuielile, în schimb ea era amanta lui. Ca-ntr-o afacere. Când îi veneau în minte propozițiile mamei despre ce înseamnă moralitatea, le alunga din minte. N-avea niciun rost să compare situații de viață.

Apoi, într-o zi, parcă se făcu lumină, parcă ar fi ieșit dintr-o groapă. Se trezi că există soare și păsări, că au înfrunzit pomii, că lumina era roză, că ea era vie și liniștită. Că e din nou puternică. Atunci a început să-și caute de lucru. Din ziua aceea nu s-a mai dus la profesor, uneori vorbeau la telefon. A lucrat ca menajeră, ca secretară într-o mică firmă, a îngrijit bătrâni, a schimbat scutece pentru paralizați, hrănindu-i cu lingurița, spălându-le fundul, făcându-le curățenie, toate astea în timp ce exersa din greu pentru a se menține printre studenți. În ultimul an, cineva i-a propus să meargă la o familie bogată, unde trebuia să îngrijească un bătrânel care nu avea alte

probleme decât singurătatea și neputința de a întreține casa uriașă în care locuia. A fost cel mai bun an al ei, era bine plătită și munca nu era obositoare, *signor* Rossi avea și o casă de vacanță la Mediterana, într-un sătuc simpatic și izolat, la vreo 20 de kilometri de coastă. Multe sfârșituri de săptămână le-a petrecut Lavinia alături de bătrânelul așezat în scaunul cu roțile privind valurile, vorbind despre viață, el vorbindu-i despre familie și unicul fiu, afundat în afaceri, încât nu mai avea timp de tată, ea despre familia ei dispărută ca într-un blestem al apelor.

Fata avea coșmaruri cu inundații, nu-i de mirare, vedea ape învolburate, valuri uriașe acoperind casa din copilărie, își vedea adesea fratele, mama luptând pentru o gură de aer, înainte de-a fi răsturnați fiecare în apele murdare, își vedea și tatăl, pe care nu prea îl ținea minte, înecându-se din nou și din nou, iar când apele veneau și peste ea, cineva o salva întotdeauna pe Lavinia, de undeva se întindea o mână ce o apuca de umeri cu multă putere și o smulgea din vâltori. De obicei, în acest punct al visului se trezea. Nu reușea să vadă fața salvatorului.

De aceea Laviniei nu-i plăcea apa, nu voia să se scalde în apele Mediteranei, nici bătrânelul nu intra în apă, deci se întindeau la soare pe prosopul uriaș, căutau un pic de umbră și priveau marea. Când era mai înfuriată, când creșteau valurile după vreo furtună, Laviniei i se strângea inima într-o teamă pe care o controla dominându-și cu greu senzațiile, dar nu putea scăpa de coșmaruri, care, în astfel de zile, erau mai dese. Ele erau mai dese și atunci când era stresată, în prag de examene, deoarece întrerupsese tratamentul antidepresiv. Imediat ce-l părăsi pe profesor luă punga cu medicamente, o deșertă în toaletă și trase apa, hotărâtă să nu se mai atingă de ele. Când avea insomnii, ieșea și alerga în parc până cădea epuizată. Și dormea. Doar că noaptea visa mai des inundațiile negre și aștepta în fiecare zi să se întâmple ceva cu viața ei, neieșind totuși din rutină. Numai băbuța de la parterul blocului, căreia îi mai făcea cumpărături, îi spunea de fiecare dată, când afla că iarăși a visat ape murdare, că va fi bolnavă. Negreșit vei fi bolnavă, crede-mă, îi spunea, împungând-o cu un deget descărnat și strâmb în coșul pieptului, vei fi

bolnavă, iar dacă nu te vei îmbolnăvi zilele astea, atunci ți se va îmbolnăvi sufletul, mai bine cere de la Santa Madona să-ți dea o boală a trupului, scapi mai ușor, decât să ți se îmbolnăvească sufletul.

Dar trupul ei refuza să se îmbolnăvească; chiar dacă părea fragilă – întrerupând tratamentul își revenise la vechile kilograme – reușea să răzbească printre toate greutățile și nevoile pe care le are un om singur pe lume, chiar singur! Asta era cea mai mare durere a ei, era prea singură. Prietenii sunt bune până la un moment dat, dar cui să-i spui toate durerile din ascunzișurile sufletului?

Crescuse de mică doar cu mama și fratele ei, din cauza situației de orfană s-a izolat de copiii din sat, era mai matură decât colegii de vârstă ei, destul de scundă la statură și firavă, slăbuță, cu pielea transparentă și părul blonduț spre șaten deschis, era de culoarea fânului proaspăt uscat, spunea Mihail când o lua în brațe, așa miroase părul tău și așa culoare are, parcă ți s-au stins flori în păr, mănunchiuri de trifoi decolorat. Mama a sperat că dacă va crește mare va fi o fată înaltă, puternică, vânjoasă, ca s-o ajute la treburi, așa, mică fiind, nu putea s-o pună la treabă prin gospodărie, îi era milă de ea, abia de mergea zilnic cu mieii.

Laviniei îi plăcea să îngrijească de mieii, avea timp să citească, acasă nu era vreme de citit, mamei nu-i plăcea s-o vadă că-și pierde vremea cu lecturi, romanele sunt minciunile dracului, spunea ea, în viață trebuie să fii harnică și vrednică, să fii curată și puternică, altfel te duce nevoia de nu-ți vezi zilele – astea erau vorbele mamei, dar chiar de nu avea cărți de citit, privea cerul, privea trecerea norilor și își închipuia povești. Lua în brațe câte un mieluț și-i cânta până se adunau toți în jurul ei. Ea nu trebuia să alerge după mieii, cum făceau alți copii, ajungea să le cânte, iar spre seară ei o urmau ascultători în timp ce fredona o anume melodie de mers spre casă. Nu a știut niciodată dacă mieii recunoșteau cântecul drumului spre casă sau urmau pur și simplu vocea ei, dar toți din sat priveau după ea, spunând că Lavinuca lu Gicu (așa îl porecliseră pe tatăl ei, deși îl chemase Laurențiu) are iarba fiarelor în pantofiori, prea ascultă animalele de ea. E adevărat că nici câinii din sat nu o lătrau când trecea pe uliță, oricât de târziu se ducea la

unchiu să-i ceară împrumut un pic de petrol pentru lampă, înainte de a se aduce electricitatea în sat. Într-un an, ea să fi avut deja nouă sau zece, a fost un zvon că vine tovarășu' Ceaușescu să vadă zona, se va construi o fabrică, așa că în câteva luni li s-au tras firele de electricitate și s-a făcut o șosea frumoasă de nu-ți venea să mâni vacile pe asfalt. Dar înainte de asta mergea la unchiu după petrol, că iară ați rămas, tu, Lavinuca, fără lumină, o dojenea bătrânește, vorbăreț ca o muiere, da mamă-ta uită când îi soare c-o să vină și întinericu', de te mână pe tine cu noaptea pe ulițe să cari oiaga cu petrol? Da', chiar de-o sfădea, îi dădea totdeauna, mama știa că unchiului îi era milă s-o lase să se întoarcă pe fătuță cu mâinurile goale, de aia o trimitea pe Lavinuca. Și trecea prin sat petrecută de câinii care erau sloboziți din lanțuri, se oprea să se hodinească la fântâna din mijloc, acolo auzea cum izvorăște apa și ghicea cântece care să semene cu gâlgâitul izvorului.

Când, într-o seară, pe prispa casei, Lavinia îngâna cântecul broaștelor din mlaștina de dincolo de drum, începu să combine cântecul cu cel al izvorului fântânii, un cântec ca un plânset de ape, ca o muzică tânguită de țigani oropsiți, fără cuvinte, că doar izvoarele ies din pământ fără cuvânt definit urechilor omenești. Mihail o asculta tăcut, ieșise din grajd cu șiștarul plin cu laptele muls de la vaca bălțată, tocmai fătase cu câteva zile înainte și dădea mai mult lapte decât oricare altă vacă din sat, era mândria lui Mihail, el îngrijea vacile. Asculta fără s-o întrerupă, iar când apăru mama grăbită să pună de mămăligă pentru cină, îi făcu semn să nu o deranjeze, s-asculte și ea. Au stat așa o vreme, apoi mama nu mai putu suporta: tu Lavinuco, taci tu cu tânguirea asta, maică, parcă aduni apele din pământ – îi spuse femeia, făcându-și semnul crucii, nu-i glas de om ce cânti tu acolo. Dar mamă, răspunse fata, chiar asta am cântat, așa cântă izvorul din fântâna cea mare! Cum auzi tu în afundul ei? e tare adâncă, întrebă femeia grijulie. Cum să n-aud, dacă pun urechea pe pământ aud până aici, când stau în grădină sub mărul parmen auriu, gâlgâie izvorul din fântână de parcă ar fi în palmele mele. Taci, fata mamii, n-are nimeni urechi pentru așa ceva, o întrerupse mama dând din mână, dar după o săptămână Mihail o anunță pe fată că și el

poate asculta izvorul fântânii, acum serile ascultau amândoi, iar ea cânta întocmai ca apa țâsnind vie din străfunduri.

În anul acela secă fântâna, tot în anul acela plecă și Mihail ca să nu-l mai vadă ani în șir. Mama a vândut vacile, doar pe Bălțata a ținut-o, dar ea nu a mai dat niciodată așa de mult lapte ca în anii în care o mulgea Mihail.

Lavinia continua să îngrijească și să cânte mieilor, să adune câinii sloboziți seara din lanțuri în jurul fântânii, dar nu mai auzea susurul apei. Însă tot nu a crescut mare și vâjnoasă, cum ar fi dorit mama, a rămas cu mâinile subțirele, fragile, cu coapsele înguste, sâni ca de fetiță, niciodată nu vei fi o femeie adevărată ca să poți munci din zori până noaptea – îi spunea mama, cum ai să te întreții când eu n-oi mai fi, cum ai să aduni fânul, cum ai să cari știuleții de porumb în hambar, cum ai să mulgi vacile, cum ai să zugrăvești casa? Lasă, mamă, o să-mi dea Dumnezeu altceva, dacă nu mi-a dat multă putere, am să cânt, vocea mea e cea mai puternică din sat, chiar dacă sunt mică și matale zici că atunci când te strig nu mă auzi, dar dacă încep să cânt pe colină, întregul sat aude deslușit tot cântecul. Nu face nimeni suficienți bani din cântat, draga mamei, acolo la radio cântă oamenii, spunea mama, doar dacă vei pleca și tu din sat; dar atunci voi rămâne singură, ce mă fac? Las-o să facă școală, mamă, îi scria Mihail, du-o la liceu la oraș, o să vă țin pe amândouă. Și așa a fost. La oraș nimeni nu a mai spus că e prea slăbuță, că n-are putere, dimpotrivă, ochii albaștri și părul blonduț cârlionțat – de culoarea trifoiului decolorat, vorba lui Mihail –, pielea albă și silueta fragilă au ajuns să fie apreciate mai ales când apărea pe scenă la serbarea sfârșitului de an școlar.

Deși era greu, pe-atunci a fost tare frumos! Or acum era atât de singură ... Nici tată, nici mamă, nici frate! Nu mai asculta de mult cântecul broaștelor, gălgâitul izvorului, tremurul șoptit al frunzelor, nu le compunea melodii. Muzica valurilor îi amintea de inundații și moarte. Acum cânta piese clasice compuse de alții și primea diplome pentru ele, iar mai târziu spera să primească bani. Asta era important: cum-necum, dar va putea să trăiască din sunetul vocii ei.

Uneori primea liber de la *signor* Rossi, tocmai la sfârșit de săptămână; primele dăți s-a bucurat, apoi și-a dat seama că nu are ce face cu timpul respectiv, îi plăcea în preajma bătrânului mai mult decât singură cuc timp de două, uneori trei zile. Nu ieșea cu colegii, n-avea timp de relații cu ei, căci munci din greu în tot timpul facultății, așa că era străină de preocupările lor, o vreme au tras de ea ca s-o implice în distracțiile lor, mai ales băieții, dar, dacă au fost refuzați în mod constant, au renunțat. Acum ar fi avut nevoie de câte o companie pentru unele zile, dar nu era nimeni disponibil în preajmă, astfel îi spuse lui *signor* Rossi că nu are nevoie de liber, mai bine ar sta în casa cea spațioasă, acolo poate citi mai liniștită, poate asculta muzică, mai ales după ce a observat că domnul Rossi are gusturi asemănătoare cu ale ei și că este deosebit de cultivat în domeniul muzical. Bătrânul consimți să participe la toate concertele la care cânta fata, chiar și la cele unde ea se ducea să-și asculte colegii, profesorii și maeștrii. El îi dădea liber doar în zilele când urma să fie vizitat de fiul său, Massimo, afaceristul ocupat, erau zile atât de prețioase pentru bătrân, încât prefera să le petreacă doar cu fiul rătăcitor întors acasă. Oricât de frumos vorbea bătrânul despre fiu, Lavinia îi simțea amărăciunea de a se ști părăsit de el și în sinea ei nu-l plăcea, îl judeca aspru pe băiat.

Într-una din aceste zile, când ea nu avea nevoie de liber și rămase în casa cea mare, îl întâlni pentru prima dată pe Massimo. Strângea masa după micul dejun, când, neanunțat, fără să sune la ușă, sigur că avea cheile, intră Massimo, care se arătă neașteptat de surprins de prezența ei, dar fata nu se intimidă: tu trebuie să fii Massimo, fiul rătăcit, spuse ea sarcastic, propoziție care îl buimăci și mai mult pe tânărul bărbat. Eu sunt Lavinia, femeia-servitoare, poți să servești o cafea dacă vrei, e încă fierbinte, apoi arătă spre direcția scaunului, unde el se așeză, deși părea că ar fi preferat să iasă. Avea o plasă cu niște cumpărături, așa ghici fata, până să o așeze undeva, ea îi și puse ceașca în față, iar alături puse într-o farfurioară două croasante proaspete: sunt cu cremă de vanilie, astea-mi plac mie, dacă nu ai servit *colazione*, e timpul micului dejun, preciză ea și-i zâmbi. De la etaj, domnul Rossi strigă ceva, probabil auzise ușa și vorbirea lor. Merg până sus

să-i spun că ai venit, preciză ea. Nu te duce, merg eu însumi să-l salut, apoi voi coborî și voi bea cafeaua, auzi pentru prima dată vocea lui, o voce de bariton, se gândi Lavinia. Se ridică și dispăru.

Signor Rossi sesiză surprinderea fiului; mi-ai spus că ai o femeie în casă care te îngrijește, îi reproșă bătrânului, dar nu mi-ai spus că e o tânără atât de atrăgătoare. Ba da, ți-am spus nu doar că e frumoasă, dar ți-am spus și că e destul de talentată și că săptămânal merg la concerte ca să-i fac ei pe plac. E-adevărat că mi-ai spus de concerte, îmi amintesc, dar n-am făcut nicio legătură între femeia din casă și plăcerea ta pentru muzică; atunci când mi-ai spus că ți-a plecat vechea femeie, știam doar că o să am o nouă grijă pe cap ca să-ți gădesc alta, așa că dacă ți-ai găsit singur (nu singur, îi aminti bătrânul, m-a ajutat profesorul de la Conservator, mi-e prieten, el a intervenit pe lângă niște cunoștințe, dar nu-i spune Laviniei, să nu știe de profesor), bine, bine, reluă Massimo, dar de câte ori vorbeai de femeia din casă o asociază cu ultima, curioasă și pisăloagă, de-aceea ți-am spus că de câte ori mai vin la tine să dai liber femeilor din casă, să fim doar noi doi. Trebuie să cobor, își aminti tânărul bărbat, mi-a servit *colazione*, mă întorc imediat. Coborî în bucătărie, dar Lavinia se scuza și-l lăsă singur, se retrase în salon, unde trebăluia ceva la aparatura tehnică, părea să caute printre niște discuri o anume bucată muzicală. Massimo, ar fi vrut s-o privească, să mai vorbească cu ea, dar ușa era închisă, abia de auzea ce se întâmplă dincolo. N-o mai văzu până la prânz, ea servi tuturor masa, gătise specialități românești, tot mai des cerea bătrânul să-i servească mâncăruri noi, dar imediat după masă fata plecă. Înainte de plecare, Massimo găsi repede o modalitate de a o aborda în viitor, se arătă interesat de a o asculta la următorul concert și-i ceru să-l anunțe din timp ca să-și rezolve la serviciu procurarea unei zile libere. Dar nu așteptă până la concert, reveni după două săptămâni, totuși relația se lega greu, Lavinia bătea pasul pe loc, nu avea încredere că ar putea ieși ceva, el oricum nu părea dornic să se angajeze serios, doar cât permit afacerile. Ea era conștientă că e doar o străină, fără familie, fără posibilități, ori familia Rossi era una bogată, foarte bine înfiptă în societatea înaltă, cu o tradiție lungă, ea nu-și putea permite să piardă

locul de muncă pentru a deveni amanta fiului, tocmai acum când trebuia să avanseze profesional, așa că era foarte circumspectă în a da curs avansurilor.

În afară de asta, nu prea avea încredere în fiul risipitor, dintr-o dată întors acasă, cine știe ce ascunzișuri sufletești îl mânau. Problema mare era că-și pierduse încrederea și-n capacitățile ei muzicale. Pierduse câteva concursuri, poate nu era destul de bine pregătită, nu era destul de talentată cum susținuse profesorul – cine știe dacă va face carieră.

Capitolul 5

Zbor de câteva ore și, deși am pornit dimineața înainte de ora 10, s-a înserat deja, soarele a apus, iar prin hublou zăresc cel mai straniu amurg, dinspre stânga avionului năvălește crepusculul, pe când dinspre partea mea, din dreapta, e un cer roșu ca sângele curgând, doar în poze am mai văzut așa ceva și întotdeauna am crezut că e vorba de imagini prelucrate, dar acum înserarea aceasta ciudată mă umple pe mine de sânge, mâinile, scaunul din față și orizontul ne-am contopit în curgere. Stewardesa trece printre rânduri și, cu un zâmbet frumos agățat pe față, trage parasolarele peste hublouri acoperindu-le, rostind după caz *excuse-me* sau *thank-you*, nu-i înțeleg gestul și, după ce pleacă, ridic parasolarul. Intru cu toată ființa în apusul nemaivăzut, îmi amintesc că am citit că înserarea are culoarea aceasta ce persistă păstoasă și îndelungată doar în deșert.

Uit că sunt în avion și fredonez un cântecel de leagăn, îmi leagăn amintirile și timpul când mă speriam de orice mi se părea ieșit din ritmul vieții: îmi era teamă de lupi când venea iarna, iar în februarie, când zăpada scârțâie sub tălpi, e luna lupilor – povestea mama seara în jurul focului; noi dezghiocam boabele din păstăile de fasole ținute în ciubărul cel mare și mama spunea povești despre lupi, îmi era teamă s-o opresc, nu voiam să-mi ghicească frica, dar adormeam greu, cuibărită în brațele ei, și fiecare lătrat de câine mi se părea urlet de lupi. Îmi era teamă de fulgere și tunete, îmi era frică de întuneric, mai ales nu voiam seara să merg la veceul din spatele casei, eram deja școlăriță și îmi era rușine să afle mama că, decât să fac pipi acolo, mai bine țineam până aflu că are ea de mers, atunci mă ofeream să o însoțesc, așa scăpam și eu de chin.

Chiar și apusurile sângerii îmi dădeau fiori, erau, după spusele mamei, prevestitoare de furtună, și adesea se întâmpla să se adeverească profetia ei. Uite, apusul acesta ciudat îmi readuce în minte toate temerile copilăriei mele, atunci când ți-e frică de te miri ce și, în loc să spui celor mai mari cu ce te frământă, ascunzi, ca să nu te faci de rușine și continui să tremuri gratuit. Dar mă linișteau cântecele; când o auzeam pe mama fredonând – adesea cânta cântece de jale, poate era felul ei de a se descărca emoțional –, stam pitită în preajma ei și mă liniștea fără să-mi mai rămână urmă de frică, deși cânta fals. Când am crescut, îmi venea să râd: odată i-am spus cât de fals cântă, nu s-a supărat, a râs cu mine, dar s-a ferit să mai cânte în auzul meu, doar dacă se scăpa fără să-și dea seama. Mi-a părut rău după aceea de remarcile făcute, îmi lipseau cântecele ei, chiar așa false cum erau. M-am trezit mai târziu cântându-mi singură melodiile mamei, când n-a mai avut cine să mă alinte, căci Mihail plecase, iar eu am părăsit satul ca să merg la școală, mă alintam singură, îmi cumpăram dulciuri, îmi făceam cadouri, îmi cântam cântece, îmi priveam aprobator detaliile trupului, mă încurajam cu voce tare. Câte nu înveți ca să ai putere să răzbați când ești singur, ca să nu te sălbăticești, să nu te înrăiești în singurătate! Dar frumusețea e și o capcană.

Ce trist mă privi Massimo, în aeroport. Crede că nu știu că se mai ducea și cu altele? Dar nu știe că deocamdată n-am puterea să-l părăsesc. Rămân al nimănui. Or el are grijă de mine. Mi-e atât de greu să fiu singură, să n-am familie. Mai bine mă fac că nu știu. N-am cum să-l schimb.

E un bărbat frumos, dacă țin seama de trăsăturile regulate, o față de aristocrat, dar și un comportament ca atare, se observă educația din generațiile anterioare; destul de scund, oricum, nici eu nu sunt înaltă, aici, în Italia, sunt de înălțime medie, dar acasă eram considerată minionă, așa că ne potrivim ca înălțime; elegant, puțin mândru, cu un pas arogant și bărbia ridicată când merge pe stradă, o vagă atitudine de superioritate în relațiile cu alții, deși nu reprezintă pentru mine atuuri căutate, în societatea lor se pare că sunt pozitiv evaluate.

Pe noi mama ne-a învățat să fim modești, să nu ne etalăm calitățile, nici să nu le pomenim, ele vor ieși la iveală cu atât mai strălucitoare, cu cât vom evita să le punem pe tavă, dar aici se pare că acest gen de educație nu are căutare. Multe m-a învățat *signor* Rossi, mi-a spus la un moment dat că nu-i place de mine pentru că sunt duplicitară, că nu arăt ceea ce sunt pe dinăuntru, adică, a precizat, va trebui să te adaptezi noului sistem, altfel vei pierde tot ce construiești. Nu l-am înțeles, mi-a fost chiar rușine că mă crede mincinoasă, dar apoi mi-a explicat că trebuie să spun deschis ceea ce cred și simt. Nu-mi plăcea ce-mi spune, cum adică să exprim tot ce simt, tot ce gândesc? Am dreptul la gândurile mele intime și la aprecierile mele tainice. Apoi mi-a explicat: uneori ești obosită, ești epuizată, iar dacă eu îți cer să-mi faci o anume mâncare, să-mi împlinești o hachiță egoistă, nu spui nu, mergi docilă și execuți, deși în sinea ta mă înjuri că sunt cicălitor! Dar nu mi-ai spune că mă rogi frumos să mă mulțumesc cu ceva mai simplu, nu negociezi ca să ne împaci pe amândoi, mai bine te sacrifici, dar în sinea ta ești nemulțumită că nu poți să refuzi. Așa era! Bine, dar e serviciul meu, mi l-am asumat și datoria mea este să vă împlinesc așteptările, mă plătiți pentru asta și n-aș vrea să-mi pierd slujba aceasta, am încercat să mă apăr. Nu-i adevărat, știi că nu ai pierde-o, știi că nu e nevoie să-mi împlinești toate așteptările excentrice, ar fi mult mai bine dacă ai fi fermă și ai spune că exagerez, oamenii sunt egoiști și vor profita de felul tău de a fi! Am încercat să fiu politicoasă, să vă servesc ireproșabil, am strigat, îmi venea să plâng, mă simțeam demascată. Nu, fata mea, ai încercat să nu-ți strici imaginea în fața mea, să nu cadă vreo pată pe ceea ce crezi că eu gândesc despre tine. Nu-ți mai păzi atâta imaginea, vei fi sclava ei, în loc să te servească ea pe tine, o servești tu pe ea, nu e normal! Îți mai spun un caz: aveam niște obiecte vechi în casă, niște antichități, cum spui tu, cam pretențios pentru vechiturile alea, dar ție îți place să aduni astfel de obiecte, deși nu mi-ai spus mare lucru despre ele, știu că ai o colecție, chiar dacă e mică. Eu aveam câteva care nu și-au mai găsit locul în casă, voiam să le scot, ți-am vorbit despre ele, le-ai văzut, știam că ți-au plăcut, ți-am văzut lumina din ochi, te-am lăsat să alegi ce vrei, dar, ca să fii modestă, ai luat un sfeșnic și

un barometru vechi, frumoase, dar mai erau multe. Am insistat să-ți mai iei și ai spus că e suficient, nu ai mai vrut, oricât am insistat. Apoi eu le-am dăruit la întâmplare altora, persoane care nu s-au bucurat de ele nici pe jumătate cât ai fi putut să te bucuri tu și pentru care nu reprezentau o valoare. Te-am văzut suferind când ai aflat că le-am dat, îți părea rău că nu le-ai luat, dar ți-ar fi fost jenă să le iei pe toate ca să nu cred că ești lacomă, că ești avară, că ai vreun interes mercantil în casa asta, așa-i? Eu nu i-am putut răspunde, îmi urcase nodul în gât atât de sus, încât orice sunet mic scos de corzile vocale, ar fi rostogolit plânsul printre dinți, am dat aprobator din cap cu ochii în pământ. E și acest fel de a fi unul fals, e un fel de ipocrizie, continuă el. De ce nu ești cum ești? Luptă pentru ceea ce vrei, să nu-ți pese așa de mult ce cred ceilalți despre tine, câștigă-ți respectul tocmai prin sinceritatea felului de a fi, atunci nu vei putea fi bănuită de gânduri ascunse.

Mi-am dat seama că gândeam altfel decât toți oamenii de aici, și că era absolut necesar să fac o mutație în gândire. Nu că ar fi fost mai bun sistemul meu de a gândi decât al lor. Erau doar două sisteme diferite și trebuia să învăț să fiu asemenea lor, altfel propozițiile spuse de mine puteau avea alt înțeles, trăirile mele puteau fi răstălmăcite și puteam deveni victima educației mele. E-adevărat, mama mă învățase altfel: modestia, politețea, renunțarea, sacrificiul, binele celui alt, susținerea altora în detrimentul tău, erau valori pentru care tot satul avea respect, dar aici erau considerate slăbiciuni, duplicitate și puteau să te înlăture din drum ca nefiind pregătit pentru viață. Observ cum evenimentele mă iau din mers cu de-a sila. M-am lăsat cucerită de Massimo din admirație pentru tatăl lui, credeam că îi seamănă, că voi descoperi urma lui în el, dar nici vorbă, uneori îl simt străin și-aș vrea să plec de lângă el, dar mi-e frică din nou de singurătate. Și-atunci mă complac. Cred că e adevărat ce spunea Rossi, am o doză de duplicitarism, unul periculos pentru că îl manifest chiar față de mine însămi. Or, cine să mă apere de mine dacă eu nu vreau s-o fac? Ar trebui să mă schimb...

Însă nu te poți schimba un-doi și nici atunci când ți-ar plăcea să se întâmple. Un tip de gândire, un fel de a vedea viața se schimbă în timp și cu multe experiențe care forțază schimbarea.

Stewardesa a venit din nou printre rânduri și, fără să facă vreo remarcă, cu același zâmbet agățat la locul lui, îmi trase parasolarul peste hublou. Oricum, amurgul a rămas în urmă; avionul zburând spre răsărit, cu fiecare minut de înaintare, ne afunda și mai mult în întuneric. Trecem peste Irak, aud pe unul comentând în spate, de aceea nu avem voie să avem parasolarele ridicate, ca să nu se vadă lumina, să nu tragă ăștia în noi, că trag în orice țintă mișcătoare care vine dinspre Occident și care ar putea avea americani sau simpatizanți de-ai lor la bord, continuă explicațiile vocea din spate printre interjecțiile de mirare scoase dintr-un gâtlej feminin al unui interlocutor de lângă el. Zâmbesc, îmi imaginez că irakienii nu au nevoie să vadă luminile prin hublouri, avionul oricum are luminile de poziție în funcțiune oriunde ar zbura, iar dacă au arme care să atingă un obiectiv în mișcare la 11 km distanță, cum zburăm noi, atunci au și radare care să ne depisteze poziția. Ridic iar parasolarul, doar puțin, ca să văd Irakul de sus, dar nu văd decât întuneric, poate la întoarcere voi vedea mai mult, mă consolez. Înseamnă că acel apus de sânge a fost apusul în Irak, frumoasă lumină solară li se dăruiește seară de seară!

Stewardesele aduc cina, în avion se răspândește aroma condimentelor indiene. Mă gândesc că am să iau prima masă indiană, am fost avertizată privind gătitul cu mirodenii foarte iuți, așa că mă pregătesc să pun întrebarea pe care cred că am pus-o cel mai des în India: *is it spicy?* (e iute?). Desprind tăblia mesei după ce îmi așez păturica peste genunchi și îmi dau seama că sunt încălțată de aproape 24 de ore și mi-aș dori atât de mult să fac un duș, să mă întind... Degeaba, mă consolez cu faptul că sunt mică și ușoară, pentru că în fața mea stă un domn înalt și gras care se tot foiește pe scaun, nu-i încap picioarele, își masează adesea șalele, l-o fi durând spatele, se duce tot mai des la baie, sunt sigură că doar pentru a-și mai dezmoți corpul masiv. În stânga, un domnuț negricios, un indian care înfulecă folosindu-și toate degetele (nici n-a catadicsit să-și scoată din

punguliță tacâmurile, care de data asta nu-s de plastic, ci nichelate, de-ți vezi chipul cu capul în jos în concavitatea linguriței), s-a descălțat, și-a dat jos și șosetele, le-a împrăștiat pe jos lângă pantofi, cred că roata căruciorului cu mâncare trece peste ei. Cel mai mult mă uimește viteza cu care mănâncă, dexteritatea cu care îndeasă în gură pâinica înmuiată în sos. Am încercat și eu sosul, e verde crud, cred că e din spanac și e foarte iute, nu reușesc să înghit, privesc în jur să văd dacă sunt urmărită și scuipe din gură într-un șervețel. Am să fiu mai atentă altădată ca să nu iau îmbucături adevărate până nu mă conving că le pot și înghiți. Reușesc să mănânc aproximativ jumătate din mâncare, apoi simt că stomacul e pe cale să se revolte și nu am curajul să mănânc restul. Cer voie domnului de lângă mine să mă lase să ies, ce bine că toaletele sunt libere, oamenii încă mănâncă, dar reușesc să-mi liniștesc stomacul, nu am vomat, însă nu voi mai putea mânca sosul verde de spanac cu mirodenii. Alte mirosuri și gusturi îmi vor plăcea teribil, le voi căuta savoarea din plin, dar acesta și-a pierdut șansa de a fi dorit.

Privesc în jur și văd oameni mâncând preparate europene, friptură de pui cu piure de cartofi, salată de varză crudă, oare de ce nu am comandat și eu la fel? Pentru că am fost avertizată înainte de a porni de-acasă să nu gust nici pui, nici ouă în Calcutta, dar nici măcar în avionul spre Calcutta, s-a depistat un focar de infecție cu gripă aviară, iar din această cauză era să mi se anuleze cursul de specializare, fiind întrebată în repetate rânduri dacă mai doresc să merg. Sigur că mai doresc să merg, nu mă sperie câteva găini bolnave într-atât încât să renunț la o astfel de șansă, voi evita produsele periculoase, uite, acesta a fost motivul pentru care încă din aer încerc să mă adaptez vieții noi.

Am aterizat la Calcutta, trecând de la minus șapte grade, câte erau în Frankfurt, la plus 25 în India. Eram încălțată cu cizme, îmbrăcată cu geacă groasă de iarnă, dar bagajul îmi era plin de haine ușoare, mă bucuram că urma să păcălesc iarna și să-i fur din frig plonjând în căldura tropicală. Nu iubesc iernile, îmi place Italia pentru că are ierni blânde chiar și în Milano și veri frumoase la Mediterană. Oare voi iubi India? Era întrebarea cu care

coboram din avion și pășeam pe coridoarele lungi ale aeroportului spre controlul de rigoare. Prima imagine a fost aceea a unui soldat cu pușca pe umăr, îmbrăcat în haine verzi. L-am privit îndelung: de ce pușcă? Apoi urma să mă obișnuiesc cu prezența lor pretutindeni. Totul era păzit, orice clădire deschisă turiștilor, trecerile dintr-un stat în altul, templele, Parlamentul, zonele rezidențiale, piețele publice, moscheile, soldații înarmați erau peste tot. După un timp intrau în peisajul normal și nu-i mai vizualizam, erau ca niște obiecte verzi umblătoare. Ca papagalii verzi cu coadă lungă ce zburau dintr-un palmier în altul, la început atât de exotici, devenind apoi o imagine atât de normală în partea aceea a lumii.

Dincolo de imaginea soldatului, m-a izbit mirosul Indiei. Într-un e-mail, Eliah îmi mărturisise că pentru el a fost cel mai deosebit lucru întâlnit, mi-a atras atenția că trebuie să urmăresc fenomenul, dar nu mi-a descris despre ce-i vorba. L-am simțit ca un zid olfactiv peste care am dat cu nasul, zdrobindu-mi-l. Mirosea a ceva nou: miroseau oamenii care ne întâmpinau pentru control, circumspecți și nu foarte politicoși, mirosea tezgheaua unde mi-am predat actele pentru verificare, hârtia pe care mi-am notat datele personale, mirosea podeaua, de marmură de altfel, dar foarte murdară, mobilele demodate, rămase parcă de pe vremea britanicilor, mușamaua de pe scaunele sălii de așteptare. Când mi-am recuperat bagajele mi-am înfundat nasul într-o geantă cu haine curate și frumos împăturite ca să mai simt mirosul Europei, intuiam că în scurt timp eu însămi voi prelua mirosul Indiei. Nu știam să descriu ce simțeam: un miros greu, de plante umede în descompunere, de mirodenii amestecate, aburind din porii celor care le consumau. Mai târziu, mi-a spus cineva că peste tot miroase a *masala*, un amestec de condimente specifice țării. Da, mirosul semăna pe de-o parte cu cel al sosului verde la care mi s-a revoltat stomacul, grețos, dar într-o altă proporție a aromelor degajate, era acolo și ceva curios și atractiv, ca un parfum exotic ce nu se voia depistat.

Prima imagine a Indiei mi-a adus în minte clădirile publice și interioarele din țara mea de pe vremea comuniștilor: clădiri uriașe care hrăneau mărirea de sine a dictatorului, dar murdare, lăsate în paragină,

ferestre sparte, spații prea costisitoare pentru a permite o întreținere de calitate, așa arătase cândva aeroportul Otopeni, somptuos, larg, încăpător, dar jegos. O goliciune deprimantă îmi juca în fața ochilor, așteptam să ies afară, să întâlnesc atmosfera din exterior, mi-era cald în hainele de iarnă, alții se plimbau în mânecă scurtă, femeile în sariuri de mătase, cu șlapi în picioare, eu cu cizme lungi, de piele.

Aș fi vrut să mă aștepte Eliah, sigur, Eliah este un personaj care aparține Indiei, și nu doar pentru că de-acum mintea mea îl asociază cu această țară și cu lucrurile uimitoare pe care le-am trăit aici, lucruri despre care unii ar spune că sunt ficțiune. Însă, nici nu i-aș judeca prea aspru, în definitiv uneori nici viața nu e mai credibilă decât ficțiunea, așa că acum fac doar un exercițiu ca să îmi reamintesc totul, pas cu pas, pentru a-mi putea explica mie însămi de ce am ajuns aici, în această răscruce, la un pas de moarte. Ar fi bine să-mi amintesc toate înainte de a veni dimineața, înainte ca sora medicală să-mi administreze următoarea doză de calmante, care conține nu știu ce somnifer, astfel încât gândurile mele devin imediat confuze, ca apoi să dorm ca un sac. Dar dacă azi va veni și va vedea că îmi mișc mâinile, picioarele, ochii, poate nu-mi va da calmantul, dar atunci mi se vor pune mii de întrebări, iar eu nu voi avea răspunsurile pe care le doresc, nu vreau să aflu ei înaintea mea, până la urmă e viața mea, nu ei trebuie să-i dezlege rostul, ci eu!

Aș fi vrut să mă aștepte Eliah, repet, deși nu-l văzusem niciodată înainte, doar ne-am scris câteva mail-uri. Atât ne-a fost suficient ca să știm că trebuie să ne vedem, deși el n-a avut niciun rol în venirea mea aici pentru cursul de specializare, el mi-a spus doar că se va ocupa de mine după ce termin cursul, mă va ajuta să văd India. Mai aveam viză pentru aproape o lună în plus, nu se putea să nu cunosc țara a cărei muzică urma s-o învăț, dar am știut amândoi că nu prea e vorba de interesul lui pentru muzică, chiar și curiozitatea mea trecea dincolo de iubirea pentru armonii. Muzica era o profesie, era și o mare plăcere, dar încă nu însemna pentru mine rostul vieții, trebuie să recunosc. Or, lucrul acesta mă pune pe gânduri. Care era rostul vieții mele, scopul ultim? Trebuia să găsesc ceva dincolo, poate

reuşea el să-mi arate ceva nou, așa mi-a sugerat. Dar Eliah nu era în Calcutta și urma să-l întâlnesc abia mai târziu. În aeroport urma să mă aștepte șoferul de la Santiniketan, iar ca să ne recunoaștem, am făcut schimb de poze pe mail. Lucrul acesta nu l-am făcut cu Eliah, nici nu am pus problema că nu ne-am putea recunoaște.

Pe Eliah l-am cunoscut prin scrisorile trimise lui Mihail; pe atunci era în Zimbabwe, în Africa. Mihail îmi povestea despre el ca despre cel mai fascinant personaj întâlnit în viața lui, mi se părea că-l lega de el ceva mai mult decât o prietenie, ceva ce semăna cu o admirație pentru care aproape am devenit geloasă. Sunt sigură că mi-ar fi povestit mai multe dacă nu ar fi intervenit tăcerile lui lungi când a început calculele pentru mutarea izvorului, zbuciumul sufletesc prin care trecea atunci, încât mi se părea că moartea mamei a trecut pe un plan secundar. În scrisorile acelea am găsit și adresa lui de mail (scrisorile erau toate scrise prin internet) și l-am putut anunța de moartea lui Mihail. Nu l-a surprins, mi-a cerut doar amănunte, nu părea că ar avea nevoie de ele, mă provoca să-i spun mai mult trăirile *mele* legate de eveniment, decât desfășurarea întâmplărilor, pe care, după ce i le-am povestit, nu le-a comentat în niciun fel, cel puțin nu pentru urechile mele. Părea că înțelege, chiar aprobă, eram contrariată, dar oricum l-am considerat ciudat.

De-atunci îmi expedia din când în când câte un e-mail și mă ținea la curent cu zonele și țările în care lucrează, deși niciodată nu am aflat suficient de multe despre activitatea lui, ca să mă satisfacă, dar în fiecare scrisoare strecura câte o propoziție despre ce e important și ce nu e important în viață, despre semnificația lucrurilor care sunt invizibile ochiului. Simțeam cum, din umbră, are puterea de a-mi cârmui viața, deși cred că el habar nu avea. Au fost ani de zile în care era singurul personaj constant din viața mea, deși îmi scria doar o dată la câteva săptămâni. Știam că de vreo doi ani e în India, așa că atunci când am primit invitația pentru curs, l-am contactat să-i spun că vin acolo și că nu voi pleca din India fără să-l fi întâlnit. Parcă mă aștepta, tot ce i-am spus despre mine în cele câteva mesaje, le-a primit ca o confirmare a ceea ce deja știa, așa că din nou am

fost contrariată, nimic nu-l lua prin surprindere, nu exista pentru el informație nouă, abia așteptam să-l întâlnesc.

Am trecut și de ultima formalitate de la ieșirea din aeroport, unde am fost pusă să semnez că mi-am recuperat în stare integră toate bagajele, chiar eram bucuroasă că e așa, prea des am pierdut bagaje când schimbam avioanele. Afară era întuneric, iluminatul era atât de slab, încât nu am văzut decât fețe negre, lucioase în reflectarea neanelor de dinăuntru, câteva turbane colorate, bucăți de hârtie pe care erau scrise tot felul de nume. Au sărit imediat la mine niște indieni mici de statură și foarte negri, cu haine ponosite și cu șlapi de plastic în picioare, să-mi ia bagajul și să mă ajute. Reacția mea nu a fost suficient de vehementă, am mulțumit – în ideea de a respinge ajutorul, dar politețea mea a fost prea fină pentru insistența lor. Mai târziu, aveam să aflu că e nevoie să fiu dură ca să reușesc să transmit negația, politețea e un fel de afirmație, iar ei sunt agresiv de serviabili, așa că până să mă dezmeticesc, doi dintre ei mi-au luat bagajele din mână, asigurându-mă că le vor duce unde doresc eu. Însă eu nu doream decât să le recuperez din mâinile lor. Nu voiau să mi le restituie fără să mi le ducă spre mașină câțiva pași, mă întrebau unde să le lase, iar eu nu știam unde. Atunci, în discuția care nu avea finalitate, a apărut un mic indian care m-a salutat folosindu-mi numele, a intervenit vehement între cei care se îmbulzeau să mă ajute. Mașina era chiar în fața mea, șoferul și încă un însoțitor erau gata să-mi ia bagajele, să le așeze în mașină, i-au alungat pe hamalii nepoțitiți, unul a venit spre mine cu mâna întinsă, mi-am dat seama că trebuia să plătesc, deși serviciul lui nu a însemnat mai mult decât de a trage câțiva metri geamantanul pe roțile până să mă orientez eu, dar serviciul se plătește! Nu aveam valută schimbată în rupii, nu știam ce să fac, cei mai mărunți bani erau de zece euro, cum să dau atât pentru un serviciu forțat? Șoferul m-a văzut în încurcătură și a plătit el, deși cred că a făcut-o doar ca să mă mulțumească pe mine, ca să fiu o doamnă în fața celor care s-au adunat fără treabă în jurul nostru. Toată lumea aceea îmi zâmbea și eu nu știam dacă râd de mine sau zâmbesc din politețe. Mai târziu am aflat că sunt foarte buni la suflet și politicoși, dar la fel de tenace își urmăresc interesul,

nevoia e mai puternică decât politețea și educația britanică, învățată formal, ca să dea bine. Dar bunătatea, care e a sufletului, nu este căpătată prin educație. Și n-au niciun pic de răceală păstrată din atitudinea englezească, orientul i-a păstrat cu sânge cald.

Am dormit la o pensiune în prima noapte. Nu voiam decât să fie curat, liniște și apă caldă. Eram atât de obosită, încât aproape am adormit în mașină, dar m-a ținut trează șofatul micului indian, care în intersecții claxona de la zeci de metri ca să-și anunțe sosirea, la depășiri făcea la fel, fără să folosească nicio singură dată semnalizatoarele mașinii, deși schimbase direcția de mers de nenumărate ori în jumătatea aceea de oră de alergat nebun în noaptea din Calcutta. N-am mai văzut acest tip de șofat și tare m-am mirat, dar nu am reușit să pun întrebări, parcă trăiam o viață împrumutată. Senzația aceasta a vieții împrumutate, a vieții între paranteze, m-a urmărit adesea în lunile acestea, parcă nu trăiam viața mea, atât de diferită era realitatea.

La mica pensiune ne-a întâmpinat gazda, ieșind în stradă după multe bătăi în ușă, deși i s-a spus că sosim mult după miezul nopții. Descult, cu unghiile de la picioare murdare, înfășurat într-un șal gri ca o pătură spălăcită, încât abia i se vedeau ochii, urca scările serviabil, arătându-ne cu mândrie camerele cu doar 20 de dolari pe noapte. Pe holul acoperit în parte cu linoleum găurit, hol care părea că servește atât ca living, dar și ca bucătărie, pe tejghele de dulapuri și mese, era o grămadă de vase din plastic puse alandala, curate, murdare, răsturnate, vrafuri de lenjerie, ce păreau că trebuie duse la spălat, printre tacâmuri, prosoape. În capătul holului mi-a arătat camera, nu, nu avem apă caldă, mi-a răspuns la prima întrebare, dar mâine putem să vă facem, dar nu era nici cabină de duș în baie, nici cadă, o țeavă din perete cu un sifon cu depuneri de calcar; în rest – o chiuvetă, iar lângă WC o găleată cu apă și o cană, hârtia igienică și prosoapele lipseau. Mai târziu am înțeles rostul găleții cu apă și al căni de alături, indienii nu foloseau hârtie igienică, se spălau după folosirea toaletei cu ajutorul unei căni, turnând apă din găleată. Poate că era mai sănătos așa, mâncarea lor extrem de iute, greu de digerat pentru un occidental, e o formă de a ține

numărul bacteriilor sub control, mi-am zis, la cât sunt de numeroși, trăind în condiții semibarbare privind igiena, ar fi mai mult bolnavi decât sănătoși, dar pentru a-și asigura igiena sumară, este obligatorie apa.

Problema camerei mele era că mizeria nu-mi dădea voie nici să-mi așez bagajele. Dulapul gălbui avea ușa șchioapă, nu se închidea defel, noptiera, adusă din alt set de mobilă, maro închis, lăcuit, ca de pe vremea buniciei mele, avea o sticlă de apă pe ea, fără pahar. Mi-am dat seama că mi-e sete, sticla mea cu apă o abandonasem la urcarea în avion, căci nu sunt permise lichide, așa că am luat sticla să beau și atunci am văzut că nu era sigilată. Dopul era de altă culoare față de inelul de siguranță. Apa e de la chiuveță, îmi spuse omul desculț, dar e bună de băut. Făcuse bule pe margine, nu că ar fi fost minerală, ci de stănută, era chiar caldută. Omul a văzut nemulțumirea de pe fața mea, iar șoferul care venise să mă întâmpine, într-un amestec de bengaleză-engleză, își tot cerea scuza că nu verificase înainte pensiunea; unde să ne mai ducem acum, noaptea? Nu-i nimic, am să dorm și așa, mâine oricum plecăm, i-am spus. Am tras pătura, dar așternutul era mototolit, semn al utilizării prelungite și pe pernă se vedeau fire lungi de păr negru, sârmos, păr de indiană, mi-am zis. Am luat unul și ridicându-l în fața gazdei i-am spus că așternutul e murdar, nu pot să dorm în petele acelea ce se desenau ca niște hărți pe cearceaf, păreau că sunt pete uscate de spermă, mi s-a făcut greață. Am ieșit pe hol și am luat niște cearșafuri la repezeală din grămada aceea împăturită și mi-am schimbat singură așternutul. Gazda nu a protestat, însă nici nu s-a sinchisit să mă ajute, a plecat în treburile sale sau la culcare. Ar fi trebuit să nu plătesc, suma, față de condițiile date, era exorbitantă, dar am fost educată să pierd mai bine eu, decât să fac probleme.

Din întinericul de afară răzbătea un vacarm ca o ceartă pe o limbă neomenească. Sunt maimuțe, îmi spuse șoferul înainte de a pleca, în parcul din față sunt mulți palmieri, acolo se adună și se mai încaieră. Am rămas singură închizând ușa în urma lui, se închidea cu un cui răsucit, deoarece clanța atârna bleagă, se vedea că e stricată. Eram obosită, dar nu puteam să dorm, nici măcar nu eram revoltată pentru condiții. Sigur, m-am așteptat la

altceva, trecusem prin oraș și am văzut zone curate și elegante, acest cartier era destul de dubios. Am stins lumina să văd maimuțele din palmieri, am ieșit pe balcon, era închis cu o rețea dantelată din fier forjat cu motive florale orientale, dar oricât mi-am mijit ochii în întuneric, nu am reușit să văd nicio maimuță, nicio mișcare de animăluț în copaci, deși parcul era puternic iluminat. Am renunțat. M-am spălat la chiuvetă ca în ligheanul mamei în copilărie, cu apă coclită, cea de la fântâna noastră era mult mai rece și nu mă plângeam de condiții, părea normal să fie așa atunci, mi-am ridicat picioarele pe rând în chiuvetă, după cizmele călduroase ținute 24 de ore în picioare le făcea atât de bine apa dezmořitoare... Și-am dormit, am dormit până a doua zi spre ora zece, când șoferul m-a trezit bătând puternic în ușă, amintindu-mi că doream să plec la Templul Ramakrishna, să-l întâlnesc la sărbătoarea de la templu pe profesorul Rahul Chaudhurani, persoana de legătură pentru studenții din Italia, ca apoi să ne ducă la Santiniketan, să încep cursurile.

Capitolul 6

Rahul trecu de mulțimea de închinători împrăștiați prin grădina imensă și se apropie de templu, își descălță pantofii pe care îi părăsi printre celelalte perechi puse una lângă alta, ca niște soldați de diferite mărimi și culori, apoi, mai încolo, hotărî să-și scoată și șosetele. Oricât de curată ar părea marmura aceea, există suficient praf pe care să-l adune pe tălpi și să se lipească de interiorul pantofilor când îi va încălța; îi plăceau pantofii eleganți și curați, era unul dintre puținele lucruri extravagante pe care pune mare preț, în rest hainele să fie doar cât de cât asortate și curate. Acum purta un costum gri, cămașă descheiată la un nasture, fără cravată. Își înghesui șosetele în buzunarul gentuței de acte și intră în templu. În semiobscuritatea interiorului, oamenii se strecurau ca niște umbre fără zgomot, urmând un circuit prestabilit, de-a lungul zidului din stânga, întregul șir înaintând spre centru, unde statuia zeului Ramakrishna primea adorația închinătorilor. Azi era mare sărbătoare, se împlineau o sută de ani de la nașterea lui Ramakrishna, niște preoți intonau o muzică nazală, cu sunete alungite, profunde, încât îți dădeau fiori ascultându-i.

Rahul era, de data asta, cu mintea în altă parte, nu a venit în mod special să primească asigurarea mentală că este sub protecția zeilor, că i se poartă de grijă, deși era în prag de nou drum și nu ar fi vrut să fie unul greșit, credința lui nu mergea spre o închinare atât de concretă. Dar se lăsa pe mâna mamei, a făcut-o de atâtea ori și nu a greșit; Rama spune să-ți asculți părinții, pentru că legăturile de familie sunt cele mai durabile legături, ele trebuie hrănite prin supunerea copiilor, iar mintea părinților va fi binecuvântată de Rama pentru ca ei să aleagă calea corectă pentru copiii lor, pe când copiii pot fi neînțelepți în a-și alege propriile căi. Sigur, nu e

vorba de orice domeniu, mama lui i-a dat sfaturi bune privind cariera pe care s-o aleagă, dar nu a intervenit când el a vrut altceva, nu prea se amestecă în viața lui, deși este o ființă activă, excesiv de grijulie și posesivă în iubirea ei. Rahul, preferatul ei, a avut mai multă libertate decât toți ceilalți copii – fete care s-au simțit uneori persecutate de grija ei de-a dirija viața tuturor. Acum a intrat într-o nouă sferă a intervențiilor ei, dar bărbatul era gata să-i dea ascultare; prima experiență de acest gen a însemnat o alegere fericită, chiar dacă s-a terminat tragic, lăsându-l văduv la nici 25 de ani.

Rahul provenea dintr-o familie de oameni bogați, chiar foarte bogați, acest lucru datorându-se în special bunicului, care, în '47, când India și-a câștigat independența și britanicii au ieșit din țară, a fost deosebit de abil în a pune mâna pe domenii și posesiuni preluate fie gratuit, prin aranjamente de prietenie și ajutor reciproc, servicii susținute politic, fie cumpărate pe foarte puțini bani. Atunci când o serie de afaceriști au rămas fără bani, el, anticipând mișcările politice, a reușit să găsească metode pentru salvarea lichidităților folosite apoi în oportunitățile avantajoase. Primul pas îl făcuse deja prin anii '30, când britanicii au hotărât să mute capitala de la Calcutta la New Delhi; pe atunci, bazându-se pe nasul lui de afacerist, ajutat și de informațiile întotdeauna răsplătite cu multă mărinimie ale prietenilor politicieni, a cumpărat terenuri în cea mai frumoasă parte a orașului, vânzând apoi parcelele pentru construirea caselor colonialiștilor. Îl lua uneori pe nepot la plimbare. Era destul de mic Rahul când se știa luat de mână și purtat prin oraș cu mașina lui luxoasă, ca să-i arate: uite, și casa asta e pe terenul vândut de mine, tot pâlcul celălalt, case albe, cu coloane și terase frumoase, grădini cu iarbă tunsă la milimetru, udate și pe timpul secetos, încât verdele crud nu se ofilea niciodată.

Bunicul avusese o singură tristețe, bunica nu putea avea copii, cui să lase averea imensă, pentru cine să muncească înverșunat, ca un obsedat al afacerilor, mai ales că pe orice puneă mâna, îi ieșea atât de bine, încât se lăuda adesea că zeii îl binecuvântează în mod special; nu era tare religios, dar bunica era, Krishna trona pe altarul familiei ca zeu al casei, toți

strămoșii se închinaseră acestui zeu al dreptății, al credinței, al legii. Ordinea și disciplina, în măsura în care un indian putea înțelege aceste calități, erau virtuțile care îl dominau pe bunicul; citea, cât de des îi permiteau afacerile, textele din *Mahabharata*, eposul poetic în care faptele lui Krishna erau preamărite, de fapt prima scriere a hindușilor, susținea el, nefiind deloc de acord că prima ar putea fi *Ramayana*. Când văzu că se apropie de 50 de ani și e fără copii, o trimise pe bunica în Europa pentru un tratament care era în vogă în zilele acelea, la un sanatoriu unde femeia stătu câteva luni și de unde se întoarse înainte de finalizarea termenului prestabilit, de unde revenise complet schimbată, împlinită, cu o fericire sclipind în ochii negri, uimindu-și bărbatul cu aerul ei revoluționar și pus pe fapte mari, atitudine pe care înainte n-a avut-o nicio clipă, fiind o femeie reținută, sfioasă și mai mult pasivă în cele ale vieții. Veni cu prima propunere care l-a dat peste cap pe afacerist și anume nevoia de a schimba zeul căruia i se închina familia de generații întregi. Susținea că s-a întors acasă ca urmare a unei viziuni minunate, cum că va rămâne instantaneu însărcinată dacă se vor închina amândoi lui Rama, eroul familiei, cel care prin ajutor divin reîntregește familia, de fapt o creează, o menține și o desăvârșește, cel cu al cărui nume trebuie să mori pe buze rostindu-l în adorație; în fine, a fost detronat Krishna și pusă statueta lui Rama la locul de cinste, ofrandele, florile, lumânările, rugăciunea buzelor și închinarea zilnică se cuveneau lui, chiar *Mahabharata* a fost schimbată cu textul *Ramayanei*, într-o minunată ediție îmbrăcată în piele vișinie cu litere aurite. S-au făcut în casă ritualuri de purificare, a fost chemat un preot pentru asta, apoi, în scurt timp, bunica anunță minunea, era însărcinată! Bătrânul afacerist a rămas fără cuvinte, deși inițial s-ar fi opus schimbărilor atât de drastice (i s-a făcut teamă că vor dispărea reușitele din afaceri, toate fiind puse pe seama ajutorului lui Krishna, cel trădat), acum era prins ca într-o menghină între dorința arzătoare de a avea un copil și pasiunea de a face bani, teama de a pierde una sau alta îl paraliză pentru scurt timp, vreme suficientă ca în casă să triumfe Rama.

În toată perioada sarcinii, bunica a alergat vioraie prin întreaga casă, vocea de matroană, care se îngroșa în același ritm accelerat în care i se îngroșa pântecul, domina inclusiv catastifele din biroul bunicului, care, deși nu pierdea în afaceri, părea că-și pierduse vocea, părea că intensitatea crescândă a vocii femeii se alimenta din cea a bărbatului, care trebuia neapărat să scadă. În India, Nehru ajunsese la președinție, iar prietenii bunicului erau în posturi cheie, dornici să-i furnizeze informații care să devanseze dezvoltarea unei zone, ca astfel afaceristul să-și scoată partea, prietenii din politică, la fel. Toată India era în construcție și reconstrucție, doar bunicul vegeta în birou, speriat ca un șoricel de vocea bărbătoasă a femeii. Până într-o zi când, ieșind din birou, pe holul plăcat cu marmură, văzu o dâră de apă și în aceeași clipă auzi un țipăt ascuțit ca o lance, și fierbinte, și lung de se termină aerul din plămâni până la următoarea inspirație, o, Krishna, ce țipăt luuuuuung (bunicul tot pe Krishna îl invoca în taină când avea vreo uimire, vreo teamă), dar țipătul scăzu în intensitate, scăzu mai mult, până se transformă într-un tânguie și-un geamăt intermitent de voce feminină.

Gemetele acestea ținură până când, în mașina sosită de urgență de la maternitate, îi puseră femeii lui masca de oxigen pe față și închiseră ușile, apoi, următorul țipăt pe care îl auzi fu peste câteva ore, când auzi un plânset de bebeluș. S-a născut copilul. Mulțumesc, Rama!, îl invocă de data asta împăciuitor, măcar de-ar fi băiat... Nu mai așteptă, ci intră în salonul unde născuse femeia lui, tocmai când doctorul îi spuse uimit: fetița ta e blondă ca o englezoaică! Auzi, fetiță! și încă blondă ca o englezoaică, ce vrea să spună afurisitul acesta? când el aștepta un băiat brunet care să semene cu el, să-i lase moștenire nu doar afacerile, cât norocul acela nepământean. O, Krishna, tu, iubitor al legii și credinței, fă dreptate!

În ziua aceea Krishna, cel cu față albastră ziua și cu față neagră noaptea, își reluă tronul cu demnitate în altarul familiei ascultând rugăciunile, iar lucrurile reintrară în cursul vieții cunoscute din moși strămoși: fetița își pierde curând perii blonzi, rămase cheală multă vreme. Mama era speriată că blestemul coborî peste ei și va avea o fetiță cheală

pentru tot restul vieții. Superstițiile sunt mare pacoste în India, gândi Rahul, el, dacă va avea copii, îi va învăța să deosebească bine ce e superstiție și ce e realitate, toți zeii aceia care vor închinare par să fie tare supărăcioși dacă se încalcă vreo regulă, vreun ritual, ori ritualurile sunt atât de multe și absurde, încât îți pierzi vreme, energie și multă dispoziție ca să fii în pas cu ele. Poate lucrul acesta a ținut femeile atât de aproape de tradiții, greu de urnit înspre civilizație, ele erau susținătoarele superstițiilor. Bunica împlinea ritualurile cu atâta consecvență, gesturi care mai de care mai de neînțeles, încât Rahul nu își amintește de ea decât direct legată de zei, ofrande, semne de alungare a demonilor, de binecuvântare a familiei: la ieșirea din casă, la intrare, la plecare, la mâncare, la gătit, la venirea ploilor, la plecarea ploilor și tot așa. Făcuse și pentru fata ei o serie de spălări rituale, curățiri, incantări, ungeri cu alifii binecuvântate, toate degeaba. Când însă cine știe ce hotărâre a organismului fetei se puse în aplicare, izbucniră prin pielea capului niște peri negri și sârmoși ca părul tatălui ei sau ca părul oricărui indian, dar bunicul susținea că doar el are păr atât de sănătos, nu-i albise părul nici la cei peste 80 de ani când Rahul a fost acela care a aprins torța peste trupul lui neînsuflețit ca să fie predat focului care-i elibera sufletul. Pielea fetei, însă, rămăsese albă, ca a unei zeițe, spunea bunicul, în timp ce, spre bucuria afaceristului, vocea bărbatului revenea, iar a femeii se împutina, deoarece după naștere redevenise femeia sfioasă, calmă, pasivă, chiar neimplicată, gospodăria fiind preluată ca mai înainte de bucătăreasă și servitoare, acum ajutată și de doica fetei.

Afacerile aduceau bani frumoși, dar blestemata de propoziție rostită de doctor stăruia ca o pâclă în creierul bărbatului. Bunicul nu ar fi recunoscut sub nicio formă că nu el ar fi tatăl fetei, atunci ar fi trebuit să recunoască eșecul bărbăției sale, înseamnă că nu femeia avusese probleme de concepție, ci el le-a avut și le are, deci nu-i bărbat, așa că preferă să creadă că e fata lui. Niciodată nu vorbi cu nimeni despre această bănuială cuibărită odată cu propoziția doctorului, mai ales că descoperi înclinația copilei spre ordine, disciplină, rigurozitate, virtuți care fac un afacerist să fie de succes. O și iniție în tainele afacerilor, deși era un tradiționalist în ale mersului

societății, fata lui putea însă face excepție, dacă Krishna i-a dat fată (poate schimbul cu Rama nu a fost într-un ceas bun, deși nici acum nu putea răspunde sigur a cui binecuvântare a fost întregirea familiei), înseamnă că legea poate fi împlinită și de o fată, vremurile se mai schimbă, chiar el este un antemergător al schimbării, cum ar fi ținut altfel pasul cu înnoirile acestea care i-au buimăcit pe alții?

Fata aceea cu pielea mai albă ca a tuturor din familie este mama mea, își spuse Rahul mulțumit. Mulțumit pentru ce? Pentru că și tenul lui e deschis la culoare și tenul surorilor lui la fel. Aceasta a adus multe avantaje în familie. Chiar dacă aparțin castei *vaisyas*, adică sunt negustori, deci nu se pot lăuda cu o castă mai înaltă, deși orice indian ar dori să aparțină castei brahmanilor sau războinicilor, ei pot să arate cu pielea feței lor că sunt arieni, că nu s-au amestecat cu dravidienii, deci sunt descendenți nobiliari. Nu vorbește cu nimeni despre această mândrie ascunsă a copilăriei sale (acum și-a mai schimbat părerea), ea a fost strecurată în suflet de către mama lor, care mai mult a sugerat-o decât a exprimat-o direct. Ceea ce trebuie să priceapă fiecare copil de indian – asta nu pregeta mama s-o spună fără ocoliș – e că tradiția și toate legile care mențin viața Indiei trebuie ținute ca atare, iar una dintre cele mai importante legi este ascultarea de părinți, de regulile familiei. Dacă strici legea familiei, care impune strictețe, căci fără de ea toate s-ar sfărâma, aduci blestem, nu doar asupra ta, ci asupra întregii familii. E atât de important lucrul acesta încât *chakra*, prin puterea religiei, a ajuns și pe drapelul Indiei, roata legii este emblema puterii tradiției. Rahul nu avea de gând să strice această lege, așa că la prima lui căsătorie a fost de acord să o ia de nevastă pe firava Ratna, care avea doar 17 ani când a cunoscut-o și, spre deosebire de fetele de vârsta ei, cu forme rotunde, cu fese mari și sâni opulenți, Ratna era delicată și străvezie, cu mâinile subțiri de n-ai fi zis că e în stare să prindă ceva, să care, să muncească, dar ținea casa curată, nu voise să stea acasă fără să muncească, indiferent cât de bogați erau. În felul ei delicat a fost o avangardistă a familiei, era designer la o fabrică de țesături unde tatăl ei avea o mare parte dintre acțiuni, se pricepea la tot ce ținea de fibre, nuanțe,

modele, dimensiuni, crescuse printre războaiele de țesut, degetele ei se potriveau să pipăie calitatea materialelor, recunoștea fibrele naturale și cele sintetice, procentele în compoziție, doar pipăind baloturile. Dar la fel de agile, degetele ei se plimbau și pe tastele calculatorului, alegând variante de culori și linii curbe până își desena imaginea visată pentru un nou model.

A iubit-o pe Ratna ca pe un bibelou fragil, se comporta față de ea cu atâta delicatețe, încât uneori toate gesturile lor păreau un ritual când de trezire și intrare într-o nouă zi, când de hrănire, ca-n fața unor zeități ce pândeau desăvârșirea gesturilor, când ritualuri de împerechere, când de închinare, toate semănau cu gesturi prestabilite, cunoscute de inițiați pornind din *illo tempore*, pentru a perpetua arianismul sau poate pentru a nu strica ritmul transmigrării, poate fiindcă viața lor se desăvârșise în gesturi pentru a viețui într-un templu spiritual. A fost perioada când el a renunțat să lucreze pentru firma familiei și s-a hotărât să devină profesor; mai predase el câteva cursuri de sociologie la o universitate în New Delhi, dar acum voise implicare totală. Activitatea lui de dinainte, care înmulțea cu spor banii bunicului, i se părea profană, părea că-l maculează, nu se potriveau cu ceea ce trăia acasă, cu atmosfera de *ashram*, care, odată ce intra Ratna în casă, părea că primește o culoare de șofran, un galben cu irizații verzi care se răspândeau în nuanțe de lumină vioaie, de speranță a noii trăiri. Chiar fata devenea tot mai transparentă în lumina aceea. Decorase întreaga casă în țesăturile ei, o casă care combina tradiția cu cele mai moderne linii, un avangardism care șoca pe cei care intrau prima dată la ei, ca apoi să descopere ce rădăcini adânci aveau elementele tradiționale. Doar că în loc de Krishna, cum ar fi vrut mama, era Kali la loc de cinste, dar nu în mijlocul livingului, ci într-un colț al holului: la intrare are loc momentul închinării, preciza Ratna cu hotărâre, când mama încerca să explice.

Atunci când a făcut alianța între familii prin căsătoria noastră, gândi Rahul, mama credea că fetișcana asta plâpândă și retrasă va fi ușor de manevrat, e tocmai potrivită pentru fiul ei voluntar și pentru soacra gata de a dirija viețile tuturor din jur cu o vivacitate și neodihnă care păreau să fie seva din care își hrănea longevitatea. Dar Ratna, înțeleaptă și hotărâtă, a

stabilit destul de repede care sunt limitele intervențiilor sale. L-a câștigat pe Rahul de partea ei și, pe nesimțite, cu duioșie și mult tact, a ridicat ziduri de nepătruns în jurul lor, pe care soacra tenace nu le-a putut sparge. Primul pas a fost hotărârea lor de a locui separat, nu în casa mare părintească. Soacra era mulțumită de un singur lucru: afacerea căsniciei ieșise bine, averea se înmulțise considerabil prin zestrea fetei, iar poziția în societate se fixase pe o axă care îi oferea ei noi șanse de a-și întinde tentaculele, până ce caracatița poftelor ei de autoritate avea să fie satisfăcută. Moștenise, pe lângă simțul în afaceri al bunicului, și dorința neostoită de a domina. Nu se sătura niciodată de putere, parcă ea ar fi fost unul dintre maharajahii depozedați de hegemonie și-acum ar fi vrut să compenseze în societatea modernă. Conducea fiecare mișcare a familiei prevăzându-le pe următoarele, până la cele mai neașteptate detalii, cu o inteligență canalizată doar pentru a-și atinge scopurile.

Oh, dacă n-ar fi murit Ratna, fata aceea care degaja în jurul ei o lume de șofran și dorul de a trăi ca-n templu! N-au avut nici copii, era prea fragilă, el se și speria la gândul că ar putea-o lăsa însărcinată, deși tână nevastă îi tot cerea un copil, dar nu rămânea însărcinată, era tristă uneori pentru asta. Acum, Rahul își dădea seama că el a evitat această împlinire a ei ca mamă, de fapt a amânat momentul, tot timpul a așteptat vremuri mai prielnice, parcă un copil nu se potrivea în *ashram*-ul lor, era de prisos, de fapt nu doar de prisos, ci ar fi fost chiar un intrus, o, Rama, ce gânduri urâte! se admonesta singur, când îi reveneau aceste amintiri. Nici acum nu știe prea bine cauza morții ei, nu a fost vorba de nicio autopsie, deși poate ar fi elucidat frământările lui de mai târziu. Fusese bolnăvicioasă fata, slăbise fizic mult în ultima vreme, dar parcă puterea ei lăuntrică se înmulțea odată cu împuținarea fizică. Nu era pe moarte, hotărât! Dar într-o zi a fost chemat la spital, Ratna murise la câteva ore după internare. După simptome, ar fi răpus-o o boală infecțioasă, mai ales că fusese atât de slăbită de multă vreme, cine știe de cât timp lupta cu boala, așa i-au spus medicii, așa i-a spus mama.

Rahul se miră el însuși cât de ușor acceptase situația, cât de repede trecuse peste nenorocire. Îi lipsea prezența ei cum lipsește tămâia când intri într-un templu, așa cum îți lipsesc hainele călduroase când se face frig, dar rămase calm, fără sfâșiere lăuntrică. Analizându-și trăirile, se gândi dacă a iubit-o așa cum se spune că iubesc oamenii. Nu, n-a iubit-o, inițial a acceptat-o, pentru că nici nu se punea problema să se opună alegerii părinților, apoi, pentru că nu avea altă opțiune de căsătorie, nu-și dorea pe nimeni altcineva. Când a văzut alegerea mamei – singura înțelegere a fost ca, înainte de a anunța logodna, să o vadă și să stea de vorbă cu ea – n-ar fi dorit să fie o persoană care să-i creeze repulsie din cine știe ce motiv subiectiv. Mama fusese de acord, ea însăși a suferit o viață întreagă, mă rog, până rămăsese văduvă, din cauza alegerii părinților ei, din cauza alegerii bunicului căruia, ca fată, nici nu putea visa să i se opună. Norocul a fost că a rămas văduvă destul de devreme, când încă trăia bunicul, așa că mama lui Rahul a fost de acord să-și căsătorească propriii copii doar dacă avea consimțământul lor înainte, oricum, mare și riscantă concesie făcuse, își spunea femeia.

Rahul a acceptat-o pe Ratna când a văzut-o, înduioșat de delicatețea ei și de ochii verzi, mari cât două frunze, așa păreau din cauza feței mici, care nu era una foarte frumoasă, nici prea deschisă la culoare, dar care îi scotea și mai mult ochii în evidență. După moartea ei, își dădu seama că, deși nu a iubit-o prea mult, se obișnuise cu ea, pentru că era plăcută, era inteligentă și foarte creativă, cu ea viața nu era monotona. Cine știe cum ar fi fost mai târziu, dar cei câțiva ani au însemnat o perioadă de viață în care bărbatul a trăit protejat de vicisitudinile vieții, a trăit ca într-o bibliotecă, printre poveștile din cărțile citite; când ea a dispărut, a fost ca și cum s-ar fi pierdut biblioteca din Alexandria, nenorocire redusă la scara unei singure vieți. A rămas hotărât să continue viața ca profesor. Totuși, pentru câțiva ani, au urmat marile lupte în afaceri: pentru că Rahul se retrăsese și nu mai acceptase nici măcar rolul de sfătuitor în afacerile familiei și pentru că era în doliu și de neabordat (nu atât pierderea femeii l-a demoralizat, cât nevoia de a se înscrie pe o altă orbită a vieții, recunoașterea că trăise comod și

protejat). După câteva mișcări greșite ale mamei, femeia de afaceri era să piardă totul și, într-un ultim efort, îl reintegră pe fiu în treburile bănoase ale familiei!

Au urmat ani duri, nopți nedormite, tranzacții riscante, instabilitatea economică a țării își spunea cuvântul și în ce privește siguranța lor financiară, o continuă provocare pentru Rahul. Astfel, în fiecare zi bărbatul se gândea cu nostalgie dacă vor mai veni zile în care să stea în fața studenților, dacă va avea vremea să scrie cărțile a căror schiță o avea pregătită încă din timpul trăirii alături de Ratna. Și zilele acelea au revenit, au trecut anii de chin, Rahul s-a convins pentru a doua oară că este în stare să facă bani, bani mulți, că are în sânge abilitatea aceasta, că pe orice pune mâna, devine profitabil. Singurul lucru care-i dădea de gândit era iubirea. Nu reușea să găsească persoana care să-i stârnească interesul atât încât s-o poată iubi cu dăruire totală, care să merite să mute munții pentru ea. Prima lui căsnicie a însemnat doar calm, învăluire sau poate puțin misticism, atunci era și foarte tânăr. A încercat să privească în jur; nimeni nu se potrivea nevoilor lui interioare, aproape că începea să creadă că e o problemă cu el, că e atât de diferit încât devenise ciudat. E adevărat că se purta ironic cu cei din jur, uneori chiar cinic, era nemulțumit de oamenii care îl înconjurau, ceilalți îl considerau infatuat, știa asta, nu-l deranja, de fapt, chiar nu erau de nivelul lui, nu doar ca pregătire intelectuală, nu doar ca putere financiară, nu doar ca descendență, dar nu aveau nivelul lui de gândire, or acest ultim lucru este singurul care ar fi fost suficient să-l determine să se simtă diferit.

S-a convins că poate să facă bani oricând și oricâți ar dori și dintr-o dată și-a dat seama că nu-l mai interesează banii, că nu mai poate să fie satisfăcut, că ei nu-i oferă o motivație suficient de adâncă pentru a-și petrece orele în goana aceasta. Își reaminti de dorința de-a preda și a scrie, plecă din Delhi și luă un post de profesor la Santiniketan, la universitatea fondată de Rabindranath Tagore – unul dintre scriitorii care i-au influențat viața – crezând că va găsi câte ceva din gândul mentorului său printre clădirile și sălile acelei școli. Fu însă dezamăgit, nu mai era nimic din suflul

maestrului pe-acolo, niște comuniști trăgeau în toate părțile de hăturile universității, unii pentru ciolan, alții pentru faimă, alții din alte motive politice. Totuși, nu renunță, nu plecă de acolo, locul era potrivit pentru a scrie, poate era cel mai liniștit loc din lume, or acest lucru nu e unul de neluat în seamă. Își încarcă biroul cu toate însemnările care au fost adunate de-a lungul anilor, studii de caz, fișe, tabele, fiind conștient că era nevoie de multă abilitate ca să demonstreze ceea ce-și pusese în gând. Poate vor fi destui care să nu fie de acord cu ideile lui, însă, dacă reușește să convingă, ar putea aduce schimbări serioase în ideile privind dezvoltarea Indiei. Gândise o sinteză între economie, sociologie, religie și filosofie, nu pentru că interdisciplinaritatea era la modă, ci pentru că într-adevăr reprezenta singura cale de a vedea problema umanității în general – și pe cea a Indiei în mod special – dintr-un unghi al realității complexe pe care o trăia aceasta.

Cartea lui reprezenta, pentru moment, singurul lucru care îi suscita interesul, iar Santiniketan oferea lumina (poate că era un pic de misticism aici, ca atunci când Ratna îi crea lumina de șofran necesară vieții în cutia de vis; ce păcat că nu a început atunci să scrie!), o lumină care să-i asigure inspirația și puterea de lucru. Ce-l mai interesa dincolo de carte și studiile referitoare la ea? Nimic! Se simțea ca Buddha după iluminare, eliberat de povara dorințelor, conștient că lumea materială e prea profană ca să-i atingă spiritul trăitor la un nivel diferit, iubirea nu-i de găsit, ori nu există, ori lui nu i s-a dat. A avut din belșug de toate: atenția bunicilor, iubirea familiei ca pentru unicul băiat din marea familie, primit să încununeze așteptările tuturor, de trei generații încoace, grija excesivă a mamei, iubirea soției ca pentru un zeu, cât despre grija materială nu a avut niciodată de ce se teme, chiar și când ridicase posesiunile din falimentul iminent, a fost ca o joacă în doi cu soarta, nu a simțit miza decât în sensul luptei *care pe care*. Și a câștigat! Acum nimic nu mai are importanță! Nici că mama i-a găsit o nouă soție; săptămâna trecută fusese la Delhi s-o vadă, mama împlinise consensul, n-a făcut demersuri definitive până la întâlnirea celor doi și acceptarea reciprocă. Rahul nu s-a opus, deși devenise mult mai independent față de puterea de dominare a mamei. De când murise Ratna –

chiar dacă înainte l-a convins să revină în afaceri pentru un timp, iar el a ascultat – mama lui a văzut detașarea față de tot ce însemna valoare pentru ea, pe Rahul nu-l interesau nici banii și nici reușita în afaceri, ca pe bunicul, nici puterea de a domina, ca pe ea, nici iubirea, nici poziția, nici chiar familia, deși nu i se putea reproșa nimic, era corect și atent față de toți, dar numai atât, nimic care să lase loc unei pasiuni, era prea detașat, periculos de detașat! Simțea și Rahul că nu prea e loc de pasiune, a acceptat-o pe fată cu politețe și puțin dezinteres, așa a simțit viitoarea mireasă, de-aceea a plâns ea pe ascuns vreme îndelungată, ea dorea o viață în care să iubească și să fie iubită.

Rahul își privi ceasul, fata din Europa trebuia să sosească deja, e spre amiază, dar n-o fi ea de vină, șoferul o aduce, n-are cum să vină singură, sunt peste 10 km de parcurs. Își aminti că fata asta străină va vedea suburbiile Calcuttei în prima ei zi de vizită, nu se poate să nu fie șocată, poate n-ar fi trebuit să-și dea întâlnire cu ea aici. Pentru Rahul era importantă această vizită la Templul Ramakrishna, pentru a se convinge de noile sale idei sociologice (asta o spunea doar pentru sine, la fel era cu toate vizitele la temple din ultimii ani, spre mirarea mamei, care-l știa religios doar într-o măsură moderată, la fel va fi și cu cele pe care le va face, după o schemă bine pusă la punct, în următoarele câteva luni). Aștepta calm în fața templului, desculț, n-avea niciun rost să se încălze, poate fata va dori să viziteze și ea templul, așa a fost informat, și-atunci trebuia să se descalze din nou, mai bine o aștepta cu picioarele goale. În fața lui, o ființă feminină care tocmai ieși din templu, îmbrăcată într-un sari foarte colorat, roz, cu flori aurii, brodate cu paiete sclipitoare, când se aplecă să-și încălze sandalele, partea din față a sariului alunecă, lăsând să se vadă o burtă grasă, negricioasă, păroasă în jurul buricului, care se revărsa în două rânduri peste marginea materialului strâns în talie. Atunci își aminti Rahul că mama lui alesese, de data asta, o fată rotunjoară. Prima fusese bolnavă, își reproșa adesea alegerea nepotrivită, dar noua mireasă avea brațele și gâtul numai gropițe, ca la bebeluși, fesele bine conturate sub sari, probabil și burta ca a fetei din față, se gândi Rahul și i se păru, pentru prima dată, dezgustător,

parcă prima soție era mai potrivită gustului lui, chiar dacă nu se potrivea părerii celor din jur, știa bine asta. Încă din adolescență, băieții vorbeau între ei cum trebuie să arate o fată frumoasă: cu șoldurile mari legănându-se în mers asemenea elefanților și ochii blajini ca ai vacilor; acesta era tipul de frumusețe căutat.

Tot ce-i ceruse mamei era să nu se grăbească cu nunta, avea de scris ceva important și nu voia să fie luat de la preocupările sale intelectuale. Nu era o problemă, o aveau de măritat înainte pe sora lui cea mică, pe Inda. Rahul zâmbi când își aminti de zvăpăiata de Inda, se supunea greu părerilor mamei, cu ea a avut cel mai mult de furcă, niciuna dintre surori n-a avut curajul să i se opună atât de deschis, până la urmă părea că mama învinge întotdeauna, dar era un fals, fata, cu fiecare bătălie – ce părea pierdută – câștiga o bucătică de teren pentru următoarea bătălie. Mama era prea epuizată să vadă câștigul, iar fata era atât de energică, încât se pornea la luptă doar de dragul confruntării, fără miză, ceea ce o făcea și mai sigură pe ea. Era singura care-i moștenise tenacitatea, singura care avea energie când toți ceilalți o pierdeau. Chiar și eu dau înapoi, gândi Rahul, când văd că nu merită să mai lupt, pentru că mă epuizează și-mi ia forța de la lucrurile mai importante. Acum mama o va mărita cu bărbatul ales după regulile ei de dominare, așa credea femeia, dar de fapt Inda și-a ales singură bărbatul, a reușit să-l strecoare în mintea mamei cu atâta tenacitate, încât bătrâna a crezut că Inda n-are niciun amestec, nu că ar fi deranjat-o ca fata ei să fie îndrăgostită de viitorul soț, dar dincolo de sforile trase înțelept, Inda a reușit să-l îndepărteze pe acela pe care mama ei l-ar fi vrut cu tot dinadinsul, dar pe care fata îl detesta. Acela era mai bogat, poziția ar fi fost mai bună, argumente suficiente pentru mama mercantilă, dar fata puse la cale un zvon prin care mama să audă, ca din întâmplare, din gura altora, că averea cu care se laudă familia nu e nici pe jumătate, așa că, pentru a nu continua tratativele cu viitorul socru, a intrat pe fir noul pretendent și femeia a înghițit momeala. Mai târziu, urma să iasă la iveală planul, dar prea târziu, mama va fi învinsă și va capitula.

Dinspre poarta grădinii templului, în urma unui grup de eleve îmbrăcate în uniforme vișinii, Rahul văzu silueta slabă a șoferului, de fapt îi recunoscuse singurul costum în care îl văzuse de luni de zile de când preda el la Santiniketan, cenușiu, decolorat, cu cravată la gât, un șofer sadea, tăcut, umil, serviabil, de nevăzut ca prezență, dar de mare încredere și ajutor, atât cât te poți bizui pe indieni, gândi Rahul fără resentiment. Fiecare are în sine o lume proprie, pe care, deși nu vrea s-o țină în secret, ea e lumea pentru care minte dacă e nevoie, păcălește, se sustrage, insistă, orice devine important pentru a menține lumea aceea în starea dorită. Rahul se bucura că reușea să studieze personalitatea și ființa poporului său într-un mod detașat, concluziile acestea îi vor folosi noii lui teorii. Lângă șofer pășea, ca o părere, o fată blonduță, îmbrăcată cu pantaloni și o bluză mulată, toată în negru, haine care contrastau cu sariurile acelea țipătoare; era subțire și tristă, părea că plânse. Când întinse mâna să se prezinte, era sigur că plânse. Fata nu reuși să spună decât: toți săracii aceia..., apoi, privind picioarele goale ale lui Rahul și văzând șirul de pantofi ca soldații colorați în rând, se descălță și ea fără cuvânt. Nu vorbiră nimic, intrară în templu urmând în pas liniștit traseul standard de vizitare, înaintând pe culoarul din stânga spre centrul încăperii, acolo unde oamenii stăteau îngenunchați în fața unei uși.

Capitolul 7

Oare de ce a trebuit ca-n prima zi să mă lovesc de fața săracă a Indiei, n-ar fi fost mai bine să se fi amânat momentul, să mă fi pregătit pas cu pas pentru acest șoc? Cine a hotărât să-mi zdrobească imaginea pe care am construit-o cu atâta migală, visând despre exotismul acestei țări, citind file de jurnal, proză, poezie, impresii de călătorie, ascultându-i muzica? Am căutat să intru pregătită într-un spațiu care mi-ar fi putut rămâne străin dacă nu i-aș fi deschis ușile, iar acum, privind spre mozaicul colorat în care am lipit grijulie piesă cu piesă, îmi dau seama că acesta reprezenta o Indie falsă, livrescă, fără chipuri, fără bătăile inimii miliardului de oameni, bătăi pe care în dimineața primei zile le-am auzit și de-atunci nu mai pot face abstracție de ele. A reprezentat întâia dezlegare a înțelesului coșmarurilor mele cu ape negre în revărsare. Călcam peste oameni, mă loveam de ei, mâinile lor mă atingeau, mă căutau, mă trăgeau, gurile lor îmi vorbeau și nu înțelegeam nimic. Călcam în praful amestecat cu fructe putrezite, gunoaie, apoi cadavrul acela pe marginea trotuarului, cu privirea stinsă în inerția morții, și copilașul, trupurile lor slabe, scheletice, unele trupuri feminine durdulii care-și mișcau șoldurile cu ostentația etalării de bogății, ca atunci când occidentalii își plimbă fizicul în mașini luxoase, în Ferrari și Lamborghini roșii, cu un aer de disimulată indiferență, pândind camuflat reacția de invidie a competitorilor bănoși, exact așa își legăneau șoldurile voluptuoase indienele acelea sărace, înfășurate în sariuri decolorate, dar cu o lumină în ochi de parcă aveau la purtător toată bogăția conturilor din băncile marilor afaceriști. Aceeași mizerie peste tot în lume, dar depinde cum o etalezi – mi-a venit în minte una din propozițiile rostite de Mihail. Mizerie purtată uneori printre obiecte de lux, alteori printre dughenele Calcuttei, mi-am

spus, dar lăuntru omului nu este diferit, oriunde te-ai afla în lume. Poate dacă aş fi văzut în primele zile Taj Mahalul şi Templul Soarelui sau hotelurile de lux de la Puri şi Palatul de Oglinzi de la Amber, Templul de Aur de la Amritsar, atunci imaginea mozaicului meu construit cu migală s-ar fi animat, Dumnezeu i-ar fi suflat în nări viaţa ca-n zilele creaţiei. Visul meu ar fi înviat, însă acum parcă cineva râdea de tot efortul meu de-a găsi minunea, de-a da viaţă miracolului, de a întâlni o formă a sacrului pierdut în Occident. Din prima zi mi-a strivit visul sub bocanci de soldat în haine de camuflaj, cu puşca în mână, cum ai strivi un gândac urât; tot gândul meu pur s-a risipit şi m-a îmbătrânit cu o viaţă.

Când am ajuns să-l întâlnesc pe Rahul, eram alta faţă de cea care fusesem cu nici două zile înainte, parcă îmi furase cineva candoarea, nu ştiam de unde să mă adun ca să pot face faţă întâlnirilor care abia acum urmau.

Mergeam pe străduţele suburbiilor Calcuttei şi nu-mi puteam opri lacrimile de furie, de frustrare, îmi venea să strig: nu asta e India, e o minciună, nu mă păcăliţi, arătaţi-mi faţa adevărată a acestui pământ, vegetaţia ei, soarele ei, musonii ei şi muzica, şi templele, şi lotuşii, păunii, elefanţii, maharajahii, palatele, colibele romantice de stuf printre satele de pescari, unde eşti Eliah, îmi strigam în ciudată, nu mi-ai spus nimic! Chiar şi ceea ce ştiam că făcuse Maica Tereza printre săracii aceştia, oferindu-le un pumn de orez pentru mâncare, părea idilic, ca într-o frescă a unor sfinţi bizantini. Unde e India lui Eliade, o voiam pe Maitreyi şi familia ei de brahmani, pe când eu călcam din prima zi peste fecalele deşertate din cine ştie care rect chiar acolo, pe trotuar, în apele menajere amestecate cu urină şi cu toate mizeriile unei vieţi trăite la limita barbariei igienice ce curgeau prin şanţuleţul de lângă trotuar; înaintam împinsă de mulţime încoace şi încolo.

Seara, după ce am ajuns în Santiniketan, şi am vorbit cu Eliah la telefon, i-am reproşat plângând că nu m-a avertizat. Nu, nu trebuia să fiu avertizată, mi-a răspuns, iarăşi mi se părea că ştie tot ce urma să-i zic. Deşi mă asculta cu bunăvoinţă, aş fi gândit la un moment dat că m-asculta

condescendent, dar apoi, după ce l-am cunoscut de-adevăratelea, am înțeles că nu are nicio urmă de mândrie, de superioritate, așa că de câte ori îi vorbeam, cu toate că nu mă întrerupea, eu știam că vorbesc nu pentru a-l informa, ci pentru a mă auzi pe mine formulând trăirile în cuvinte, ca să le prind mai bine înțelesul. Mă contraria, la început, atotștiința acestui bărbat, apoi am învățat să apreciez, mai târziu m-am simțit flatată pentru tot ce știa despre mine, ca până la urmă să capitulez și să recunosc că sunt o novice, iar el poate să fie maestrul meu, că am nevoie de asta și pot să am încredere absolută, așa cum aici, într-un *ashram*, novicii au încredere în guru-ul lor. În seara aceea mi-a spus multe lucruri, dar mi-a atras atenția să țin minte: apele reprezintă oameni, apele mari, mulțimi de oameni, apele murdare n-au nicio legătură cu boala, e doar o interpretare populară, Dumnezeu a descoperit că apele simbolizează oamenii chiar și în visele mele despre inundații. Astfel, el crede că nu voi scăpa de teama apelor decât atunci când voi scăpa de teama mulțimilor de oameni, atunci când voi înțelege că oamenii, fie cei săraci de aici, fie cei săraci (în alt sens) din Occident, au nevoie de ajutor, iar eu voi avea curajul să li-l ofer. N-am înțeles mare lucru, dar m-a rugat să țin minte. De ce ar fi așa mare problemă dacă aș uita? l-am întrebat, când va fi momentul îmi vei reaminti, dacă e atât de important. Nu ar fi o problemă că nu ți-aș reaminti, dar dacă tu înregistrezi în memorie lucrul acesta, el va lucra din subconștient și la vremea potrivită îți va da răspunsurile de care vei avea nevoie, fără să te lase plutind în derivă. De asemenea, e posibil să nu pot să-ți reamintesc, pentru că nu voi fi lângă tine când va trebui să știi lucrul acesta. Or, fiecare cuvânt revelat trebuie ținut minte, chiar dacă nu-i înțelegi rostul pe moment! M-am străduit să repet acest lucru: voi fi liberă de temeri doar atunci când nu-mi va mai fi teamă de oameni (deși eu nu cred că mi-e teamă de oameni, dimpotrivă, oamenii mă fascinează și mă atrag), atunci când voi descoperi că trebuie să-i ajut indiferent unde se află. Astea le-am reținut din discuția cu Eliah după ziua întâi petrecută în Calcutta, dar ar trebui să reiau lucrurile pe rând, altfel iar le amestec și nu doar că nu mai înțeleg nimic, ci reușesc să mă încurc

definitiv între ițele gândurilor mele, care se răsucesc mai repede decât pot să le ostoiesc eu.

În dimineața aceea a venit șoferul cel mic și m-a trezit, mi-a lăsat un pic de timp să mă dezmeticesc de-a binelea, să mă îmbrac, să împachetez și să plecăm. Mi-a luat bagajele să le pună în portbagajul mașinii, fără să mă lase să mă ating de ele, le-a luat pe toate deodată, cărându-le pe cap. Felul acesta de a căra al indienilor m-a uimit de prima dată. Reușeau să poarte poveri atât de mari pe cap, încât păreau asemănători furnicilor care ridică greutatea ce depășesc cu mult propria greutate, indieni slabi, mici, negri, cu mijlocul strâns în niște pantaloni sau fuste înfășurate în jurul șoldurilor, lăsând pulpele și gleznele descoperite, adesea cu bustul gol sau acoperit superficial de un maiou lăbărțat, aveau pe cap un fular înfășurat sau un turban care să protejeze țeasta de apăsarea greutății, semănând cu furnicile desenate în cartea mea de citire din clasa întâi la poezia Otiliei Cazimir: „O furnică duce-n spate / Un grăunte jumătate / Încotro fugi surioară? / Ia mă duc și eu la moară / Și-s grăbită, și-s grăbită / Că mi-e casa ne-ngrijită...” Erau atât de simpatice furnicile acelea desenate în cartea mea, umanoide, vorbind între ele, hărnicuțe și sfătoase, cu furnicuțele-copii jucându-se undeva în fundal, în jurul unei căsuțe rupte din poveste, cu frânghii întinse și haine puse la uscat, încât cele două imagini, cea a furnicilor din copilărie și cea a micilor indieni purtându-și poverile, unindu-se, m-au făcut să-i îndrăgesc imediat pe aceștia din urmă și să urmăresc cu nesaț mersul lor alergat. Nicăieri nu am mai văzut acest gen de mers, nu e unul obișnuit, cu pasul întins și cadență constantă, e un fel de pășit-alergat, cu genunchii îndoiți, pentru ca povara cea mare să se mute mai repede de pe un picior pe altul. Lăzi, baloturi, boccele, coșuri, orice era bun de purtat pe cap pentru câteva rupii, bănuți care însemnau poate masa unuia din familie pentru încă o zi.

Atât de multă suferință, concentrată într-un spațiu relativ redus ca dimensiune, care îți dă buzna, brutal, în simțuri, în minte, în trăire – te agresează. E atât de mare aglomerația, sunt atât de mulți oameni, încât nu mai încap, au invadat spațiul ocupându-l, punând stăpânire pe trotuare, sub

și pe poduri, pe acoperișurile plate ale caselor și blocurilor, pe balcoane și terase, improvizând locuințe. Abia treci de centrul orașului, de zona civilizată și parcă toți au plonjat pe trotuare căutând supraviețuirea pentru încă o zi. Un copil doarme în fața colibei, în jur – alții, în fundul gol, se joacă sărind peste el, trecătorii calcă peste copilaș când nu au pe unde trece. Dughene lângă dughene, murdare, insalubre, întunecoase... totul e cenușiu: fețe, priviri, haine pătate care au fost albe cândva, sariuri decolorate, dar mai ales resemnarea. O resemnare cenușie în care fiecare așteaptă să treacă această karma, să vină una mai bună; blestemată filosofie, ce greu îi înțeleg! Fiecare își etalează ceva de vânzare: cauciucuri și piese vechi pentru biciclete, tejghele cu fructe colorate, banane, papaia, rodii, mere, lămâi și altele pe care nu le cunosc, în dugheana de alături se stoarce trestie de zahăr la o presă pentru suc; indianul are unghii murdare și lungi, însă nu deranjează pe nimeni. Dincolo, la un foc făcut sub un lighean de metal, se fierbe orez, într-un ceaun mai mic niște sosuri aromate, apoi totul se servește pe frunze. Sunt de vânzare gogoși, pâinici specifice numite *naan*, ca niște lipii arăbești, dar de dimensiuni reduse. Gătesc pe stradă, se spală, își fac nevoile (adesea îi vezi pe bărbați cu spatele întors spre mulțime și cu fața la zid în vacarmul străzii, apoi vezi jetul de urină udând peretele de carton), dorm, își întind rufele tot acolo, parcă toată viața începe și se termină pe trotuar.

Mirosul, mirosul agresează la fel de puternic precum imaginile: parcă ai fi într-o uriașă bucătărie plasată în latrină, în care aromele de curry, alune prăjite, caju, gogoși, se amestecă nefericit cu mirosul de urină, transpirație, de fum și nespălat, bețișoare parfumate, praf și fecale. Am coborât din mașină doar pentru a poza copilașul dormind în mijlocul trotuarului, dar am auzit în spate vocea speriată a micului șofer strigând gătit de teamă: *no, madam, no, madam!* Nu aș fi crezut că ar fi vreun pericol, imediat au fugit către mine niște copii cu mâna întinsă, aveam câteva rupii în buzunar, schimbasem valută înainte de a ieși din centru spre suburbii, cred că aici a fost greșeala fatală, nu trebuia să dau bani. Imediat au sărit spre mine o mulțime de oameni ieșind ca din pământ, ca materializați din văzduh, le-am

dat banii pe care i-am avut, am fost prinsă într-un fel de vârtej și purtată în josul drumului prăfuit. Am apucat să le văd gurile strigând a implorare, apoi a amenințare, a indiferență, unii voiau doar să mă atingă, simțeam cum alții îmi mângâie părul, o copilă murdară și cu dinții stricați m-a luat de mână, avea părul soios, dar o limpezime în privire cum greu aș fi văzut la ai noștri. Uneori copiii sunt mai parșivi decât cei mari, dacă își urmăresc micile lor scopuri meschine, de a mai scoate o favoare de la părinții capricioși, gata să cedeze când isteriile sunt bine plasate, regizate. Fetița aceasta părea pură, dar am pierdut-o curând, deoarece o mână vânjoasă mă trăsese jos de pe trotuar, călcând în mizeria umedă a șanțului; cineva mă îmbia cu gogoși, altcineva m-a tras de aparatul de fotografiat care atârna de gât, însă n-am simțit decât julitura curelușei pe sub păr, nu cred c-a vrut să mi-l ia, era doar curios. Eu am scotocit tot ce aveam în poșetă, nu mai aveam bani, credeam că dacă dau tot voi scăpa din vacarm, nu știu cum aș fi scăpat, dar am auzit claxonul puternic al mașinii intrând violent între oamenii care săreau în toate părțile. Micul șofer a oprit lângă mine, strigând la oameni cât îl ținea gura, unii l-au ascultat, alții au mers pur și simplu mai departe, iar eu am rămas singură, uitându-mă buimacă la el. Mă certa cu ochii plecați în pământ, își stăpânea cu greu furia și am observat teama. Oare de ce i-o fi fost frică? Eram murdară și speriată, dar nu de oameni și violența lor, ci pentru că mintea mea a suprapus imaginea când Mihail fusese agresat la fântână. Poate, dacă n-ar fi venit micul șofer, aș fi leșinat din nou. Mintea mea refuza să răspundă cu calm la acest gen de agresivitate, emoțiile care se declanșau erau prea puternice să le pot stăpâni.

La câțiva metri mai jos, o femeie spăla rufe la o cișmea. M-am apropiat să mă spăl și mi-a zâmbit spunându-mi ceva la care șoferul a răspuns făcându-i semn să mă lase în pace; avea un șirag de dinți albi ca laptele pe o față brăzdată în mii de riduri negre, părul cenușiu adunat într-o coadă la spate. M-am spălat pe mâini, pe brațe, pe față, apoi mi-am dat jos sandalele și mi-am spălat picioarele, miroseam a veceu public, nu mă înduram să plec, mi se părea că am mizeria lumii întregi pe mine și că dacă n-o spăl acum, voi rămânea maculată pe veci. Avusesem o eșarfă albastră, era

culoarea ochilor mei și o purtam adesea, mi-a recuperat-o șoferul din mâna unuia care i-a întins-o fără vorbă, i-am dat-o înapoi, cred că fusese călcată în picioare, am scăpat-o cumva, nu mai știu. Mi-era o sete de parcă n-aș fi băut din moși strămoși, am uitat de pericol și-am băut de la cișmeaua din cartierul săracilor din Calcutta, unde apa avea gustul celei din fântâna satului vecin. Nu-mi venea să cred... am băut încă o dată, conștientă acum că poate fi periculos, dar dacă milioane de oameni nu pătesc nimic, dacă e ca apa noastră din care n-am să mai beau pentru că nu mă voi mai întoarce, de ce aș păți eu ceva?

Șoferul era nemulțumit, se vedea pe fața lui, nu așa își închipuia că va avea grijă de *madam* europeană, dar nu-mi spuse nimic. Femeia a întins între timp rufele pe niște nuiiele proptite între două ricșe scoase din funcțiune. Era aceeași aglomerație, dar acum oamenii doar mă priveau și mergeau mai departe, eram păzită de un indian, eram sub jurisdicția lui, nu putea nimeni să intervină, micul șofer avea costum și cămașă cu cravată, cred că părea foarte important în ochii lor. Ședeam pe o ridicătură a trotuarului, un fel de treaptă care reprezenta pragul unei dughene în care se vindeau mostre de creme de mâini, de față, șampoane, săpunuri, din acelea care se dau gratuit pentru reclamă, scria pe ele *not for sale*, erau și din acelea de care se puneau în hoteluri pentru o singură utilizare; indianul din dugheană, desculț și binevoitor, părea că e mândru că m-am așezat pe pragul lui. Așteptam ca soarele să-mi absoarbă apa de pe sandale să le pot încălța. Pe strada foarte îngustă mașinile treceau greu pe lângă a noastră, oprită la nimereală, doar nu exista spațiu de parcare, colbul roșiatic începea să se așeze pe parbriz.

Într-o ricșă mai de lux, cu scaunul căptușit în roșu, trasă de un indian înalt și deșirat, încălțat în pantofi de sport scofâlciți marca *Nike*, poate contrafăcuți, poate căpătați după alt purtat de la cineva înstărit, ședea tolănit un indian cu un turban uriaș de culoare roz-ciclamen, îmbrăcat în costum negru. Vorbea la un celular a cărei marcă am recunoscut-o ca fiind îndrăgită de Massimo, și-a cumpărat și el unul la fel, scump celular, mi-am zis când el și l-a luat, nu-mi venea să cred, ce contrast la nici doi metri de mine! Am

Început să fiu mai atentă, să închid ochii în fața sărăciei, să-mi închid nările în fața mirosului ce-mi invada agresiv simțul olfactiv – de îmi venea să vomit – și să deschid ochii pentru subtilitățile contrastante: puțin mai încolo de dugheana murdară din fața mea, se vedea un templu, nu prea mare, de dimensiuni echilibrate, cu turn înalt ca al templelor hinduse, pornind larg și îngustându-se spre vârf, sculptat cu mii de figurine zoomorfe, păsări, flori. Templul era alb și avea treptele din marmură, da, era marmură adevărată, acolo se închinau zi de zi acești sărmani care nu știau dacă mâine vor avea pumnul de orez pentru mâncare. Am privit mașinile, majoritatea celor care treceau pe stradă erau din marca Ambasador, o fabrică pe care englezii au lăsat-o funcționând, care continuă să producă același tip de mașină, ce se apropie de un secol de existență; sigur că erau demodate, erau de-a dreptul de epocă, dar aveau un farmec care te trimitea în alte vremi, pufăiau și scoteau fum pe țevile de eșapament, dar printre ele am văzut și mașini luxoase de fabricație occidentală, BMW, Audi, Mercedes, toate adaptate traficului pe partea stângă, oameni eleganți, purtându-se atât de natural în mizeria și mirosul acesta, fie călătorind în ricșe, fie în mașini, încât nu am știut ce să cred, mi se părea că șocul acesta al discrepanței mă intimidă doar pe mine. Am urcat în mașină și m-am trântit învinsă pe bancheta din spate. Geamul ridicat nu lăsa să pătrundă mirosurile de-afară, mașina noastră avea aer condiționat, până nu am coborât, nici nu mi-am dat seama cum e afară. Am regăsit mirosul occidental al „aromelor” de mașină, folosite și de noi. Când să pornim, s-a apropiat de geamul meu, privindu-mă adânc, fetița cu ochii puri, ce se uita la mine cu drag, nu avea mimica unei cerșetoare, nu dorea să-i dau nimic, voia doar să mă privească. Ne-am zâmbit, aș fi vrut să-i las ceva, dar eșarfa n-o mai aveam, nici bani mărunți, abia când am pornit mi-am amintit că aveam o ciocolată *Milka*, dar era prea târziu, micul meu șofer înainta claxonând în spatele mulțimii de oameni care nu se trăgeau decât atunci când simțeau bara mașinii atingându-le picioarele.

Când am crezut că ne-a înghițit definitiv această masă cenușie de carne în mișcare, de ochi fără priviri, de guri fără voce, bodegile au dispărut brusc, s-a deschis un drum drept, câmpuri verzi cu ciulinii creșcuți fără ca

vreo mână să îi taie, pășteau printre ei niște vaci, tot cenușii, ceva mai încolo erau porțile unui templu a cărei clădire masivă se zărea printre niște copaci. Șoferul arătă cu mâna înspre oamenii care se îndreptau, în șiruri de mașini, pe jos, pe drumul asfaltat sau pe cărării formate pe margine, spre templu. La intrarea în grădina frumos amenajată erau tot felul de vânzători de suveniruri, de idolași sculptați în lemn, în piatră sau turnați în metal, modelați din lut, se vindeau fructe, flori, tot felul de mărunțișuri. Nu ne-am oprit până n-a găsit un loc de parcare pe un teren viran, desfundat și mocirlos, apoi ne-am grăbit să-l întâlnim pe profesor. Aceea a fost prima mea întâlnire cu Rahul. Nu știam ce va urma acestei zile, nu știam că mi se va întoarce viața pe dos. Privind înapoi, îmi amintesc lucruri atât de puțin importante, detalii care n-au nicio legătură cu rostul vieții, memoria n-a știut ce să rețină, neanticipând ceea ce urma să mă schimbe fără de veste. Îmi amintesc doar că ne aștepta desculț, îmbrăcat ca un european, dar cu picioarele goale, unghiile degetelor mari mi-au atras atenția pentru că erau frumos rotunjite, mi se părea grotesc așteptându-ne așa, în costum și desculț. Rețin expresia chipului lui, care degaja multă forță, chiar mai mult decât atât, era detașat, era cufundat în lumea lui, deși ochii îi erau prezenți. Nu țin minte culoarea hainelor, dacă avea sau nu cravată, cum multe detalii de felul acesta aveam să le rețin mai târziu, nu reușesc nicicum să-i rememorez trăsăturile chipului din ziua aceea, îmi amintesc doar poziția corpului, o postură de așteptare, dar nu nerăbdătoare, era ca o așteptare ancestrală, de parcă ar fi fost creat să aștepte, să-și împlinească viața în această postură.

Încă eram sub impresia lumii cenușii, sărace prin care trecusem, nu-mi venea să cred dincoace câtă culoare era în jur, câtă detașare, lumina părea roz printre sariurile stridente și florile din ghivecele așezate în ronduri în număr foarte mare, încât părea o invazie. Un templu magnific construit din piatră cenușie, în combinație cu marmură, amplasat într-o grădină luxuriantă, printre ronduri de flori, ghirlande curgând din ghivece; iarba tunsă la milimetru, verdele și policromia florală în aranjamente de clasă, arătau bun gust, se combina ordinea lăsată în urmă de englezi cu iubirea

orientalilor pentru culoare și hiper-ornamentație. Toți oamenii și atmosfera, curățenia și frumusețea locului contrastau atât de strident cu ceea ce văzusem înainte, încât nu știam care e imaginea adevărată a Indiei. Cred că amândouă.

Nu țin minte dacă ne-am spus ceva, cred că da, apoi m-am descălțat și eu ca să intrăm în templu. Era răcoare și înaintam pe culoarul dinspre stânga. Țin minte că am fost nu atât dezamăgită, cât contrariată, deoarece oamenii se închinau în fața unei uși. Rahul mi-a șoptit că zeul Ramakrishna era la ora mesei și că ușile s-au închis ca să nu fie deranjat. Știam că Ramakrishna trăise în urmă cu aproximativ o sută de ani, că fusese un important lider religios care a unificat sub umbrela toleranței religii orientale divergente, dezvoltând un sistem de închinare în care meditațiile erau foarte importante, reușeam să înțeleg importanța unui lider religios cu viziune largă, dar de ce trebuia ca acest lider să fie deja considerat zeu? Când am comentat exprimând nedumerirea mea privitoare la cât de repede l-au făcut zeu pe acest om, Rahul a zâmbit și a ripostat cu o întrebare la care eu nu mă gândisem: indienii au așteptat câțiva zeci de ani să-l zeifice pe Ramakrishna, creștinii, după moartea Papei Ioan Paul al II-lea, n-au prea așteptat, i s-au și închinat și au început procedura de beatificare, pas premergător sanctificării. Vezi, e vorba de același lucru, aici se vând idoli sub formă de animale, la voi se vând poze pentru închinarea la oameni, care e diferența? E vorba de ignoranță? O fi vorba de alergarea omului după misticism? Mintea nu se mulțumește cu rațiunea, spunea Rahul, creierul e prea mare ca să-i ajungă doar ceea ce poate cunoaște empiric, așa că încearcă să vezi cât mai mult din ceea ce trăiește indianul: nu e foarte diferit de ceea ce caută omul în general, oriunde mergi pe planeta aceasta, e doar altfel manifestat. Spun altfel manifestat pentru încă o vreme, în curând va fi înghițit și indianul de occidentalizarea masivă, de hegemonia americană, spuse Rahul și mi se părea că, deși voia să fie ironic, îl durea ceea ce tocmai afirmase, ar fi vrut să oprească procesul modernizării sub influența străină, dar cine putea s-o facă? L-am lăsat pe zeu să mănânce liniștit, i-am lăsat pe închinători să atingă cu evlavie măcar ușa în spatele căreia se înfrupta

spiritual Ramakrishna, pentru că de hrană fizică sigur nu avea nevoie, de boabe de orez ar fi avut nevoie mulțimile printre care am trecut, dar ei erau acum departe.

Am ieșit din templu, Rahul mi-a întins un șervețel umed să-mi șterg tălpile, însă prea târziu, picioarele mele, dintr-o mișcare scurtă, s-au și strecurat în sandale. El și-a curățat cu grijă picioarele, într-adevăr, se vedeau urme de praf pe hârtia umedă, și-a tras șosetele, vedeam doar cu coada ochiului, n-am stat să-l urmăresc, deși o făcea foarte degajat, cu gesturi îndelungi, fără grabă, nu reușesc să-mi amintesc culoarea șosetelor, poate pentru că nu mai știu în ce costum era, poate negru, poate maro, degeaba, abia mai târziu voi reține aceste detalii.

Dincolo de gazonul tuns, puțin ars de secetă, un șir nesfârșit de oameni aștepta masa gratuită compusă din orez și niște legume. Aceia erau flămânzii sărbătorii. Era o mare aglomerație peste tot, dar nu-mi dădusem seama dacă închinătorii erau mai mulți, sau flămânzii. Dincolo de porțile templului începea haosul. Ne-am dus la marginea din stânga frumoasei grădini, acolo curgea agale Gangele, cu albia lată încât de abia se vedea malul opus în negura alburie, o ambarcațiune trecea alunecând în aval fără zgomot, nu-i auzeam motoarele, nu știu cum înainta. Erau o mulțime de oameni pe malul fluviului, apa mi se părea murdară, unii se spălau, alții luau apă în vase, pluteau pe apă ofrande, mici buchețele de flori, frunze, unii făceau niște gesturi a căror semnificație o ghiceam ca fiind un ritual de purificare, luau apă în palmele căuș, o duceau la gură și părea că beau o înghițitură, apoi restul era uns pe frunte și păr, aruncat cu un gest peste cap, ca și cum apa i-ar fi acoperit cu totul, poate în loc de a se scălda era destul gestul acesta, l-am observat împlinit mai degrabă de femei, ele nu se dezbrăcau ca să se scalde cu totul. Mi-am propus să urmăresc tot ce poate fi deosebit în ritualurile lor, în trăirile și căutările lor spirituale, poate înțelegeam mai bine sufletul omului, care nu poate să fie diferit față de cel al altora din alte părți ale lumii, poate găseam corespondențe care să mă facă să înțeleg rostul meu printre oameni, fie aici, fie în Europa, fie oriunde aiurea în lume. Până cântam pe scenele oamenilor, pentru oameni, n-aveam

voie să ignor sufletul lor. Cu acest gând să-mi fi înfipt securea în trunchiul unui copac prea gros? Nici acum nu știu, dar nu voi rămâne veșnic în ceață.

Capitolul 8

Cum stăteau amândoi în picioare privind curgerea fluviului, Rahul, întors puțin spre față, observă că zona ei genitală era la aceeași înălțime cu a lui, ce potriveală, își spuse, apoi se rușină imediat de acest gând. Nu pentru că ar fi fost foarte pudic, dar i se păru că fata îi urmări privirea și văzu unde i s-au oprit ochii, poate că îi citi gândul, sau o parte din el, pentru că imediat își trase în față poșeta acoperindu-și zona pelviană. Rahul se întoarse cu fața spre fluviu, privind mai mult în minte, căutând o explicație pentru remarca anterioară: poate Santiniketan, cu tot ce înseamnă senzualitatea ce plutește în atmosfera ei, mi-o fi dat acest gând, poate nunta mea ce va urma peste câteva luni, gândurile pot fi avertizări date de divinitate – bărbatul se frământa să-și răspundă, în timp ce Lavinia se descotorosea cu greu de imaginile flămânzilor murdari.

Înțeleg că apa e foarte prețioasă în India, vorbi ea arătând spre Gange, știu că viața, hrana sunt indisolubil legate de ape, de ploi, de izvoare, de marile fluvii, înțeleg că este un simbol al curăției lăuntrice și de aceea se fac ritualuri de purificare, dar orice laborator ar putea identifica numărul mare de germeni, așa că nu înțeleg cum poate un om cult să bea apa asta, spuse ea arătând spre un bărbat care se dezbrăcase de un costum elegant, de cravată, cămașă, șosete, pantofi, își lăsă hainele pe iarbă, coborî treptele ce duceau la apă și înainte de baia la care s-ar fi așteptat fata, luă apă într-un vas de ceramică și o bău cu înghițituri rare. Rahul zâmbi și îi vorbi despre ceea ce crezuse și el ani de zile, cum bunica lui l-a purtat de mână zilnic la templu pentru închinare, cum îl învățase să se purifice în Gange cu credința că este lucrul cel mai important al vieții, apoi l-a învățat cum să-și dorească din toată inima ca la sfârșitul vieții (bunica era bătrână și probabil se gândea

mult la asta) să fie ars într-un *ghat* (nu știi ce-i un *ghat*?, întrebă el când văzu expresia de nedumerire de pe fața fetei, sunt rugurile de pe malul Gangelui unde se ard cadavrele pentru ca cenușa lor să fie împrăștiată pe ape, dacă vei călători mai mult, la Benares sunt cele mai reprezentative). Povesti că s-a descoperit el însuși credincios, cândva, după ce trecuse de adolescență, dar nu în sensul în care ar fi vrut bunica, nu un practicant al ritualurilor, având o credință palpabilă și exprimată empiric, în care figurile zeilor și eroilor vieții familiei să joace vreun rol, ci mai mult un credincios al unui dumnezeu care nu poate fi încadrat în vreo dogmă și o religie, ca o entitate deasupra a tot ce este manifestare exterioară. Intrasem ca într-un joc cu divinitatea în care ne întreceam, care să ne surprindem pe celălalt, specifică profesorul. Nici acum nu am încheiat jocul, mai adăugă el mai mult pentru sine, dar poate că eu sunt influențat de faptul că am avut contact cu Occidentul, de faptul că am circulat mult și am văzut că oamenii au nevoie de Dumnezeu, dar forma de manifestare diferă de la un popor la altul, că India e plină de religii și crezuri atât de diverse, încât nu o să înțelegi mare lucru în două luni cât vei sta, că deși am învățat să fim toleranți, totuși, mii de oameni au murit din cauza diferitelor credințe religioase. Nu trebuie să te gândești decât la hindușii omorâți de musulmanii pakistanezi, cei prizonieri de religia sikh și invers, mii de morți în războiul civil din 47 când s-a separat Pakistanul. Toleranța, oricât e de eficientă aici, la noi, e practică mai mult din indiferență, decât din respect pentru individ, în filosofia noastră, individul nu are mare importanță. Acest lucru îl studiez eu ca sociolog și-mi dau seama că nu e un avantaj acest fel de a gândi, așa că toleranța nu merge totuși până la acceptare necondiționată, are și ea limitele ei puse de obicei pe seama ignoranței și a setei de putere, ori eu nu mai pot fi de acord cu luptele religioase, fie ele oriunde în lume. Cât despre apa Gangelui, bunica ți-ar fi răspuns că ea se curăță prin credință, că cel care crede că e purificat chiar este, eu nu pot să-ți dau acest răspuns, ci, ca o observație biologică, indienii nu pătesc nimic, pe când străinii care beau se îmbolnăvesc. Sigur, noi suntem adaptați germenilor care mișună pe aici în toate apele noastre, de mici copii ne

formăm anticorpi, iar străinii care își cunosc doar proprii microbi sunt expuși și nu-i tolerează pe ai noștri. E mai bine să nu bei decât apă îmbuteliată! Atunci fata își aminti de apa băută la cișmea și-i povesti și lui incidentul, nu doar despre băut, ci puțin și despre șocul avut la contactul cu suburbiile din Calcutta.

Resemnarea poporului meu te nemulțumește, așa-i? o întrebă. Nu reușesc s-o înțeleg, preciză ea, când doar cu câțiva metri mai încolo, ai putea trăi muncind ca să-ți faci o altă viață, cum poți rămâne atât de pasiv, cum poți vedea coastele copiilor tăi împungându-le pielea de slabi ce sunt, pentru că nu ai ce să le dai de mâncare, iar tu stai în fața colibeii cu mâinile încrucișate? Ei nu-și pot depăși starea, încercă el să explice, pentru că nu pot depăși nici spațiul fizic al mizeriei, le interzice neapartenența la vreo castă, majoritatea sunt, conform împărțirii în aceste caste de care îți vorbesc, paria societății, nu-i voie să fie atinși, adică le e interzisă intrarea în contact cu cei care sunt deasupra lor, pot fi angajați doar la munca de jos, ca să înțelegi, de undeva de la curățarea toaletelor în jos. Ce poate fi mai jos de atât, ca să dai de lucru la câteva milioane de nenorociți? întrebă ea mirată. Vezi? Nu-ți pot răspunde, încă nu sunt soluții. Deși împărțirea pe caste este scoasă în afara legii, ea funcționează mai puternic decât dacă s-ar putea permite. Cele patru caste, cu toate subgrupele lor, formează o încrengătură atât de dificil de urmărit și atât de puternic obsesivă pentru toți, încât agresează nu doar bunul simț, dar și economia țării, nivelul de trai, relațiile interumane. Studiez asta de ani de zile, dar studiile sunt insuficiente, tradiția este încă mult mai puternică, concluzionează el.

Masa asta de oameni va exploda la un moment dat, încercă ea o supoziție, presiunea e atât de mare încât India nu va mai rezista prea mult fără să rezolve problema, ori îi va asimila încet, dar constant, ori va face față invaziei care va da peste cap și va revoluționa sistemul. Așa am crezut și eu, dădu din cap aprobator sociologul, dar să știi că sunt prea pasivi, urmărește-i, sunt învățați să fie pasivi, ca să fie ținuti sub control, să se resemneze, să-și accepte soarta pentru că ea nu poate fi schimbată, așa pot fi ușor manipulați. Vor muri în continuare după ce se vor înmulți fără opreliști,

nu știu câți, dar credința trece prin viu grai de la om la om, ei nu prea sunt școlarizați, majoritatea sunt analfabeți, însă știu că prin resemnare și acceptarea sorții își oferă o șansă pentru viața următoare, o șansă mai bună. Nu pun preț pe ce trăiesc acum, crezând că va veni și vremea lor, atunci când, în altă încarnare, vor avea totul, nu trebuie să lupte acum pentru asta, oricum, luptând nu vor schimba mai nimic, e suficient să aștepte. Lavinia știa multe despre acest subiect, dar să audă din gura unui indian, era prea de tot. Și tu crezi asta? Întrebă ea. Ceea ce cred eu e semnificativ diferit, dar are aceleași rădăcini, păcat că prima ta zi aici a fost atât de dură. Părea că nu era doar indignată, ci, mai mult, era îndurerată și ar fi vrut să intervină, să caute soluții, dar Rahul, văzându-i starea de spirit, se hotărî să schimbe mersul discuției, să îi ofere o altă perspectivă a credinței hinduse, s-o ajute să înțeleagă ceva din felul lor de a gândi.

Am să-ți povestesc prima legendă a *Mahabharatei*, e o poveste legată de Gange. Deși bunica prefera să-mi spună legendele din *Ramayana*, bunicul le prefera pe cele din *Mahabharata*, așa că până la urmă le-am aflat și pe unele și pe celelalte. Se spune că zeița Ganga (personificarea fluviului Gange), fiica lui Himavat – care izvorește din Himalaya, de aici numele, ceea ce înseamnă casa zăpezii – coborî în chip de femeie pe pământ și se înfățișă regelui Santanu. Acesta, îndrăgostit de minunata ei apariție, de comportamentul și farmecele ei feminine, îi ceru să se căsătorească cu el, indiferent cine ar fi, de unde vine și ce pretenții ar avea. Ea îi puse o condiție care, după părerea mea, ar fi trebuit să arunce relația lor într-o ambiguitate și o nesiguranță periculoasă, regele ar fi trebuit să fie mai precaut cu promisiunile, condiția era formulată astfel: îți voi fi soție, dar cu condiția ca nici tu, nici altcineva să nu mă întrebe cine sunt și de unde vin. Și nici nu trebuie să te împotrivești la nimic din ceea ce voi face și nici să nu te înfurii de ceea ce voi face. Niciodată nu vei rosti nimic supărător. Dacă se va întâmpla ceva din toate acestea, te voi părăsi imediat. Ești de acord? El acceptă condiția și Ganga îi deveni soție. Au trăit mulți ani fericiți, uitând de trecerea timpului, ea fiindu-i deosebit de devotată, el – fermecat de modestia și gingășia comportamentului ei, de iubirea pe care i-

o dovedea zi de zi. Singura supărare a regelui era faptul că Ganga îi născuse șapte fii și pe fiecare, imediat după naștere, i-a aruncat în apa Gangelui, înecându-i. Regele nu a putut comenta niciodată faptele ei din cauza promisiunii făcute și din teama de a nu-și pierde femeia iubită. A suferit în tăcere, întrebându-se adesea cine este ființa aceasta care îi oferă atât iubire, dar care poate înfăptui crime atât de odioase cu zâmbetul pe buze? La a opta naștere, când ea se pregătea să-și ducă la îndeplinire gestul cunoscut, Santanu explodează fără să-i pese de consecințe și o întreabă cum poate fi atât de crudă, cum poate ea, gingășia și iubirea în persoană, să se manifeste ca o criminală nemiloasă, ucigând niște copii inocenți? Ganga îi răspunse: o, rege, ți-ai uitat promisiunea și ți-ai dat inima copilului, pierzându-mă pe mine. Acum, o să rămâi cu acest fiu, dar înainte de a mă judeca, trebuie să afli că sunt zeița Ganga, căreia i se închină și pe care o venerază atâția oameni și am fost obligată să joc acest rol odios din cauza unui blestem al lui Vasishtha, prin care cei opt Vasus au fost proscriși să se nască pe pământ ca muritori, iar ei m-au rugat și m-au înduplecat să le fiu mamă. Imediat după naștere îi aruncam în apă ca să scape de viața acesta și să redevină nemuritori, însă acum, pe acest fiu am să-l cresc o vreme, dar pe mine mă vei pierde. Pentru faptul că ai fost de ajutor zeilor nu vei rămâne fără răsplată, ci vei fi primit în sfere înalte. Apoi Ganga a dispărut împreună cu copilul. După ce a rămas singur, de supărare, Santanu a părăsit toate plăcerile lumești și a domnit ca un pustnic. După câțiva ani a văzut un copil de o rară frumusețe jucându-se în apa Gangelui cu tandrețea cu care un copil s-ar juca cu mama lui. Mirat de acest fapt, în timp ce-l privea uimit, i s-a arătat Ganga și i-a dezvăluit că băiatul este ultimul său fiu, pe care acum îl primește înapoi, că este foarte priceput în a trage cu arcul, că este un erou și este de asemenea priceput în treburile statului. Acest copil va fi cel ce se va numi eroul Bishma.

Lavinia asculta cu atenție, încercând să prindă înțelesuri mai subtile. Cum au ajuns cei opt zeități... n-am reținut cum se numeau, da, Vasus! cum au ajuns să fie blestemați, cum pot cei din sfere nemuritoare să aibă parte de rău? Întrebă ea. Era normal să întrebi asta, tu gândești ca toți creștinii, care

cred că tot ce este legat de dumnezeire este bun prin definiție, dar în religia hindusă zeitățile sunt mult mai umanizate, faptele lor se aseamănă cu faptele oamenilor, sunt și bune, sunt și rele, binele și răul sunt considerate doar niște opțiuni, nu ca definind moralitatea. De aici apoi derivă posibilitatea destinului karmic, în funcție de alegerea fiecăruia în timpul vieții. Nu ți-am povestit întreaga legendă. În primul capitol al *Mahabharatei* este dată și explicația la ceea ce ai întrebat tu, blestemul e urmarea unui fapt pe care poate l-ai condamna, un furt înfăptuit de cei opt Vasus; dacă vrei, am să-ți povestesc și asta. Zei hoți? Întrebă fata zâmbind distrată. Aici Rahul râse din toată inima. Cum ai redus tot gestul la o simplă propoziție, care sună ridicol și golit de spirit în simplitatea ei, remarcă el. Ai dreptate, da, zei care hoțesc. E greu de crezut pentru un creștin un astfel de gest legat de ființele considerate divine. Hai să-ți arăt unde e diferența de gândire: tu, prin definiție, atribui credit absolut dumnezeului tău. Dacă citești în Biblie, descoperi tot felul de fapte reprobabile pe care le-a înfăptuit Dumnezeu, gelozie, răzbunare pe opozanți (de ce ar avea Dumnezeu dușmani, n-ar trebui să fie mai sus de acest nivel?), uciderea copiilor nevinovați, cataclisme pe care nu le oprește, ba chiar le provoacă, etc. Dar, pentru că din start creștinul gândește că tot ce face Dumnezeu este bun, încearcă să explice aceste fapte căutând alte înțelegeri, doar ca dumnezeul său să rămână nevinovat și bun. Crezi că el are nevoie să-i iei apărarea, să-l scuzi? Când vei privi mai detașat lucrurile, vei vedea că nu e mare diferență între religii, diferența constă în felul oamenilor de a gândi.

Dar Rahul nu mai apucă terminarea legendei pentru că tocmai atunci se apropie șoferul cel mic, care, oprindu-se respectuos la o distanță de la care nu ar fi putut auzi ceea ce vorbeau cei doi, îi privea cu subînțeles ca să le reamintească de cele trei ore de mers până la Santiniketan – dacă circulația nu e încărcată – ceea ce s-a dovedit exact pe dos. După ce au fost nevoiți să meargă pe același drum al sărăciei până în centrul orașului (în tot acest timp al întoarcerii, Lavinia a stat cu ochii în podea, suferind în tăcere), au circulat cu o viteză care trebuia adaptată condițiilor de trafic încărcat, ar spune un indian, dar Lavinia observă că nu e vorba de trafic încărcat, ci e

vorba de nerespectarea tuturor normelor de circulație: semne nu existau, parcă toată circulația s-ar fi bazat doar pe bun simț, claxoane folosite în exces și slalom abil printre ricșe, motociclete, cămile, camioane și alte mijloace în mișcare.

Știi, reluă Lavinia discuția după ce își satisfăcu cât de cât curiozitatea înaintării prin lumea aceea haotică, mi se pare că mi-ai spus această primă poveste a *Mahabharatei* ca și cum ea ar reprezenta o chintesență a gândirii hinduse în ceea ce privește supunerea față de forțele superioare, care îți dirijează viața, cu sau fără acordul tău. Până la urmă, împăratul nu a fost decât un instrument prin care ființele superioare și-au dus planul la îndeplinire, concluzionă ea, chiar dacă urma să fie și el recompensat. Altceva aș fi vrut să înțelegi, deși, spuse Rahul, recunosc în concluzia ta nevoia europeanului de a fi liber, de a-și alege singur soarta, de-a nu fi obligat să se supună unui drum prestabilit, se simte disconfortabil când cineva îi dirijează viața, pe când indianul se naște cu această filosofie, pe care o poartă în sine ca pe o memorie colectivă, că nimic nu e din alegere proprie, că tot ce se întâmplă este ceea ce a fost de mult timp pre-trasat, că soarta vine spre tine indiferent dacă îți place și o vrei sau nu, că orice faci, nu se întâmplă decât ce trebuie să se întâmple și nu va veni niciodată ceea ce nu ți-e scris, indiferent câte eforturi ai face. De-aceea, e de prisos să consumi energie într-o direcție în care nu ai cum să schimbi lucrurile, cel mai bine e să accepți și să te resemnezi.

Blestemată filosofie – gândi fata, să nu poți să intervii deloc în viața ta, dar nu-l întrerupse pe Rahul care continuă: repet, altceva aș fi vrut să observi: Ganga arunca copiii în apă pentru a-i elibera, pentru a le face supremul bine, pe când Santanu vedea în gestul ei doar o crimă odioasă. Nu știi niciodată ce se ascunde în spatele unor gesturi care par reprobabile. Ochii noștri reușesc să vadă doar o parte neînsemnată a realității, realitatea completă e mult mai largă, ceea ce tu vezi acum și crezi că e real, e de fapt o iluzie, iar ceea ce nu se vede, deci e ireal pentru ochii tăi, e, de fapt, adevărata realitate, și nu mă refer doar la lucrurile legate de spiritualitate. Nu judeca India după ceea ce vezi; oricât de violente ar fi imaginile, ele nu

reprezintă realitatea. Toată suferința pe care ai văzut-o e doar o parte infimă a adevărului, tu ai văzut mizeria fizică în care trăiesc milioane de oameni, dar n-ai reușit să le pătrunzi în suflet, poate că acolo, prin resemnare și acceptare, au mai multă liniște și pace decât are europeanul bogat, nemulțumit, luptător pentru a acumula mai mult, pentru a poseda și mai multe mijloace materiale, pentru a crea confort trupului, dar care nu liniștesc sufletul.

Recunosc ca neavenită goana acerbă a occidentalului pentru viața materială, interveni fata, știu că e un drog pentru mulți dintre noi, dar dacă lumea noastră exagerează conferind acumulărilor materiale o prea mare valoare, ceea ce se întâmplă aici cu cei săraci e la limita subzistenței, oricum ai explica realitatea lor în lumea iluziei, foamea nu cred că e iluzorie, nici suferința copiilor, nici coastele lor împungând pielea și tricoașul zdrențuit, ochii căzuți în orbite, cenușiul privirii. Poate că pentru ei e mai bine să se împace cu ideea unei vieți care îi va răsplăti în altă întoarcere, măcar mor cu o speranță, dar cine le garantează realitatea acestei filosofii, tu însuși spuneai că așa sunt manipulați mai ușor, că resemnarea lor ajută pe ceilalți să se simtă în siguranță, că altfel ar invada spațiile bogaților. Uite, nu mi se pare că bogații gândesc la fel, privește, cel cu BMW-ul care ne depășește nervos pentru a doua oară, căci pare că prezența noastră pe stradă îl deranjează – arată fata pe geam râzând de nervozitatea șoferului cu turban dintr-o mașină luxoasă, neagră – crezi că este la fel de resemnat în fața sorții? Crezi că el își lasă afacerile pe mâna destinului știind că ceea ce e scris vine spre el indiferent dacă luptă sau nu, că vor veni comenzile și clienții și se vor ploconi doar pentru că așa a hotărât soarta într-un timp nedeterminat? Îl văd luptător și incisiv, hotărât să planifice și să-și țină planurile în mână.

Rahul își aminti de anii în care a luptat cu greu pentru redresarea afacerilor din familie și momentele când succesul întârzia să apară, indiferent de cât de mult muncea și cum succesul a venit uneori fără să fie rodul muncii, a venit din senin, ca și cum atunci i-ar fi fost prescris momentul și nu într-un altul. Există multe elemente neprevăzute într-o

afacere, sigur că munca, chibzuința, planificarea și prudența, uneori riscul, acțiunea, pot să ademenească succesul, toate acestea regăsindu-se în coordonatele umane, verificabile, însă dincolo de ele există momente de inspirație, pe care nu le poți explica în formule verificabile empiric. Spuse cu voce tare: sigur, pentru munca de fiecare zi există o luptă uneori acerbă, am gustat și eu din lumea afacerilor, am avut împliniri deosebite, dar uneori am experimentat și succese pe care nu le-am putut prevedea, nici în ceea ce privește momentul apariției lor, nici amploarea, nici rezultatele. Doar m-am bucurat de ele și nu m-am încumetat să spun că ele au fost rezultatul iscusinței mele, iscusință am avut tot timpul, eu eram același și înainte, dar succes nu am avut tot timpul. Europeanul este centrat pe individ, vede în sine puterea și se laudă pe sine când are rezultate pozitive, indianul pune multe reușite pe seama sorții care e deasupra, așa că e mai modest și mai rezervat în a se lăuda. De ce nu scriu indienii cărți despre cum să ajungi un om de succes, pe când tarabele librăriilor din America sunt pline de literatură de gen? Americanii dau rețete, deși sunt destui și acolo care merg din pierdere în pierdere, atât în viața psihică, dar și în cea economică. Indienii au altă părere despre succes, deși, din nefericire, ne occidentalizăm cu fiecare an ce trece, renunțăm la tiparele noastre de gândire, împrumutând tipare străine pentru bagajul nostru genetic și ajungem să nu ne mai înțelegem pe noi înșine, acesta chiar devine un pericol pentru noi.

Ganga arunca nou-născuții în apă pentru a le reda veșnicia, pentru a-i elibera de viața muritorilor, spuse Lavinia, crezi că acest lucru ar dori să facă indianul când i se aruncă cenușa în apă? Întrebă ea. Da, aprobă Rahul, asta crede hindusul: când va ajunge în contact cu apele sfinte ale fluviului, el, prin moarte, trece în nemurire, care poate fi o nouă încarnare sau poate fi trecerea în nirvana. Povestea *Mahabharatei* îi dă această credință?, se interesează ea. Nu cred, veni răspunsul, cred că dinainte de a ajunge aceste legende în textele epopeilor, hindusul a crezut așa, tocmai crezurile lui au fost baza compunerii legendelor. Crezul a precedat textul, pe când în cultura occidentală se presupune că revelația precede crezul, că prima dată Dumnezeu se manifestă pentru ca omul să creadă, baza credinței lui este

cuvântul lui Dumnezeu, pe când aici legendele și faptele eroilor au apărut după ce a existat o formă de credință.

Când mi-ai spus povestea, reluă Lavinia, ai precizat că nu erai de acord cu neglijența cu care împăratul a acceptat condiția pusă de femeie, despre a cărei origine și puteri nu avea nicio cunoștință; cum interpretezi asta? Trebuie să ai o explicație, altfel nu ai fi comentat. Așa e, ar fi trebuit să-ți spun povestea pur și simplu, fără să inserez gândurile și nemulțumirea mea, te putea influența, dar nu m-am putut abține, râdeau amândoi, dacă ți-aș mai povesti-o o dată, aș face la fel. Și eu, recunoscu fata, poate aș fi comentat mai mult decât tine, dar cum explici acceptul, prin faptul că era îndrăgostit și nu prea s-a gândit? Aș zice că, spuse el, ar fi putut măcar negocia, dar poate, fermecat de comportamentul ei iubitor și plin de gingășie, a fost derutat și nu și-a dat seama cât de periculoase ar fi putut deveni gesturile ei; intuitiv, ar fi acceptat că o sumă de trăsături pozitive nu poate da naștere decât unui comportament pozitiv, astfel a zis *da*, dar explicația e alta pentru hindus: trecând dincolo de psihologia individului, aici e vorba de supunere față de destin, chiar și în cazul celor mai puternice persoane. Adică, nici chiar un împărat nu se poate sustrage poruncii implicite de a se supune sorții implacabile. Chiar și el suferă urmările predestinației, chiar și el trebuie să accepte și să se resemneze. Mai mult, împăratul va recunoaște valoarea vieții unui pustnic, va renunța la tot ce înseamnă plăcere carnală; privațiunile asumate fac viața echilibrată și valoroasă, chiar dacă exemplul acesta îl dă un împărat, de fapt, cu atât mai mult. Stai puțin, interveni brutal Lavinia, e greșit, împăratul nu s-a supus ordinii sorții, până la urmă răbufnește și se opune uciderii ultimului copil, și-a schimbat soarta cu propria-i voință: a intervenit în mersul destinului! Scuză-mă, reluă liniștit Rahul după ce fata își domoli vocea, nu ți-am spus întreaga poveste, știi, partea cu furtul celor opt Vasus și rostirea blestemului n-am apucat să ți-o povestesc, blestemul prevedea ca ultimul născut să nu fie ucis imediat, ci să trăiască printre muritori mai mult timp decât frații săi, fiind mai vinovat, deci intervenția împăratului era *comandată* din meniul inițial al programului, spuse Rahul pe un ton jucăuș, folosindu-se de terminologia

tehnică, așa că Santanu doar împlinește gesturile destinului, neputând schimba nicio centimă. Nu e corect să-mi spui doar jumătate de legendă și apoi să aștepti ca eu să înțeleg întregul, ripostă Lavinia îmbufnată. Așa e, reluă el împăciuitor, am vrut să-ți povestesc totul, dar ne-a întrerupt șoferul, iar acum nu mai e timp, pentru că, uite, am și ajuns, am să-ți povestesc mâine. Ține minte doar că din această legendă poți învăța despre hindus mai mult decât dacă ai citi întreaga epopee de una singură, fără ajutor, se laudă el. Sigur, se distrah Lavinia, înțeleg ce vrei să spui, că dacă nu am să fiu instruită de tine, nici vorbă să mai înțeleg vreodată sufletul indianului!

După o pauză în care el dădu câteva indicații în bengaleză șoferului privind clădirea în fața căreia să oprească, o întrebă pe Lavinia dacă e căsătorită. Ea nu răspunse, poate n-a auzit, se gândi el, și când coborî din mașină o mai întrebă o dată: ai tot felul de inele pe degete și nu mi-am dat seama dacă vreuna e verighetă, așa că te întreb direct, ești căsătorită? Lavinia auzise prima întrebare, dar nu știu ce să răspundă, pentru indieni nu exista forma de concubinaj în care ea trăia de atâția ani, iar căsătorită, conform unei legi oficiale, nu era. Să intre în explicații? Ridică din umeri nehotărâtă. Nu știi răspunsul? întrebă el, cum nu știi? Rahul era foarte distrat și începu să râdă.

Era deja întuneric, Lavinia observă că aici se înserează devreme, la ora 6 după-amiază. Va vedea mai târziu că în India amurgul e foarte scurt, ca la tropice, nu ai timp să admiri crepusculul. De când s-au apropiat de Santiniketan, starea de spirit a lui Rahul s-a schimbat radical, era gata să râdă din orice, își pierduse de pe față mina de așteptător ancestral, nu mai era grav și preocupat de problemele adânci ale lumii, dimpotrivă, era vesel, chiar copilăros. Deci nu știi dacă ești măritată sau nu. Căută el o explicație: poate te afli în aceeași situație în care sunt eu, adică sunt logodit oarecum, căci mă voi căsători peste câteva luni, așa că nu sunt nici liber, nici însurat. Cam așa sunt și eu, încuviință Lavinia, acum râdea și ea, sunt logodită într-o relație de câțiva ani, nu doar de câteva luni, dar cred că sunt mai măritată decât tine. Să nu uiți să-mi spui mâine întreaga poveste, îi reaminti ea, când șoferul cel mic o anunță, prin gesturi și cuvinte bengaleze, că bagajele i-au

fost duse în cameră, întinzându-i o cheie cu numărul dormitorului, atunci află de la Rahul că niciun bărbat nu are voie să intre în clădirea cu dormitoarele femeilor, tot campusul funcționează ca un *ashram*, ca o mănăstire, după reguli stricte, clădirile în care intră femeile sunt interzise bărbaților și invers, bineînțeles, în afara celor de studiu, așa că nu o poate conduce să-i arate dormitorul, se vor întâlni a doua zi, cu siguranță.

În seara aceea, după ce se dădu stingerea în dormitoarele de la Santiniketan, Rahul ieși să-l întâlnească pe Sitar, unul dintre ciudații lui prieteni. De obicei era de găsit la ora aceea pe aleea din fața Casei Memoriale a lui Tagore, așteptându-și clienții, nu puțini la număr, dintre studenți, dar și dintre studente. Sitar știa că Rahul nu vine pentru serviciile lui, deși îi dă adesea bani, stăteau de vorbă, de fapt era singurul cu care Sitar stătea de vorbă de la suflet la suflet, în afară de frații lui într-o alegere. În seara asta nu era de găsit, iar Rahul își pierdu răbdarea, se învârti o vreme, apoi renunță, dar în dormitor, după ce se foi câțeva vreme în pat, își dădu seama că nu va putea dormi până nu va vorbi cu Sitar. Așa că ieși din nou în jurul miezului nopții. L-a găsit acolo, unde îl știa de obicei, îmbrăcat în sariul lui cel mai strident, un roz bombon plin de paiete ce luceau în lumina becurilor de pe alee. Stătea de vorbă cu cineva, dar când îl văzu pe Rahul îl părăsi pe individ, astfel încât, când se apropie suficient ca să îi vadă fața, celălalt plecase. Sitar îi citi agitația dincolo de paloarea feței, dar îi văzu focul din priviri care părea că aprinde artificii. Sitar, sunt conștient, am întâlnit-o pe cea care mi-ar putea împlini darul! Sitar simți cum îi fuge pământul de sub picioare, mai auzise declarații legate de marele dar al lui Shiva, așa-i spunea lui Rahul, chiar dacă profesorul râdea de el, dar pe cineva atât de convins în afirmație, atât de atins de misterul lăuntric, nu mai văzuse. Deci nu e minciună, mai există și în secolul acesta antireligios, mai există darul! gândi Sitar. Deschise apoi cu o cheie primită în secret o ușă a Casei Memoriale și se furișă într-o cameră a bătrânului Poet, se așeză în fotoliul pe care acesta îl ocupa în timpul studiului și îi făcu semn lui Rahul să-l urmeze ca să poată sta de vorbă nestingheriți. Nu-mi spune cum ți-ai dat seama că e Ea, îl opri când profesorul speriat se porni să-i dea de veste,

povestește mai întâi tot ce s-a întâmplat, așa o să rememorezi detaliile și vei ști la sfârșit dacă răspunsul e bun sau nu.

Rahul fu nevoit să reia toate întâmplările zilei, sfârșind printre spasme de nervozitate, transpirând, dar cu asigurarea că nu se îndoiește, este Ea, acum simt și mai clar, spuse Rahul cu privirea întunecată de parcă ar fi fost nemulțumit. Te cred, reluă Sitar, știu și de ce nu ești în extaz, deși ar trebui să fii, este ceea ce am simțit eu la 16 ani, atunci când Shiva mi-a dat și mie chemarea pentru darul pe care îl port acum. Deși îmi doream să am darul, când am primit încredințarea m-am speriat, știam cât va fi de greu, dar știam și că dacă nu voi primi, va fi mult mai greu, va fi de nesuportat. De aceea am tot amânat până la 19 ani, abia atunci m-am copt pentru decizie. Nu-ți va fi nici ție ușor, dar nu cred că vei face altfel.

Capitolul 9

M-a întrebat Rahul dacă sunt măritată. Ce să-i fi spus, sunt? Mama ar fi spus că nu, pentru ea măritișul însemna altceva. Era la noi în sat o fată care fugise cu un tractorist din alt sat, nu știu de ce nu ar fi făcut o căsătorie clasică, poate băiatul avea ceva ascunzișuri, ori poate fata încercase să spună părinților și ei s-au opus, cert e că ea a fugit cu el și au trăit într-o legătură pentru care tot satul a avut de făcut comentarii, așa că știu ce părere ar fi avut mama, ea însăși comenta dezaprobator, ceva de genul: nu-ți faci părinții de rușine după ce te-au crescut, ce, ei nu ar fi putut intra în rând cu oamenii mergând înainte la biserică, nu în pat? Cum să faci copii într-o legătură de sălbăticie? ... și altele de acest gen. Sigur, mentalitatea de la țară în anii respectivi era alta, dar, fără să vreau, ceea ce m-a învățat a lăsat rădăcini adânci în mine. Marea parte a lucrurilor pe care le fac încă le raportez la mama și Mihail, mult mai puțin la Massimo, se pare că pentru mine nu el este reperul moral, poate mai mult m-aș raporta la senior Rossi, căruia nu am putut niciodată să-i spun tată, deși îmi devenise socru oarecum, dar dacă nu am avut o relație oficializată, oricât mi-aș fi dorit și oricât mi-ar fi fost de drag, nu i-am putut spune astfel. Părea că are o undă de tristețe în ochi pentru situația mea, ar fi vrut-o mai stabilă, mi se părea că se simte vinovat, se pare că și în acest punct părerile lui difereau de cele ale fiului, dar Massimo era perfect adaptat societății din Italia secolului XXI.

Oare, dacă aș fi știut de dinainte că se va întâmpla așa, aș fi acceptat să intru în relație? Cred că da, deoarece în tot acest timp, deși mai mulți bărbați au încercat să-mi facă curte, nu mi s-a părut nicio relație mai convenabilă decât cea cu Massimo, chiar dacă nu-mi place să recunosc decât în rarele momente de sinceritate, îmi convenea că-i bogat și am

profitat. Cred că într-un timp am fost aproape îndrăgostită, îndrăgostită în măsura în care gândesc eu ce e dragostea, era oricum un sentiment așezat, cald, de bine, în care așteptam să treacă timpul ca el să vină acasă, mă emoționa când auzeam scrâșnetul roților pe pietrișul din fața casei, cheile intrând în broasca ușii de la intrare; mi-aducea des flori, le ascundea la spate să nu le văd, trebuia să particip la jocul descoperirii lor, primeam cadouri, ieșeam des în primii ani, parcă ar fi vrut să afle întregul Milano că sunt iubita lui, venea la cele câteva concerte, m-a susținut la toate studiile, cursurile și la tot ce era necesar să învăț. Când mă păștea vreo depresie și începeam să mă lamentez că nu sunt suficient de talentată (și tot mai mult cred că sunt doar o mediocră – ceea ce aici mi se pare că nu mai are nicio importanță), mă puneam să caut noi modalități de a mă instrui, parcă îi făcea plăcere să contribuie la instruirea mea, nu am dus lipsă niciodată de bani, îmi încărca fără întrebări cardurile, dar nici eu nu eram cheltuitoare, parcă tot timpul simțeam că trebuie să răsplătesc susținerea lui financiară, ca și cum ar fi fost un contract mutual, el îmi dă bani, dar eu voi munci, ca investiția lui să nu se piardă. Nu m-am simțit ca o întreținută în acest timp, era răsplătit cu prezența mea, cu tinerețea și tot ce însemna ființa mea, răbdarea față de toanele lui, discreția când simțeam că lipsește de-acasă interesat de vreo prezență feminină pasageră. Dincolo de atitudinea de aristocrat, temperamentul lui vulcanic se dădea adesea pe față, însă știam să îl calmez, poate simțeam că miza nu e definitivă, undeva în mintea mea era o ușă deschisă, o ușă pe care nu a reușit el s-o închidă.

Totuși, în tot acest timp, nu m-am simțit soția lui, rămăsesem la stadiul de iubită, ori o iubită poate oricând să plece sau poate fi oricând părăsită. Asta era ușa deschisă care mă făcea să mă simt în nesiguranță, să simt provizoriul relației, deși el vorbea despre noi ca și cum urma să îmbătrânim împreună, avea viziunea balansoarului din fața casei și eu prin preajmă aducându-i un ceai, gestul putea fi și invers, nu era tipul care să se dorească servit, dimpotrivă, servea cu mare plăcere. Poate nu am fost eu destul de hotărâtă, poate de vină era tot educația mea, oricât m-am străduit să fiu o bătaioasă ca să-mi câștig luptele în avansul profesional și-n jungla

civilizației occidentale, în sinea mea eram tot o demodată, care, uite, nu a reușit să dea de înțeles omului de lângă el că nu se simte în siguranță, că pare că-i suflă vântul prin relație, nu am putut face asta de dragul păcii și a bunului simț de țărancă crescută în așteptarea sorții, eram femeia care își lasă bărbatul să se comporte cum vrea. Chiar dacă avusese niște încercări, m-am speriat, l-am descurajat schimbând subiectul sau spunându-i că nu e cazul să discutăm aceste lucruri. Poate l-am intimidat prin felul meu liber de a mă comporta, poate i-am dat impresia că nu vreau alt gen de relație, că nu vreau să mă simt legată, că voi avea o carieră de artist și nu e bine ca cineva să sufere din cauza deselor mele călătorii, din cauza relațiilor artistice și aspirațiilor pe care le am, nu știu ce oi mai fi spus, pe când colo eu aș fi așteptat să vină acasă într-o zi cu o căruță de flori, chiar așa, cu o căruță întreagă și să îmi spună că nu vrea altceva decât să ne căsătorim. Nici nu știu măcar dacă își dorește lucrul acesta sau dacă îi e frică de o căsătorie.

Cert e că Massimo a lăsat ușa deschisă și oricât încălzesc în casă, oricâtă energie se consumă ca să fie ambientul plăcut, vine câte o rafală de vânt, mai dă un crivăț și mi se face frig în relație. Problema e că – mai nou – nu caut căldură în brațele lui, ca la început, acum mă retrag și mă zgribulesc singură, poate simte și el frigul, mi se pare că dacă ar fi vrut să ne fie cald ar fi închis ușa, undeva în adâncul meu îl judec pentru starea de fapt. Dar poate nu a schimbat situația pentru propria lui siguranță, ca să poată pleca atunci când dorește, acesta era gândul care mă chinuia adesea. De ce i-o fi fost frică? Plecarea mamei lui când el era un *bambino*, cum spunea *signor* Rossi, să-i fi frânt încrederea în căsnicie? Poate! Oare de ce nu am avut curajul să deschid acest subiect, dacă am văzut că el evită? Ca să-l menajez? La naiba cu menajări nefolositoare; atâta l-am menajat, încât acum mă trezesc că s-au strecurat între noi o serie de subiecte sensibile, chiar tabu, ai căror țepi înțepă în comunicarea noastră, dezumflând-o. Mă voi întoarce acasă și nu voi mai lăsa lucrurile nevorbite, fie ce-o fi, miza oricum e cu risc de multă vreme, ce mai pot să pierd? Sunt nemăritată, deși a fost singurul om constant din viața mea de până acum, apoi, în situația

asta nu îmi mai convine să stau, chiar dacă nu se va schimba statutul nostru, cel puțin să știm de ce ne aflăm în situația asta.

După ce mi-am găsit de lucru în Milano, cu intervenția lui Massimo și a prietenilor lui influenți, deși pe baza unui concurs mai mult aranjat, nici acum nu știu dacă pe merit (acest aranjament mă ține și azi cu dubii privind valoarea mea de cântăreață, tot ce am reușit a fost prin ajutorul lui), m-am mutat în casa lui Massimo, dar îmi era dor de vila pe la periferia Pisei, îmi era mai ales dor de sfaturile bătrânului, de comunicarea noastră fără prea multe cuvinte, de muzica pe care o ascultam împreună, abia atunci îmi dădai seama că un părinte nu poate fi niciodată înlocuit, că lipsa tatălui meu a lăsat un gol pe care voi încerca toată viața să-l umplu. *Signor* Rossi muri după doi ani, Massimo se agăță de iubirea lui pentru mine și trecu ușor peste pierdere, eu însă am suferit în tăcere mult timp. Au trecut ani de zile și nu l-am lăsat pe Massimo să vândă casa, decât dacă e nevoie urgentă, îl rugam eu. Nu-i niciodată nevoie urgentă, era răspunsul lui totdeauna, doar că se distruge, niciun chiriaș nu îngrijește casa ca un proprietar.

Totuși, nu vându casa, nu o vându nici pe cea de la Mediterană, erau ținute în chirie, dar în tot acest timp eu tot nu am devenit *signora* Rossi. Apoi am aflat, fără să-mi spună el, că ambele case au servit ca garanție pentru împrumuturi de la bancă pentru susținerea afacerii care se clătina. Probabil se vor pierde. Rămânea doar casa în care locuiam. N-am comentat nimic, erau afacerile și moștenirile lui, dar faptul că nici nu mă întrebam, îmi punea mari semne de întrebare. Ca să mă menajeze? Prea subțire scuză. Simțeam iar singurătatea cum mă învăluie, îmi căutam vechile medicamente antidepresive. Un singur eveniment era cât pe ce să declanșeze schimbarea statutului nostru: rămăsesem însărcinată! Nu-mi mai păsa dacă ușile rămâneau deschise în privința lui Massimo, simțeam că voi avea o ființă de care să-mi fie legată viața dincolo de cutume sociale, dincolo de educație și diferențe de percepție a valorilor vieții, o ființă legată de mine biologic, afectiv, practic, un om pentru care să trăiesc. Dar într-o criză de lipsă de sens m-am supradozat cu medicamente și am pierdut copilul. Oricum, nu voiam să creadă Massimo că urmăresc ceva ce el nu

vrea, că aş vrea ca prin acest mijloc să-l leg de mine, de-atunci am avut grijă să nu mai rămân însărcinată, iar tema nu mai fu discutată.

Capitolul 10

Rahul știa că Sitar e un sprijin când alții nu ar pricepe despre ce e vorba.

Sitar era un *hijra* de la 19 ani, intrase destul de târziu în legământ, majoritatea băieților care aleg să devină *hijra* o fac până la 18 ani, după această vârstă riscă să devină prea târziu! Crescuse într-o familie din casta sudras, cea mai de jos castă din India, trăiau într-un sătuc de pescari lângă Goa, acolo unde (iar acest lucru Sitar îl amintea cu ciudă, de parcă pe el l-ar fi colonizat europenii), în 1489, a debarcat pentru prima dată Vasco da Gama, acolo unde, după anii 1500, au venit portughezii și au colonizat zona. De ce e important lucrul acesta? Pentru că în adolescență Sitar a fugit de acasă ca să scape de ceea ce însemna pentru el mizeria din familie, și nu de sărăcie a fugit, aceea poate fi suportată cu răbdare, mai ales dacă toți cei din jur împart aceeași soartă, mizeria de acasă era una de altă natură. Coliba lor, ca toate celelalte din sat, construită pe stâlpi de lemn și cu împletituri din nuiele, muruită cu lut amestecat cu bălegar, era acoperită cu stuf, dar, spre deosebire de altele, avea două încăperi, una în care mama lor făcea mâncarea, pe o vatră într-un vas mare smălțuit în care se fierbea orezul, iar cealaltă încăpere era locul unde se țineau hainele și tot felul de piese de mașină, deoarece tatăl lui lucrase într-o vreme ca șofer în Goa; atunci au fost vremuri bune, tatăl lui purtase costum și cămașă cu cravată pentru ca domnii pe care-i ducea, să fie mulțumiți. De la ei prinsese și niște engleză, așa că se descurcase binișor, chiar și Sitar învățase ceva, i-a folosit mai târziu când a trebuit să învețe mai serios limba asta a străinilor, la școală nu a apucat să facă mare lucru pentru că tatăl dăduse în patima beției, și-a

pierdut locul de muncă și a trebuit să reia vechea îndeletnicire a familiilor din zonă, pescuitul.

Țineau și niște capre și o bivoliță pentru lapte. S-ar fi mulțumit cu puțin, deși erau cinci copii, el era cel mai mare băiat, restul erau fete, mai mărunțele și tare slăbuțe. Părinții dormeau în prima încăpere, iar copiilor, mama le așternea în încăperea a doua; aceasta avea o fereastră prin care Sitar, după ce lumea din casă adormea, sărea afară și se plimba hai-hui printre palmieri, în nopțile fierbinți dormea afară, lângă capre. Atunci asculta zgomotele nopții, în depărtare bătaile valurilor mării, între copaci – nicio mișcare, vântul bătea prea rar în nopțile fierbinți, doar capra legată se mai trăgea și făcea ca gardul împletit din crengi suprapuse de bambus să sune dogit a crengi goale, sau dacă bivolița se freca de trunchiul palmierului, hârșăitul se auzea puternic în noapte, ca un batalion mărșăluind la luptă. Noaptea indiană nu e niciodată perfect întunecată, luna și stelele sunt mai aproape de pământ ca oriunde, nu e niciodată desăvârșit liniștită: ochii treji ai unor animale la pândă, șerpi lunecând, Sitar reușea să deosebească și fuga șopârlițelor pe pământul bătătorit din fața colibei; oricum, ele se strecurau peste tot, deja le cunoștea pe cele care căutau umbră în coliba lor, chiar în încăperea de dormit a copiilor. În India, animalele și oamenii nu au zone delimitate de viață, unii invadează pe alții într-o înțelegere tacită, de supraviețuire, uneori de conviețuire, ca o prelungire a unui tot ce nu poate fi sfârșit. Nu era voie să faci vreun rău niciunui animal, fiecare vietate este sfântă, dacă șopârlele intrau în vreun vas, erau îndepărtate cu cea mai mare grijă și puse afară în iarbă.

Când mai cresc, Sitar nu mai încăpu prin mica fereastră pentru escapadele de eliberare nocturnă, coliba îi sufoca spiritul, înghesuiala trupurilor printre frați, atingerea lor continuă era de neevitat, așa că se bucură atunci când tatăl lor decretă că e timpul ca el să nu mai doarmă cu fetele în încăperea a doua, e băiat mare de-acum, mama se va muta acolo, iar el va dormi în prima încăpere, alături de tatăl său. Crescuse înalt, ajungându-l pe părintele său, însă firav și fără mușchi, cu brațe și picioare subțiri, dar cu o față frumoasă pe care deja se zăreau urme pufoase de

mustață. În nopțile în care tatăl nu era beat, stăteau de vorbă, cu puține cuvinte. Tatăl nu era un vorbăreț, dar îi dădea de înțeles că europenii l-au ajutat mult, că cei la care lucrase în Goa l-ar fi ajutat în continuare, i-ar fi păstrat locul de muncă, dar nimeni nu poate fi șofer dacă bea. Pește poți prinde și cu băutura lângă tine, poți merge și la plantat orez, dar mașinile nu pot fi conduse când nu te poți abține, iar el nu se mai poate abține, aceasta-i karma lui.

Apoi, într-o noapte, când tatăl lui băuse mai mult, nu ca să fie beat și să doarmă, ci doar cât să fie mai îndrăzneț, îi ceru să i se supună, pentru că el a învățat de la blestemații de europeni că se poate și așa, că nu e nevoie de femeie, păi ce crede el, când lipsea de acasă câte 3-4 săptămâni, el nu avea nevoie de eliberare? Sitar se îngrozi, dar un părinte nu poate fi refuzat niciodată. Din noaptea aceea, chiar și când tatăl nu era băut, îl molesta de câte ori acesta dorea, fără tandrețuri, fără cuvinte, fără explicații, uneori scăpa un oftat însoțit de scuza cu karma. Ziua nu vorbea nimeni despre aceste lucruri, de fapt niciodată nu se vorbea despre asta, nici aluziv, dar se pare că tatăl era deranjat de karma lui, pentru că tot mai rare erau zilele în care să nu bea, doar atunci când nu mai exista niciun bănuț în casă; băutura era foarte scumpă, dar o găsea la blestemații de europeni din oraș.

În sat era un templu al lui Shiva, Sitar mergea des cu mama, cu surorile să se închine. Pe un perete al micuțului templu era o imagine a lui Shiva sub forma unei femei cu multe brațe și picioare în poziție de dansatoare, i se încolăceau mâinile una după alta, el se străduia să le numere și ieșea întotdeauna alt număr. Pe peretele din față era o imagine a zeului în poziție de yoga, meditând, cu fața impasibilă, aproape că ar fi fost pace imprimată pe ea dacă nu ar fi fost atât de împietrită. Nu-i plăcea a doua postură, dar prima îi dădea o plăcere voluptuoasă și nu se sătura să privească imaginea. După ce tatăl său începu să se comporte atât de anormal cu el, se izolă de băieții din sat, doar când munca o cerea se întovărășea cu alți oameni, mamei aproape că nu-i vorbea, deși era ființa pe care o iubea cel mai mult de pe lume. Femeia îi vorbea adesea despre cum o să se căsătorească el, o să-i găsească o fată bună în sat, pentru că e tare frumușel și cu atât mai

bogată va fi fata pe care o va lua. Ce să-i spună bieteii femei, că e scârbit de ceea ce înseamnă familie? Că el nu dorește să fie bărbat, el nu dorește cu niciun chip să facă copii, prea sunt copiii chinuiți în viață și prea sunt la îndemâna părinților, că nici măcar nu dorește să-și folosească organul bărbăției care, iată, e treaz de câțiva ani, dar lui îi este ostil tot ceea ce e legat de intimitate? Că cel mai mult îi place Kali, adică Shiva în chip de femeie?

Într-o noapte, când părea că tatăl lui adormise, într-una din nopțile acelea fierbinți, în care nu mai putea dormi decât cu tatăl său, care îl dorea lângă el, se furișă afară. Bivolița nu mai era, fusese vândută de mult, cine s-o îngrijească, era nevoie de bani pentru acoolul scump adus acasă pe furiș, capra era tot la gardul de bambus, dar Sitar nu mai regăsi liniștea pe care o știa din copilărie, era totul mânjit, trist și fierbinte. Hoinări printre palmieri și se trezi la un moment dat în fața templului. Era deschis, intră și o privi pe Kali la lumina opaițului care ardea tot timpul sub grija preotului. Se așază în fața ei și-i numără din nou mâinile și picioarele, descoperi că în partea stângă are o mână în plus față de cea din dreapta, erau 17 în total: în stânga, pentru că acolo e inima, își răspunse băiatul, dansezi cu mai multă plăcere când pui și inimă. Atunci auzi vocea preotului, ieșind ca din perete prin gura lui Kali, spunându-i: tu vei fi un *hijra* pentru mine, iar eu voi fi gura ta! Sări iute în picioare, căută în toate părțile: cum a vorbit preotul prin perete? Îi cunoștea bine vocea, doar el putea fi, dar nu-l găsi nicăieri. Îl căută a doua zi ca să-l întrebe despre ceea ce-i spusese, dar preotul era plecat din sat de câteva zile, un băiat avea grijă ca opaițul să aibă ulei. În ziua aceea Sitar se înfățișă din nou înaintea lui Kali, când îi numără mâinile și picioarele erau doar 16, egale pe ambele părți, avea și Sitar 16 ani, dar să devii un *hijra*? Cunoscuse câțiva când în sat au avut loc nunți în familiile mai bogate, acești *hijra* veneau și cântau, și dansau, făceau urări de bine mirilor, se considera că cine are la nuntă *hijra* veniți de bunăvoie, neinvitați, aceia vor avea parte de bucurii și copii mulți și sănătoși. Dar urătorii veneau mai mult la nunțile celor bogați, pentru că primeau bani. Unii îi considerau sfinți,

pentru că au renunțat la plăcerea carnală a sexualității, alții îi disprețuiau pur și simplu, considerându-i anormali.

Sitar fugi în ziua aceea la Goa. Mai fusese în oraș împreună cu tatăl său, dar acum va rămâne singur fără niciun sprijin. Își îmbracă o pereche de pantaloni și o cămașă curată, o privi pe mama lui preparând niște plăcinte de mălai, mănca una fără să fi venit vremea cinei, nu-și vorbiră nimic, doar o privi cu duioșie; ea îi observă privirea și-i zâmbi, așezând în zâmbetul acela toată iubirea de mamă pentru unicul ei băiat cuminte și atât de frumos, cel mai frumos din sat, dar poate așa gândește fiecare mamă... Sitar luă cu el acel zâmbet care îl hrăni ani de zile, apoi ieși. Trecu vremea musonului, noroaiile se uscară, dacă va fi cald în următoarea perioadă i se va ușura dormitul afară, că doar unde să găsească adăpost într-un oraș străin. Mai greu va fi de procurat un pumn de orez pentru fiecare zi, fructe s-ar găsi mai ușor, sunt bananieri în zonă. Au trecut săptămâni de mizerie, uneori găsea de lucru pentru câte-o zi, în special în construcții, dar era destul de firav și muncitorii duri îl bruscau. În zilele în care nu avea nimic de pus în gură, se așeza în fața unei brutării, așteptând. Uneori trecea ziua întreagă, alteori oferta avea loc mai devreme, dar întotdeauna se împlinea. Stăteau și alții la rând, stăteau fără să cumpere pâine, n-aveau bani, apoi se întâmpla să vină câte un om bogat sau câte unul care voia să facă o faptă de milă în cinstea vreunui zeu și plătea câte o pâine pentru un număr de oameni aflați la rând, aceia plecau, iar restul aștepta următoarea ofertă. Indianul e ca pitonul: stă și așteaptă, victima va veni oricum, hrana vine spre cel flămând, chiar dacă vine cu întârziere, chiar dacă nu e suficientă, dar va veni negreșit, trebuie doar răbdare s-o aștepți. Unii supraviețuiau cu atât, dar Sitar voia altceva pentru viața sa.

Într-o zi zări un *hijra* pe care îl urmări ca tras de ață. Văzu clădirea în care intră și încercă s-o rețină pentru momente mai dificile. Încă nu era sigur că e ceea ce-și dorește, să intre în comunitatea lor era o decizie dificilă: va fi desconsiderat în societate, fiecare părinte își dorește copilul căsătorit, își dorește un ajutor la bătrânețe, cine să-i câștige pumnul de orez când îi va fi imposibil să muncească? E o rușine să nu se căsătorească, chiar

dacă *hijra* sunt considerați sfinți, nimeni nu-și dorește astfel de sfinți în familie. Mama lui va fi extrem de îndurerată, surorilor lui le va fi rușine cu el, cum o să apară îmbrăcat ca și ele, în sari? Totuși, nu putea uita vocea preotului lui Shiva vorbind prin gura lui Kali. Dacă asta e karma mea și eu mă opun? Își spunea neliniștit. Dacă e soarta mea, nu pot fugi de ea, ea se va împlini oricum, așa că aștept răbdător timpul împlinirii, se liniștea Sitar. Mergea des la templul lui Shiva, se făcu remarcat de preot ca să poată intra în vorbă cu el, așa că îi povesti ceea ce i s-a întâmplat în templul din sat.

Într-o seară, Sitar, nemaiputând răbda de foame, trecu pe la preot. Cu toată mândria, dorea să-i ceară ceva de mâncare. Primi un *naan*, iar preotul îmbrăcat în roba portocalie se îndepărtă, rugându-l să aștepte reîntoarcerea sa. Trecu vremea, preț de câteva zeci de minute așteptă în zadar, Sitar se gândi că poate nu auzi bine cerința preotului, se îndoia că l-ar fi lăsat să aștepte atâta, poate a uitat, oricum nu avea unde să se grăbească, dar apoi preotul reveni cu hainele fluturând strident în crepusculul serii, era însoțit de o femeie înaltă îmbrăcată într-un sari alb, apoi, când se apropiară, văzu că nu e femeie, ci e un *hijra*. Avea fața osoasă, părul lung, negru și mers legănat, dar ferm, oarecum repezit în mișcări, nu putea să aibă mai mult de 40 de ani. I-am vorbit despre tine, spuse preotul în loc de explicații, și voia să te cunoască, cel mai bine e să vorbești împreună, este *nayak*-ul comunității de *hijra*. Deci el conducea comunitatea, se gândi Sitar, voi putea acum să aflu tot ce nu știu. Omul-femeie se prezentă cu numele de Sin și după ce-l privi adânc în ochi, ca și cum i-ar fi cercetat sinceritatea sufletului, îi făcu semn să-l urmeze, îl duse în tăcere până la intrarea în clădirea pe care Sitar o mai văzuse și pe care se strădui să o țină minte. Acolo îi spuse să meargă să se îmbăieze, arătându-i băile, după care vor sta de vorbă. Sitar ar fi vrut să-i pună o mulțime de întrebări, dar omul acela avea o asemenea autoritate a prezenței încât băiatul se supuse cerințelor lui fără niciun cuvânt. Cu glas liniștit, îi ceru să-i povestească ce i s-a întâmplat și de ce ar dori să intre în această comunitate atât de diferită. După ce-i relatează întâmplarea din templu, fără să sufle vreo vorbă despre ce i se întâmpla acasă cu tatăl său, îi mai spuse că nu dorește neapărat să intre în comunitatea lor, este îngrozit pentru

ce i se va întâmpla, dar dacă soarta i-o va cere, nu se va opune. Conducătorul nu încercă să-l convingă, dimpotrivă, îl trimise la culcare, arătându-i un loc într-un colț al unei magazii, nu putea intra în camerele celorlalți, dar îi spuse că poate locui acolo, poate primi și de mâncare, vor mai sta de vorbă în zilele ce vor urma. Câteva zile nu s-au văzut. Până la urmă Sitar a fost acela care l-a căutat; era atât de singur, atât de pierdut în vânt, nu aparținea nimănui, nimănui nu-i păsa de el, se plimba cât era ziua de lungă și găsea rar de lucru. Old Goa era plin de biserici creștine catolice, erau europeni pe acolo. În sufletul lui i-a iertat pentru răul făcut familiei lui, de la ei a deprins tatăl și băutura și obiceiurile lui urâte; însă despre asta nu se vorbește niciodată cu nimeni, sunt lucruri care nu se povestesc. Îl căută pe Sin ca să vadă ce crede despre vocea aceea. Ți-a vorbit Shiva, rar se întâmplă asta, încuviință *nayak*. Nu îți spun ce să faci, tu trebuie să decizi, aici sunt mulți care, fără să fie chemați de zeu, au decis să-l slujească, pentru că noi am crezut că nu e drept să ni se impună prin naștere ce sex să avem, nu ne place ca toată viața să fim doar bărbați, pe când zeul nostru Shiva este exemplul perfecțiunii, el este atât bărbat, cât și femeie, așa că noi am hotărât să nu fim nici una, nici alta, dacă nu putem fi amândouă. Știu că un adevărat urmaș al lui Shiva are ambele sexe, dar sunt tare puțini pe pământ care se nasc cu darul acesta. Așa cum lumea se împarte în oameni albi, negri, galbeni, așa se împarte în femei, bărbați și *hijra*. Noi suntem o familie oriunde ne întâlnim în țara asta și, ca servitori ai lui Shiva, karma noastră este una favorabilă.

Pentru a intra într-o astfel de comunitate, novicele trebuie să dovedească apartenență emoțională față de grup prin susținerea materială a acestuia. Astfel, trebuie să contribuie cu bani câștigați personal, indiferent prin ce mijloace, prin cerșit, prin muncă, uneori prin prostituție, abia apoi i se administrează ritualul specific. Sin, după ce îi explică toate acestea lui Sitar, îi spuse că pentru el perioada de noviciat se anulează, el fiind chemat de zeu va putea intra în comunitate în orice moment vrea, se intră de obicei până la vârsta de 18 ani, iar până va decide într-un fel sau altul, poate să rămână la comunitate.

Sitar se hotărî greu, dar înainte de a împlini 19 ani îl anunță pe Sin că se pot face pregătirile pentru ritual. Când împlini 19 ani, în ziua stabilită, printre incantații, ofrande și fum de tămâie, un *hijra*, care era numit doctorul, îi făcu, cu multă îndemânare, operația de îndepărtare a organelor genitale. Rămase fără ele, dar primi în dar primul sari pe care urma să-l poarte în cinstea lui Shiva, celelalte urma să și le cumpere singur. Îi crescuse părul suficient de lung, desfăcut putea să-i atingă umerii. De-acum era și el un *hijra* adevărat. Kali s-a ținut de cuvânt, în următoarele zile, putea da sfaturi cu uimitoare precizie privind evenimentele ce priveau lucruri din viitor sau dificil de rezolvat. Deveni mâna dreaptă a lui Sin, spre gelozia celorlalți, până într-o zi când Sin muri în condiții dubioase. Atunci părăsi Goa și locui o vreme printre *hijra* la Calcutta, apoi, dorind să rămână pe cont propriu, se refugie la Santiniketan. Se întreținea ușor, pentru că tot mai mulți îl căutau pentru sfaturi, el nu cerea bani, dar i se dădeau mai mulți decât avea nevoie. Trimitea des acasă bani ca să-și ajute mama. A fost o dată și acasă, dar n-a reușit să se mai ducă, era prea trist să vadă suferința din ochii mamei, care nu-l înțelegea, dar care nu i-a reproșat nimic. Tatăl său a fost atât de surprins, aproape speriat, încât nu a scos niciun cuvânt, nu a reușit să-l privească măcar în ochi, surorile lui erau măritate, avea nepoți, se jucau în jurul colibei, l-au privit cu uimire și cu drag, fără întrebări în ochi. Când a plecat din sat, l-au petrecut până departe, făcându-i semne cu mâna. În spate, undeva în drum, ieșise mama privindu-l lung, o vedea cum își șterge ochii din când în când. Îi pusese în traistă câteva plăcințele de porumb, gustul copilăriei dormind în camera cu ferestruică. I-a frânt visul de mamă, dar dacă acesta i-a fost destinul, ce putea să facă?

Acum se deschidea destinul lui Rahul, soarta nu are grabă, își deschide drumurile când vrea ea; Sitar fusese doar un copil când a fost pus să aleagă, Rahul e un bărbat în toată firea. Acesta parcă îi citi gândurile când îi auzi vocea: am treizeci și unu de ani, chiar la vârsta aceasta Rabindranath Tagore înființa universitatea de aici; desigur, era bogat și putea pune bazele unei școli de talie națională, acum internațională, dar nu era vorba doar de bani, ci de viziune, de un țel clar pentru un popor pe care-l cunoștea, încercând

să-l integreze într-o lume pe care o cunoștea. Eu ce am făcut în viață? Bani am avut suficient de mulți ca să pot face lucruri mari, am circulat în lume, marile continente îmi sunt cunoscute, am făcut școală suficientă ca să cunosc nevoile poporului meu, totuși sunt atât de mărunț față de nevoi și lumea a devenit atât de complexă, încât nu știu foarte sigur care e direcția pe care ar trebui să înaintăm. Îmi lipsește viziunea. Cât despre viața mea privată, până acum m-am supus la ceea ce hotăra mama, poate mai mult din inerție, sau din lenea de a interveni, din nehotărâre, deși simțeam că sunt în derivă, iar acum, când s-ar putea întâmpla ceva ieșit din comun (mă refer la viața mea), sunt aproape paralizat. Sitar îl înțelegea atât de bine!

Nu mi-ai spus cum ai fost sigur că e Ea, îi reaminti el. Sigur, nu e vorba de niciun semn, accentuă profesorul, nu prea cred în semne, trebuie să fie foarte evidente ca să mă încred în ele, nu e vorba nici de ceea ce oamenii ar numi îndrăgostire, am avut doar o convingere interioară atunci când mi-am dat seama că, în decurs de câteva ore petrecute cu ea, deși îmi era inițial o străină, am trecut rapid peste bariere de comunicare și am râs împreună, am plâns în sufletul meu pentru suferința ei, ne-am certat, ne-am împăcat, m-a stârnit intelectual, nu am avut o clipă de trăire meschină, superficială, mi-a fost ciudă pe ea, am dorit-o, apoi m-a înduioșat, mi-am dat seama că e suficient de tare ca să mă țină tot timpul în priză și suficient de slabă să pot pierde totul pentru ea. Am realizat că aparținem unor lumi diferite ca educație, ca valori sociale și crezuri, dar că trăim în sfera aceleiași lumi în ceea ce privește căutarea idealului, că putem fi amândoi utopici în idealuri și principii, deși practici în lumea fizică, niciunul n-am trăit iubirea și ne-ar fi frică de puterea ei dacă ar veni peste noi. Știu sigur că e Ea, dar nu știu dacă vom fi vreodată Noi, asta mă sperie. Și nici nu mai știu dacă vreau să fim Noi. Parcă aș da înapoi.

Dacă aș fi trăit doar cu iluzia că poate va veni vreodată, că poate nici nu există, aproape că mi-ar fi fost mai ușor, dar acum, când văd chipul ei materializat, am senzația că viața nu se află în propriile mele mâini, or lucrul acesta mă înfurie. Am avut întotdeauna puterea să domin orice situație: în afaceri, tocmai de aceea m-am lăsat de ele, prea îmi era totul la

îndemână, în studii la fel, astăzi, în afară de a căuta ceea ce alții nu au descoperit încă, nu mă mai pasionează nimic, prea e facil. Acum nu mai am puterea de a controla, nu mai depinde de mine, aici va trebui să învăț să mă abandonez, iar bărbatul din mine, poate animalul, instinctual, mă avertizează de pericol, așa cum elefanții simt vulcanul ce are să erupă. Elefantul din mine ar vrea să fugă, să se salveze, umanul sau scânteia de divin din mine îmi spune că e singura șansă pentru a mă întregi, pentru a trăi în sfârșit la cotele pe care le ghiceam că există, virtualul poate deveni real, palpabil, empiric, poate deveni viață!

Sitar nu înțelegea toate cuvintele acelea, prea erau complicate, dar înțelegea foarte bine trăirea care răvășea interiorul. Rahul nu mai zise nimic, se ridică și se îndreptă grăbit spre cămăruța lui. Sitar îl urmă îndeaproape, îl vedea clătinându-se. Ar trebui să te rogi lui Ganesh, dacă nu crezi în darul lui Shiva, primește-l pe Ganesh măcar, insista Sitar cu gând religios, dar Rahul îi făcu semn cu mâna a lehamite, nu credea în puterea acestor statuete stupide, văzuse destule acasă, dacă există Dumnezeu el e suficient de inteligent să comunice cu oamenii pe căi mai intelectuale, poate emoționale, dar nu prin statuete, nu era potrivit pentru el acest tip de închinare. Sitar tăcu, dar continuă să-l urmeze de la o distanță mai mare. Când ajunse în dreptul ușii lui, închise de-acum, îl auzi cum vomează în toaletă. Da, elefantul simte pericolul și vomează, își spuse Sitar, scoase un creion de cărbune și desenează din câteva mișcări într-un colț al ușii figura pântecoasă a lui Ganesh, un zeu cu cap de elefant și corp de bărbat, în timp ce mormăia un fel de descântec: această imagine așezată la intrarea în casa ta și în mijlocul inimii tale va distruge obstacolele din calea ta! Zeul era venerat pentru că garanta imanența divinului, oricine începea un proiect nou sau intra într-o nouă etapă a vieții îl venera, trompa răsucită într-o parte arăta faptul că poți să întâlnești obstacole, dar ele trebuie ocolite, ori la stânga, ori la dreapta sau, dacă se poate, învinse.

Rahul nu reuși să doarmă în noaptea aceea; reluă poemele lui Tagore, sperând să găsească puțină înțelepciune pentru sufletul său tulburat.

Partea a doua

SUB ARBORII LUI TAGORE

Capitolul 11

Rahul a venit în fiecare zi la orele mele de canto. Se așeza pe un scaun în sală și asculta. Mai erau și alții care ascultau, se pare că aici orele sunt deschise, ca niște spectacole gratuite. La început simțeam o ușoară inhibiție, deoarece repetițiile, pentru mine, în afară de cea generală, deschisă uneori publicului, erau elemente de culise, de bucătărie interioară, care nu lăsau să se vadă nedesăvârșirile, până nu erau lucrate și îndepărtate, apărând în fața oamenilor doar cu produsul finit. Însă aici, munca e publică pas cu pas, ca un efort colectiv care face să fii pretențios, atent și minuțios în orice moment al producerii tale, e ca un ritual care se desfășoară în spirală, urcând tot mai sus, spre desăvârșire. Când reușești să atingi performanțe, pare să fie o creștere colectivă, cei care ți-au fost alături, chiar dacă numai ca spectatori neavizați, pare că au contribuit la performanța ta, că au crescut împreună cu tine, că toți au obținut rezultate și meritele se împart. Individul dispăre, asta am trăit cel mai des în perioada din India. Am înțeles că aici persoana nu are importanța pe care o are în Occident, colectivul devine substitut al persoanei, că fiecare ritual, orice muncă, orice devenire, orice studiu și ce o mai fi, mâncarea, îmbrăcămintea, aranjatul interioarelor caselor, totul reduce individul la o asamblare în colectiv, în mulțime, în pierderea individualității. Uite ce-am observat: occidentalul, când își aranjează casa, când își cumpără o mașină, spune: să-mi fac ceva ce alții n-au, să-mi cumpăr ce alții nu-și permit; indianul își spune: să-mi fac și eu ce are toată lumea, să-mi cumpăr ce și-au cumpărat toți din jur. El își vopsește ricșa cum o vopsește toată lumea, occidentalul vrea să fie original, să caute o nuanță cât mai deosebită, cât mai rară, s-o personalizeze după propria imagine. Sariurile femeilor, deși sunt foarte colorate și diferite ca nuanțe,

sunt totuși sariuri pentru orice tip de femeie, casnică, profesoară, medic, directoare, femeie de afaceri, jurnalist, tot sari e, haina nu-i diferențiază statutul social, eventual e mai de calitate, material mai scump, paiete mai abundente, dar nu are o costumație care s-o diferențieze categorial, pe când în Occident o serie de case de modă se întrec în a oferi modele cât mai trăsnite, cât mai diferite ca stil, linia lor diferențiind un anume brand. Chiar și copiii preșcolari din India au învățat deja că nu trebuie să iasă în evidență, ci să se supună grupului, să intre în atmosfera generală, să se adapteze părerii generale. Nu fac isterii în magazine, nu se manifestă prin țipete sau gesturi ieșite din comun ca să-i bagi în seamă, iar grupurile de școlari îmbrăcați în uniforme identice sunt atât de ordonate, chiar lăsați liber, fără supravegherea profesorilor, se comportă de parcă ar fi tot timpul ținuți sub control. Am purtat și eu uniformă în timpul școlii generale, dar, pentru că nu ne plăcea să fim toate la fel, găseam tot felul de modalități de a ne evidenția, ori printr-o tunsoare mai haioasă, ori printr-un pulover luat peste uniformă care să fie diferit de al celorlalți, ori înlocuind cămașa uniformei cu una diferită. Chiar dacă eram certate, urmăream cu tenacitate evidențierea, lupta de a nu te uni cu marea masă, era ca o teamă de uniformizare pentru a nu-ți pierde ceea ce e unic în tine. Aici, în India, există teama inversă, de a nu ieși în evidență, de a nu fi diferit față de ceilalți, o luptă de a te conforma regulilor și cerințelor generale.

Am observat cum oamenii au casele atât de simplu aranjate, cum nu aleargă după opulență nici aceia care ar avea de unde, că modestia este un fel de a trăi. Am avut un ghid la unul din palatele de la Jaipur, ne aștepta la recepție în hotelul unde am fost cazați, când am coborât ca să-l întâmpinăm nu mi-am dat seama că ar fi fost el, era îmbrăcat nu doar simplu, ci de-a dreptul jerpelit, cu o șapcă în carouri pe cap, încât aș fi crezut că e un zidar, dar apoi am aflat că este doctor în istorie, iar prezentările lui au fost nu doar la înălțime privind cantitatea de cunoștințe, ci de o deosebită profunzime privind interpretarea informației. Până la urmă, după ce am văzut camerele și exponatele muzeului, l-am invitat împreună cu Eliah la cofetăria din incinta palatului, ca să stăm de vorbă. Ne-a explicat, din punctul său de

vedere, filosofia religiei hinduse, am stat fascinați acolo ascultându-l până palatul s-a închis și am fost dați afară. Dar modestia lui era atât de evidentă, încât pentru mine a rămas ca un etalon pentru întreaga sferă a oamenilor de cultură din India.

I-am povestit într-o zi lui Eliah, după ce ne-am întâlnit și am pornit în pelerinajul apei, cum îi spunea el itinerarului nostru, i-am povestit observațiile mele privind negarea identității și pierderea în colectiv. Știi, draga mea, îmi spuse el, ei propovăduiesc că individualitatea ființei omenești e trecătoare și aproape iluzorie, că ființele pe care le iubim, cei apropiați și dragi nouă, eu însumi, tu bunăoară, tot ceea ce este un reflex imaterial al sufletului, tot ceea ce te caracterizează, surâsul, culoarea ochilor, personalitatea ta, felul în care vorbești, vor trece fără să rămână nimic, pentru a te reintegra în același întreg inefabil, așa că dacă tot ce ține de noi este o iluzie, adevăratul sine e dincolo de tot. Cel mai bine e să nu te legi de nimic ce ar putea să te facă să te cramponezi de existența mundană, pentru că asta naște suferința. Dar pentru tine e destul de greu să accepți ce-ți spun, individualitatea ta ca om și ca artist este puternic conturată. Alte lucruri vor deveni definitorii pentru tine în acest spațiu, spunea Eliah, ce părea că îmi planifică viitorul. Nu m-a deranjat că știa ce mă așteaptă, parcă mă simțeam în siguranță și nici nu eram curioasă să-mi dezvăluie ceea ce știe sau intuiește. Cel mai bine e să-ți observi și să recunoști invaliditatea dorințelor personale, care hrănesc partea egotică, ca să renunți la individualism, aceasta e învățătura hindusă, mai adăugă el. Apoi am vorbit cu Eliah despre dorințe, dar despre acestea am să mă gândesc altă dată, iarăși sar peste ordinea lucrurilor, întâlnirea cu Eliah a fost mult mai târzie, nu e momentul să atașez aici discuțiile cu el, ne-am văzut abia după Santiniketan. Între timp, Rahul a devenit mai important decât aș fi crezut.

I-am spus și lui, cândva mai târziu, despre această observație a mea privind negarea individului de dragul contopirii în comunitate, a ridicat mâna ca și cum ar fi vrut să-mi mângâie părul, nu m-a atins, indienii sunt foarte pudici și în public nu se ating, nu se îmbrățișează, nu se sărută, deși sunt foarte calzi în manifestare, dar fără atingeri. Rahul, desenând doar în

aer forma buzelor mele, apoi forma umărului, îmi spuse: ar trebui să cred că e doar o iluzie. Că îmi place o iluzie. Că tot ce ești și te caracterizează, că fiecare gând și rostire a ta nu reprezintă realitatea definitivă. Eu știu acum că întregul colectiv nu are nicio importanță pentru mine, acum, cât are un singur pas al tău. Cu această iubire, simțul individualității mele s-a întărit într-o convingere nouă, indiferent care va fi rezultatul, indiferent că ea se va împlini sau nu. Un guru mi-ar spune să neg dorința aceasta, pentru că e foarte mare și mă va lega definitiv de Roata Lucrurilor, de ciclul vieții, dar atunci m-aș nega pe mine însumi, iar guru ar răspunde că este exact ceea ce cere de la mine, să mă neg pe mine, să mă confund cu marele suflet universal în care pasiunile se dizolvă ușor, unde dispar impulsurile și dorurile, unde rămâne doar înțelepciunea existenței. Îmi dau seama, aproape speriat, că acum nu îmi mai doresc o existență fără să fiu eu însumi, acum, mai mult, nu îmi mai doresc o existență fără să încăpem amândoi. Spunându-mi toate astea, el de fapt nu încerca să-mi facă declarații privind iubirea lui pentru mine, el își evalua rostul vieții și l-am numit în sinea mea fericit, uite, iubirea l-a făcut să știe pentru ce există.

Simțeam că aceeași iubire mă dezleagă și pe mine de lipsa sensului, descopeream o țintă, dar care nu era iubirea, era mai mult decât ea, iubirea era doar calea spre țintă. Trebuia să trăiesc iubirea ca să descopăr ținta, altfel ea rămânea pierdută în opacitate, deși era tot timpul lângă mine. Mă cuprinse o mare fericire, aș fi vrut să mă îmbrățișeze Rahul, aș fi vrut să-i spun, prin gest, nu prin cuvinte, că eram din același izvor, că, deși diferim în multe înțelegeri, cel principal ne-a deschis amândurora o cale nouă, dar indienii sunt atât de rezervați, am gândit, fără să știu că greșesc. Îmi văzu lumina din ochi, cred că-mi radia toată ființa! Mi-a mângâiat din nou, prin aer, fața, ochii, gâtul și am simțit gestul lui mult mai adânc decât dacă m-ar fi atins în mod real, am simțit mângâierea cu tot lăuntrul meu. Atunci mi-a spus: tu poți să-mi dai tot și să avem împreună totul sau poți să-mi iei tot și să pierdem amândoi totul. Nici eu, nici tu nu vom mai avea tot fără celălalt. Știu că te sperie, știu că sună ca un verdict, poate ar părea patetic ce spun, dar ești singura care poate înțelege, pentru că venim de pe aceeași cale, însă

ne va fi foarte greu și poate întâmplările care vor încerca să ne despartă vor eroda dorința, nu sentimentul, acela va fi bine păstrat, pentru că iubirea e din divinitate, doar dorința și lupta sunt căile noastre. Vezi de ce ni se cere să renunțăm la dorință? Niciun guru nu zice s-o păstrăm pentru că am fi prea puternici și am fi în percolul de-a pierde tot sau de a trece singuri peste bariere, ne-am găsi singuri căile, iar pentru un hindus, guru e mai important decât zeul însuși, pentru că e calea spre zeu.

Rahul credea că iubirea poate fi scop, eu vedeam că iubirea e doar cale spre un scop mai înalt. Dar îmi era încă prea confuz să-i pot explica diferența de înțeles.

Uite cum îmi amintesc lucrurile, așa, de-a valma, nu pot nicicum să le iau pe rând, de fapt nu cred că țin minte toată desfășurarea zilelor de la Santiniketan, el nu mi-a mărturisit iubirea lui decât undeva prin a treia săptămână. De fapt, niciodată nu a încercat să-mi facă declarații de iubire, fiecare declarație a sa conținea, dincolo de cuvinte de iubire, un înțeles mai adânc, de fiecare dată voia să-mi deschidă noi căi ale viețuirii, folosea mesajele lui doar ca mijloc de a mă face să înțeleg de ce existăm, ce sens are viața. Nu erau declarații gratuite, nu aveau menirea să mă convingă că el chiar așa simte, nici nu se îndoia că eu aș simți altfel, deși niciodată nu îi vorbisem despre iubirea mea, aceste lucruri păreau de la sine înțelese, ca și cum cineva dinafara noastră le-ar fi planificat, noi doar descopeream în fiecare zi un nou pas, o nouă lume. Trăiam cu sufletul la gură fiecare oră, fiecare noapte, fiecare zi. Se dilatase timpul ca și cum am fi trăit cunoscându-ne din copilărie, ca și cum nu zile, ci ani trăiți împreună ar fi fost în urma noastră, nu aveam nicio grabă, știam că orice facem drumurile ne aduc tot împreună, nu era nevoie să fixăm întâlniri, ore, locuri, mergeam fiecare conduși dinlăuntru unul spre celălalt.

Din prima seară, când m-a lăsat în fața clădirii, nu mi-a spus când și unde o să ne mai vedem, nu mi-a luat numărul de telefon, s-a despărțit de mine lăsându-mă nedumerită. Eu, europeană legată de ceas, de program, aș fi vrut să știu cum și unde, dar el apărea de câte ori simțeam că aș dori să fie pe aproape, el chiar era aproape! Mă copleșea cu naturalețea cu care iubea.

În câteva zile mi-am dat seama că iubea, deși, repet, a formulat în cuvinte mult mai târziu, nu ascundea nicio expresie a feței, nu mă pândea ca să-mi vadă reacțiile, să le ghicească, să le preîntâmpine, nu încerca să-mi facă curte, să mă cucerească, era totul atât de natural, încât m-a găsit total dezarmată. Am plonjat în forța simplă a acestui sentiment căzând dintr-un sistem mult mai sofisticat, în care vânătoarea și capturarea, respectiv ademenitul și respingerea erau ridicate la cote de artă în sine. Unii dintre occidentali reușesc să trăiască forța iubirii doar până o cuceresc, odată ce acest lucru s-a împlinit și iubirea celuilalt a devenit o certitudine, restul devine plictisitor, fără miză, și încep o nouă vânătoare, dar aici toate acestea erau de prisos. Am înțeles asta mai târziu și prin faptul că fetele nu se curtează; aici, de cele mai multe ori, părinții hotărăsc cine cu cine se căsătorește, deci toată arta seducției nefiind necesară, a devenit inexistentă. Dar Rahul se comporta așa din alte considerente, el avea o certitudine a relației noastre ca fiind unică, nu avea nevoie să tatoneze, să verifice, să cârpească neajunsurile. Le lua ca atare și ele se manifestau ca atare.

Pentru prima dată de când a murit Mihail, am avut și eu confirmarea că mi se pot întâmpla lucruri dincolo de mine, dincolo de controlul empiric, ca atunci când zicea mama (vai, când îmi amintesc de zicerile ei, parcă s-ar auzi din alt secol, atât de departe mi se pare viața trăită acasă la mama): lucrurile mari se întâmplă de la Dumnezeu, Lavinuca mamei, nu de la noi, lucruri ca zămislirea vieții, cum e boala, cum e iubirea, cum e moartea, nu-s în mâinile noastre.

Capitolul 12

Santiniketan era visul lui Rabindranath Tagore, el a dorit să înființeze un loc unde, dincolo de religii, dincolo de dialecte și diferențe sociale, oamenii să fie egali în fața cunoașterii, în fața artei, povesti Rahul a doua zi după ce ascultă prima lecție de canto a Laviniei. Poetul a cheltuit o sumă uriașă de bani pentru acest loc, dar este unul dintre cele mai deosebite locuri din lume. Vezi, colbul e roșiatic, izolarea face locul să fie extrem de liniștit, simți cum aerul miroase a flori, peste tot vegetația bogată se revarsă peste cărări, garduri; toți studenții se cunosc între ei, e ca un sat uriaș de oameni care își petrec timpul iubind cunoașterea; se studiază diferite domenii, începând de la științe reale, tehnice, informatice, apoi filologie, limbi de toate felurile, cu sanscrita în frunte, studii socio-umane, școala de filosofie funcționând chiar de pe vremea lui Tagore, dar cele mai vestite ramuri sunt cele de artă, pictură, muzică, dans. Trebuie să fii mândră pentru orele tale de muzică, spuse el privind-i mâinile care răsuceau o floare culeasă din boscheți. Vin tineri din toată India ca să studieze, iar de ani de zile vin tineri din întreaga lume.

În familiile indiene strictețea comportamentală este una dintre regulile tradiționale cele mai severe. Tinerii sunt strict supravegheați, comportamentul nedemn se pedepsește, manifestările fizice între persoanele de sex opus sunt amănunțit trasate în ce e voie, ce e cuviincios și ce nu e. Să vezi, reluă Rahul, de câte ori a certat-o mama pe bunica pentru că mă îmbrățișa prea des, eram copil și deja am înțeles că afecțiunea trebuie s-o transmit altfel, toate acestea, ca să nu fie încurajați tinerii la stârnirea vieții emoționale și amoroase, pentru că, oricum, nu ei vor hotărî cu cine își vor împărți viața. Cuvinte precum căsătorie, dragoste, pasiune, sunt bine

delimitate, acestea de obicei nu se suprapun în aceeași relație. Tinerii trebuie descurajați în a se întâlni singuri, pentru că o dragoste înfiripată între doi tineri, fără acordul părinților în legătura căsătoriei, ar putea fi o tragedie.

Rahul, prezentând campusul și moravurile lui, observă zâmbetul ironic al fetei și zâmbi și el. Știi, poate te miră că vorbesc atât de detașat și oarecum de la distanță, încercă să se explice. Nu, nu, interveni Lavinia, mă distrează expresiile care parcă ar fi rostite la catedră. Așa e, recunosc profesorul, nu pentru că aș preda despre regulile ce se încalcă aici, ci pentru că și acest grup de oameni face parte din studiile mele și am o grămadă de fișe cu observații de aici. Continuă, te rog, nu te mai întrerup, îl încurajă fata.

La Santiniketan tinerii scapă de sub supravegherea părinților, așa că tot ce au învățat acasă se uită repede, senzualitatea plutește în atmosfera aceasta izolată, precum mirosul leandrilor primăvara. Ai să vezi seara, după apus, cum tinerii nu se mai sfiesc să-și manifeste pasiunile. Pare că nu se liniștesc până nu încearcă totul, sunt într-o goană de senzații senzuale ca și cum ar fi ultimul tren spre fericire. De ce nu intervin profesorii, administrația? Ai să-ți răspunzi singură după câteva zile, aici nu prea există reguli, prin aceasta e deosebit Santiniketan, e multă libertate. Libertatea e bună pentru că verifică tăria de caracter și o consolidează. Aici cad măștile și fiecare se manifestă în nuditatea sufletului său. Este uimitor să existe un loc unde oamenii nu mai joacă teatru, unde nu sunt constrânși de religie, de diferențe sociale și de castă, de statut financiar, diferențele sunt doar de caracter. Ar trebui să existe în fiecare țară un astfel de loc pentru a verifica ceea ce ține valoarea în picioare după ce dispar conveniențele.

Ai spus că azi îmi vei continua povestea din *Mahabharata*, îi reaminti Lavinia. Ți-o voi spune cu siguranță, aprobă el, dacă vrei, ți-o va povesti prietenul meu, Sitar, pe care ai să-l cunoști diseară, dar nu mi-ai spus nimic despre cazare. Văzu o grimasă pe fața Laviniei și începu să râdă, râse cu poftă încât se molipsi și ea, așa că printre hohote de râs îi povesti cum stă în cameră cu o fată. Cred că e o poloneză, vorbește engleză cât vorbesc eu

bengaleza, studiază sanscrita, dacă am înțeles bine e din Cracovia, n-ai fost în Cracovia? (el negă cu mișcarea capului), eu da, e o minune de oraș, am să-ți spun altă dată... Spune-mi acum, vreau să știu tot ce pot să știu despre tine și ce ai făcut până acum, o întrerupse Rahul. Nu-ți spun acum, nici vorbă, refuză ea, acum îți povestesc despre noaptea trecută. Am început să despachetez și am întrebat unde e baia, am văzut o ușă și când am deschis-o era un dulap în care miroseau pantofii ei de sport, încât rapid am trântit ușa înapoi, nu râde, chiar așa era, m-am îngrozit de mizeria în care era camera, nu era baie, am crezut că e pe hol, da, mi-a arătat fata că pe hol este un spălător, dar toaletă nu era, iar eu trebuia să fac pipi încă de la Templul Ramakrishna, nu ți-am spus nimic acolo, mi-era jenă, nu râde că mă faci și pe mine să râd și nu mai pot spune nimic. Da, sigur că am ținut tot drumul și am putut și filosofa, eu pot filosofa foarte bine când trebuie să fac pipi, ție ți se blochează creierul? Poloneza mi-a arătat că toaleta este undeva afară, într-o altă clădire alăturată, foarte dărăpănată. Ei bine, am coborât să fac pipi, erau doar niște găuri cu câte o găleată și o cană alături, cred că umblă șobolanii pe acolo, le-am văzut urmele, am mai văzut chestia asta cu găleata și cana în Calcutta, apoi, când am revenit în dormitor, fata dispăruse, tocmai se întuneca. Am avut un pic de răgaz să fac curat prin cameră. Problema e că noaptea se închide internatul (ca să nu dea bărbații peste noi...) și ca să fac pipi trebuie să o chem pe portăreasă să deschidă, iar eu azi noapte am ieșit de încă două ori pentru că am impresia că am răcit un pic, în avion mi-a fost frig, mi-am pus păturica de la stewardese pe picioare, dar nu o fi fost suficient, poate și de oboseală am simțit că mi-e rece. Să vezi, aseară, cam pe la ora nouă aud o sonerie și mă trezesc că poloneza mea dă buzna în cameră, mă ia de mână și mă trage după ea. Pe hol era un fel de raport de prezență, ca în lagărele de muncă, ne-au numărat, m-au luat și pe mine în colimator, apoi ne-au dat drumul în camere. M-am simțit tare ciudat cu tot ce se întâmpla, mai rău e că nu mă pot înțelege cu fata, comunicăm prin semne, e tare dezordonată și liberă în manifestări, dacă asta înseamnă libertatea. Santiniketan e mai mult lipsă de bun simț. Mâncarea de dimineață am putut s-o mănânc pentru că pe lângă pâinica *naan* și sosurile

verzi, portocalii și negre am primit și ceai, unt și gem, iar eu am putut cere pâine prăjită. Ca acasă!

Lavinia se descoperi pălăvrăgind cu atâta ușurință încât după ce intră în cameră încercă să reflecteze: de ce mi-e atât de ușor să vorbesc cu el? Probabil pentru că toată discuția nu are nicio miză, nu-mi pasă ce crede despre mine, nu-mi pasă cum trăiește el, sunt doar curioasă. În spațiul acesta pare că într-adevăr nimănui nu-i pasă cum e perceput, fiecare e el însuși, mi-o fi căzut și mie masca! E plăcută prezența lui, îmi dă nu doar bună dispoziție, îmi dă o siguranță care mă face puternică și parcă toate grijiile se anulează. Dacă dimineața m-am trezit cu gândul că nu voi rezista prea mult pe aici, că de fapt nici nu e nevoie să fac cursurile până la capăt, acum, după ce am vorbit cu el, nici prin cap nu-mi trece să plec mai repede, parcă emoțiile negative au dispărut și mă și mir că au existat. Ciudat!

Dar reflecția nu dură prea mult, o luă la fugă pe coridor să ajungă în sala de mese, la cină. Mâncase puțin la amiază, nu era obișnuită cu bucătăria indiană, și acum îi era tare foame. Rahul o aștepta la o masă chiar la intrare, merse cu ea la autoservire explicându-i toate felurile de mâncare și sfătuind-o ce ar putea încerca pentru a reuși să se sature. Prietenul pe care mi-l vei prezenta nu este aici la masă? se interesă ea. Nu, el nu studiază aici, el doar locuiește în zonă pentru că așa a ales el, multă lume de aici îl caută pentru sfaturile lui, ai să vezi, e unul dintre cele mai ciudate personaje, respectat excesiv de unii, disprețuit de alții. Lavinia ar fi vrut să-l mai întrebe câte ceva, dar părea că Rahul nu voia să adauge alte detalii. Dar în seara aceea Sitar nu apăru, discuțiile au mers pe alt făgaș, abia după câteva zile apucă să-l cunoască.

Se însera când, în fața Casei Memoriale, apăru pe alee o femeie înaltă și frumoasă, cu ochi mari și păr lung, cu ten negricios, dar foarte curat. Era înaltă cât Rahul, se opri zâmbind și se prezentă împreunându-și mâinile, cu o scurtă înclinare a corpului către Lavinia, spunând scurt: Sitar. Lavinia, confuză, se întoarse spre Rahul, el ridică din umeri și repetă numele lui Sitar. Dar ai spus că e bărbat, spuse încetișor ca să nu creeze vreo nemulțumire. Este bărbat, adică a fost, acum este *hijra*, adică un urmaș al

lui Shiva, un eunuc, mai clar, un travestit, după limbajul vostru. Rahul, interveni Sitar, nu i-ai spus nimic? Știi că pentru occidentali poate fi șocant, interveni Sitar în bengaleză. Nu i-am spus, voiam să văd cum poate accepta lucruri care pentru un european par anomalii. Un fel de test pe pielea mea? întrebă Sitar. Așa ceva, veni răspunsul scurt, în timp ce fata îi privea dialogând repezit, dar nu înțelegea nimic.

La început Lavinia se fâstâci, nu știa cum să reacționeze, încercă să-și ascundă surpriza, își dădu seama că Sitar înțelege cât de cât engleza, așa că va putea comunica fără intermediar. Părea liniștitor, putea să pună întrebări care, dacă erau jenante, n-aveau altă scuză decât diferența de cultură. Astfel află câte puțin din povestea lui, află generalități despre comunitatea de *hijra*, nu știa aproape nimic despre ei, era un subiect puțin discutat în Occident, iar în India discuțiile despre anomaliiile sexuale, cum erau ei considerați, erau un tabu. Nu era o noutate pentru Lavinia alegerea unor bărbați din Occident de a-și lua înfățișare feminină, o făceau pentru satisfacerea pasiunilor sexuale, dar să faci acest lucru ca o închinare adusă unui zeu, era altceva, mai ales în secolul XXI. Când îl întrebă, câteva zile mai târziu, pe Rahul (i-a fost jenă să-l întrebe direct pe Sitar, știa că pudoarea în India este legată nu doar de bunul simț, ci este lege), ce s-a întâmplat cu organele genitale ale bărbatului, de ce alegerea lui este ireversibilă, Rahul i-a răspuns: nu mai are acolo nimic. Cum nimic? reluă ea negația. Păi a fost operat, chiar nu mai e nimic acolo, doar un orificiu pentru a face pipi. Acum înțeleg de ce e ireversibil, spuse ea aproape șoptit, ca pentru sine, înțeleg ce e un *hijra*, un sacrificat de bunăvoie, nu pentru propria plăcere, ci din dorința de a renunța la ea, este exact pe dos față de ceea ce face europeanul, dar oare eu cum o să mă raportez la el? Să-i spun *el* sau *ea*? Pe dinafară vrea să pară o ea, însă nu este o ea cu adevărat, îi lipsesc unele lucruri ca să fie *ea*, e mai mult un *el*, având în vedere ce a fost înainte. Nu gândi în termenii aceștia, îi reaminti Rahul, nu împărți lumea în categorii atât de clar definite, nimic nu e ceea ce pare, lasă lucrurile așa cum sunt, fără catalogări, dacă vrei să înțelegi India. Ajută-mă, îi strigă fata, e atâta confuzie, mi se pare că tot ce a reușit mintea mea să sistematizeze în

viața aceasta, s-a dat peste cap. Nici limbajul nu mă ajută, argumentă ea, în limbă – privitor la oameni – am expresie pentru ea și el, dar nu mai am altă categorie în afară de astea, deci vrând-nevrând trebuie să-l așez undeva între cele două, iar tu zici să nu clasific. Vezi ce complicat devine totul dacă nu se așează în nicio schemă? De când sunt aici mi se pare că trăiesc în paralel cu realitatea și nu mai știu cine e normal în schema asta, eu sau voi. Mă gândesc că nu pot greși toți și unul singur să aibă dreptate, adică eu, și caut să văd de ce nu înțeleg ce e în jurul meu.

Rahul voia să intervină, avalanșa de vorbe îl zăpăcea, abia reușea s-o urmărească, dar ea nu-i lăsa nicio breșă în curgerea cuvintelor ca să poată spune și el ceva, iar gestul mâinii ridicate nici nu voi să-l bage în seamă. Stai să vezi, poloneza din camera mea cred că a plecat, deși nu mi-a spus nimic, sau o fi spus și eu nu am înțeles, dar de două zile nu a mai apărut, lucrurile îi lipsesc din cameră, dar au fost cărate pe rând de acolo. Când lipseam din cameră, îi mai dispărea câte ceva, sigur, totul era sub cheie, așa că nu cred să fie vorba de furt, dar nu știu ce s-a întâmplat cu fata. Oricum, pare că s-a adaptat perfect, e la fel de ambiguă ca toți cei de aici. Apoi, m-a chemat profesorul la cursul de teorie muzicală, mi-a schimbat de vreo două ori orarul, n-am zis nimic, m-am dus, n-a apărut de trei zile, abia azi l-am văzut, dar nu la ora mea, l-am zărit pur și simplu trecând pe hol, m-am dus la el să-l întreb dacă e vreo problemă, dacă e bolnav, dacă trebuie să adaptăm orarul, închipuie-ți, mi-a spus: „nu, e foarte bine așa”, atât mi-a spus, s-a înclinat frumos în semn de salut cu mâinile împreunate și m-a privit zâmbind liniștitor când mi-a văzut nedumerirea. Nu știu de ce n-am făcut ore, nu știu când vom mai face, oricum nu am înțeles nimic. M-am dus la masă aseară la ora obișnuită, în cantină nu era niciun student, doar unul dintre chelnerii de-acolo. Dezorientată pentru că eram singură, l-am întrebat dacă se servește masa sau pentru un anume motiv se întârzie. Mi-a răspuns că nu se întârzie, că se servește. Am dat să intru, mi-a zâmbit frumos, mi-a dat tacâmurile și când am vrut să-mi pun mâncarea a spus că aceasta nu e gata, se va servi cu o oră mai târziu. Dar ai spus că se servește, i-am amintit eu, am crezut că nu înțelege bine engleza, dar mi-a spus că

Înțelege, că dacă eu vreau să mănânc, atunci se servește. Dar ce se servește dacă nu e gata?, îl întreb. Mâncarea pentru *madam*, îmi răspunde. Când?, îl întreb. Acum! zice el. Dar e totuși gata? îl întreb. Nu, nu e gata, se servește când va fi! îmi răspunde. Înțelege și tu ceva, dacă poți! Până la urmă am aflat de la tine că, fiind sărbătoarea respectivă, masa se servea cu o oră mai târziu, așa că totul intră în normal, dar discuția aceea mi s-a părut absurdă. Azi-noapte, ca și nopțile trecute, a trebuit să ies să fac pipi, se pare că nu am nicio infecție, dar beau apă mult mai multă și mănânc multe fructe, oricum mi s-a schimbat aici și digestia, așa că dau să ies azi-noapte, era aceeași portăreasă ca nopțile trecute, merg la ușă după ce o întreb dacă pot ieși, mă salută respectuos și spune da într-un mod foarte nehotărât, de parcă ar fi spus nu, eu încerc ușa, dar e încuiată, mă întorc și dau s-o întreb dacă nu-i închisă cu cheia, ea-mi face semn că e deschisă, mă întorc crezând că e înțepenită și c-ar trebui s-o trag mai tare, trag de ea cât pot, ușa face gălăgie, deja făceam pipi pe mine, amânasem mult până să mă ridic din pat, întotdeauna mi-e așa de groază să ies, îmi sare somnul și nu mai adorm, așa că trag cât trag de ușă până apare femeia zâmbind politicos și îmi deschide ușa cu cheia, fără cuvânt. M-a păcălit? A uitat că e închisă? Habar n-am, oricum nu și-a cerut scuze, nu părea că s-ar fi crezut vinovată, pur și simplu a deschis, eu am ieșit, iar la întoarcere mă aștepta în ușă, a închis din nou, apoi mi-a întins cheia. Cum nu știa engleză, nu aveam cum să ne înțelegem, îmi face semn s-o iau, m-am gândit că poate știind că ies noapte de noapte, îmi lasă mie o dublură ca să n-o mai deranjez. Nesigură pe gestul ei, mă întorc în cameră cu cheie cu tot, dar la capul scărilor mă mai întorc o dată spre ea, parcă așteptam să mi-o ceară înapoi, ea era tot acolo, s-a înclinat spre mine cu mâinile împreunate, înțeleg că totul e în ordine și intru în cameră. Am adormit greu, pentru că îmi sărise somnul. M-am trezit într-un vacarm de nu-i adevărat, lumea se certa cu portăreasa care spunea, după cum mi-au tradus alții, că nu are cheie și nu poate deschide ușa, iar când m-a văzut printre studenți, a arătat spre mine. Am fugit în cameră s-aduc cheia, lumea o fi crezut că am furat-o, habar n-am.

Lavinia își domoli de-acum curgerea vorbelor, cuvintele ieșeau cuminiți printre buze, povestea cu împăcare, fără patimă. Rahul îi urmărea mișcarea gurii, parcă prea puțin interesat de ceea ce povestea. Mă urmărești, Rahul? întrebă fata când îi observă privirea distrasă. El zâmbi și dădu afirmativ din cap, într-un fel de ezitare. Ea izbucni în râs: vezi? exact senzația asta am avut-o cu toți cei care au fost în jurul meu zilele acestea: afirmațiile voastre nu sunt niciodată hotărâte, fără echivoc, la fel negația. Se spune *nu* și nu știi dacă e chiar un nu, poate fi oricând *da*, la fel *da*-ul, poartă în sine șovăirea, e lungit, cu gândul aiurea, împleticit, cum ești tu acum, habar n-am pe unde trăiești tu acum cu gândurile, negația și afirmația sunt legate într-un tot ce nu se separă. Cum să nu-mi fie greu să înțeleg? Totul a devenit complicat, ca niște cercuri care se lărgesc, se îngustează, se suprapun, se dilată conform unor legi care îmi scapă, sunt întotdeauna alături de ele și nu în ele, parcă nu pot intra nicicum în lumea aceasta a voastră. Nu mă vrea India, nu mă lasă s-o cuprind, să-i înțeleg semnificațiile... O propoziție odată rostită plutește prin aer și poate deveni orice, or în Europa o propoziție este preluată de interlocutor și transformată într-un răspuns, fie o negație, fie o afirmație, fie un răspuns mai complex, dar are o finalitate. Și tăcerea este o finalitate, este o ucidere de întrebare, dar aici propozițiile plutesc în aer, se transformă, se metamorfozează în cine știe ce. Lucrurile apar sau dispar, interlocutorii par ireali, ca să nu spun neserioși, trăind parcă în altă lume, în ritmul lor, în timpul lor, care este total diferit de ceea ce trăiesc eu. Tu ai studiat la universitate în Europa, trebuie să înțelegi ce îți spun. Rahul, la ce te gândești, te-am jignit cu ceva? Bărbatul continua să-i observe mișcarea buzelor, uneori îi privea mâinile care gesticulau cu degetele încleștate sau atârând moi, în funcție de cât patos împrumuta trăirilor descrise. Doamne, ce mult am vorbit! încheie fata și tăcu privind tufele înflorite de pe alee. Era momentul scurt al amurgului, atât de scurt, încât parcă și natura încremenește pentru o clipă în sfințenia acelui moment prea iute muritor. Până la ora nouă când se făcea apelul de seară, mai erau trei ore de întuneric în care Santiniketan prindea viață, o viață a ei ascunsă printre tufișuri, sub pomii din grădinile ce răspândeau arome ca nicăieri în

India, poate era singurul loc unde mirosul era total diferit, sigur, dacă excludeai dormitoarele și cantina-bucătărie, respectiv toaletele. În Santiniketan nu mirosea a plante umede în putrefacție, mirosea a flori și frunze vii, excitant de vii, de-aceea senzualitatea era zeița orelor de seară.

Lavinia se liniști, nu mai căuta înțelesuri, cine știe dacă înțelegerea vine căutând sau trăind pur și simplu și cine știe dacă e nevoie de înțelegerea lucrurilor pentru ca viața să fie trăită eficient. Și, până la urmă, cine știe dacă eficiența este măsura vieții?

Iubirea este ceea ce dă sens vieții, spuse Rahul parcă ghicindu-i gândurile. Tu vrei să știi o serie de lucruri pe care să le cataloghezi ca fiind adevărate sau false, ca fiind jaloane după care să te orientezi, dar adevărul nu are valoare fără sentiment. Nu mă înțelege greșit, un lucru poate fi adevărat într-un anume context, iar în contextul iubirii același lucru poate deveni fals. Doar în contextul iubirii față de oameni, față de natură, față de Dumnezeu poți înțelege oamenii în general, dar acest lucru e valabil mai ales când vrei să-l înțelegi pe indian. Tăcu și el, tăcură amândoi privind aerul care își schimba culoarea. În fața băncii pe care erau așezați, prin colbul roșu trecea o mică șopârlă, lăsând în urma cozii o dâră în nisip punctată pe laturi cu urmele piciorușelor. Nu se grăbea deloc, momentul acesta era prea important pentru a-l trăi în graba alergării. Lavinia urmări cum se pierde în desișul tufei din față, nu-i plăcuseră niciodată reptilele, dar șopârlițele astea aveau o mutrișoară atât de inteligentă când priveau iscoditor cu ochii galbeni înspre tine, încât zâmbeai instantaneu. Pe alee s-au aprins deja luminile, semn că s-a înserat, unii se îndreptau spre cantină pentru cină, alții se pierdeau printre tufele de flori, nu le mai era nici foame când cădeau orele acestea peste sat. Palmierul de lângă băncuța lor fremătă cuprins de-o adiere, începea noaptea indiană.

Te gândești la ceea ce am spus? întrebă Lavinia văzându-l pe Rahul tăcut, își făcea reproșuri că poate totuși l-a lezat cu ceva din cele spuse sau cu modul în care le spusese. Nu mă gândesc la ceea ce ai spus, mă gândesc doar la tine, răspunse. La viața mea? încercă ea să restrângă sensul răspunsului. Nu, nu la viața ta, spuse el râzând, iar vrei să pui lucrurile pe o

linie foarte clară, mă gândesc doar la tine! La mine în general? se miră ea. Cum poți gândi în general la cineva? Pentru că viața e mult mai generoasă ca s-o poți cuprinde într-un gând, se interesă fata. Nu mă gândesc la tine în general, ci în mod particular, intră el în jocul contradicțiilor. Ea tăcu, dar nu pentru mult timp: și ce gândești? îl iscodi. Gândesc că-mi place că gândești, continuă el ludic. Râseră. Îmi place că îți pui probleme, reluă Rahul, și că ai răbdarea și înțelepciunea să aștepți după răspunsuri până când sunt ele gata să vină, adică nu forțezi răspunsurile. În viață răspunsurile vin când sufletul este pregătit să le primească, mai clar spus, răspunsurile sunt în jurul nostru chiar înainte de a formula întrebări, dar ele nu ajung la înțelegerea noastră decât atunci când lăuntru nostru a crescut până la capacitatea de a le pricepe. Există o etapă a înțelegerii vieții la care nu toți ajungem. Uite, deși am înțeles că există o astfel de etapă, eu nu cred că am ajuns acolo; am unele răspunsuri, adică am reușit să înțeleg unele, altele, nici vorbă. Eu cred că trăirea iubirii e înțelegerea deplină, dar eu nu am trăit încă iubirea, tu o să mă ajuți să ating această stare. Eu?, tresări fata, dar nu spuse nimic.

În seara aceea fata realizează că îl iubește pe Rahul și că este iubită de Rahul. Nu apucă să știe care dintre conștientizări apăruse mai întâi în creierul ei, iubirea lui sau a ei; le-a descoperit legate. Când el rosti propoziția aceea, deși tresări, i se păru cea mai la locul ei propoziție. Se potrivea de minune în ceea ce trăiau. Nu știa ce însemna *ajutorul* pentru a ajunge la plinătatea stării de a înțelege lucrurile, ea nu gândise astfel de lucruri înainte, viața cerea dezlegări practice încă de la mama acasă: muncă, școală, studii, spălat, frecat, repetiții, apoi Massimo, își aduse aminte de Massimo imediat după ce realizează că iubește. Nu se simțea vinovată, n-a căutat iubirea, n-a ademenit-o, a venit ea de la sine. N-a răspuns avansurilor niciunui bărbat, nimeni nu-i făcea curte, nu i se făceau propuneri, era doar conștientizarea unei trăiri ce nu putea fi negată, pentru că, deși negată, ea continua să existe, orice negație ar fi fost o minciună. Or, acolo, orice minciună, orice ipocrizie s-ar fi inserat atât de grosolan, încât natura ar fi extirpat-o ca pe o excrescență malignă. Orice altă realitate e

metamorfozabilă în India, nimic nu e sigur, singură realitatea iubirii e imposibil de negat.

Tăceau amândoi. Odată cu întunericul, bolta cerului se apropie atât de mult, de părea că poate cuprinde în sine și omenirea. Apoi s-au văzut stelele, era ca și cum bolta stelelor se suprapunea peste bolta albastrui închis, niciodată neagră, cea tangibilă omului, iar proporțiile lucrurilor s-au schimbat dintr-odată. Această schimbare de proporții, Lavinia o va trăi adesea, dar în seara în care și-a dat seama de iubire, iubire cum nu conștientizase niciodată în viață, simți cum întreaga natură participă la trăirea ei. Nu, nu natura s-a schimbat, cugeta ea, ochii mei s-au schimbat față de ea, uite, n-a trecut decât puțin timp de la ceea ce afirmase Rahul, iar eu o și trăiesc pe pielea mea: un anume adevăr trăit în contextul iubirii se schimbă, iubirea poate schimba realitatea, așa că realitatea celui care iubește diferă de a celui care nu iubește, deși trăiesc în același spațiu, ca urmare, cum poți să emiți judecăți definitive? Cât de greu sunt de catalogat lucrurile spunând care-i mai adevărat și care-i mai frumos!

Se apropia Sitar de banca lor, sfios, frumos, umil. Rahul îi făcu semn să vină. Se așază în partea lui Rahul, prea sfios să stea în partea fetei, deși era mai mult loc, tăcu o vreme, însă și el simțea participarea nopții la o realitate nou descoperită, era atât de sensibil la undele iubirii, tocmai pentru că renunțase la iubirea carnală. După o vreme, scoase câteva fructe de papaia dintr-o plasă și un mic cuțitaș: vă invit să cinăm împreună, știu că n-ați fost la masă. Papaia e fructul dragostei, gândi fata, și luă felia întinsă. Erau delicioase, parfumate, încât avea senzația prima dată că mânca flori de mușcată, fragede și zemoase cât să lase pe limbă buchete de arome ce se topeau târziu, leneș.

Oare acum sunt pregătită să ascult povestea celor opt Vasus care au fost blestemați să se nască pe pământ?, întreabă Lavinia; data trecută când ne-am întâlnit cu Sitar, ai tot amânat să mi-o spună, acum înțeleg, deși nu mi-ai spus, că poate ai crezut că eram nepregătită. Lavinia voia să adauge un reproș lui Rahul, cum că el îi promisese continuarea poveștii a doua zi, și iată, s-a făcut o săptămână, dar înțelese că promisiunile legate de timp sunt

prea puțin valoroase aici, că mâine nu înseamnă a doua zi, ca în Europa, ci poate însemna *oricând de mâine încolo*, că nici nu are prea mare importanță timpul și cronologia, că uneori omul trebuie să trăiască niște realități ca să i se deschidă înțelegerea pentru altele. Nu îi mai reproșă nimic lui Rahul, dimpotrivă, era mulțumită că în sfârșit reușea să tacă și să caute înțelesuri înainte de a vorbi, că aici nu va fi nevoie să clarifice lucrurile tot timpul, dar, mai ales, că tot ce a învățat în Italia de la senior Rossi, și în general din viața de acolo, e în puternică discrepanță cu ceea ce tocmai învață aici, că va trebui să pună într-un sertar, deocamdată inaccesibil minții ei, pragmatismul mercantil și hrănitor al individualismului de acolo, ca să înțeleagă ceea ce urma să trăiască aici. Sunt pregătită? Întrebă din nou, dar nu cu insistență, ci mai mult ca o afirmație molatecă, afirmație care putea cuprinde în sine aceeași doză de negație. Nu-i răspunse nimeni.

Sitar adună resturile de la fructele mâncate, le înveli în pungă și, ridicându-se, le deșertă în coșul de gunoi de pe alee, dar fundul acestuia era spart, așa că punga căzu, cojile se împrăștiară, Sitar le împinse cu piciorul, apoi salută spre ei înclinându-se ca și cum ar mulțumi pentru cina servită împreună și se îndepărtă fără cuvânt.

Se ridicară și cei doi de pe bancă, mergând hai-hui printre copaci. Se auzeau de ici-colo râsete, oftaturi, gemete, cuvinte șoptite, Santiniketan își trăia ora de libertate la umbra întunericului, copiii redeveneau puri abia în fața părinților fericiți că își văd odraslele sănătoase, supuse, ascultătoare de tradiții și bună-cuviință, studioși; se mai întâmpla să se iște povești, bârfe, se știau multe despre mulți, dar nimeni nu puneă prea mare preț pe ele. Pornind din cunoscutul proverb care circula printre brahmani, că suferința nu e prea mare dacă toți suferă la fel, prin extrapolare, aici se trăia butada care ar fi susținut că greșeala sau necuviința nu sunt prea mari dacă toți le înfăptuiesc. Cine n-o făcea, reprezenta o excepție, oricum, nu un trasator de reguli noi. Locul avea magnetismul care puneă iute stăpânire și pe ei doi, nu aveau nevoie de altă cină decât fructul de papaia și mângâierile alintate ale celuilalt.

De unde ai știut că sunt *eu*? Întrebă Lavinia când întorcându-se, au ajuns în dreptul băncuței unde șezuseră. Am știut din prima zi și cu fiecare zi ce trece sunt tot mai sigur. Tu ce știi? Întrebă el tărăgănat ca și cum ar fi vrut să spună că se îndoiește că ar ști ceva, la care răspunsul confirmă ezitarea: știu doar că nu știu nimic, vorba lui Socrate, dar mă întreb dacă în țara asta e mai mult nevoie de știut sau de crezut. Orice știi ca fiind sigur, se schimbă în următorul moment, doar ceea ce crezi rămâne stabil! El îi urmărea din nou gura așa cum o făcuse cu câteva ore înainte, ca și cum forma rostirii era mai importantă decât conținutul în sine. Iar te gândești la mine! exclamă fata, dar fără să fie deranjată, i se părea normal să fie așa. Da, sunt continuu uimit de ceea ce gândești și rostești, mă gândești și mă rostești uneori de parcă ai fi în mintea și în gura mea, uite, de-aceea știu că ești Tu.

Capitolul 13

Sitar venea numai seara, după ce se aprindeau luminile pe alei. Lavinia nu știa pe unde își petrecea ziua, nu l-a întrebat pe Rahul, poate nici el nu ar fi știut să-i spună, erau seri când îl zărea stând de vorbă cu alții, prelung, sau dispărând printre pomi. Nu stătea niciodată de vorbă cu ea fără prezența lui Rahul, era prea rușinos ca să se apropie. Când ea i-a făcut semn odată, dorind să-l întrebe ceva, s-a apropiat până la o oarecare distanță, apoi a luat-o la fugă printre copaci, fără să-i fi răspuns la întrebare.

De fapt, erau destul de dese cazurile în care Lavinia nu știa cum să se poarte, se baza doar pe intuiție și bun simț, deși își dădea seama că pentru cei de acolo putea comite gafe fără număr. În cadrul Universității, ea studia la Institutul de dans, teatru și muzică numit „Sanghit Bhavana”. Acolo, una dintre studentele de la dans, pe nume Ramila (se întâmpla ca repetițiile Laviniei să fie însoțite de cursuri de dans, muzica nu putea fi ruptă de mișcare, totul reprezenta un întreg), se împrietenise foarte repede cu Lavinia, mergeau împreună la masă, ceruse să i se mute cazarea în camera ei (dar din cine știe ce motive nu se aprobase, revenise poloneza după o absență de două săptămâni). Ramila, deși Lavinia știa că indienii sunt mai rezervați în manifestări care presupun atingere, o îmbrățișa de câte ori voia să-i transmită un sentiment de apreciere. Dar odată, când Lavinia, din dorința de a aprecia și ea la rândul ei pe o altă dansatoare, mult mai talentată decât prietena ei, a îmbrățișat-o pe aceasta în public, cu toată dezinvoltura, fata s-a tras fâstăcită și rușinată, i-a mulțumit cu mâinile împreunate, însă Lavinia nu a înțeles unde greșise. De ce n-ar fi avut voie s-o atingă? Îi era dragă indiana cea firavă și talentată, se mișca precum o trestie subțire și elastică; când începea muzica, chiar și pe fața ei dansau

trăsăturile. Sariul îi flutura ca aripile unei rândunici, iar Lavinia era convinsă că e una dintre cele mai strălucite dansatoare din câte văzuse ea. Însă era foarte singuratică, retrasă și izolată, mai avea și un nume foarte greu de pronunțat, care începea cu B, așa că începuse să-i spună: *Little B.*, nume care prindea teren printre studenți. Lavinia, încercând să se apropie de ea, îi văzu recunoștința din ochi, fata nu vorbea prea bine engleza, dar și dacă ar fi vorbit, timiditatea o făcea să nu fie în stare să-și deschidă gura. Când îi spuse Ramilei că dansatoarea cea mică e bolnăvicios de timidă, ea îi explică cu oarecare superioritate că n-are rost s-o bage în seamă, oricât e de talentată nu va reuși nimic în viață, este o paria, un *untouchable* (de neatins), nu-i de făcut nimic cu ea. Și ce dacă nu aparține niciunei caste? se miră Lavinia, știu că aici nu contează castele, că Santiniketan tocmai de aceea e diferit, pentru că poate lega pe toți în iubirea pentru știință și artă. Da, desigur, ripostă Ramila, aici da, pentru o vreme poate să se amăgească cu asta, dar când va pleca, ce va face? Afară nimeni nu o va angaja în nicio lucrare, oricine ar face-o, s-ar alege cu disprețul societății, va avea de suferit mai multe pierderi decât ar câștiga de pe urma ei. Mai nou, statul oferă locuri disponibile în școli, reținute special pentru paria, ca să-i educe și să iasă din mizeria în care se complac, dar societatea se schimbă greu, ridică indiana din umeri, de fapt și eu cred că e mai bine să nu uităm de tradiții, ele ne-au făcut tari ca să rezistăm tuturor influențelor și invaziilor de care am avut parte. Unde am fi ajuns dacă am fi eliminat tradițiile, n-ar mai fi nimic din India noastră, nici muzică, nici dans, nici meșteșuguri, nimic. Fiecare castă și subgrupă a castelor are în grijă o ramură anume a ceea ce înseamnă India, aceste lucruri nu se pot transfera de la o castă la alta, s-ar face nu doar încurcături, ci s-ar dilua totul. Maeștrii fiecărei ramuri au ajuns la desăvârșire după mii de ani de muncă, un grădinar e grădinar din tată în fiu de sute de ani, un negustor la fel, un brahman la fel, un luptător la fel, dacă le-am amesteca, cum s-ar mai ajunge la desăvârșire? Lavinia asculta mirată această apologie a castelor, adică să restrângi drepturile a milioane de oameni pe baza unei explicații atât de superficiale? Nu uita, interveni ea, că *Little B.* e cea mai bună la dans dintre toate, vezi că teoria ta nu ține, nu-i

trebuie sute de ani în urmă de desăvârșire, ea a făcut un salt prin care i-a întrecut pe toți, cine știe câți dintre milioanele de jos sunt foarte talentați, geniali într-un anumit fel, iar țara nu se folosește de ei, își permite să rămână săracă și cu lipsuri, pentru că societatea susține o politică de separare atât de păguboasă? Nu aveți dreptate, nici tu nu ai, susții asta doar pentru că te avantajează pe tine, slăbește concurența.

După această discuție, efuziunile de iubire ale Ramilei au scăzut vertiginos, Lavinia nu a știut niciodată dacă fata s-a supărat pentru că ea nu-i susținea punctul de vedere, sau indiană o disprețuia pentru că s-a raliat cu o paria a societății; poate pur și simplu se simțea respinsă și îi era jenă să se apropie când europeană îi cunoștea felul de a gândi. Nu-i păru rău că prietenia se distanțase, în schimb, prin mici gesturi de apreciere, încerca s-o încurajeze pe cealaltă. Tocmai urma o sărbătoare a Universității numită *Spring Festival*. Lavinia, care avea cursuri postuniversitare, era angrenată și în studii de cercetare, de-acum își mai rări orele de cercetare ca să aibă timp de pregătire pentru festival, avea și ea de interpretat în *Hindusthani Classical Vocal Music*, o piesă unde i s-a permis să-și aleagă partenera care să susțină interpretarea cu dans și, spre mirarea tuturor, o alesese pe *Little B*. Este atât de talentată, argumentă în plen pentru a răspunde nedumeririi, pe mine nu mă interesează ce se gândește în țară despre caste, pe mine mă interesează doar talentul ei și reușita spectacolului nostru! Erau mulți străini care au fost din start de partea ei, dar nu a știut niciodată ce gândesc profesorii și colegii indieni despre ea. Trecuse o lună de când studia acolo; la început reușea foarte greu să interpreteze muzica lor, modulațiile fiind greu de învățat, pentru că în timp ce unele piese nu aveau niciun fel de melodie, ci sunau ca niște incantații, altele erau asemănătoare cântecelor populare cântate de ȝiganii din țară, îi sunau ușor în ureche. După o vreme le prinsese fluiditatea, făcuse salturi mari și era din nou printre cei mai talentați (conform hotărârii ei de a nu dispune de banii lui Massimo fără să-i răsplătească încrederea cu rezultate cât de bune). De data asta, cursul nu era plătit de Massimo, ca de multe alte dăți, dar când fu lăudată pentru rezultate, instinctiv își aminti de el, ca și cum l-ar răsplăti din nou, dar

imaginea era atât de îndepărtată, că se sperie. Unde e viața ei veche? Ce mare distanță s-a strecurat, ce hoțeste a furat India viața ei cunoscută, valorile și căutările, lipsa de griji a unei vieți comode, civilizația unei case luxoase, a străzilor, programelor TV, cărților citite, da, chiar și nesiguranța unei relații în care se strecurase multă tăcere, toate erau atât de departe... Nu vorbise și nu ascultase pe cineva vorbind atât de mult ca în ultima lună, poate nici dacă ar pune la un loc ani de zile, deși italienii vorbesc mult de tot. Poate a mai vorbit mult atunci când, cu bătrânul Rossi, dezlega sensul vieții, ea, o tânără care nu știa unde va ajunge, el, un bătrân care nu știa dacă a ajuns bine unde a ajuns.

Da, avea rezultate mulțumitoare și a ales-o pe micuța paria să-i danseze la festival, dar ce gândeau ceilalți? Observă că ceea ce spuneau era rareori identic cu ceea ce gândeau ei. Îngrădiți de numeroase convenții sociale și mentale, zâmbeau frumos, exprimau ambiguitate, dar nimic care să fie definitiv, clar, fără echivoc. Oare chiar avea rezultate bune, sau profesorii erau politicoși? La fel, studenții erau adesea entuziaști, hotărâți să atingă rezultate de excepție, dar entuziasmul nu ținea prea mult, se înflăcărau, ca peste câteva minute să se dezumfle, nesiguri pe ei, neinteresați, căutând alt motiv de înflăcărare, sărind de la o muncă la alta, de la o piesă la alta, renunțând la ore, la munca asiduă, într-o harababură ce demonstra haosul felului lor de a gândi. Erau labili, iar când aveau un motiv adevărat de bucurie nu mai aveau energia necesară să-l trăiască la cotele pe care le-ar fi meritat; astfel, momentele fierbinți treceau deseori negustate. Erau greu de înțeles!

Oare, așa era și Rahul? Da, cred că și eu sunt la fel, spuse el meditativ, trăgănat și deloc surprins când Lavinia își exprimă temerea privind psihologia indianului, dar nu în felul în care vezi tu psihologia noastră. Indianul nu e neriesos, labil, nepunctual, aiurit, nehotât, cum l-ar cataloga un occidental, cum ai văzut tu printre profesori și colegi și încerci speriată să-mi atragi atenția, indianul trăiește într-o altă dimensiune a vieții, în care, conform observațiilor tale foarte pertinente, afirmația poate să aibă în sine o parte de negație, iar nu-ul nu e niciodată definitiv, totul e preschimbabil,

curgător și nedefinit, pentru că așa e viața. Voi, occidentalii, reușiți să apucați să vedeți Viața? Nu, n-o vedeți, pentru că trăiți într-un surogat al vieții, într-un prefabricat, v-ați rupt de natură, în mare parte v-ați rupt de credință, chiar de oameni, pentru că sunteți individualiști și egoiști până la ferocitate. Aici noi știm că dacă unul dintre noi suferă, toți suferim, suferința se revarsă, se răsfârâ, la fel și bucuria. Toți ne bucurăm, toți plângem, fiecare pentru sine și fiecare pentru toți. Privește cerul, niciun nor nu seamănă cu celălalt. A rupt câteva frunze și a continuat, răsfirându-le în palma Laviniei: nicio frunză nu e la fel cu cealaltă, chiar dacă au același copac ca mamă; privind în zare, formele de relief nu sunt clar definite și trasate cu linia, credințele noastre nu seamănă între ele, ceea ce cred eu diferă esențial de ceea ce crede Sitar, e total diferit de ceea ce crezi tu, spune-mi, ce poate fi foarte stabil? Oamenii sunt în continuă transformare. Deci cum poate o afirmație să rămână aceeași și peste două ore, când imediat după rostire pare să se fi schimbat deja, însăși rostirea ei o face străină gândului inițial? Indianului îi e frică să spună lucruri definitive pentru că ar ști că nu sunt adevărate.

Atunci, ce poate fi stabil aici? întrebă Lavinia. Pe ce se poate baza omul?, pare ca totul să fie nisip mișcător! Doar iubirea e realitate neschimbată, reluă Rahul fundamentul crezului său, și pot afirma hotărât: ceea ce spune un indian este rareori identic cu ceea ce gândește, în afară de cazul în care își exprimă iubirea. Indianul nu minte în iubire! Adevărul despre un lucru sau altul nu are atâta importanță pentru el cât iubirea pe care o trăiește, așa că orice îi vei spune, el va reține și va accepta doar în măsura în care i-o vei spune din iubire. Dacă nu vei putea încărca spusele tale cu iubire, adevărul acela, oricât de evident în datele sale empirice, îl va lăsa rece și-l va respinge ca fiind nefolositor. Aici diferim noi de voi și suntem judecați pentru asta. Și cum e mai bine, în fel occidental sau oriental? se interesă ea. Rahul ridică din umeri: nu se pune problema clasificării, nu e nici bine, nici rău, e pur și simplu diferit și ca urmare nu poți gândi europenește în cadru indian și invers. Pentru oriental e bine oriental, pentru occidental, în stil occidental. Uite de ce sufăr când văd cum

dă buzna occidentalizarea peste țara mea, nu că civilizația ar fi rea, nu în asta e problema, ci văd cum copiii și tinerii indieni preiau tot ce oferă americanizarea, așezând-o peste o psihologie orientală și astfel se creează o mixtură păguboasă. Sexul liber, violența, drogurile, muzica hard-rock, îmbrăcămintea, s-au suprapus peste tradiția încă foarte puternică, toate acestea au creat un conflict între generații care mustește și va izbucni neplăcut în luptă deschisă, dar problema mai mare e frustrarea interioară pe care o trăiesc tinerii, vor să se rupă de indianism, le e rușine cu vechile tradiții, dar, din instinct, își dau seama că dacă își taie rădăcinile vor putea fi măturați oriunde și nu vor mai avea sprijin, hrană interioară. Îți dai seama ce atracție reprezintă Occidentul, dar cât de străină le este trăirea respectivă, și-o asumă ca pe o povară externă, nu e o nevoie pornită din inimă. E o generație care se va sacrifica pentru ca următoarea să fie occidentalizată.

Dar până la urmă, întrebă Lavinia, occidentalizarea este ea bună? Vezi, reveni bărbatul, și tu, care ești de acolo, pui întrebarea asta, cu atât mai mult o pun eu. Am fi avut nevoie de civilizație, de educație, tehnologizare, știință și avans profesional, dar ar fi trebuit să căutăm drumul nostru propriu, un drum care să ni se potrivească, nu să luăm de-a gata un sistem și să-l aplicăm peste o societate care nu doar că e nepregătită, dar e total nepotrivită sistemului. De aceea caut eu să studiez, ca să așez progresul pe o altă paradigmă (cine știe dacă nu e deja prea târziu, dacă nu a avansat India prea mult pe drumul străin). O să încerc atunci o adaptare, o curbă de redresare, spuse parcă uitând că vorbește cu cineva. Voi trăi ca să-mi ajut țara! Asta mi-a mai rămas, așa am crezut! Apoi ai apărut tu și peste toată căutarea mea intelectuală mi s-a oferit și acest posibil dar al împlinirii Sinelui prin iubire, spuse întorcându-se spre ea. Lavinia încă nu a înțeles ce înseamnă expresia pe care o mai auzise rostită pe un ton pios, dar Rahul vorbea despre lucruri de acest gen când voia el, degeaba ar fi vrut fata să știe lucrurile mai limpede, a învățat că toate au vremea lor și nu poți să grăbești evenimentele, ele vin când vor ele, când li s-a hotărât timpul, nu când dorește omul.

Așa că îi povesti despre *Little B.* și participarea lor la Spring Festival. Încă nu venise amurgul, se plimbau în acel început de martie printre jerbele revărsate într-o risipă cum în altă parte a lumii nici că se poate vedea. Părea că din fiecare fir de iarbă, din fiecare crenguță cenușie au izbucnit florile ca niște focuri de artificii colorate și minunat mirositoare. Pe garduri, pe ziduri, pe alei, în copaci, de pe acoperișuri și terase, din balcoane și ferestre, totul era într-o revărsare de floare.

Eu nu am să fiu prezent la festival, o anunță el cu părere de rău în voce, deși aș fi vrut nespun să te aud cântând. Dar mă auzi cântând de câte ori vrei, vezi și tu că repetițiile sunt deschise, încercă ea să pară mulțumită, deși simți în stomac durerea plecării lui. Îi spusese și cu altă ocazie că urmează să plece, se fac pregătiri pentru nunta Indei, pentru câteva zile este neapărată nevoie de prezența lui. Aș fi vrut foarte mult să vii cu mine, reluă el, credeam că aș fi putut să te prezint familiei mele, să-mi cunoști mama și surorile. Ei îi era frică să întrebe în ce calitate să fie prezentată, simți că îi tremură vocea. Tăcu, tăcu și el. O privea pieziș, insistent, ei îi era teamă să-și întoarcă ochii spre el, atunci el se opri ca s-o determine să-l privească. Lavinia, ai vrea să vii cu mine? Fata îl privi în ochi, era atâta iubire și atâta teamă acolo... Teamă pentru răspuns, teamă pentru viitor? I se aruncă în brațe, era prima dată când îi simțea mâinile cuprinzând-o fără să fie la umbra întunericului, ci în lumină. Știi măcar unde mă chemi? Întrebă ea șoptind emoționată de parcă atunci s-ar fi hotărât soarta Europei și a Indiei. El îi săruta părul și creștetul capului, în timp ce continua s-o țină strâns lipită de el: am să rup logodna, am să redevin liber, iar restul va fi alegerea ta. Pasul tău spre mine trebuie să vină din tine, altfel teama nu ne va părăsi. Iubirea izgonește teama. Când vom ști că suntem definitiv unul pentru celălalt nu ne va fi teamă să trecem peste orice piedici ar putea exista, fie în jurul nostru, fie în mintea noastră. Putem să avem totul sau nimic, își aminti fata o afirmație a lui, nu știa ce înseamnă acest TOT, intuia că e oricum mult mai mult decât a avut vreodată, ea nu a știut să viseze la tot, era mulțumită cu desfășurarea calmă a vieții, în care să fie cât mai puțină suferință.

Își aminti de *Little B* și festival: cum să-i sfărâme visul micuței paria, poate era șansa vieții ei, poate nu, dar promisiunea trebuie dusă până la capăt, indiferent de psihologia schimbătoare a indianului, chiar dacă ceilalți ar fi înțeles-o și i-ar fi aprobat plecarea, poate ar fi fost chiar ușurați. A hotărât cu Rahul să meargă împreună abia la nuntă, până atunci el va vorbi cu mama lui pentru ruperea logodnei.

Înainte de a pleca Rahul, în ultima seară, apărură Sitar pe banca de lângă Casa Memorială a Poetului. Iată cum cei opt Vasus au ajuns să fie blestemați de către Vasishtha, pustnicul cel sfânt, spuse el fără nicio introducere: ei, împreună cu soțiile lor, au mers în vacanță la munte, tocmai lângă sihăstria pustnicului. Nandini, unul dintre Vasus, a văzut vaca acestuia păscând. Frumusețea divină a vacii i-a atras atenția și le-a arătat-o și doamnelor. Toți o laudau de mama focului, iar una dintre ele l-a rugat pe soțul ei să i-o procure ei. Acesta i-a răspuns: „La ce ne trebuie nouă, zeilor, laptele unei vaci? Vaca îi aparține înțeleptului Vasishtha, care stăpânește tot acest loc. Omul care bea acest lapte va deveni nemuritor, dar nouă, care suntem oricum nemuritori, la ce ne folosește? Merită să ne atragem blestemul lui Vasishtha doar pentru a ne satisface un moft?” Dar ea nu s-a lăsat: „Am o prietenă dragă în lumea muritorilor, de dragul ei îți cer asta. Vom dispărea cu vaca înainte ca înțeleptul să se întoarcă. Fă-o de dragul meu, este cea mai mare dorință a mea”. Astfel, până la sfârșit, a reușit să-și înduplece soțul. Toți Vasus s-au unit, luând cu ei vaca și vițelul acesteia. Vasishtha, întorcându-se, a simțit imediat lipsa vacii și a vițelului, pentru că erau necesari slujbei religioase pe care o îndeplinea zilnic. Prin puterile sale de yogin, a înțeles repede ce s-a întâmplat și, cuprinzându-l furia, a rostit un blestem împotriva celor opt Vasus. Înțeleptul, a cărui singură avere era penitența și austeritatea, și-a dorit ca cei opt zei să se nască în lumea muritorilor. Când frații au aflat, au implorat mila pustnicului, cerându-i iertare, dar căința lor a fost târzie. Vasishtha le-a zis: „Blestemul trebuie să-și urmeze cursul. Prabhasa, cel care a prins vaca, va trăi mai multă vreme în lume, în toată măreția, dar toți ceilalți vor fi eliberați din blestem imediat ce se vor naște. Cuvintele mele nu pot rămâne fără urmare, dar voi îmblânzi

astfel blestemul. După aceea Vasishtha s-a dedat din nou penitenței, mânia îi scăzuse puterile. Înțelepții care trăiesc în penitențe dobândesc puterea de a blestema (de a face să se adeverească tot ce-și doresc sau rostesc), dar exercitându-și aceste puteri, își pierd din meritele spirituale dobândite. Frații Vasus s-au mai liniștit și, apropiindu-se de zeița Ganga, au implorat-o: „Te rugăm să ne fii mamă. Te rugăm, de dragul nostru, să cobori pe pământ și să te căsătorești cu un om merituos. Aruncă-ne în apă imediat ce ne vom naște și eliberează-ne de blestem”. Zeița le-a îndeplinit dorința, a coborât pe pământ și s-a căsătorit cu Santanu. După ce zeița l-a părăsit împreună cu cel de-al optulea prunc, regele Santanu a renunțat la toate plăcerile lumii și a domnit precum un pustnic. Într-o zi, pe când se plimba pe malul râului Gange, a văzut un băiețel frumos, semănându-i lui Devendra, regele zeilor. Copilul se juca trăgând săgeți în apele râului. Regele, uimit, s-a apropiat, iar atunci i s-a arătat zeița Ganga, care i-a dezvăluit că acela este propriul său fiu: „O, rege, acesta este cel de-al optulea prunc ce ți l-am născut. L-am crescut până acum. Numele lui este Devavrata, a învățat arta armelor și este egal în puteri lui Parasurama, de la înțeleptul Vasishtha a învățat Veda și Vedanta și este foarte priceput în știința sukra. Ia copilul cu tine, e un maestru al tragerilor cu arcul, este un erou, de-aseenea e priceput în treburile statului”, iar Santanu și-a luat fiul pentru a domni împreună, încheie Sitar, după care tăcu sfios.

Nu-mi place povestea asta, spuse Lavinia, dezamăgită. Am așteptat o lună ca s-o aflu și acum îmi dau seama că zeii voștri sunt prea vulnerabili, prea ușor cad în păcat. Până la urmă, tot destinul oamenilor pare subordonat capriciilor unor zei și zeițe pofticioase, ușor de înduplecat în a face răul, în a-și împlini hachițele. Știam că n-o să-ți placă, interveni Rahul, dar era necesară povestirea ei ca să-ți explice prima parte a legendei, apoi explicația pentru sfințenia vacii... *Madam* are un dar, interveni Sitar, întrerupându-l pe Rahul la jumătatea propoziției, care se întoarce uimit spre *hijra*, știind că zicerile lui au mare însemnătate. Dar Sitar tăcu preocupat. Spune mai clar, Sitar, nu-ți fie teamă. *Madam* (nu-i spunea pe nume Laviniei) are din partea zeilor un dar, reluă el. Eu nu cred în zei, Sitar, zise

împăciuitor fata, eu cred că există un singur Dumnezeu, nu sutele de zei cu tot felul de forme și manifestări; ce mi-ar putea da cineva care pentru mine nu există? Nu zeii ți-au dat, *madam*, Dumnezeul tău ți-a dat, dar tu, cu darul tău, vei ajuta oamenii! Care este acest dar, Sitar? Întrebă Rahul foarte interesat. Nu știu prietene, nu știu, *madam* trebuie să afle, poate ea deja știe, dar eu abia acum am aflat că are, urechea ei o va ajuta să afle mai mult. A, o fi legat de muzică!, făcu Rahul că înțelege, normal, are un minunat dar al vocii, urechea este de mare folos, cu vocea ajută oamenii, cred că despre asta vorbești, e adevărat că nu oricine poate cânta cum cântă ea, nu ai ascultat-o, e o plăcere, dar peste câteva zile, la Festivalul Primăverii, ai s-o asculți și tu, ai să vezi câtă dreptate ai avut. Sitar păru că e de acord, iar Lavinia știuse dintotdeauna că Dumnezeu i-a dat vocea ca să aibă cu ce își întreține viața, că de muncit cum muncise mama ei nici vorbă să se poată întreține, singură pe lume.

Spring Festival a fost cel mai strălucitor moment al vieții Laviniei în India, nu semăna cu niciun concert din Occident. Era bucuroasă nu doar pentru aprecierile primite privind interpretarea, acolo nu a mai contat gloria personală, totul s-a contopit într-o muncă a tuturor, în care reușita întregului conta cu adevărat. Parada de mătăsurii, de lumini, de costumații, de flori, muzica și dansurile, parfumurile, paielele, șalurile, totul a avut darul să te transpună în retrăirea poveștii unei renașteri în care viața domina prin bucuria vegetației, a sunetului, culorii și mișcării. *Little B.* a avut un moment fericit în care ea însăși a fugit la Lavinia și s-au îmbrățișat ca două surori, bucuria a fost entuziasmantă, singura neplăcere a resimțit-o atunci când festivalul s-a terminat, iar senzația de bucurie, de reușită a pierit ca-n ceață, parcă mulțimea de oameni, spectatori sau prezentatori n-ar mai fi avut energie să plutească mai departe în euforie, era ca și cum balonul s-ar fi spart și dezumflat fără de veste, ar fi căzut apoi plat și fără glorie. S-a dus toată fericirea, piața s-a golit, oameni blazați se vedeau îndepărtându-se, obosiți și fără să se privească în ochi, aproape vinovați. Îi venea să plângă. Atunci se apropie Sitar de ea, se opri la oarecare distanță și o salută înclinându-se, era îmbrăcat într-un sari alb strălucitor, de o rară frumusețe,

părea îngeresc printre aripile de rândunele colorate ale tuturor celorlalte sariuri stridente. Vrei să-mi spui ceva? se apropie Lavinia de el. Da, *madam*, Sitar spune: cred că ai cântat foarte frumos, dar Dumnezeuul tău ți-a dat un altul, darul special care ajută pe om, caută-l *madam*, noapte bună, spuse stâlcit în engleza lui nesigură, fără s-o privească în față. Dădu să plece, dar se întoarse și de data asta o privi adânc în ochi, lung. Lavinia văzu cât este de frumos bărbatul acesta nebărbat, apoi înțelese că mai are ceva de spus, poate n-are curajul, și-i zâmbi ca să-l impulsioneze. Atunci, rușinat de îndrăzneala lui, își plecă iute capul: *Madam*, spuse aproape șoptit, dacă o să ai nevoie de eu când darul tău va ajuta oamenii, eu sunt gata să te slujesc. Lavinia tresări: omul acesta chiar crede ceva ciudat despre ea, își aminti că și Eliah i-a spus că va avea ceva treabă dacă se va hotărî să se dedice, că nu e vorba de muzică. De ce nu i se spune ceva mai deslușit? De ce atâta ambiguitate? Dacă s-ar fi discutat astfel de lucruri în Italia, ar fi râs ca despre povești băbești, aici viețile se perindă la alte dimensiuni. Sitar nu așteaptă răspunsul ei, plecă făcându-se nevăzut prin mulțimea de oameni care se împrăștia. Sari-ul albastru îmbrăcat de Lavinia, moale și lucios, își flutura șalul în jurul trupului ei. Să porți culoarea ochilor tăi, îi spunea mama privind-o adânc în ochi, ți-a dat Dumnezeu cerul în privire, nu doar culoarea, ci și curăția, vezi, Lavinuca mamei, să nu-ți întinezi curăția! Of, unde ești mamă, vezi și tu, ce departe e cerul câteodată?

Capitolul 14

Elijah, ce părere ai despre iubirea dintre o europeană și un indian? l-am întrebat într-o seară pe Elijah la telefon. Nu am nicio părere despre probleme atât de generale, îmi răspunse el, dar faptul că tu te-ai îndrăgostit de un indian, înseamnă cu totul altceva. Mi-am dat seama că e de prisos să-i povestesc ceva, dar că mi-e imperios necesar să învăț tot ce are să-mi spună. Fată dragă, reluă el cald și părintește, vei trece printr-o suferință, așa se trec pragurile creșteii în spirit, ori boală, ori suferință, poate amândouă; dacă vei răzbate, îți vei găsi drumul, dar este unicul drum pentru a ști ce merită și ce nu merită în viață. Să știi dacă trebuie să te întorci sau să mergi spre altceva înainte. Singură suferința e capabilă să deschidă această cale! M-am speriat de cuvintele lui. Nu mai voiam suferință, îmi fusese destulă. Dar nu crezi că am suferit deja destul, n-ar fi trebuit să aflu până acum rostul vieții mele? l-am întrebat, să-mi pierd părinții, apoi pe Mihail, apoi copilul pe care aș fi putut să-l am, ca din nou să mă zbat singură; pe când credeam că viața se va așeza, din nou suferință? Dacă ți s-a așezat, continuă Elijah, și tot ce vei avea în viață este ceea ce ai reușit până acum (și nu spun că ar fi puțin sau fără importanță), atunci vei trece fără prea mari probleme prin ceea ce ai în față, dar eu îți spun că nu va fi așa. Pentru cineva fără alte daruri, ceea ce ai realizat tu este un salt ce ar hrăni, neîndoielnic, toată viața, dar cum te cunosc eu pe tine, tu poți să ai parte de tot. Să am tot? l-am întrebat, la fel spune și Rahul, spui și tu, vorbești de daruri, mi se spune și din partea altora, iar eu sunt atât de confuză, încât nu știu ce decizii să iau – am intervenit tot mai încurcată – ți-am telefonat ca să mă ajuți, dar mai rău mă rătăcesc. Nu te rătăcești, mă încurajă Elijah, vei afla drumul așa cum se va deschide, pas cu pas, tu vrei să știi toată calea, vrei să-i știi și capătul, nu se

poate să știi decât pasul următor, restul este ascuns, cum ai putea păși dacă ai ști finalul? Ar mai avea rost căutarea, zbaterea care face miezul înaintării? Zbaterea sufletului dezvoltă lăuntrul pentru a fi pregătit în fața finalului. Dacă acum ai afla finalul, ai fi atât de nepregătită, încât, oricât de bun ar fi, l-ai refuza! Fă toți pașii pe rând, gândește-te ce poți face azi, mâine te vei gândi la ceea ce poți face mâine, sigur, poți face planuri, dar ele sunt doar orientative, când datele problemelor se schimbă, vei adapta și planurile. Așa am trăit și eu dintotdeauna, și crede-mă, am trăit mult, întotdeauna disponibil pentru următorul pas, cu ochii și inima deschise. Iubești? Gândește-te la ce datorii ai față de alții, față de tine, față de viață. Gândește-te la tot ce înseamnă și implică iubirea aceasta, nu-ți permite să trăiești superficial, asta dezonorează viața.

N-am înțeles mare lucru din ceea ce mi-a spus Eliah, am înțeles doar că știe ce trăiesc și asta m-a liniștit, știam că cineva cunoaște trăirile mele și nu trebuie să explic prea mult pentru a mă face înțeleasă. Nu am înțeles dacă aprobă sau dezaproabă ceea ce trăiesc, dar nici nu știu de ce căutam aprobarea lui, poate pentru că eram în situația în care urma să mă implic într-o relație fără să fi clarificat o altă în care deja trăiam, or mie îmi trebuiau situații clare, în care fiecare să fie protejat în felul lui. Nu voiam să rănesc sentimente, nu voiam să-mi strivesc imaginea de sine, or, în situația în care eram, nu puteam să clarific mare lucru. Să-l sun pe Massimo și să-i spun că m-am îndrăgostit? Ar fi mai bine să nu discut astfel de lucruri la telefon, oricine merită o discuție deschisă, și-apoi cine știe dacă nu voi alege să rămân totuși cu el? Nu puteam lua decizii definitive în situația în care eram, decât dacă aș fi fost constrânsă, însă eu îmi doream încă un pic de libertate pentru a-mi verifica drumul. Poate că Massimo a simțit din vocea mea că sunt departe, și la propriu și la figurat, nici n-a insistat cu întrebări incomode, este atât de înțelept în cazul acesta, nu m-a sâcâit deloc, așteaptă poate să mă clarific, am așteptat și eu când el a avut nevoie, poate ține minte asta și mă tratează la fel. Vorbim la telefon lucruri banale, mă ține la curent cu afacerile lui, nu foarte amănunțit, n-a făcut-o niciodată, îmi vorbește despre prietenii noștri, pușinii noștri prieteni adevărați (o fi careva

adevărat?), despre noutățile culturale și artistice din oraș, vai, ce lucruri mărunte compun o viață! Îmi dau seama cât de puține teme esențiale am dezbătut cu el: nu știu ce crede cu adevărat despre rostul vieții, ce caută cu adevărat, dacă mai caută ceva sau trăim pur și simplu din datul nostru cel de toate zilele, bucuroși că ne merge bine, sperându-ne dacă ar putea da vreo nenorocire peste noi. Nu știu dacă ar dori să facă ceva pentru starea omenirii, dacă ar sacrifica ceva din comoditatea lui ca să încerce să schimbe ceva, nu știu dacă ar fi în stare să lupte împotriva părerii generale a societății, dacă ar vedea că se întâmplă ceva nedrept, nu știu dacă ar renunța la avere, apoi să ne mutăm într-o căsuță la Capul Bunei Speranțe și să ne așteptăm acolo sfârșitul, împăcați cu oamenii și cu Dumnezeu. Sigur, poate unele sunt lucruri utopice, vise absurde de fetiță (când eram copilă, mă gândeam că aş locui într-o căsuță sub formă de ciupercă roșie cu picățele albe – citisem asta undeva – cu flori de mușcată la geam, că aş coace plăcinte și iubitul meu mi-ar culege maci și margarete de pe câmpul din fața casei).

Să am Totul – Dumnezeule! ce înseamnă Totul? Da, vreau să am Totul, chiar dacă trebuie să renunț la ceea ce deja am, la tot ce am, nu am de fapt mare lucru și ceea ce cred că am, nu știu pentru ce am, deoarece nu îmi umple sufletul, acolo bate vântul, doar în timpul acestei luni am descoperit cât de gol e lăuntrul meu, al nostru în general, cât de puțin mă gândeam la asta, evitam, ca să nu ajung la disperare.

Mi-a telefonat Rahul și mi-a spus că a reușit să vorbească cu mama lui despre logodnă, i-a spus că dorește să renunțe la ea, că o roagă să facă demersurile pentru ruperea ei. Nu i-a vorbit despre mine, mai bine să mă cunoască întâi, îmi spuse, ar putea să-și facă cine știe ce imagine eronată din poveștile lui, niciodată nu pare că îl ascultă cu adevărat, de câte ori îi vorbește, ea nu are răbdare să termine, să explice, ea intervine cu concluziile înainte de a asculta problema, îl amână sau dă verdicte, adesea schimbă subiectul, vorbește întotdeauna doar despre ce-o interesează pe ea. Nu i-am vorbit de tine ca să te vadă așa cum ești, mai bine să stea față în față cu realitatea la momentul potrivit, încheie el.

Rahul, vorbești de parcă urmează să fiu eu soția ta, i-am atras atenția. Nu, nu despre asta e vorba, deși nici despre altceva, dar vreau să știi că sunt liber, că nu aparțin alteia nici ca promisiune a unei legături convenționale, pentru că știi că inima e oricum a ta și niciodată nu va mai putea fi altfel, în ceea ce mă privește. Și chiar dacă nu mă voi căsători niciodată, și chiar dacă nu voi mai atinge niciodată o femeie, ascultă-mă fără să mă întrerupi, nu e un lucru mic ce îți spun, sunt un bărbat tânăr la nici 30 de ani, Sitar știe bine la ce a renunțat, pot și eu, știu sigur că acesta este drumul care mi s-a dat, un drum care poate fi atât de împlinitor, încât orice miză este insuficientă ca să mă abată de la el. Oricum, știu bine că nu am avut până acum nici gândul că s-ar putea să primesc un asemenea dar, acum îl văd cu ochii, nu mi-aș ierta lașitatea dacă nu aș încerca, fie ce-o fi. Știam bine că nu va fi ușor, nu va fi ușor o dată din partea familiei mele, a tradițiilor de aici, care ne pot fi împotrivă, apoi distanța mare dintre noi în ceea ce privește educația, filosofia vieții în care am trăit amândoi atât de diferit unul de altul, deși ai văzut că în esență suntem parte al aceluiasi izvor (mă mir cum la capete opuse de lume pot fi doi oameni atât de apropiați sufletește, fără să se fi văzut măcar), dar cel mai tare mă sperie alegerea ta, ești implicată într-o relație, ești foarte corectă față de tine însăși și față de cei din jur...oh, mai sunt și alte probleme, n-are rost să le înșirăm acum pe toate, ne-am speria prea tare, dar deasupra tuturor acestor probleme – reale, nu utopice, pragmatice și deloc filosofice – avem șansa să trăim ceea ce niciodată nu vom putea trăi unul fără celălalt.

Știu, le-am gândit și eu pe rând pe toate, eu va trebui să mă întorc în Europa, vei fi tu vreodată european, tu, care trăiești doar ca să-ți salvezi țara? Am eu dreptul să-ți fur visul, să-l calc în picioare, să te reduc la a trăi împreună undeva într-o casă frumoasă, izolați de toți cei care nu ne-ar înțelege, eventual să te iau cu mine în turnee unde eu să cânt, să fiu aplaudată, iar tu să te gândești cu nostalgie la țara ta? Sau, voi veni eu în India, aici, unde sunt o străină fără să reușesc să înțeleg filosofia și religia ei, în care stau milioane de oameni, să mă fac că nu văd pentru că tot nu pot face nimic pentru ei? Dar Eliah mi-a spus să nu caut să văd finalul, e ascuns

În negura depărtării, așa cum nu vedem divinitatea, mi-a spus că trebuie să fac doar pasul următor pe care îl văd clar. Da, este înțelept acest Eliah al tău, aprobă Rahul, pentru mine pasul clar a fost să rup logodna, cât privește pașii tăi, îi vei face cum vei considera că e potrivit.

Rahul, dacă tu crezi că sunt Eu, dacă într-adevăr este așa, atunci poate fi altfel, adică să se rupă legătura? Cred că am pus o întrebare confuză!, am încercat eu să mă scuz. Nu e confuză, știu exact ce ai vrut să întrebi, pe calea asta merg și eu, dacă tu ești Tu, atunci drumul se va deschide. Nu e vorba de predestinație, ci doar de împlinire, vom recunoaște amândoi drumul și vom merge pe el, indiferent câte sacrificii implică. Fără aceste sacrificii nu vom recunoaște necesitatea ei, așa că până la urmă sacrificiile vor fi câștiguri, așa-mi explic. Sigur, uneori nu am convingerea aceasta certă cu care îți vorbesc, uneori e atât de cețos totul încât mi se face frică și mă gândesc cât de liniștit trăiam înainte, dar nu mai vreau acel gol de dinainte. Știu despre ce vorbești, i-am răspuns, nu diferă cu nimic față de ceea ce mă sfâșie pe mine.

Capitolul 15

Rahul ajunsese acasă zburând cu avionul de la ora cinci dimineața din Calcutta, pentru ca în trei ore să fie în New Delhi. Venise unul dintre secretarii firmei după el la aeroport, iar Rahul încercă să-l tragă de limbă privind starea firmei, a familiei. Bărbățul acela vorbăreț era omul cel mai apropiat mamei lui, răbdător și consecvent în a trage toate săpunelile pe care le merita sau nu, dar o cunoștea deja pe stăpână, a rezistat cel mai îndelung în firmă, însă, deși avea mare respect pentru Rahul, acesta nu reuși să scoată nimic de la el, omul vorbea tot pe lângă, deși părea că vorbește tocmai despre ce-l interesează pe tânărul domn.

În casă era haos, se adunaseră fetele și toată lumea reproșa tuturor, fetele una alteia sau mamei, mama nici nu mai încerca să le țină în frâu, se pare că era mulțumită că ies lucruri noi la iveală, le va folosi la momentul potrivit pentru a-și pune fetele cu botul pe labe. Nici la apariția tânărului bărbat nu s-au liniștit spiritele, doicile cu copiii erau în grădina din spate, se jucau la distanță de disputele familiale. Nu prea aveau căsnicii fericite surorile lui, s-au adaptat noilor situații, au creat pe cât au putut cămine pentru copiii lor, dominau în propriile familii, așa cum este dat femeii indiene să țină frâiele căminului în propriile mâini, în asta consta bucuria femeii, puterea din imperiul casei și copiii, restul scăpa de sub control, or lipsa de libertate, sentimentul coliviei închise, le înnebunea. Femeile nu mai erau nevoite să se ascundă în *purdah*, camere destinate femeilor, despărțite cu perdele de restul casei, un fel de gineceu antic – în perioada când femeile, mai ales cele din castele superioare, nu puteau fi văzute de bărbații dinafara familiei.

Totuși, libertatea lor era restrânsă de altfel de convenții sociale, la fel de reale ca perdelele despărțitoare. Tot mai des erau certuri la el în familie. Ce diferită fusese viața sa cu Ratna, dar cât de insipidă față de ceea ce puteau trăi doi oameni în iubire, doi oameni egali, în care niciunul să nu-l domine pe celălalt, fiecare să ofere și să primească liber și de bunăvoie, într-o continuă surpriză... Îi era milă de surorile lui, milă de mama lui, care se luptase o viață pentru a-și acoperi golurile emoționale. Devenise o tirană, educată fiind la rândul ei sub tirania bunicului. Când îmbătrânise, bunicul devenise mai moale, mai cald, iar față de Rahul, unicul băiat din familie, unicul care îi va duce averea și talentul mai departe, bunicul avea o slăbiciune pe care nici măcar nu se străduia s-o ascundă și nimeni nu-l invidia pe băiat pentru poziția privilegiată, era atât de normal să fie așa! Însă pe tată, abia și-l cunoscuse, era un bărbat negricios, gras ca un butoi, blajin și moale față în față cu vocea ca de tunet a mamei, era mai tot timpul plecat, apoi, fără să țină minte împrejurările, tatăl dispăru din viața lui și imaginea bunicului se dilată peste măsură, crescuseră de tot, dominând amintirile: felul în care înmuia bucata de *naan* în sos, felul cum sorbea supele, plescăitul la mâncarea preferată de orez cu șofran, plimbările cu mașina, elefantul adus acasă odată cu procesiunea Anului Nou, doar pentru a-și copleși nepotul, a-l convinge de puterile lui supraomenești, puiul de elefant care rămăsese la ei o vreme, apoi perioada de boală a bunicului, nu prea lungă – spusese mama, dar lui i s-a părut că un sfert din copilărie s-a petrecut lângă scaunul cu roțile, cu bunicul mestecând betel și scuipând roșu într-o scuiță de la colțul terasei, mai ales când veniseră musonii și grădina mustea de apă. Dacă scuița era luată, jeturile de salivă de culoare roșie ajungeau în colțul cel mai apropiat, prelingându-se pe pereți. Ce vrei?, întreba bunicul înclădat când fata lui (bunica nu ar fi avut curajul) îi atrăgea atenția că nu e civilizat ce face. Este un obicei indian, de când sunt, indienii mestecă betel, de aceea i-am scos pe englezi din țară, prea ne-a ajuns cu civilizația lor scorțoasă, acum începi tu? Noi toți suntem indieni, ține minte asta! Ca să scape casa de obiceiul acesta care murdărea pereții, n-a fost de ajuns să se pună gresie și faianță la colțuri pentru a se spăla mai

ușor (nu doar bunicul scuipa, în toate casele se putea întâmpla la fel), fata găsisese o metodă extrem de ingenioasă: cumpără de la bazar chipuri de ale lui Krishna și le atârnă bătând cuițe la fiecare colț al casei, chiar și pe terasă. Bunicul nu mai avea curajul să scuipe zeul, se înciudă el, dar recunoscuse inteligența fetei, o admiră și mai mult, ceru să se cumpere scui pătoare mai multe, că înainte de boală nu prea era mestecător de betel, abia boala l-a făcut irascibil și mestecatul plantei îl mai liniștea, spunea mama. Rahul se juca pe terasă cu tot felul de animale și mașini, primise primul *nintendo*, abia apăruseră pe piața americană, bunicul îi împlinea orice hachiță, asta a fost ultima, apoi el a trebuit să aprindă torța aceea cu flacără gălbuie, flacără care în curând deveni cenușie.

Tatăl lui Rahul muri otrăvit cu niște ciuperci aduse din China, ciuperca neagră, ziceau femeile, era mare mâncător de ciuperci, nu se știe cine sau cum se găti mâncarea fatală, mânca mai mult la restaurante dubioase, mânca și din ceea ce se vindea pe stradă, era prea ocupat ca să vină acasă la masă, poate dornic să evite cât mai mult prezența dominatoare a nevestei. Femeia, după dispariția lui, luă fără preget afacerile în mâini, ajutată de tată, un vrăjitor al reușitei, ridică nivelul financiar al familiei, la care, după moartea bunicilor, s-a adăugat și moștenirea. Nu s-a recăsătorit niciodată, știa de escapadele bărbatului ei, ea nu era femeia caldă de care să aibă nevoie acel bărbat blajin, nu-l iubise niciodată, ce să iubești din bărbatul acela în vârstă, gras și mototol, căruia, dacă ridicai vocea, îi dădeau lacrimile.

Femeii îi plăcuse în viața ei de un singur bărbat, dar asta s-a întâmplat mult mai târziu. În lumea afacerilor erau de întâlnit tot felul de indivizi, unii bărbați erau lezați să facă afaceri cu femei, o evitau, ea știa asta și nu se supăra, mergea mai departe, dar ținea minte și, atunci când avea ocazia, le arăta cât s-au înșelat privind capacitatea ei de afaceristă, în sinea ei ea știa că e o englezoaică, știa comparându-se cu reacția indienilor față de consecvența în afaceri: indianul nu se poate menține constant sus, îl trage moleșeala înapoi, chiar dacă se poate înălța vertiginos, va veni momentul coborâșului abrupt, trebuia doar, cu ochii ei de vultur, să aștepte picajul. Așa

s-a întâmplat cu fiecare victimă a ei, nici măcar tatăl ei nu putea scăpa de această fatalitate, avea și el moleșeli de neiertat, numai că averea foarte mare îi permitea și pierderi, era precaut și nu arunca mult în miză, de-aceea nici pierderile nu erau mari. Singura persoană care se putea menține era ea, deci nu era o indiană, deși mama nu-i spusese niciodată sigur, a educat-o după toată tradiția familiei lor. Dar ochii albaștri ai Indei, pielea albă a ei și a copiilor ei, trăsăturile lor atât de diferite de ale celorlalți? Nu era supărată pe mama ei, singurul lucru ce i-ar fi reproșat, era răceala interioară din propriul suflet, lipsa vieții emoționale, într-o lume atât de devotată iubirii și sentimentelor, ea părea un sloi de gheață. Sigur că nu-i prea înțelegea, așa că n-a apucat să fie fericită, dar puterea, dominația, îi dădeau un fior de împlinire, este singurul sentiment pe care îl înțelegea și pentru care lupta. I-a tresărit inima și ei o dată, atunci când cu bărbatul acela tânăr și vânjos... care a înfruntat-o fără niciun pic de teamă. Cu omul acela și-a încrucișat puterile de la egal la egal, el nu s-a simțit umilit să lupte cu o femeie, ea nu s-a simțit umilită să piardă în fața lui. Știa și unde greșise, bărbatul i-a simțit slăbiciunea, a știut că inima ei s-a trezit și bate ca cea a unui iepure speriat. Femeia nu și-a ascuns sentimentul, era atât de uimită că există, încât l-a lăsat să apară și să pună stăpânire pe toată ființa ei rece, pe față, în tremurul mâinii când semna facturi, în nesiguranța genunchilor când da să plece, pașii șovăitori, cheia de la mașină care nu voia să intre la locul ei, ochii vorbind vrute și nevrute... era atât de nou sentimentul, era atât de bine, încât nu-l opri cu nicio încercare, pierdu bani, dar câștigă un vis. Era visul care îi va hrăni toată bătrânețea.

Când află, din întâmplare, că noua logodnică a lui Rahul, fata negricioasă, cea plină de gropițe, era nepoata dinspre unchi a bărbatului visului ei, trăi o fericire de nemărturisit, se va încuscri cu acel om, îl va aduce în familie, îl va putea invita oricând la masă, doar sunt rude prin alianță, așa că cererea lui Rahul căzu peste certurile din familie ca un trăsnet nedorit. Își atinsese toate scopurile în viață: bărbatul ei nu i-a încurcat viața prea mult, i-a făcut copiii, apoi a dispărut, afacerile prosperau; când era să piardă, fiul ei cel inteligent a scos-o din anaghie,

ieșind apoi frumos din afaceri, lăsându-i iarăși mână liberă, exact cum își dorea. Când Ratna părea că-i fură definitiv fiul, a fost îndepărtată de o mână nevăzută, sigur, a providenței zeilor, adăugă ea repede, deși nu era foarte sigură că și-a recâștigat fiul. Iar acum, când lucrurile urmau să fie atât de frumoase, el cere ruperea logodnei: cu o ținută atât de calmă, de hotărâtă și de nezduncinat în cererea lui, încât nu reuși să spună nimic împotriva ei. Nici un cuvânt în plus, nici un discurs cu explicații, o scurtă discuție în care părea că fiul dispunea de mamă, nu invers, cum ar fi normal, și gata! Cum gata? Păi nu merge atât de simplu, prima dată trebuie să afle care sunt motivele adevărate, nu pot fi cele legate de catedră și studii, astea nu l-ar fi deranjat într-o legătură de căsnicie, dar oricum, nu-și poate forța fiul, nu e nici foarte tânăr, nu mai e nici la îndemâna ei, în curând bătrânețile o vor pune definitiv în mâna lui, n-ar fi bine să creeze conflicte, e un bărbat la fel de hotărât ca ea, dar canalizându-și forțele în alte direcții. Mama se simțea adesea intimidată de capacitățile lui (mai ales când scosese firma din faliment, câtă înțelepciune, câtă siguranță, parcă se juca!), dar oare nu ar putea fi găsit și îndepărtat obstacolul din calea planurilor ei atât de frumos ajustate? Trebuie doar să fie cu ochii în patru și trebuie multă diplomație, din aceea englezească, nu indiană, își spusese. Deocamdată lăsa lucrurile neschimbate, doar amână puțin acțiunea, motive sunt destule întotdeauna: nunta Indei, încheierea anului universitar, apoi poate interveni o boală a ei, cât despre Rahul, nu-i va spune nici da, nici ba, aici e bună metoda indiană de mesaj echivoc.

Familia continua să se certe, zile în șir a existat tensiune și ceartă. Deși bărbatul care urma s-o ia pe Inda era pe placul fetei, acum ea nu mai voia cu niciun chip să se căsătorească. Fetele, știindu-se nefericite, o susțineau pe Inda, dar nu cu argumente solide, niciuna nu avea curajul să-și mărturisească propria nefericire, fiecare o ascundea sub o mască a familiei fără cusur, așa că aduceau tot felul de alte lucruri în discuție, menținând tensiunea. Între timp, nunta continua să fie pregătită în toate amănuntele ei, pentru a da o nouă strălucire de prestanță familiei. Rahul își dorea tot mai mult plăcutul refugiu de la Santiniketan, dar mai ales, prezența Laviniei.

Capitolul 16

Am plecat la Delhi cu același avion cu care plecase și Rahul, însă mergeam singură, el a trebuit să plece cu câteva zile mai devreme, familia avea nevoie de ajutorul lui. Deși a insistat exagerat de mult să-l însoțesc, nu am vrut. Nu mi-a plăcut felul în care a insistat să merg cu el, trăda nesiguranță, or pe mine m-a atras, ca un magnet uriaș, tocmai siguranța lui de sine, calmul cu care știa să domine situațiile, puterea de percepție a ceea ce este și ce nu este semnificativ. Acum părea speriat, nu știu ce-l determinase să-și arate slăbiciunea: teama că aș putea să mă răzgândesc și să nu mai merg, poate credea că se va simți susținut de mine în tot acest timp, îmi vorbea despre cât de străin se simțea acasă, simțise și altă dată faptul că, deși își iubea familia, surorile, mama, totuși trăirile lor, căutările și miza vieții erau în paralel cu ceea ce căuta el, se simțea atât de diferit, încât unii credeau că-i infatuat, că nu vorbește cu cei din jur pentru că se simte superior, pe când el era doar preocupat în a găsi soluții la nevoia unui popor suferind. Uite, îmi spunea el, nu știu dacă lucrul acesta place colegilor mei, profesorii, dar eu prefer să stau de vorbă cu Sitar decât să stau cu ei. Sitar nu-mi spune multe vorbe, stăm și fumăm adesea, poate doar privim florile și copacii, papagalii și maimuțele, poate îmi povestește ceva din observațiile lui asupra vieții, din întâlnirile cu oamenii și problemele lor. Omul acela nu prea are școală, dar are multă înțelepciune adunată din călătoriile sale de-a lungul și de-a latul Indiei, la cei aproape 40 de ani câți are (părea mult mai tânăr, poate renunțarea la viața sexuală l-a făcut să-și păstreze tinerețea, e doar o observație a mea, nimic științific, voi căuta niște studii pe internet după ce mă voi duce acasă; Doamne, tot timpul împart viața între *aici și după ce voi merge acasă*, oare voi mai merge vreodată?) e

mult mai înțelept decât majoritatea profesorilor de aici, înfundați cu teorii, cu o instruire adunată numai din cărți, dar fără un pic de experiență de viață, fără înțelepciunea ce ți-o dă relația cu oamenii. Pentru studiile mele, discuțiile cu Sitar mi-au fost mult mai de folos decât orice curs pe care l-aș fi putut urma. Cunoaște mai mult despre poporul indian decât cunosc mulți oameni care cercetează asta șezând frumos în birouri în fața laptopului lor de marcă. Iar bunul lui simț este una din trăsăturile care-l fac atât de agreabil.

I-am povestit lui Rahul ce mi-a spus Sitar după concert; s-a mirat de remarca lui despre *dar*, însă și mai mult pentru oferta de a-mi sluji. Băiatul acesta are de obicei dreptate în ceea ce zice, nu pot să-mi explic de unde poate să cunoască niște lucruri care nu sunt legate nici de psihologia individului, nici de date verificabile, se pare că deține o intuiție și un spirit de observație ieșite din comun, el spune că e darul lui Kali, oferit lui imediat ce a renunțat la organele sexuale, eu nu prea cred în astfel de daruri, adăugă Rahul umil, fără cinism, parcă cerându-și scuze că nu crede în zeitățile țării lui. Eu cred mai degrabă că, pierzându-și atenția ce ți-o cere o viață normal trăită, să fiu mai clar, renunțând la atracții către persoane de sex opus (pentru că Sitar, să știi, spre deosebire de unii din comunitatea de *hijra*, nu este atras nici de bărbați, dimpotrivă, se ferește de relații cu ei din cauza unor experiențe traumatizante din copilărie, nu este un homosexual), neatrăs fiind spre manifestările normale ale vieții, fără familie și stresul întreținerii, și-a dezvoltat o sensibilitate aparte pentru trăirile sufletești, atent la nevoile interioare ale celor din jur, intuiția fiindu-i de mare ajutor. El nu-și explică de unde știe ce știe despre oameni (sau își explică prin revelații mistice), dar descoperă o serie de înclinații și trăiri ale altora pe care le exprimă și le descrie foarte clar, de aceea este așa de căutat, e mult mai eficient decât un terapeut, un consilier, un preot chiar, pentru că aici oamenii încă nu au încredere să consulte psihologi. Or Sitar, cu experiența sa, s-ar putea să-i și depășească, recunoaște și boli psihice, fără a diagnostica, însă, în astfel de cazuri, îi trimite pe oameni la medici. Nu asta mă uimește, că ți-ar fi bănuiră vreun dar mai special – oricum atribuie aceste

capacități extraordinare ale tale vreunui zeu – dar faptul că s-a oferit să te urmeze, mă uimește, este pentru prima dată că aud asta. El n-a găsit până acum pe nimeni care să merite să fie urmat, mi-a spus el, calea lui era în singurătate. Tocmai acest lucru trădează noutatea: faptul că recunoaște că tu poți să ai ceva mai mult decât el! Pot să vorbesc cu el despre asta, îmi dai voie? m-a întrebat el. Cum să nu-i fi dat voie, doar era prietenul lui, nu aveam niciun secret. Când mai târziu Rahul l-a întrebat pe Sitar despre aceste lucruri, el aștepta întrebarea, nu s-a supărat că noi vorbiserăm despre oferta sa, era ca un test prin care voia să descopere dacă eu țin mai mult la mine, păstrând secretul devenirii mele – chiar dacă încă nesigură pe direcție – sau mă confesez lui Rahul, cel cu care trebuia să trăiesc Marea Unire, așa era numit ceea ce urma să trăim, pentru a împărtăși apoi inclusiv devenirea. Ciudat Sitar ăsta, m-a pus la încercare, pentru mine nu era nicio miză, dar i-a răspuns apoi lui Rahul: nu, nu pot să-ți spun mai mult, nici ea nu știe încă drumul, eu depind acum de cunoașterea ei, așa discutaseră cei doi, dar eu am aflat mai târziu detaliile.

Zborul spre New Delhi a fost cel mai agitat zbor din câte avusesem eu parte vreodată, și nu pot spune că am călătorit puțin. Tot timpul am avut centurile de siguranță atașate, linia era pe un culoar de turbulențe dinspre Himalaya, nu s-a servit nici mâncare, doar băutură celor care voiau neapărat, și asta contra cost (alcoolul era întotdeauna aspru taxat). M-am ridicat de câteva ori să merg la toaletă, treceam bălăngăindu-mă printre scaune, stewardesa se uita la mine dornică să mă așez cât mai repede, dar n-aș fi vrut să vomez între pasageri, în pungă, ce prostie am făcut că am mâncat *naan*-ul acela de dimineață, îmi stăruia în nări mirosul sosului. Mai mult, revenind de la Santiniketan în Calcutta la aeroport, gonind în toiul nopții (în măsura în care se poate goni pe aici) cu micul șofer cenușiu pe străzile orașului, am regăsit mai persistent, mai incisiv mirosul fetid de plante în putrefacție, de urină pe ziduri, miros ca de veceu amestecat cu mirosul de flori în revărsare, de mirodenii și fructe descompuse, de pori umani eliminând damful de marsala în aeroportul murdar al Calcuttei, iar femeia în albastru pipăindu-mă la verificarea corporală, era un exemplar

neechivoc al gâdilării nervilor mei olfactivi până la strănuturi. M-am oprit din strănutat doar după ce mi-am recuperat geanta de mână, verificată mai mult decât a fost în Frankfurt la îmbarcare: mi s-au confiscat pila de unghii și crema de mâini pe care le-am uitat în geantă, mai mare tărăboiul decât paguba. Acum, în avion, mirosul pe care l-am luat cu noi din Calcutta, împreună cu cei 250 de pasageri, îmi întoarce stomacul pe dos mai mult decât turbulențele. Niciun european pe aici, sunt adesea privită cu atâta curiozitate încât trebuie să salut sau să fac un gest ca să arăt privitorului că mă deranjează insistența lui.

Pentru că stau chiar lângă hublou, observ ce mulțumit este indianul de lângă mine când trebuie să mă ridic să merg la baie: trebuie să mă ating de el. Are un turban imens, îmi dau seama că este un indian de religie sikh, știu că sub mormanul de pânză roz de vreo 7 m frumos înfășurat, se află părul lui lung, niciodată tuns și încolăcit în jurul capului. E înalt și bine făcut, cei din nord nu sunt atât de mici și negri, după observațiile mele, acesta este îmbrăcat în costum european, dar cu cămașă indiană sub sacou, pantalonii ceva mai largi decât ai unui costum clasic, cum poartă țiganii gabori în țara mea. Are pielea mai albă decât a celor din jur și ochii de un cenușiu pătrunzător, foarte interesanți. Nu-l deranjează fâțâiala mea, de câte ori mă ridic, gura lui scapă un zâmbet larg, până dincolo de urechi, își trage genunchii mai aproape de scaun, nu se ridică, ci lasă să-l ating cât mai apăsător, să-i mătur coapsele cu picioarele mele, să-mi simt atingerea, fundul meu mulat în blugi îi trece chiar prin fața ochilor, se apleacă cu fața puțin mai aproape de fesele mele. Nu mă interesează ce simte și ce trăiește, vreau doar să ajung cât mai repede la toaletă și, dă Doamne, să fie neocupată. Mă întorc și, palidă, epuizată, îmi atașez iar centura de siguranță. Bărbatul mormăie ceva, mă fac că nu aud, nu am chef de discuții în starea în care sunt, apoi văd că adoarme, o fi pornit și el tare devreme din moment ce la ora cinci avea loc îmbarcarea, capul i se lasă aproape de umărul meu, mă las mai jos ca nu cumva să se sprijine de mine, apoi simt cum mă fixează. Mă întorc spre el, de sub turbanul roz, uriaș, ochii cenușii intră ca o sabie în mine până în șira spinării. Nu se sfiește, se comportă ca și cum ar avea drept

la intimitatea apropierei de mine, ca și cum aș fi femeia care a pornit cu el în călătorie, din moment ce împărțim același rând de scaune. Într-un târziu, văd că i se închid ochii de somn, mă privește doar printre gene și continuă să inspire adânc mirosul părului meu, al pielii mele ce se întinde atât de aproape de nările lui.

Mult mai târziu, când am mers cu Eliah în pelerinajul apei și am vizitat Templul de Aur de la Amritsar, am regăsit acest fel de comportament, care diferă ca de la cer la pământ față de al celorlalți indieni, parcă oamenii nu ar fi din aceeași rasă, câți oameni atâtea Indii, îmi spunea Eliah. Am resimțit cum bărbații, mult mai violenți, mai siguri pe ei, majoritatea purtau cuțite curbate înfipte la brâu, la vedere, aveau o privire dominatoare care, deși nu avea intenția de a umili, dădea de înțeles că, în spațiul lor de influență, ei sunt cei care hotărăsc legea, ei sunt cei care veghează la mersul societății, după cutumele lor stabilite dincolo de legile statului. Transmiteau o superioritate clar resimțită în relație cu femeia, aceasta era menită să împlinească plăcerile bărbatului, așa cum nu se sfia cel din avion să-și trăiască momentul, indiferent dacă eu mă simțeam invadată de prezența lui sau nu. Dacă în altă parte se întâmpla să mi se întâlnească privirea cu a vreunui indian, acela, umil, își pleca ochii, nu eram privită în ochi nici când stăteam de vorbă cu ei, mai ales cu cei simpli, dar în statul Punjab, printre turbănoșii cu păr lung și barbă deasă, regulile erau altele. Eram privită cu insolență în ochi, mi se privea trupul fără discreție, ca și cum aș fi fost un bun general. Atunci, în avion, am primit prima mostră a acestui gen de comportament, într-un fel neexprimat m-am simțit agresată și mi-am dat seama cât sunt de vulnerabilă în țara asta imensă, că nu pot să circul cu siguranța cu care aș vrea. Apoi, în pelerinajul cu Eliah, am văzut foarte clar că aș fi în continuu pericol, dacă nu aș cunoaște cum și când să mă feresc.

Am coborât în sfârșit din avion, știam că voi fi așteptată de Rahul și-mi era dor de el. În fața mea, la o jumătate de pas spre stânga, înainta turbanul roz cu o geantă din piele maro, burdușită de i se căscau buzunarele laterale ca niște guri nesătute. Era cald, purtam doar un tricou subțire fără mâneci, iar individul din față părea că domină inclusiv căldura, nu dădea niciun

semn că ar avea de suferit în sacoul pepit, maro și verde. Din când în când privea spre mine și-și ajusta pașii ca să fie doar exact cu o jumătate de pas înainte, așa cum gaborii țigani mergeau înaintea nevestelor lor, dar le așteptau, totuși, răbdători, pentru a reprezenta o familie. Zâmbeam în sinea mea, poate ar fi trebuit să mă enerveze insistența lui, dar în câteva minute urma să-l întâlnesc pe Rahul, turbanul roz își va pleca până la urmă ochii cenușii, ce să faci, așa e viața, nu poți ține visele treze la nesfârșit.

Am traversat culoarele acelea nesfârșite, mi-am recuperat bagajul, renunțasem la camera de la Santiniketan, au trecut săptămânile de curs, după nunta Indei urma să mă întâlnesc cu Eliah pentru ceea ce dorea el să-mi descopere. Așteptam să-l văd, parcă avea în el ceva din Mihail, sau poate Mihail preluase atât de mult de la el, încât acum regăseam originalul. Nu știam dacă voi mai revedea Santiniketanul, dar la plecare nu îmi eliberaseră diploma de absolvire a cursului, nici măcar vreo adeverință: nu este gata, *madam*, mi-a spus secretarul, să revin peste o săptămână sau mai târziu. Când i-am explicat că plec și că distanțele în India nu sunt de neglijat, a ridicat din umeri și, zâmbind frumos, mi-a spus că totuși nu sunt gata și va trebui să revin. Dar adeverința poate fi trimisă prin fax? *Yes, madam*, a spus luminându-se la față, ca și cum atunci ar fi fost descoperit faxul. Iar originalul poate fi ridicat de altcineva? *Yes, madam*, sări din nou, pentru ca, după scurt timp, cu același entuziasm să revină asupra răspunsului, no, *madam*, trebuie semnătură personală. Dar dacă las o procură notarială pentru o semnătură substituită? *I don't know, madam*, răspunse și altceva nu am mai putut scoate de la el, așa că poate voi revedea Santiniketan, nevoită să-mi scot diploma. Voi avea cheltuieli în plus, distanța de la New Delhi la Calcutta e de peste 1000 km, ca și cum aş călători de la Milano la Stockholm, întreaga Europă n-o fi cu mult mai mare ca țara asta imensă, așa că să nu mă mir dacă sunt atât de diferiți indienii care compun țara. Ce, europenii nu sunt diferiți de la o țară la alta, italienii față de norvegieni, rușii față de spanioli, chiar francezii și germanii, deși sunt vecini limitrofi? Așa că indienii din Punjab sunt deosebiți față de cei din Calcutta, cei din Rajastan față de cei din Benares și așa mai departe: la distanțe cât pentru un

continent, diferențe cât pentru un continent! Nu există un tip de om ce s-ar putea numi *indianul în general*, îmi spuse Eliah, nu poți generaliza și să ajungi la o concluzie validă; nicio zonă nu este India în sensul propriu, pentru că nu există zonă de acest gen, niciun tip de om nu este indianul propriu-zis, pentru că puțin mai încolo vei da de o altă zonă cu alte specificități și de un alt tip de om, cu alte trăsături, așa că fiecare zonă și fiecare individ fac parte din India, recompunând-o ca pe un puzzle uriaș. Înțelegeam ce spune, pentru că doar Sitar reuși să cunoască ceea ce noi nu apucasem să cunoaștem, dar Sitar a trebuit să ajungă prin mari renunțări și sacrificii la această cunoaștere, noi eram doar căutători ai unei împliniri personale. După ce l-am întâlnit pe Eliah, am știut că și el cunoaște, nu atât India, cât lumea, că el face, la nivel mondial, ceea ce Sitar, în felul lui de bărbat-nebărbat, făcea pentru țara lui. De aceea Eliah nu era atât de dornic să cunoască indianul (cum încercasem eu, cum studia în aceeași direcție, dar pentru un alt scop, Rahul, cum Sitar reușise, fără să-și propună), Eliah era dornic să cunoască omul, or mie mi se părea o dorință atât de validă, de pertinentă, dar atât de largă, încât nu puteam decât să-l admir și să-l urmez. Generalizările în India te duc pe cărări greșite, încheie el. Și-am înțeles că trebuie să țin minte avertismentul!

Rahul, însoțit de un secretar al firmei, cum zisese el, care a alergat cu agilitate și mi-a preluat iute bagajele când le-am făcut semn de bun venit, m-a primit cu o neliniște greu ascunsă în spatele dragostei din ochi. Reușeam să-i ghicesc stările de spirit cu destulă ușurință, Rahul era un om deschis care nu încerca să fenteze prin ascunzișuri, era ușor de citit pentru mine. L-am întrebat, cerându-i să-mi spună deschis, care sunt problemele, n-are rost să le poarte singur, cu siguranță sunt legate de mine. M-a anunțat că mama lui nu a rupt logodna, că fata urma să vină la nuntă în calitate de logodnică, ceea ce pentru el era de neconceput, mai bine renunța să participe. El voia să-mi spună un singur lucru, și anume că este liber, că nu e implicat în nicio legătură, că singura persoană care-l mai poate ocupa sunt eu. Doream să-l liniștesc, aveam să ne spunem atâtea, dar mi-a făcut semn să tac, eram amândoi pe bancheta din spate a unui Mercedes alb cu volanul

pe dreapta, ce ciudat era pentru mine acest Mercedes adaptat, iar secretarul, care aranjase geamantanele în portbagaj, tocmai urcă la volan. Bărbatul vorbea bine engleza, era mâna dreaptă a mamei, numai ochi și urechi la ce se discuta în spate, deși mima nepăsarea, conducea prin aglomerația aeroportului capitalei, căutând ca prin claxonatul obraznic să găsească o breșă pentru a ieși cât mai repede în trafic. Am înțeles că nu vom mai putea sta de vorbă, cuvintele spuse nu vor rămâne cu siguranță între noi. Oricâtă loialitate ar transmite un angajat, sigur ar avea multe lucruri picante de povestit ici și colo, mai ales șefei, dacă ar fi aflat măcar un pic din ceea ce se petrecea în sufletul nostru.

Mă vei duce la un hotel, sper, nu aș vrea în situația asta să deranjez atmosfera din familie, am încercat eu o propoziție convențională, dar din care Rahul să înțeleagă despre ce e vorba. În familie prea am fi fost sub ochii lor, putea gândi, nu era cazul să punem paie pe foc; el aprobă cu recunoștință în privire inițiativa mea, parcă mă simțeam și eu mai liberă. Dar accepti să vii la masă azi, nu? întrebă el politicos. Mama insistă să cunoască cântăreața europeană de la Santiniketan. Uite, deja mi s-a oferit și un statut cu care puteam face față în familie, fără să dau de bănuț. Știi, mai bine aș vrea să văd orașul, dacă nu ești prea ocupat azi; diseară, la nuntă, îmi va face plăcere să-ți cunosc familia, am încercat eu să lungesc cât de mult întâlnirea cu ei. A făcut după cum am vrut eu, cred că era pregătit pentru acest răspuns. M-a dus la un hotel mic și cochet, nu departe de aeroport, așa că nu a fost nevoie să traversăm orașul, era dimineța în jur de ora opt, lumea mergea la serviciu, la școală; părea că îl alesese din timp, că ar fi fost rezervată camera. N-am vrut să-l las să plătească, voiam să fiu liberă, dar în privirea lui am văzut disperare. Te rog, ești musafirul pentru nunta Indei, spuse față de secretarul care aștepta cuminte indicațiile unde să ducă bagajele, este privilegiul nostru de gazde să suportăm cheltuielile, apoi îl lăsă pe secretar să completeze factura cu datele firmei pentru plata camerei. Deci așa, eram cântăreața invitată din Europa pentru nunta Indei, un motiv în plus pentru fala familiei. Of, nu știu ce-i cu mine, dar mă simt ca o angajată; îmi dau seama că a fost rezolvarea cea mai inspirată, că nu

avea niciun rost să-i cer mai mult, că ar fi fost de-ajuns să spun doar un cuvânt în care să-l asigur că sunt gata să avem împreună acel Tot și ar fi trecut peste toate conveniențele, știu toate astea, dar eram legată și eu și el în niște forme care mă făceau să mă simt umilită, aș fi fugit în cameră și aș fi plâns. Mi se părea totul atât de complicat, parcă plonjasem într-o țesătură a unui păianjen ce stătea, cu ochii cenușii – sub un turban roz – gata să ne devoreze, și nu puteam să fac nicio mișcare, pentru că fiecare mișcare mă lipea mai tare de plasă, mă încurca mai tare în ițele întinse de ucigaș, trebuia să stau liniștită, cât mai liniștită, poate adoarme, poate pleacă, poate voi cădea din plasă. Unde era viața mea calmă de dinainte, of, de ce eram lașă, refugiindu-mă în viața aceea veche, doar pentru că oferea siguranță? Știam că Rahul simte ce simt și eu și că prevăzuse pasul, de aceea plecase cu inima atât de grea de la Santiniketan, simțeam ca și cum etapa florilor rămăsese acolo, că vom intra rapid într-un pârlol, așa cum nu peste mult urma să intre întreaga Indie. Luna martie era spre sfârșite, primăvara și festivalul ei trecuseră, vara va îneca totul în fierbințeala soarelui încins, ce va fi devenit între timp dușman.

Merg cu domnișoara să iau micul dejun, îl anunță Rahul pe secretar. Așteaptă-mă în mașină, îi mai spuse peste umăr, în timp ce ne îndreptam spre micul restaurant.

Aveam atâtea să ne spunem, dar tăceam amândoi neștiind de unde să începem. Rahul a comandat mâncarea, a făcut-o și în locul meu, oricum nu prea cunoșteam felurile de mâncare, îi plăcea să aibă grijă de masa mea, a făcut-o adesea și la Santiniketan, era ca un ritual pe care îl făceam ca să ieșim din impas. Știu ce simți, încercă el să-și arate empatia, iar pe mine m-a enervat propoziția asta care etala atotștiința lui. Nu, nu știi! am sărit ripostând. El își plecă ochii și tăcu, iar eu revenii la tăcerea inițială; nu reușea să mănânce nimic, vedeam cum nu poate să înghită nicio gură de cafea, în timp ce eu mâncam fără probleme, de fapt mâncam ca să-mi iau atenția de la durerea sufletului.

Încercam să nu mă mai gândesc la nimic, ci să trăiesc momentele unul după altul, așa cum vin ele. Vom face față, asta e ceea ce trebuie să trăim

acum!, i-am spus hotărâtă, el știa că am făcut un efort serios ca să pot să spun ceea ce am zis, suferea pentru că ar fi dorit să-mi facă o altă intrare în familia lui, în alte condiții, dar era prea târziu pentru a rezolva ceva. Se simțea trădat de mama lui, vorbise cu ea foarte clar, stabiliseră ceva, sau cel puțin el plecase cu impresia asta, iar acum realizează că a fost tras pe sfoară. Își făcea reproșuri că nu a amânat logodna atunci când s-a pus problema, nu l-a interesat deloc ce se va întâmpla cu el în perioada aceea, dar tot ar fi trebuit să nu lase să fie întotdeauna cum voia mama, prea autoritară devenise, spunea el ca pentru sine, până la urmă ar fi trebuit să înțeleagă că este un bărbat modern și liber, și-a câștigat independența prin câte făcuse pentru ea. Știam că se simte îngrozitor, nu doar pentru că nu a putut să-mi ofere sentimentul de siguranță de care credea el că am nevoie ca să fiu protejată în tot acest mediu străin, care dintr-o dată îmi devenise ostil, ci și pentru că se simțea manipulat, adică urma să joace în hora mamei cum cereau tradițiile familiei, în loc să-și trăiască viața în noutatea pe care tocmai o descoperea.

Eram hotărâtă să nu-i fac probleme în plus, de fapt, mă liniștisem. Spune-mi că nu ai vrea să fii acum în altă parte, spuse cu timiditate, tatonându-mi trăirile. Uite – m-am gândit – îmi citește iarăși gândul, am început să gândim în aceeași direcție, semn al comunicării interioare. Nu aș vrea să fiu în altă parte, l-am liniștit, adică nu mai vreau, acum o oră mi-aș fi dorit din toată inima, îți spun asta ca să știi prin ce trec, de fapt ți-ai dat singur seama. Mi-am dat seama, mă îngână el, asta ai simțit atunci când eram la recepție, dar în momentele respective nu puteam să-ți spun nimic din ceea ce aș fi dorit să-ți spun, totuși, aș vrea să-ți repet: pentru mine ești Ea, aceea care nu poate fi numai Una în viață, dar care nici măcar nu se dă tuturor, rar au parte oamenii de acest cadou divin, ține minte asta tot timpul. Dacă spui că sunt Ea și crezi asta, am intrat în discuție, nu te mai împiedica de împrejurări, uneori dai impresia că deși spui asta, transmiți nonverbal altceva, parcă nu ai crede cu adevărat; ți-am simțit teama în zilele astea, de fapt, de când te-ai întors în Delhi, am simțit cum te cuprinde nesiguranța. Iartă-mă, spuse cu simplitate sinceră, poate te-a descumpănit și pe tine, dar

știu că degeaba cred eu că ești Ea, dacă tu nu crezi, în tot acest demers trebuie și tu să crezi că sunt El pentru tine, altfel cercul rămâne deschis, ori aici eu sunt încă în nesiguranță, îmi spuse foarte deschis temerea lui. Îmi pare rău, i-am spus, încă nu știu dacă ești Tu, așa de mult aș vrea să știu, ne-ar fi mai simplu și ție și mie. Mai caut răspunsul.

Plecă promițându-mi că va smulge câteva ore din zi cu scuza de a-mi arăta atracțiile turistice ale orașului, asigurându-mă că nu este prea ocupat, demersurile pentru nuntă au fost toate preluate de o agenție care se ocupă de organizarea nunților.

Reveni peste câteva ore și, în loc să mergem să vizităm orașul, m-am pomenit într-un atelier de pictură: aici este locul unde mă refugiez când cred că nu vreau să văd pe nimeni; în capătul atelierului, Rahul arată spre o siluetă scundă și masivă, care stătea cu spatele spre noi, nesinchisindu-se că a intrat cineva, deși sunase un clopoțel lovindu-se de ușa de la intrare: el este prietenul meu pe care pot să-l privesc și atunci când nu vreau să văd pe nimeni, el poate deveni invizibil, se contopește cu pictura lui, cu peisajele, cu sufletul meu, cu lumea în general. Am înțeles că pentru Rahul, mai important decât orașul său, decât familia sa, decât lumea în general, erau persoanele și lucrurile în care investea iubire. În timp ce traversam atelierul aglomerat cu zeci de picturi începute, terminate sau puse unele peste altele printre recipiente cu vopsele, obiecte de artă, sculpturi, păsări în colivie, Rahul mângâia tablourile, salutându-le ca și cum ar fi fost familia Pictorului. Mi-a fost drag omul acela, înainte chiar de a-și întoarce fața spre noi. Avea părul zburlit în spate, semn că nu se pieptănase de ceva vreme, pe o tavă se vedeau resturi de la un mic dejun semiconsumat, *naan* întărit lângă un ceai pe jumătate băut, Pictorul era desculț, cu pantaloni albi suflecați inegal până la genunchi și o cămașă indiană înflorată, ajungând să acopere pantalonii care, răsuciți fiind, se vedeau doar pe piciorul stâng, cu pete de vopsea peste tot.

Edmond, îl strigă Rahul, dar el flutură mâna în spate ca să tacă, oprindu-i înaintarea, Rahul îmi făcu semn să tac și să privesc. Eram lângă un tablou încadrat de o ramă ivoarie foarte frumoasă, asortată cu peisajul

luxuriant pictat în verde și ivoriu. Era un peisaj tipic indian cu elefanți în procesiune, dar Rahul îmi dădu o lupă, șoptindu-mi să privesc mai atent. Nu-mi venea să cred! În tablou viermuiau zeci de personaje într-un dans suprarealist, descriind cercuri largi în verde și ivoriu. Într-un alt tablou, în care o mamă indiană îmbrățișa un copil plângând, murdar pe obraji, am descoperit cu lupa miniaturi ale violenței: război, puști și tancuri, soldați, civili bătându-se, mafioți cu jeepuri și maldăre de sticle cu alcool. Săream de la un tablou la altul ca în transă: dincolo de o grădină cu flori erau maldăre de dolari americani, bani verzi ascunși în frunzele florilor, iar florile roșii erau buze de toate mărimile și în toate formele, sărutându-se, contorsionându-se, zâmbind, rânjind, sărutând banii, înghițindu-i. Uluirea mea nu avea margini: felul în care Pictorul ascundea o lume într-alta, cum se împleteau cele două lumi încât fiecare detaliu din prima lume reprezenta unul corespondent lumii subsidiare, îmi descoperea, nu doar bogăția de gândire a Pictorului și originalitatea lucrărilor lui, ci marele adevăr al vieții tuturor. Edmond lucra la un tablou (lucra cu niște ochelari uriași, ca niște funduri de borcane întoarse, care-l făceau caraghios, ochii păreau ca de bou pe o față mică, de copil îmbătrânit) în care un bebeluș gol, negricios, dormea liniștit pe o saltea de papagali ce-l purtau în zbor. Când am pus lupa mai aproape ca să văd lumea ascunsă, erau scene erotice ale aceluiași cuplu, în care nu posturile corpului erau importante, ca în arta Templului Khajuraho, ci detalii precum un ochi, o expresie extatică, o mână, un umăr, o şuviță de păr, detalii care refăceau un întreg al iubirii. Pictorul lucra la detaliile din zborul papagalilor, care păreau să reprezinte o armată dincolo de penele sub formă de săbii pornite împotriva iubirii, dar detaliile acelea încă nu erau terminate. Pictorul era scump la vorbă; turnă niște ceai în pahare de sticlă, ni le puse în față și își reluă ochelarii pentru lucru. Se pare că azi va lucra intens, remarcă Rahul, nici nu mă mir dacă nu va veni la nuntă, nici nu aș putea să mă supăr pe el, dar de cele mai multe ori nu uită să-și onoreze promisiunile, oamenii, cei puțini pe care îi are în jur, sunt importanți pentru el.

Edmond căută ceva prin atelier, apoi veni cu un tablou mic de tot, cât palma mea; era pictată o floare roz-portocalie de lotus, fierbinte, cu petalele vii, parcă în mișcare. Mi-o dădu mie, spuse simplu: este a ta, știam că vei veni, Rahul mi-a vorbit despre tine cum nu a vorbit niciodată despre nicio femeie, de fapt Rahul nu mi-a vorbit până acum despre femei, doar eu vorbeam despre femei, el îmi vorbea despre oameni. Cred că asta a fost cea mai lungă frază pe care am auzit-o rostită de el. Mi-a întins lupa: în josul tablouașului, acolo unde apa pe care plutea lotusul era o spumă albă, se întindea de fapt un sat indian cu case albe, cuprins de flăcări, un incendiu în care petalele erau focul ce părea viu. Când se aprinde inima, incendiul poate fi mult mai periculos, spuse el întors cu spatele la noi, continuându-și lucrul.

În seara aceea, în timp ce mă pregăteam pentru nuntă, m-am întrebat în ce măsură îmi hrănesc iubirea din iubirea lui Rahul, și în ce măsură îl iubesc pur și simplu. Cât și ce aș putea sacrifica pentru a fi împreună, dacă sunt în stare să rămân cu cineva atât de diferit de mine, într-o lume atât de diferită de a mea, totuși, un om atât de apropiat nevoilor și căutărilor mele, un om pe care îl admiram și-l respectam cum nu admirasem și nu respectasem pe nimeni, lângă care mă simțeam susținută, protejată, iubită, dorită, mă simțeam inteligentă și deosebită. Oare, îl iubeam pentru ceea ce reușea el să mă facă să simt că sunt sau îl iubeam pentru ceea ce era el? Aveam întrebările, dar de unde să iau răspunsurile? Plecam la nuntă fără ele.

Capitolul 17

Lavinia se hotărî să nu îmbrace sari indian, dacă tot e europeană și va evolua pe scenă ca atare, se va îmbrăca precum acasă, dar nu avea ceea ce s-ar numi o rochie de nuntă, nici o rochie de concert. Îmbracă pantaloni de satin negru lucios, o bluză de mătase tot neagră, cu un model argintiu discret, fără niciun zorzon în plus, cu părul lăsat liber, pieptănat într-o freză delicată, aproape copilărească, doar sandalele argintii cu toc înalt salvau ținuta de la una obișnuită. Rahul venise după ea cu Mercedesul alb, de data asta fără șofer. Logodnica mea, specifică el, merge împreună cu alaiul de fete care o însoțesc pe mireasă, așa e obiceiul, ca mireasa să apară cu prietenele și rudele ei de gen feminin. Era îmbrăcat peste pantaloni albi cu o cămașă indiană tot albă, lungă până la genunchi, țesută dintr-o mătase grea, cu broderie de fir galben la guler și manșete. Arăta ca un prinț. Lavinia nu-l văzuse decât în haine europene, acum îl privea admirându-l și își dădu seama, poate mai conștientă din cauza ținutei, ce lume diferită este aceasta față de tot ceea ce cunoștea ea.

Era o zi de vineri, la noi nunțile au loc sâmbăta și duminica, spuse ea, aici ziua potrivită e vinerea? Se gândea că sunt destul de mulți musulmani în zonă, ziua lor de cult fiind vinerea, prin influență s-o fi transmis și hindușilor ca zi de nuntă. Aici toate zilele sunt potrivite pentru nuntă, explică el, nu sunt zile speciale, există doar perioadă, respectiv anotimp potrivit, nunțile se fac primăvara, atunci e vremea cea mai prielnică pentru astfel de evenimente, pentru că nunțile se țin afară. Când va veni căldura, care pentru tine va fi insuportabilă, chiar și noi rezistăm greu, totul încremenește, or, după ce trece vara, când vine musonul, este imposibil din cauza ploilor, iarna în schimb e prea frig ca să fie plăcut. Într-adevăr, pentru

indieni, o temperatură de douăzeci de grade însemna frig, se înfofoleau și se îmbrăcau gros, văzuse doamne în blană în prima zi când pusese piciorul în țară.

Se însera, nunta avea loc în grădina imensă a unui local de la periferia orașului. Nunțile trebuie să aibă loc afară, reluă el explicațiile, deoarece numărul mare de invitați nu permite un spațiu închis, chiar și oamenii săraci au invitați mulți, orice se întâmplă semnificativ în viața oamenilor are loc între mulți oameni: când se naște un copil, când moare un om, cel care se bucură sau suferă nu este lăsat niciodată singur, când este bolnav, când are necazuri, este înconjurat de familie, rude mai apropiate sau mai îndepărtate, sentimentul apartenenței de familie și clan, respectiv de comunitate, de sat, este foarte puternic. Orașele mari au mai diminuat aceste legături, într-un oraș mare poți să te pierzi singur, dar nunțile au rămas să fie foarte mari.

Pentru Inda s-a făcut o nuntă potrivită, nu exagerată, dar au fost trimise peste două mii de invitații, iar cei care sunt invitați este o rușine să nu vină, așa că va fi foarte multă lume pentru ceea ce știi tu că este o nuntă. Deci, o să am cui să cânt, spuse încetișor Lavinia. Da, râse Rahul, ca la un concert în Milano. Nu, îl corectă ea, vor fi mai mulți decât încap la Opera din Milano. Traversau orașul nou, care, la ora aceea, era foarte aglomerat, se întorceau oamenii de la serviciu, un oraș cu mașini luxoase, bulevarde largi, curățenie, *mall*-uri puternic luminate, bănci cu design postmodernist, blocuri numai din sticlă pe schelete metalice, un oraș ca oricare oraș al lumii moderne, doar că cei care erau în mașini aveau pielea închisă la culoare și șofau pe partea dreaptă. Circulau civilizat, mult mai puține claxoane decât în Calcutta, doar la intersecții se mai auzeau insistent.

Voi sta alături de tine toată seara, spuse el cu o voce de serv supus, ești musafir foarte important pentru familia noastră, iar cei străini sunt tratați cu cea mai mare atenție, așa că poți să-mi ceri să nu mă mișc de lângă tine, dacă asta ți-e dorința, *madam*. O să-ți cer doar să mă ajuți să nu fac gafe și să-mi explici tot ce aș vrea să înțeleg din ceea ce se petrece acolo, spuse fata împăciuitor. Dorința dumneavoastră, *maharani*, e poruncă pentru mine, exclamă el. Atunci vreau un elefant! strigă ea intrând în joc. Se face cât ai

bate din palme, închide ochii și să-i deschizi doar când te anunț eu, te prinzi? întrebă el jucându-se fericit. Lavinia închise ochii cu mâinile peste pleoape, uite, promit să nu fentez deloc, folosi expresia copilăriei ei, dar să nu fie prea lung drumul că mi se face rău de mașină. Nu, nu e mult, și într-adevăr, nici peste cinci minute mașina trase spre stânga, apoi se opri cu o frână bruscă, la care Lavinia își luă mâinile de pe ochi și, prinzându-se de bord, deschise ochii instantaneu: în fața mașinii un elefant uriaș, pictat cu tot felul de flori și frunze pe cenușiul trupului și pe urechi, bogat ornamentat, purtând un baldachin numai cu fireturi și bumbi aurii, își bălăngănea trompa uitându-se în gol cu ochii mici și privirea indiferentă. Săriră la portiera mașinii câțiva servitori îmbrăcați și ei în cămăși indiene, foarte pitorești, îi invitară pe oaspeți să iasă, atunci îl observă pe secretarul cunoscut încă de dimineață, căruia Rahul îi lăsă mașina ca s-o parcheze.

Am ajuns! o asigură Rahul pe fata dezorientată și îi făcu semn să intre. Ea zăbovi, privind uimită în dreapta și stânga. Stai, mi-ai promis că-mi explici, îl opri în fața porții uriașe ce se deschidea spre o sală cu piloni înalți. La poartă, la dreapta și la stânga, erau doi elefanți, cel pe care-l văzuse în dreapta, iar altul în stânga, amândoi elefanții având câte un *driver* (așa i-a numit Rahul când i-a prezentat pe cei care-i mânau) cocoțat pe gâtul elefantului, în fața baldachinului pompos. Ce fac elefanții aici? Mirele, ca să-și arate casta nobilă și bogăția, vine călare pe elefant, împreună cu suita care îl conduce. Faptul că sunt aici elefanții (vor rămâne pe loc ca niște portari uriași, până la sfârșitul nunții) e semn că alaiul mirelui a sosit, păcat că nu am apucat să vedem, dar el a venit foarte devreme, ca să-și întâmpine musafirii, n-avea rost să venim așa repede. El vine cu alaiul prietenilor lui, cu torțe aprinse, în costume speciale, îmbrăcați toți la fel, de obicei în roșu, cu instrumente de muzică, dansează și cântă pe stradă tot drumul, de la casa mirelui până la locul nunții (mai demult se mergea la casa miresei, acolo avea loc nunta, acum, sub influența Occidentului, nunțile au devenit mai sofisticate și mai pretențioase, se țin în grădinile localurilor, așa că mirele nu mai merge la casa miresei, decât la sate sau în orașe mai mici, cine știe?). Cei săraci nu-și permit elefanți, dar merg călare sau în căruțe

decorate cu flori, panglici, lumini, în același vacarm de sunet, muzică și dans.

Lavinia se apropie de elefanți, erau blajini, se lăsau mângâiați, descoperi firele rare și aspre de pe pielea lor ridată, uscată, cenușie, aveau colții de fildeș tăiați. Nu e voie să se țină elefanți cu colți, oricât ar fi de domesticiți, sunt perfizi, nu știi când se enervează și pot deveni periculoși, îi explică Rahul răbdător, iar ea se lamentă, deplângându-le suferința și sluirea, doar pentru a sluji nevoilor și hachițelor omului. Intrând pe poartă în holul cel mare, de-a lungul coloanelor era așezat un șir de idoli: asta e Kali, o recunosc Lavinia pe reprezentanta feminină a zeului Shiva, femeile o preferă pe Kali, are puterea să alunge demonii, aici e Shiva reprezentat în poziție de yoga, explică el, acolo e Ganesh, zeul elefant, lui i se închină afaceriștii moderni. Apoi Krishna cu fața albastră și fața neagră. Ce reprezintă floarea de lotus? Întrebă ea. Este simbolul creației, îl reprezintă pe zeul Brahma, dar oamenii nu i se închină lui Brahma, nu are temple pentru că este imoral, și-a înșelat soția, iar oamenii refuză să-l venereze. Uite, aici mai poate fi văzut Hanuman, mai în colț, zeul maimuță, i se închină în special cei care fac sporturi extreme, arte marțiale, o să-ți mai povestesc altă dată ce calități deține fiecare, vino să-l salutăm pe mire, îi propuse. Dar Rahul, între timp, se oprea în stânga, în dreapta, salutând musafirii sosiți mai dinainte sau pe cei care tocmai apăreau.

Sala cea mare dădea spre o grădină imensă cu mese așezate pe alei, pe terasele cimentate, chiar și pe iarbă. În fundul grădinii era amenajată o estradă puternic luminată cu reflectoare, ca o scenă, cu fotolii, scaune și tot felul de perdele colorate, bătând în strălucirea paietelor și ornamentelor stridente. Se îndreptară și ei spre scenă, urcară niște trepte acoperite cu covoare moi, acolo se afla mirele cu familia. Încă de la distanță, Lavinia își dădu seama care dintre femei era mama lui Rahul: o femeie cu puțin peste 50 de ani, energică, cu trăsături care mergeau până la identificare cu ale fiului ei, dar oarecum mai nobile, cu o mină de aristocrată, care pe fața lui Rahul nu se mai vedea. În trăsăturile fiului s-au transmis multe gene indiene, avea el o căutătură ce parcă aștepta tot timpul, privind în

adâncimea vremilor, o căutătură a trecutului, ceea ce-i conferea o profunzime care ținea interlocutorul la o distanță respectuoasă. Mamei îi lipsea profunzimea, dar i se ghicea tăria. Lavinia nu se simți intimidată, dimpotrivă, parcă pășea pe terenul cunoscut al europenilor individualiști, hotărâți să lupte până la capăt pentru propriile privilegii. De la egal la egal – gândi fata, când îi fu prezentată și o privi cu îndrăzneală în ochi; o luptă *care pe care*, reluă gândul, dar nu pentru un bărbat, ci pentru un crez: ceea ce știi poate să se schimbe mâine, ceea ce crezi este veșnic! Nu mi-ai spus că este atât de tânără și de frumoasă, fiule, i-a reproșat cu îngăduință mama lui Rahul. Fata îi mulțumi pentru compliment fără niciun pic de fâstâceală, știa că urmează să i se cânte în strună, doar este cântăreața venită de la Milano pentru a-i stabili fală, avea de câștigat de pe urma ei. În curând va intra și mireasa, atunci o să cunoști și restul familiei, inclusiv pe logodnica lui Rahul, ținu să precizeze femeia. Bărbatul tăcu nemulțumit, conducând-o pe Lavinia spre mire pentru a i se prezenta felicitările, așa cum făcea fiecare oaspete nou sosit. Se făcuse coadă în urma lor, dar se țineau la oarecare distanță, observând musafirul special care nu semăna nici ca figură, nici ca îmbrăcăminte, cu restul oaspeților.

Grădina era luminată din belșug cu ghirlande de becuri colorate, iar invitații stăteau în grupuri povestind. Lavinia observă fetele, doamnele, îmbrăcate toate în sariuri, dar adaptate oarecum ocaziei speciale, ca niște toalete de seară, cu spatele gol, cu umerii și brațele goale, cu sandale cu tocuri înalte (nu văzuse nicio femeie pe stradă purtând tocuri la sari), dar totul în culori extrem de stridente, bogat ornamentate cu broderii, dantele încărcate cu sclipiciuri, pietre strălucitoare lipite pe tot materialul, paiete și fire strălucitoare de-ți luau ochii. Brățări pe mâini, pe picioare, inele, broșe, lăntișoare cât mai multe, fără nicio discreție, parcă trupurile femeilor reprezentau manechinele de expus valoarea familiei. Bărbații purtau în marea lor majoritate cămași indiene, unii erau îmbrăcați în costumul european clasic, asortat cu cămașă și cravată, dar printre invitați Lavinia observă un mare număr de chelneri, ferchezuiți impecabil, în alb, cu mănuși la fel, bonete, purtând tăvi cu tot felul de mâncăruri care se serveau în

picioare, bucăți de carne sau legume gratinate, bogat condimentate, înfipite în scobitori pentru a putea fi gustate, apoi pahare cu orice fel de băutură și-ar fi dorit cineva, de la răcoritoare, vinuri, până la coniac, șampanie, whisky și altele. Acestea reprezentau aperitivul, până urma să sosească mireasa și să aibă loc ceremonia propriu-zisă. Se făceau fotografii în continuu, flashurile luminau colțurile grădinii ca niște focuri de artificii. Așteaptă să vezi, se lăudă Rahul, undeva după miezul nopții, vor veni adevăratele focuri de artificii, de astea m-am ocupat eu personal, am o mare pasiune pentru astfel de jocuri de lumini.

Oriunde se întorceau, o serie de invitați voiau s-o cunoască, unii dintre cei mai tineri i-au cerut autograf, aveau parcă un cult pentru europeni, nu e de mirare că i-au ținut britanicii sub papuci atâta vreme, se uită cu atâta admirație la diferența de culoare de piele, de parcă albi ar fi semizeii. Un grup de fete i-a cerut să facă poze, apoi, după fete au urmat și băieții, până la un moment în care s-a auzit, prin difuzoarele răspândite în toată grădina, o muzică puternică, cu iz oriental, o muzică de dans, care anunța intrarea miresei. Lavinia se emoționează și-și înfipse brațul în cel al lui Rahul, lumea se trase pe două părți, lăsând liber un culoar lat în mijloc. Se bătea din palme, se striga, dar oricum vacarmul era acoperit de muzica stridentă. Într-un rând de șapte fete, prinse toate de braț, înainta cuprinsă la mijloc Inda, mireasa îmbrăcată în roșu, pășind ca în transă. Lavinia o privi intens și nu văzu decât zâmbetul ambiguu agățat pe față, dar nu unul emoționat, ci unul pierdut în trecut. Doamne, ce mult semăna cu fața lui Rahul, doar că era neașteptat de frumoasă! Nu îmbrăcămintea o făcea frumoasă, dimpotrivă, Lavinia ar fi dat iute-iute jos de pe ea toate zorzoanele, ar fi lăsat-o într-o simplă cămașă albă de in și-un buchet de flori, așa ar fi vrut să-i vadă frumusețea. Doar culoarea creolă a pielii, ca a unui european bronzat, proaspăt întors de la Mediterană, cu ochii la fel de albaștri ca ai ei, părul negru, strălucitor, revărsându-se în valuri pe umeri, ar trăda că poate aparține totuși indienilor. Hotărât, indienele nu sunt frumoase dacă judeci după standarde occidentale, Lavinia a căutat cu grijă să observe trăsăturile lor de cum pusese piciorul în țară, căută apoi printre colegile de la

Santiniketan, într-adevăr, nu erau frumoase, nu doar pentru că majoritatea erau pornite spre îngrășare, ori că pielea le era prea neagră, ci trăsăturile erau oarecum severe, colțuroase, fără feminitate și curburi dulci, însă, atunci când ți se arăta o indiană frumoasă, chiar dacă se întâmpla rar, atunci aceea era atât de frumoasă, încât compensa lipsa tuturor, iar Inda era una dintre cele care uimeau prin frumusețe.

Fetele, urmate de un alt rând de doamne, printre care Rahul îi arăta două care erau surorile lui, înaintară încet spre scenă, acolo se îmbrățișară cu restul familiei, iar mirii se așezară pe scaunele pregătite pentru ei, cu fața spre invitați – părinții pe alte scaune. Urcă și Rahul printre ei, Lavinia refuză să i se alăture, acolo undeva era și logodnica lui, dar nu i-a arătat-o, oare care o fi? se întreba fata, de ce nu mi-o fi arătat-o, chiar nu are importanță pentru el? Înțeleg că n-o iubește, că mai mult de câteva propoziții convenționale nu au schimbat, sigur că-i este o străină, iar acum, îndrăgostit fiind, o consideră o piedică în calea bucuriei lui, ca urmare poate o dușmănește, dar totuși aș vrea să știu care e, se gândea Lavinia încercând din gesturi s-o descopere. Mama lui Rahul stătea de vorbă cu una dintre tinere, oare o fi ea, cea cu sari verde? Era plinuță și sfioasă, nu o vedea zâmbind, bucurându-se, celelalte se tot fâțâiau pe scenă, aranjau ceea ce era deja aranjat, lumea urca pe rând pe scenă și oferea cadouri, cele mai multe fiind bijuterii. Acum Lavinia văzu cum toate acele bijuterii erau desfăcute din ambalaj și agățate pe trupul miresei, încărcat deja cu ale ei. Sariul ei roșu – semnul iubirii și al binecuvântării, al vieții, specificase Rahul – era brodat roată cu mult auriu, modelul dantelei cu flori mari îl făcea să apară extrem de încărcat, acum, când fetele, domnișoarele de onoare, îi țineau părul și-i agățau lanțuri la gât, brățări la mâini, la picioare (pe una dintre mâini brățările au ajuns până la cot), Inda părea cu gândul dus aiurea; cu fața mică și ochii strălucitori, părea o fetiță care se joacă probând podoabele mamei.

Tot acest ritual al împodobirii miresei cu cadourile musafirilor dură vreo jumătate de oră, muzica se mai domolise, oamenii priveau ca la spectacol. Prin grădină, din loc în loc, erau puse vase cu jar în jurul căroră,

deoarece – după părerea lor se răcorise – se adunaseră doamnele să se încălzească și să sporovăiască. Lavinia le admira pietrele prețioase sub formă de lacrimă, lipite pe frunte, în locul obișnuitului punct roșu purtat peste săptămână.

Chelnerii se plimbau agil printre musafiri servind bunătăți, aduseseră și dulciuri, se foiau în jurul Laviniei întrecându-se care mai de care să-i facă pe plac, aducându-i aperitive fără condimente iuți, cum le specificase Rahul. Undeva, la umbra noptatică a unui copac, se găsea un scaun din plastic. Fata, obosită din cauza nopții trecute nedormite și a călătoriei din Calcutta, se așază privind foiala din jur. Unii dintre invitați serveau bucata de friptură sau legumele gratinate, fructele tăiate felii, prăjiturile dulci, dar fără măcar să le atingă, le aruncau în coșurile răspândite prin toată grădina, serveau băuturi, dar fără să le termine, le vărsau conținutul, ca apoi să ia altele de pe tăvile chelnerilor; ce risipă, se gândi fata, iar cu câteva sute de metri mai încolo unii mor de foame, se culcă visând la o mână de orez! Ce să faci, ar spune un brahman, asta e karma lor; posibil, dar mâine, unii dintre ei vor fi fericiți să caute resturile din gunoaiile încărcate azi cu bunătăți de prisos.

Dinspre est se ridicase luna, mare și strălucitoare, parfumul bețișoarelor cu diferite arome se risipea prin grădină, fetele începură un dans în fața scenei, un dans asiatic cu mișcări rotite din umeri, din brațe și abdomen, înaintând în șir într-o vibrație senzuală a cărnurilor revărsate din belșug peste sariurile lucitoare. La poartă elefanții pictați își bălângăne plectisiți trompele, se gândi Lavinia, ce țară a contrastelor! În India se pierde simțul proporțiilor, nu doar un străin trăiește această pierdere de sine, ci indianul însuși nu știe care e limita. Aici, o revărsare de belșug sfidător, doar pentru a menține fala unei societăți, a unei familii, a unor indivizi, dincolo, o revărsare de foamete și sărăcie într-o resemnare bolnăvicioasă, care susține un crez găunos și inuman. În fața disproporțiilor te simți neînsemnat, pierdut în mulțime, fie marșăluind spre sărăcie, fie în mijlocul festivalului (și-și aminti de Spring Festival, nunta fiind o copie de familie a acelei serbări). Tu, ca individ, dacă nu reușești să te contopești cu gloata pentru a

face parte din ea, pentru a te salva astfel un pic, rămâi pe dinafară, pierdut, te simți în plus, un excomunicat din șuvoiul de trăire. India cere ori să te integrezi, ori să pleci! Nu este altă cale, nu poți rămâne în India și totuși pe dinafară, ar fi ca și cum ai fi invizibil și nimeni nu ar putea să îți împlinească nevoile! India nu poate fi înțeleasă în termenii raționalismului și umanismului apusean, nu poți pătrunde uluitoarea complexitate a vieții indiene, nu doar pentru că paradigma filosofico-religioasă diferă, ci pentru că stau pe o altă platformă de înțelegere a vieții. Apropierea de natură e atât de evidentă încât în mijlocul ei ies la iveală toate caracterele refulate, latente, mascate temporar într-o cultură asumată conștient, mai nou, amestecată cu una de import.

De exemplu, faptul că se minte, că toți mint, nu e o trăsătură a lipsei de moralitate, este un dat de la care se pornește, pe care fiecare îl cunoaște și se adaptează posibilității lui de înțelegere: orice afirmație poate să fie validată ca adevăr sau ca neadevăr, minciuna e doar o ofertă de variante, de un fel sau de altul.

Rahul o căuta pe Lavinia, un moment o pierduse din ochi și iată că nu o mai găsește nicăieri; întrebă un chelner, nu știa nimic, dar știa altul, și omul îi făcu semn spre ea, arătând în direcția copacului. În India întotdeauna este cineva care să știe despre tine ceea ce nu vrei să se știe, tot ce e de trăit este cunoscut întregii comunități, sunt prea multe urechi, întotdeauna se găsește cineva să fie gura și urechile tale, secrete nu există. Nici pentru mama lui Rahul nu mai era un secret faptul că fiul ei a cerut ruperea logodnei din cauza europenei acesteia angajate să cânte. Ea văzu bine că în ochii lui Rahul se aprindea o lumină de câte ori privea spre fată, o lumină care pentru ochii mamei era mai puternică decât reflectoarele ce luminau estrada, o strălucire cum nu i s-a mai dat să vadă, nu doar în ochii fiului, ci în niciun ochi din familia lor, nici măcar în ochii ei când i-a plăcut bărbatul acela tânăr. S-a cutremurat în ființa ei: hotărât, în mintea fiului ei, logodna este ruptă definitiv, nici nu are ce să mai spere, măcar de ar putea să-și salveze fiul, măcar de ar putea infiltra în sufletul fetei distanța pentru tot ce înseamnă Rahul și India, s-o trimită degrabă acasă, dacă nu, atunci s-o

trimită cât mai departe, oriunde, dar lumina aceea trebuie stinsă, că altfel îl va mistui pe fiul ei, va duce familia de izbeliște, singurul fiu al familiei Chaudhurani de trei generații încoace.

Ai spus că vrei să știi mai multe despre ceremonia căsătoriei, în câteva momente începe, o anunță Rahul pe Lavinia când ajunse lângă ea în întunecimea copacului plin de flori. Ea dădu din cap afirmativ, dar ezită să se ridice. Te simt departe? o iscodi bărbatul. Cred că sunt departe, fu de aceeași părere fata, privind pierdută spre scena care continua să fie centrul de atracție al privirilor. Ți-e greu să te integrezi în lumea asta? o întreabă Rahul. Mi-e imposibil să mă integrez, parcă tot ce se întâmplă e un spectacol la care privesc uimită, revoltată sau bucuroasă, dar nu e spectacolul meu, e regizat de altul și are un final, un sfârșit după care lumea va ieși din sală, după care îmi voi relua viața mea. Tu faci parte dintre ei, e lumea ta, dar pentru mine e prea nouă ca să pot să joc și eu pe scena ei, e o distribuție care mă exclude. Lavinia, nu te amăgi, nici eu nu fac parte din spectacol mai mult de cum faci parte tu din cel de acasă de la tine, toată viața e o scenă pe care joci mai bine sau mai prost, doar că rolurile de acasă îți sunt deja cunoscute, nu ai nevoie de sufleur ca să știi ce urmează, totul e calculat, ținut sub control. Ești pragmatică și ai nevoie să știi că totul e bine, că nu se poate să intervină ceva neașteptat, iar aici, pentru tine, sunt scăpate frâiele din mână. Oh, nu te speria, la fel de scăpate sunt și pentru mine, chiar dacă îmi cunosc rolul și-l spun fără să mă poticnesc, există tot felul de surprize în spectacolul acesta, dar cele mai multe surprize le oferă iubirea. Aici, cu tine, am intrat într-un nou rol care va da toată societatea asta peste cap – și arată cu mâna un cerc în jurul său – fie că vei fi cu mine, fie că nu vei fi, toți vor ști, toți încep să știe, iubirea are un magnetism care îi face să fiarbă pe toți din jur, care face ca fiecare să intre într-o stare de urgență, de tensiune, ca atunci când vine musonul pentru care te bucuri, înseamnă apă, recoltă pentru noul an, înseamnă viață pentru tine și pentru copiii tăi, dar nu știi dacă nu va veni prea abundent și atunci va inunda totul, va distruge ceea ce ar fi trebuit să devină rod.

Pe scenă începu ritualul de căsătorie fără Rahul. Veni un guru hindus care recită, în sanscrită, așa că nu înțelese nimeni nimic, texte sacre și sfaturi pentru tinerii căsătoriți, cu rolul de a-i binecuvânta, de a le asigura iubirea, trăinicia căsătoriei, sănătatea lor și a copiilor lor. Dar ritualul nu părea sacru, cei de pe scenă povesteau tot timpul între ei, nimeni nu asculta ce spunea guru, omul parcă își recita sieși sau vreunui zeu care nu avea nevoie de atenția celorlați, nici de reverența lor. Mireasa trebuie să fie virgină? fu brusc interesată Lavinia de acest aspect. Pentru o căsnicie trainică, explică Rahul, tradiția spune că virginitatea este obligatorie, dar nu din considerente vulgare, așa cum se întâmplă în Occident, ca să nu intre familiile în conflict, ca să nu fie jignit mirele și mireasa să fie repudiată spre rușinea familiei, aici n-a fost nevoie niciodată de centură de castitate, aici virginitatea asigură fericirea din punct de vedere al religiei, al ritului, zeul are puterea de a binecuvânta dacă s-au împlinit condițiile, este ca o garanție a reușitei, așa că o mireasă nefecioară aduce teama în familie și am observat că problemele vor veni mai mult încurajate de teama pângăririi, decât că ar fi fost într-adevăr probleme mai mari în astfel de familii. Dar îți spun, sunt mulți oameni nefericiți în căsniciile lor cu mireasă virgină cu tot. Nefericirea cred că e adusă nu din lipsa virginității, ci a ne iubirii, a nepotrivirii de temperamente, diferă așteptările, aspirațiile.

Ritualul se terminase, mulțimea, în liniște, felicita mirii, unii urcau iarăși pe scenă, poate erau dintre aceia care au venit mai târziu, care, nu au apucat să-și anunțe prezența prin aceste felicitări. Bani nu se adunau de la nuntași, deși cheltuielile erau foarte mari, nunta era, de obicei, obligația familiei miresii, pe lângă zestrea ce intra în noua familie; dar, mai nou, amândouă familiile, prin înțelegere, participau la cheltuieli. Banii erau recuperați în timp, prin noua poziție în societate, nunta reprezenta o investiție în afacerea poziției familiei. Astfel își explica Lavinia nevoia lor imperioasă pentru fală, obicei asiatic, nimic mai mult.

Începu spectacolul, în ritm de muzică hip-hop apăru în fața scenei, pe un platou cimentat, un grup de dansatori evoluând pe muzică americană un dans modern, ritmat, alternând cu muzică și dans rap: băieții cu bustul gol,

doar cu niște pantaloni albi, largi, legați în talie și la glezne, fetele în pantaloni scurți mulați, cu un top de mărimea unui sutien din material imitând blana de tigru; o apariție atât de modernă în peisajul tradițional, încât Lavinia începu să râdă. Lumea se apropie de scenă părăsind scaunele, părăsind grupurile de discuții, vasele cu jăratec. Deasupra spectatorilor glisa fără sunet un car de filmare, se fotografia cu blitzurile scânteind scurt, se aplauda. Coborî și mireasa de pe scena improvizată, apropiindu-se de dansatori. Atunci i-o prezintă Rahul și Laviniei, iar Inda îi mulțumi convențional pentru participarea la nuntă, formulând o propoziție pe care probabil o rostise de zeci de ori în seara aceea. Bijuteriile cadou dispăruseră în timp de pe ea, se pare c-a existat un moment al îndepărtării lor, Lavinia nu apucase să vadă când s-a întâmplat, fusese multă foială pe scenă, dar acum, privind-o de aproape, i se păru și mai frumoasă, așa că atunci când Inda o întreabă, poate din politețe, dacă i-a plăcut ceva anume în India, Lavinia i-a răspuns: unele lucruri m-au fascinat, altele nu mi-au plăcut, dar aici, la nuntă, mi-am dat seama că tu ești atât de frumoasă pe cât este Rahul de inteligent. Ochii fetei s-au însuflețit pentru câteva momente, nu a răspuns nimic, doar a dat din cap într-un fel care putea fi și da și nu, clătinându-l de la dreapta la stânga. Mai târziu, Rahul i-a mărturisit că pentru Inda a fost cel mai copleșitor compliment; asocierea cu fratele ei, pe care îl iubea mai mult ca pe oricare din familie, a făcut să cadă orice barieră între ea și europeană, s-o accepte necondiționat, să treacă imediat de partea ei, conștientă că Lavinia îl cunoaște pe Rahul într-un fel aparte, dacă a recunoscut deosebita lui inteligență.

Urmă o altă echipă, care dansă, de data asta, un dans tradițional, apoi câțiva cântăreți vocali. Lavinia înțelese că toată distracția este spectacolul oferit, că nuntașii nu dansează, nu participă efectiv la spectacol, în afară de cei din familie, respectiv cei angajați, restul sunt privitori pasivi. Fu anunțată cântăreața din Milano, *Missis Lavia* a anunțat-o un crainic, stâlcindu-i numele. Rahul vru să intervină, dar Lavinia îi făcu semn să renunțe, nu avea importanță că nu se reținuse numele corect, lumea știa deja că va cânta, acum era transmis numele ei din gură în gură: venise cu Rahul,

venise de la Milano, unii nu știau ce e aceea, dar ziceau mai departe: Missis Lavia from Milano, from Europa, când cineva nu înțelegea ce-i Milano; păi da, e cu Rahul, e cu băiatul Chaudhurani, da, cu profesorul.

Lavinia cântă și, pentru că nu exista orchestră, pregătise negative. Grădina se umplu cu melodiile cântonetelor italiene, apoi când prezentă piesa hindusă cântată la Spring Festival, entuziasmul se revărsă cu frenezie, fiecărui om îi place să i se cânte în limba lui, să i se cânte muzica țării sale, dar entuziasmul ținu exact atât cât ținuse și la festival, oamenii se dezumflau, apoi se bucurau din nou, o atmosferă crescând și descrescând în ritmul valurilor mării, care, apoi, spărgându-se la țărm, nu lasă decât scoici răsturnate. Urmară alte dansuri, un actor de comedie cunoscut în Delhi de la *show*-urile televizate, apoi dansară din nou molatec și unduit domnișoarele de onoare ale miresei. Lumea se împrăștie brusc de lângă scenă, locurile de lângă vasele cu jăratec fură ocupate iarăși, chelnerii începură cu mare spor să-i servească pe invitați, dansatorii de muzică modernă nu mai atrăgeau privitori, numai copiii și adolescenții rămăseseră prin preajmă. Atunci observă Lavinia că micuțele indiene, dansatoarele pe muzică americană, îmbrăcate atât de avangardist, nu erau cu picioarele, abdomenul și mâinile goale, aveau pe piele un costum mulat purtat pe sub haine, care acoperea pielea lor, costum de culoare ceva mai deschisă decât ar fi fost ele cu adevărat; se gândi să-l întrebe pe Rahul dacă dansatoarele poartă costumul pentru a nu-și arăta pielea din pudoare sau pentru a părea cu o nuanță mai deschisă, deși credea că prima variantă e cea plauzibilă. Cu toate încercările de modernizare, se face un mixaj de-ți vine să râzi, fetele doar mimau goliciunea, dar nu avea nimeni curajul de a o expune conform lipsei de prejudecăți americane. India e a nimănui, își aminti Lavinia un comentariu trist al lui Rahul despre țara sa, îl spunea sub copacii lui Tagore, independența câștigată în acest sens e degeaba, India s-a occidentalizat, dar măcar dacă, modernizându-se, ar fi urmat un drum al ei propriu! A copiat modernizarea: a furat modele de mașini, toată lumea știe că suntem capabili să cumpărăm un Ferrari și să-l demontăm bucată cu bucată, să refacem piesele și în cel mai scurt timp să facem copia exactă a mașinii, s-o oferim

pieței la nici un sfert de preț. Nu e originalul, dar cine își permite originalul, cine mai poate fi simandicos aici? Copiem utilaje, softuri, aparatură, putem fi foarte buni, dar nimic din ce e grandios nu mai e al nostru cu adevărat, poate doar clădirile mogule, templele și elefanții. Uite, tinerii noștri cântă muzică străină, se îmbracă după modă străină, construiesc, cresc în cunoaștere după tipare străine, chiar limba care unește India e una străină. Dacă vreau să mă înțeleg cu un indian din sud, cu unul din Goa, cu unul din Benares, cu unul din Punjab, vorbim engleza, nu avem o limbă a noastră care să ne unească. Tinerele noastre mai poartă sari în casa părintească, dar la universitate merg în blugi, iar pe plajele de la ocean au costume de baie topless, pudoarea e vetustă. Elementele care ne confereau o identitate sunt tot mai șterse, sunt conștient de asta, dar merg și eu pe același drum: e mai facil, presiunea e prea mare ca să mă pot opune, nu am nici variante pentru alt drum.

Trecuse de miezul nopții, urma ca lumea să se așeze la masa de nuntă. Lavinia o urmărea pe Inda; pe lângă tot entuziasmul fluctuant al nuntașilor, entuziasmul miresei lipsea total, nicio zvâcnire de luminozitate în ochii ei frumoși, părea cea mai puțin interesată de tot ce se întâmpla acolo, parcă întreg evenimentul ar fi privit-o pe ea în ultimul rând. Începea o nouă viață pentru ea, cea a propriei familii, Rahul îi spusese că băiatul nu îi este total străin, că Inda ar avea chiar sentimente pentru el, totuși, erau doi necunoscuți, așa se relevă când Rahul încercă să depisteze care sunt trăirile ei. Dacă surorile mai mari au acceptat fără împotrivire căsătoria, înțelegând rostul femeii în societatea lor, Inda era o revoltată prin definiție. Răsfățată din copilărie pentru că era frumușică, nimic nu i se refuza, era singura care se lua în gură cu mama, dar acum se vedea închisă sub o carapace care i se părea strâmtă și era speriată, teama ei a făcut-o să se refugieze în tăcere și visare, prin asta se asemana cu Rahul, cei doi se înțelegeau foarte bine, erau doi luptători ai familiei, dar fiecare în felul său.

Lavinia nu mai văzu niciun motiv pentru care ar trebui să rămână în continuare, nu voia deloc să vadă plecarea musafirilor, spartul sărbătorii, s-ar fi asemănat cu siguranță cu tristețea cenușie de după festival.

Argumentând cu oboseala călătoriei, îi ceru lui Rahul să-l lase pe secretar să o ducă la hotel, masa care urma era oricum peste saturație, nu voia să mai fie privită, fotografiată, comentată, *Mrs Lavia* from Europa era cazul să dispară din imaginea lor. Își luă rămas bun politicos, cu mâinile împreunate și aplecându-se puțin – salut care însemna și mulțumire – iar la ieșire mângâie elefantul pictat pe urechi și trompă, care o miroși pe păr. Râse cu drag pentru gestul de recunoaștere și urcă pe bancheta din spate a Mercedesului alb cu volanul pe dreapta. Rahul o privi în ochi zâmbind cald: organizasem jocul artificiilor cu gândul la tine, întrebându-mă ce culori și explozii de lumină ți-ar fi pe plac, îi spuse fără reproș în glas. Ea doar îi zâmbi, ridicând din umeri a părere de rău, nu-i răspunse, n-avea niciun rost să-i simtă tristețea ce s-a adunat în seara aceea în voce (de parcă n-ar fi simțit-o oricum) și plecă. Dormi în puțina noapte ce mai rămăsese visând inundații, poate mâncarea multă și condimentată a fost de vină, își spuse ea când se trezi în sudoare rece. Readormi cu gândul că-l va întâlni pe Eliah în curând.

Capitolul 18

Era a doua zi după nuntă, Lavinia se simțea rău: poate c-ar fi trebuit să arunc și eu la coș câteva dintre aperitivele servite, gândi mai practic sâmbătă dimineața, când o durere ascuțită de măruntaie o trimise cu viteză la toaletă. Să fi făcut ca și ceilalți, dar îmi părea rău să arunc mâncarea, până la urmă, deși nu am fost servită cu mâncăruri exagerat de iuți, a fost așa de multă carne de miel, gătită și friptă în toate felurile, cu miere, cu ananas, cu legume, tăiată felii, rondel, măcinată și amestecată cu anason, cu ghimbir, cu nucă de cocos, în coajă de portocală, încât toate astea, pe lângă dulciuri, băuturi, ciorbe servite în boluri mici, of, mai bine să nu mă mai gândesc, își opri Lavinia avalanșa de amintiri gastronomice, când un val de vomă o trimise la chiuvetă. Tremura toată, palidă și fără vlagă, fugea de la toaletă la chiuvetă, se spăla, abia se întindea în pat, că relua voiajul chinuitor până la epuizare. Nu voia să-l deranjeze pe Rahul, probabil dormea și el obosit de agitația zilei de ieri, ar fi traversat orașul în goană, îngrijorat de boala ei, așa că încercă să înghită medicamentele aduse de acasă tocmai în acest scop (a avut grijă medicul ei de familie s-o instruiască în amănunt despre posibilele probleme ce pot fi întâmpinate într-o astfel de țară), dar toate medicamentele înghițite n-avură decât rolul de a-i amărî și mai mult gustul din gură, pentru că după câteva minute, fără să fi fost absorbite vreun pic, erau vărsate în chiuvetă printre jeturile verzui ce stropeau până și faianța din jur, învăluind baia într-un miros acru și grețos.

Deoarece hotelul asigura Room Service în timpul zilei, Lavinia sună și ceru un ceai pentru alinarea stomacului răzvrătit, era dezhidratată și conștientă că dacă spasmele nu conteneau, va trebui să primească perfuzii pentru rehidratare. Bău un ceai amar cu înghițituri mici, așa cum a învățat-o

mama când își strica burta mâncând în exces corcodușe verzi. Erau singurele fructe ale sezonului și oricât o certa mama că nu-i voie și nu-s bune, nu asculta, cum să nu fie bune? Erau delicioase după o iarnă fără fructe, și numai măcrișul cules de pe câmp mai putea fi asemănat cu gustul acru al corcodușelor necoapte. Jumătate din fructe nu apucau să se coacă, dispărând în burțile copiilor spoliați de vitamina C, mai ales după anii în care, din cauza vreunei grindini, fructele nu se mai făceau câte ar fi trebuit să fie. Înghițitură după înghițitură, încetuc-încetuc, Lavinuca mamei, când nu mai simți amarul din gură, ci vine o ușoară dulceață, sorbi următoarea înghițitură, se auzea în depărtările minții sfatul mamei; așa bău Lavinia ceaiul indianului și reuși să oprească voma, dar era prea slăbită să se ridice, nici vorbă să poată mânca ceva, chiar și gândul la mâncare era menit să-i readucă clenciul în stomac.

Trecuse amiaza când veni Rahul, dar ea n-avea nici puterea, nici dorința de a merge la masă, au hotărât să meargă spre seară, la cină. Lavinia era îngândurată, tot mai des erau îngândurați amândoi, discuțiile frumoase, clare, luminoase, pe care le-au avut în primele săptămâni, au dispărut fără urmă, era multă apăsare și întrebări nepuse când se întâlneau. Mi-e dor de primele noastre zile, rosti Lavinia cu voce tare gândul care îi frământa pe amândoi. Ne-am schimbat, recunosc el, suntem atât de îngândurați și eu nu știu cum să-ți aduc seninătate, tu nu știi cum să faci să fie bine, ți-e teamă să te desprinzi de ceea ce ai trăit până acum, de lumea în care ai trăit, deși știu că mă iubești, tocmai lucrul acesta mă înnebunește, mă iubești cu toată ființa ta, cum n-ai mai iubit, dar nu ești sigură că trebuie să urmezi drumul iubirii, ești îndemnată să urmezi drumul datoriei: obligațiile pe care le simți față de bărbatul care te-a ajutat și te-a ridicat finanțându-ți instruirea, dându-ți o carieră, apoi ești legată chiar de carieră, de casa ta, de Europa ta, dar nu suficient de legată ca să nu te pună pe gânduri noile trăiri, încerci să nu pierzi ceea ce ai găsit aici, pentru că aici ți-ai regăsit sufletul, iar acum, fără suflet și inimă, tot ceea ce ai acolo nu mai este atât de valoros precum ai crezut înainte. Este exact așa cum spui, recunosc eu ea, dar faptul că putem formula atât de clar ceea ce trăiesc, nu rezolvă lucrurile! Trăiesc o

dihotomie a ființei, încât nu știu cât voi rezista în această ruptură. Dacă vin aici, pentru că nu are niciun rost să ne gândim să vii tu acolo (ar fi un faliment pentru noi), deci, dacă vin aici, nu o să trăiesc cu remușcări privind viața mea trecută? Nu o să te chinui și pe tine văzându-mă cu gândul rămas acolo? Vei fi fericit să mă vezi neîmplinită? Nu cred! Oare eu voi fi fericită cu iubirea, știind că trăiesc într-o lume care mi-e străină, dar că în iubire sunt acasă? Dacă se va întâmpla să nu fiu fericită, voi juca teatru, ca să-mi ascund nefericirea, prima dată față de mine însămi, nedorind să recunosc eșecul, apoi, când acesta va fi evident pentru mine, voi juca teatru ca să nu te fac pe tine nefericit. Când va fi evident pentru amândoi, vom fi amândoi în faliment emoțional. Tu spui că iubirea este sensul final al vieții, deși încă îmi datorezi explicații privind acel Tot despre care vorbești mereu, neîncetat, încă nu ai încredere că aș putea înțelege. Dar eu spun că iubirea trebuie să ne conducă la un final dincolo de ea, unul mai mare decât ea însăși, deși nu știu care ar fi acesta. Cred cu tot dinadinsul că doar a ne urmări propria împlinire în iubire este egoism, insuficient atât pentru om, cât și pentru divinitate (care e izvorul iubirii), deci trebuie să fie ceva dincolo. Pentru acel ceva aș fi gata să risc să experimentez Totul, dar nu prea știu ce este acel lucru, iar tu eviți să-mi explici. Poate, lipsind câteva zile, voi avea puterea să pun un pic de distanță între mine și trăirea aceasta copleșitoare, să văd lucrurile mai clar, cred că aceste câteva zile ne vor ajuta pe amândoi.

Am impresia, completă Rahul, că aștepti un ajutor sufletesc și din partea lui Eliah! Încă nu am înțeles de ce poate el să-ți influențeze alegerile, de ce este atât de important pentru tine, despre nimeni nu vorbești cu atâta căldură. Oare nu ne privește doar pe noi doi ceea ce decidem? Întrebă el tot mai neliniștit cu cât intra mai adânc în tema aceasta. Lavinia observă pentru prima dată neplăcerea de pe fața și din cuvintele bărbatului când era vorba despre altul. Îi ghici gelozia. Nu spuse nimic despre observația ei, poate era doar o impresie, se gândi ea prevăzătoare, apoi spuse cu voce tare: da, și eu aș vrea să fie doar decizia noastră, dar nu uita, deja e implicată familia ta, logodnica ta, mama ta va lupta cu putere pentru a face altfel decât ai dori tu,

așa că nu văd de ce nu aș vorbi și eu cu cineva pe care îl consider înțelept, măcar să îmi pot clarifica gândurile. Apoi continuă: noi suntem subiectivi față de noi înșine, dar el ar putea să-mi arate noi înțelesuri, pe care numai cineva care mă cunoaște atât de bine poate să mi le arate. Cum poți să spui, izbucni violent bărbatul, că te cunoaște atât de bine când nu v-ați văzut niciodată, când abia urmează să-l vezi pentru prima dată în viață? Nu observi cât e de ridicol ce spui, și mai afirmi că el te va ajuta să decizi în ceea ce ne privește! Cum crezi că voi fi liniștit zilele astea, știind că mă decapitează un bărbat necunoscut, străin de ceea ce simt, care nu mă cunoaște, care habar nu are ce e iubirea totală, care nu știe ce e un dar, care, pur și simplu, este adulat de tine? Lavinia îi strigă la rândul ei că nu-i permite să i se vorbească așa, nici tonul, nici cuvintele nu-i convin. Însă el continuă să argumenteze plimbându-se prin cameră ca un leu în cușcă, oprindu-se din când în când să o privească, se certară țipând fiecare, fără să-și mai aștepte înțelesul logic al argumentelor, doar ca să-și potolească nemulțumirile. Rahul trase pătura de pe fața ei când ea se acoperi, crezând că se ascunde ca să nu-l mai audă, ea plângea de ciudă și de rău, dar nu voia să fie văzută, era prea mândră ca să impresioneze prin lacrimi, lacrimile nu sunt argumente demne de o dispută, dar nu putea să și le oprească nicicum. Un puternic sentiment de nesiguranță pusese stăpânire pe ea, se simți singură și neputincioasă, alergă la baie, unde vomă din nou. O durea puternic stomacul.

Rahul se simți mizerabil pentru toată scena făcută, măcar, datorită bolii, ar fi trebuit să fie mai atent și mai grijuliu. Își ceru iertare reproșându-și neatenția și egoismul, da, era gelos, recunoscuse umil. Iubirea pe care o simte pentru ea nu putea fi argument pentru scena grosolană de gelozie. Se liniștiră amândoi, erau tăcuți, apoi, în atmosfera aceea de tristețe, Lavinia îi povesti lui Rahul despre moartea lui Mihail, relatându-i amănuntele despre inundație, moartea mamei, izvorul din găleată, sacrificiul fratelui ei, despre Eliah, care era prietenul lui, cel care știa totul despre amândoi. Rahul acceptă tot ce-i povesti fata fără să pună întrebări în plus, luă totul simplu și ca atare. Lavinia își dădu seama că încă nu a reușit să povestească cu

Massimo ceea ce tocmai îi spunea acestui bărbat cunoscut abia de două luni, îi era teamă că Massimo ar fi crezut că erau nebuni și ea și Mihail, îi spuse doar că moartea fratelui ei fusese un accident. Elisha spune, reluă ea cu voce tare, că e vremea să gădesc rostul vieții, nimeni nu poate trăi cu adevărat, dacă nu știe încotro merge. Știi, cariera muzicală nu reprezintă adevăratul meu rost, e doar o meserie, așa simt, încheie ea. Cum nici eu, completă el, nu sunt doar afacerist și profesor, ci vreau ceva mai mult, pentru a face în așa fel, încât alții să aibă de câștigat.

Abia spre seară reuși să se ridice din pat și să-l însoțească la casa lor din cartierul rezidențial, unde locuiau: o casă mare, poate prea mare pentru o singură familie (apoi află că în India, prin tradiție, familiile locuiesc împreună, așa a fost construită și casa lor, cu gândul ca băiatul să-și aducă noua soție în același spațiu, devenind moștenitorul), simplu mobilată, aproape austeră. În semiobscuritatea camerelor erau tot felul de rude și prieteni care încă nu plecaseră acasă după nuntă, Rahul îi șopti fetei că unii au rămas pentru că voiau s-o mai vadă pe europeană, mama lui se mândrea că este invitată la masă, o așteptau de la amiază. De ce nu mi-ai spus că mă așteaptă atâția oameni, m-aș fi străduit să venim mai repede, întreabă ea simțindu-se vinovată de întârziere. Lasă, nu-i nimic, nimeni nu se grăbește să plece, o liniști el, au vreme să se tot ducă. Era întinsă o masă mare în sufragerie, alta era întinsă pe terasă, musafirii se înghesuiau să fie cât mai de băgat în seamă în jurul cântăreței, alții, spre liniștea ei își văzură mai departe de discuțiile lor. Rahul îi explică mamei problema fetei cu stomacul. Doamna Chaudhurani se uită la ea cu o privire iscoditoare, pe care o ascundea cu greu sub un val de căldură politicoasă: ce putea oferi străina fată sufletului fiului ei, încât acesta să fie măcinat de un foc atât de mistuitor, încât să o sperie și pe ea, singura femeie care îl cunoaște cu adevărat, singura care poate să-i fie, dacă nu un egal, cel puțin destul de aproape de viața lui interioară și de bogăția de gânduri, de putere?

Nu, Lavinia nu va putea să mănânce nimic, rosti ea cu hotărâre, e prea riscant, dar să știe că ar fi putut scăpa de durere, că suferința poate fi combătută doar acceptându-i prezența și negându-i puterea! Un hindus

poate să sufere în tăcere, apoi poate să-și oprească durerea prin puterea minții, prin meditație, dar, e de înțeles, un european e prea departe de astfel de tehnici, așa că, dacă durerea ei de stomac persistă, îi va da un ceai care o va vindeca de îndată, și fugi imediat să caute ea însăși ceaiul, neavând încredere în servitoare. Lavinia simți că femeia, plasând mici ironii în discursul ei, voia s-o umilească, dar pentru că, după ceai, într-adevăr, durerea de stomac se liniști ca prin farmec, Lavinia, nestânjenită de gheara supărătoare, redeveni veselă și plină de grație.

Uitând de precauții, se avântă în tot felul de discuții, dezbătută astfel teme, începând de la obiceiuri hinduse, până la influența Occidentului în dezvoltarea rapidă a țării. Lavinia își exprimă apoi sentimentele de uimire privind nunta, felicitându-i pentru organizare. Rahul îi descrie jocul artificiiilor, apoi, reamintindu-și, râseră cu toții de poantele comicalului invitat de la televiziune, poante pe care Lavinia nu reuși să le înțeleagă, erau jocuri de cuvinte în amestec cu hindi, inaccesibile pentru ea.

Musafirii au aruncat multă mâncare la coșurile de gunoi, fără să guste măcar, spuse ea indignată, dar destul de încet, rostind propoziția doar pentru urechile lui Rahul, însă, pentru că se făcuse liniște într-un gol de conversație, auziră mai mulți. Imediat se încinse o discuție aprinsă, parcă ar fi fost reluată una întreruptă cine știe din ce motiv. Unii, din partea dreaptă a mesei, susțineau că și câțiva dintre chelneri au aruncat tăvi cu mâncare în anumite coșuri de gunoi, pentru ca apoi să le adune. Servitori nenorociți, nu se satură niciodată de hoție, remarcă mama lui Rahul. Alții susțineau că s-a furat ca să se vândă apoi la prețuri serioase, că a fost un jaf și o hoție de nedescris, iar unii încercau să scoată de la Lavinia afirmații cum că și ea ar fi văzut gesturile chelnerilor. Nu, nu, ripostă ea, am văzut doar câțiva musafiri, de fapt băuturile erau vărsate în iarbă, n-ar fi putut să se mai recupereze. Râseră mai mulți de comentariul pertinent și de aici porniră discuții privind sabotarea nunții, pentru că au fost prea mari consumurile raportat la numărul de invitați, mai ales că, după ceremonia împlinită de guru, o mare parte dintre invitați plecaseră. Lavinia observă că unii dintre cei prezenți – cei din partea stângă a mesei – se simțiră lezați de aceste

discuții, și, fără s-o mai bage în seamă pe europeană, continuă discuțiile în hindi, cu voce mai potolită, dar tensionată. Mai ales un bătrânel, cu susținere serioasă în jurul său, vocifera ridicând paharul, făcând să stropască în jur picături roșii, apoi mânca înfulecând ca să continue cu gura plină. Pentru că mama lui Rahul încercă să-l potolească, ba apoi să-l contrazică, acesta se ridică furios, hotărî brusc că trebuie să plece, cu el se ridică susținătorii lui, ieși până în curte, lumea se ridicase deja de la masă, se împrăștiu care încotro, însă, în final, îl convinseră pe bătrânel să se întoarcă: unchiule Acharya, nu te supăra, unchiule Acharya, fii mai îngăduitor, n-o să ne despărțim așa, supărați! Se lăsă înduplecat ușor: dar să nu mai spunei că eu sunt de vină pentru chelnerii aceia (niște slugi, îl corectă gazda) doar pentru că eu am recomandat localul, știți că părinții proprietarilor sunt vecinii mei, oamenii aceia sunt chiar de treabă, nu cred o iotă din povestea cu aruncatul mâncării, *Mrs Lavia* – se întoarce el spre cântăreața împreunându-și mâinile a rugămintă, la care Lavinia se ridică în picioare – spune acestor oameni că nu s-a aruncat niciun fel de mâncare, că e doar imaginația lor. Cum să nege ceea ce a văzut ? Ridică încurcată din umeri, nu voia să-l supere pe bătrânul Acharya, răspunse cu un zâmbet cald și cu o mișcare echivocă a capului în dreapta și în stânga, ceea ce putea să însemne foarte bine și afirmație și negație, exact așa cum făceau ei de două luni încoace când cerea, la rândul ei, răspunsuri clare, așa că discuția se încheie fără alte voci.

Doamna Chaudhurani o privea pe furiș pe fată fără s-o scape din ochi, îi era rușine pentru logodna ce urma s-o rupă, nu că nu s-ar mai fi întâmplat și altă dată astfel de lucruri, nu era unica logodnă ruptă, dar cuvântul ei, dorințele pentru binele familiei, pentru binele fiului ei, unde rămân? Nu pare ca fata asta să-și dorească să rămână în India, are o carieră pe care n-o poate îngropa aici, cântăreața asta nu va fi o femeie de casă care să-i îngrijească băiatul, ca el să poată munci, gândi sau scrie ca un bărbat adevărat, până la urmă ar fi fost mai bună Ratna decât străina asta, acum, pentru întâia dată, îi părea rău după prima lui soție. Femeia asta tânără și frumoasă o să aibă în prim-plan propria ei realizare, știe ea cum fac

personalitățile, oamenii de scenă, toți trebuie să-i servească, toți cei de lângă ei rămân pe planul doi, parcă s-ar hrăni din faima primului, parcă aplauzele ar ajunge pentru toți. Cât despre fiul ei, el trebuie să aibă propria lui carieră, fie în afaceri, unde este neîntrecut, fie în studiile lui, despre care a apucat și ea să afle câte ceva, sigur va aduce inovații demne de un cap mare, își lauda femeia odrasla în sinea ei. Apoi, dacă el ar pleca din țară pentru a o urma în Europa, ce se va face cu familia lor, cu averea, cu munca a trei generații, cu visurile bunicului și ale ei? Se va împărți totul între familiile fetelor ei măritate, va trece averea în mâna unor familii străine, bărbații altor familii vor înghiți munca ei, munca lui Rahul, sudoarea și infarctul iminent când abia au scăpat de faliment! Dacă fata asta ține la el, ar trebui să nu fie egoistă și să înțeleagă ce înseamnă binele lui, să nu se gândească doar la ea, pasiunea trece, apoi ce va rămâne? De fapt, se poate trăi foarte bine fără pasiune! Iubirea e un moft în jurul căruia aleargă întreaga Indie, dar până la urmă tot aranjamentele raționale au izbândă; pasiunea strică familii, rupe legături care au durat ani întregi, uite, aici rupe o logodnă pusă la cale cu multă chibzuință, duce pe unii la suicid, duce la crime, trebuie oprită avalanșa înainte de a fi prea târziu. Argumentul cel mai clar e că pasiunea lasă mintea și rațiunea descoperite, este cazul ei, când, de dragul acelui bărbat tânăr (aici inima începu să-i bată puțin mai tare și zâmbi îngăduitor, dusă de gânduri pentru câteva momente), și-a permis să piardă bani și demnitate, cât despre Rahul, el, stăpân pe orice situație, uite, e de-a dreptul infantil și negândit.

Ți-a prezentat-o Rahul pe logodnica lui?, o întrebă doamna Chaudhurani pe Lavinia, lovind direct, cu zâmbet politic. Nu, doamnă, deși am văzut-o, era cea cu sari verde, dar nu mi-a prezentat-o pentru că mi-a spus că ați discutat împreună despre ruperea acestei logodne pe care el n-o dorește, iar dumneavoastră ați fost de acord; cred că Rahul se consideră liber după acea discuție pe care nu ați finalizat-o faptic. Mama bărbatului tăcu cu zâmbetul înghețat rămas încă pe față. Lavinia își dădu seama că a fost crudă, dar era încă supărată pentru cearta cu Rahul, nu avea de gând să dea câștig de cauză femeii, chiar dacă părea nepoliticoasă. Scuzați-mă dacă

am fost atât de directă, reluă ea cu o mică înclinare a corpului, în Italia oamenii spun lucrurile direct, iar eu încă nu am învățat să fiu echivocă, așa cum se poartă discuțiile serioase aici, își permise și ea mica ironie. O logodnă nu se rupe așa ușor, reluă femeia. Așa o fi, doamnă, eu nu intru în amănunte, nu este problema mea, v-am spus doar de ce nu mi-a prezentat-o Rahul pe fata în sari verde, nu însemna nimic pentru el, cu atât mai puțin pentru mine.

Lavinia juca tare, nu avea ce pierde, ori într-un fel, ori în altul, lucrurile trebuiau să se dezlege. Nu va avea nimic de împărțit niciodată cu femeia aceea, și-a dat seama de la prima lor întâlnire, din seara nunții, deși era mama lui Rahul. Felul în care și-a păcălit fiul a fost hotărâtor pentru Lavinia în a nu o accepta în viața ei. E periculoasă, despotică și alunecoasă, nu e de mine, voi ține distanța! hotărî imediat. Îi ghici firea de viperă și se gândi că e mai bine să nu fie aproape de veninul ei, nu prea semăna cu felul de-a fi al celorlalți indieni, dar cine știe? O femeie care își vede fiul în pericol poate face orice!, mai ales dacă e convinsă că e de datoria ei. Bineînțeles, continuă femeia lupta, Rahul se va căsători cu cine va dori el, în casa noastră nu se căsătorește nimeni forțat, deși nici în alte case nu se mai practică acest obicei străvechi după care am fost eu însămi căsătorită, de aceea am hotărât ca fiecare dintre copiii mei să decidă singur dacă e de acord sau nu cu o propunere; așa că dacă Rahul nu va voi... deși nu mi-a adus niciun argument, nici mic, nici mare, pentru ruperea respectivei legături, m-am gândit că a fost doar o hachiță de moment...

Lavinia dădu din mână ca să o oprească din vorbit, nu voia ca femeia să-i facă declarații de familie, prea devenea intimă, dar ea, zâmbind, îi oferă încă un ceai și continuă hotărâtă să ajungă unde voia: dacă Rahul nu va voi, se va întâmpla cum dorește el, este liber și capabil, tocmai de aceea se bazează întreaga noastră familie pe el, inclusiv eu, este singura nădejde pentru bătrânețile mele, care nu sunt departe, pentru el am muncit toată viața, nu pentru fete, ele ajung la casele lor, dar băiatul rămâne să-și îngrijească părinții, să ducă mai departe tradiția și averea familiei. Înțelegi de ce spun că i-ar fi fost folositor să aibă o soție precum este logodnica lui,

cuminte și harnică, tânără și respectuoasă, ca el să poată munci, să aibă copii, probabil știi că din prima lui căsătorie n-a avut copii, soția lui era foarte slabă, și tu ești slabă, dar știu că asta este moda în Occident, dar pentru copii e mai bine să fie femeia mai împlinită.

Tu ai o carieră muzicală excelentă în față, nu?, o întrebă întorcând discuția în altă direcție, mulțumită că a înfipt în inima fetei o grămadă de cuie care cer răspunsuri. Am învățat aici, doamnă, că ceea ce e să vină spre tine vine oricum, cu sau fără ajutor de dinafară, așa încât cariera mea se va împlini întocmai dacă ține de destinul meu, iar dacă mi s-a dat altceva, atunci voi fi gata să trăiesc acel altceva, pentru că va însemna calea mea. Nu știu dacă filosofia aceasta a dumneavoastră e validă cu adevărat, dar voi trebuie să credeți în ea, așa că preocuparea pentru viitor nu intră în temerile unui hindus, zâmbea Lavinia recitându-și lecția ca o școlăriță. Am mai învățat să nu fac pași mari, ci să avansez doar atât cât îmi este clar, restul va veni în momentul în care sunt pregătită să-l primesc. Interesant, dădu femeia din cap, India nu te-a lăsat neinfluențată; în inima ei recunosc inteligența fetei și simți că e descoperită în ceea ce privește veninul administrat, că fata are antidot puternic și nu va fi fost afectată prea tare. Recunosc o fărâmbă din franchețea ei ca făcând-o atrăgătoare. Dacă așa de deschis și inteligent vorbea și cu Rahul, nu e de mirare că o preferă oricâreia, fără a se mai pune la socoteală frumusețea ei de femeie albă. Nu va fi ușoară lupta, dar încă nu a pierdut nicio bătălie, nici pe cea cu vicleana Ratna.

La plecare, domna Chaudhurani veni cu o cutie frumos sculptată dintr-un lemn maro închis, spunându-i Laviniei: draga mea, este plină cu ceai indian, din acela care ți-a vindecat azi stomacul, de-acum poți să începi să mănânci, îți garantez că nu vei voma și nu vei avea nici dureri, trebuie doar să mai bei ceaiul o vreme, spune servitorilor de la hotel (nu le zicea niciodată chelneri, toți cei care aduceau oarecare servicii erau servitori, așa îl trata și pe secretarul angajat al firmei, deși făcea și el parte dintr-o castă de prestigiu), spune-le, draga mea, să îți prepare în fiecare dimineață, poți

să bei și seara dacă vrei, e bun oricând, se arăta femeia drăguță, gata să șteargă orice urmă a vreunei bătlăii care ar fi început.

Oare n-aș fi putut opri izbucnirea acestei iubiri? se întrebă Lavinia a doua zi dimineața (în sfârșit, o noapte în care dormi lung și bine după călătorie, nuntă și boală), în timp ce sorbea din ceaiul făcut de *slugile acelea*. Oare era mai bine să nu fi fost această iubire? Încercă să caute momentul care devenise decisiv, momentul care pune drumurile în cumpănă, acea clipă unică în care ar fi putut, cu un gest, un gând, un refuz al minții, să întoarcă destinul pe altă cale; își aminti o clipă în care a realizat că iubește, dar nu-l găsi pe acela în care s-a îndrăgostit. Conștientiză, sorbindu-și ceaiul, că, deși crede în puterea omului de a-și influența destinul (bineînțeles, în măsura circumstanțelor și evenimentelor trasate de acesta), sunt lucruri care scapă de sub control, trăiri care vin și trebuie să le faci față atunci când apar, că teoretizarea nu e bună decât pentru o terapie psihică, folositoare exercițiului, dar rămâne fără putere când vin încercările. Puterea este în credința din tine, dacă o ai, ai șanse de izbândă! încheie ea monologul interior.

Rahul, știi că voi pleca pentru câteva zile, reluă Lavinia un subiect dezbătut deja, dar în timpul acesta ne vom vedea de câte ori voi trece prin Delhi, dacă vei fi aici; când te întorci la Santiniketan? întrebă ea. Se plimbau într-o ricșă pe o stradă uimitoare a New Delhiului, se spune că este cea mai veche stradă a orașului, spuse Rahul când plăti 5 euro pentru plimbare – sursă de venit a celor care-i plimbă pe turiști pentru nici 20 de minute –, se numea Chandni Chowk. Nu am să mă întorc la Santiniketan decât după ce vei reveni tu din călătoriile cu Eliah, dar poate ne va fi de folos să nu ne vedem între timp, poate te va ajuta într-adevăr Eliah, care aparține lumii tale, să înțelegi ce este în sufletul tău, să vezi dacă vei avea puterea necesară să vii la mine definitiv. Uneori cred că n-ai încredere, că ți-e frică pentru că nu aș putea să-ți ofer siguranța de care ai nevoie. Uite, din punct de vedere material, sper că ai observat că nu vei avea lipsuri; cât despre cariera ta, ea e importantă și pentru mine, deoarece știu că nu poți fi fericită dacă negi ceea ce ești, ori tu ești o cântăreață și nu va trebui să fii

niciodată altceva, chiar dacă spui că nu asta înseamnă pentru tine alegerea ultimă, în esență nu cred că diferă nici felul nostru de-a vedea viața. Educația diferă, societatea, percepția celor din jur, dar trăsăturile generale despre viață, sensul ei, căutările ei, le avem identice, ai observat? Nici religia nu ne diferă, chiar dacă hinduismul și creștinismul par opuse ca formă, crez și rit, amândoi ne numărăm printre aceia care au căutat, dincolo de ritualuri, esența divinității, într-o închinare mai mult a sufletului, decât a minții, a formelor și vieții exterioare. Totuși, nu ai încredere că ar putea fi bine, încă nu ai încredere. Ție nu îți ajunge siguranța iubirii, vrei alte forme de asigurare, pe care aș fi gata să ți le ofer, dar nu le-am găsit încă. Poate că m-ai perceput bine, îl asigură Lavinia, am în mine o neliniște, dar nu pentru situația materială și cea profesională (nu că n-ar fi importante, dar am încredere că acestea sunt rezolvate), pot să trăiesc și modest, neliniștea mea vine din structura mea mentală, nu din factorii externi: dacă, rămânând, o să-mi pară rău mai târziu? Dacă o să descopăr (să nu te superi că sunt atât de directă, întotdeauna am admirat acest lucru la noi, nu ne-am dat în lături să spunem exact ce gândeam, fără menajamente false), deci, dacă descopăr că nu îmi ești îndeajuns? că nu umpli viața mea interioară într-atât încât să nu mai încapă părerea de rău pentru ceea ce am lăsat? că ceea ce credem noi că înseamnă Tot e un moft pe care o să-l descopăr străin felului meu de a mă împlini? Pot avea răspunsuri? Doar eu singură va trebui să le descopăr!

Ricșa cu trei roți și pedale era condusă de un indian care se strecura abil printre alte ricșe, printre tarabe și târgoveți, lovindu-se uneori de cele care veneau din sens opus, dar fără ca cineva să vocifereze, fără supărări sau sudălmii. Uite ce mâini mari are omul nostru, arată Rahul cu capul spre mâinile ce țineau ghidonul ferm. Toată alura indianului arăta o forță reținută, eliberată doar când era mai greu de pedalat. Mâinile lui se lățiseră, palma era mare cât o tipsie, cine știe câți ani s-a sprijinit pe palme în ghidonul ricșei cărând oameni, mărfuri, greutăți? Conducătorul ricșei se comporta ca un sclav, docil, fără să-și ridice ochii atunci când i se vorbea, cu fața neagră și hainele jerpelitate, parcă se contopea cu pământul cenușiu pentru a nu fi băgat în seamă, toată personalitatea lui se concentrase în

palmele acelea mari, în degetele vii și puternice ca niște ventuze ce se lipeau de ghidon, cu venele umflate să plesnească de efort, unghiile tocite, negre, ca ale unui țăran, care, muncind, își unea carnea cu pământul. Rahul ținea mâna Laviniei în palma lui: era albă, mică, fragilă, cu vene vineții subțiri ca niște firișoare, cu unghiile în căsuțe mici, roz, tăiate scurt, ca ale unei fetițe. Păreți atât de diferiți, pari atât de fragilă și transparentă în toată ființa ta, dar ești la fel de puternică precum omul acesta, puterea stă în lăuntru tău, și tu spui că nu ești sigură de ceea ce este în tine, dacă nu cumva o să-ți pară rău venind definitiv... Știi, puterea ta m-a fascinat la fel de mult ca fragilitatea pe care o afișezi, această combinație paradoxală, și am ghicit în tine o forță care nu o să-ți dea pace până nu vei găsi calea potrivită, încheie cu o voce hotărâtă.

Lavinia ar fi vrut s-o țină în continuare de mână, dar el n-o ținu, luă aparatul de fotografiat și începu să facă poze și să-i explice câte ceva despre Chandni Chowk, ceea ce însemna în traducere Pătrat Luminat de Lună, spuse el. O străduță îngustă, extrem de pitorească, într-o înghesuială de nedescris (uneori se agățau roțile ricșelor cu cele din contrasens, *driver*-ii lor le împingeau cu mâna să se poată desprinde și trece mai departe), se face slalom printre pietoni, vânzători care te îmbie la cumpărături, mărfuri, cărăuși...

Mizerie cât nu poți să îți închipui, dar acoperită de strălucirea pitorescului: parfumuri, pietre prețioase și semiprețioase, bețișoare fumegând în arome de te doare capul, ca să acopere mirosurile neplăcute (ele mai mult se amestecă, decât să se acopere), mătăsurii, cașmiruri, eșarfe și fulare cum numai India are, salbe din flori naturale sau artificiale, semințe crude și prăjite, tot felul de plăcințele, gogoși cu nume greu de reținut pentru un latin, *naan*, mărgelile colorate, paiete și sariuri strălucitoare, costume *punjabi* pentru femei și bărbați, cutiuțe din lemn sculptat, zei mari și zei mici, după cum ți-ar încăpea mai bine în ungherele locuinței și în suflet, covoare, ceaiuri, dulciuri preparate pe loc, saci cu orez, cafea, făină, fructe cunoscute și necunoscute ochilor occidentali, aranjate în piramide, bijuterii în spatele vitrinelor, oare ce n-ar fi fost enumerat? Era un vacarm

de nedescris, toți vânzătorii te îmbiau să le cumperi marfa, unii târguiau cu voce tare, ricșele claxonau, se auzea muzică, toate culorile și miresmele îți atingeau simțurile, oamenii asistau mai mult la spectacol decât să cumpere, mai ales cei din ricșe. Ei nu puteau cumpăra și dacă ar fi vrut, pentru că, *driver*-ul nu putea opri ricșa, nu putea aștepta după ei, nu ar fi avut pe unde trece celelalte și întreaga coloană ar fi stat în nemișcare. În ochii unor vânzători, Lavinia putea descoperi o undă de ură, de nemulțumire pentru atitudinea turiștilor, poate erau nemulțumiți pentru că împreună cu mărfurile lor ofereau o scenă, un spectacol, pe când ei aveau nevoie să-și vândă marfa, nu să coloreze șederea turiștilor în exotism, spectacolul nu hrănea gurile rămase acasă.

Majoritatea turiștilor, oameni care aveau bani în buzunar, spre neazul lor, treceau mai departe fotografiind, filmând și savurând *show*-ul. Dughenele mici și înghesuite (în majoritatea se intra desculț, dacă nu-ți convenea gestul de a te descălța, negociai din stradă) susțineau la etajele superioare camere înguste cu tencuiala scorjită, spălată în cenușiu de musoni, balcoane pline cu rufe la uscat, chiar locuințe improvizate pe terase, mărfuri, obiecte de uz casnic într-o dezordine de nedescris. Maimuțele se plimbau pe balcoane și acoperișuri privind curioase agitația străzii, pofticioase lângă dulciuri, furând în zarvă din fructe, certându-se uneori ca să fie băgate în seamă; în astfel de momente, turiștii descopereau existența lor și imediat aparatele foto se îndreptau spre ele, satisfăcându-le vanitatea, iar ele pozau ca niște vedete plictisite, parcă i-ar fi sictirit cu o remarcă: hai las-o, nimic nu e nou, în fiecare zi e la fel; doar pentru ei, occidentalii, era al naibii de nou totul.

Rahul povestea încercând să atragă atenția fetei asupra unor aspecte lăuntrice ale lor, dar fata era mai interesată de ceea ce se întâmpla în jurul ei, era un spectacol uimitor fiecare față, fiecare expresie, apoi magazinele colorate, maimuțele, ricșele pictate, turbanele, tot ce era în jur era fascinant. Scuză-mă, n-am auzit ce ai spus, se întorcea ea din când în când spre el, el repeta, aștepta răspunsul. Nu știu ce spui, nu mă pot concentra, își revenea ea din uimire. Lavinia, ce-i cu tine? întrebă el mirat, de câteva zile nu am

avut discuții serioase, ești cu gândul aiurea mai tot timpul. Știi ce? se întoarce ea spre el zâmbindu-i ironică, caută și tu momente mai potrivite pentru discuții de profunzime, nu când suntem cocoțați pe ricșă traversând pe cea mai veche și pitorească stradă din orașul tău de maharajahi.

Ajunseră aproape de capătul străzii, când Lavinia văzu un magazinăș în care se vindeau suveniruri, voia să cumpere pentru casa ei din Europa cireada de elefanți, puși în șir indian de la cel mai mare la cel mai mic, ca în filmul *Cartea Junglei*, îi plăceau desenele animate și revedea cu atâta drag filmul după cartea lui Kipling, încât nu voia să renunțe la a ști că are de pe Chandni Chowk această amintire. Fără să stea pe gânduri, atinse umărul *driver*-ului spunându-i să oprească și sări din ricșă înainte ca Rahul să înțeleagă prea bine ce vrea de fapt. Mă întorc repede, spuse ea. Nu-și dădu seama ce ambuscadă se va produce și intră în magazin după ce se descălță, gestul de descălțare era unul dintre cele mai obișnuite în orice situație (unul dintre profesorii ei de la Santiniketan, un hindus perceput ca un guru, nu permitea accesul în biroul său și nici în sala de curs unde predă, decât dacă studenții se descălțau, era destul de ciudat, chiar umilitor perceput pentru occidentali, dar apoi se obișnuiau, adesea casa și locul de muncă semănau cu templele unde omul trăia închinându-se. Dar și în biroul doamnei C. – așa o numea în secret Lavinia pe mama lui Rahul – se intra desculț, îi spuse Rahul, ciudat amestec de occidentalism și orientalism în femeia aceea și obiceiurile ei tradiționaliste). Lavinia privea exponatele în timp ce afară ricșele se opriră așteptând să se urnească din loc cea din față, care staționase nepermis de mult. Nimeni nu vocifera, răbdarea era unul dintre elementele vieții de fiecare zi. Dar Lavinia nu scăpă atât de ușor: indianul vânzător îi arată mai multe modele de elefanți, albi, negri, cu baldachin brodat, din lemn simplu vopsit, din lemn negru de abanos, acelea erau scumpe, dar nu exagerat, pentru că se poate negocia după cât poate da *madam*, o încuraja omul să accepte. Prețul de pornire era însă de multe zeci de euro. Lavinia puse jos imediat elefantul de abanos, indianul încercă să negocieze înjumătățind suma pe loc, dar ea nu mai avu interes pentru acelea, prefera turma în șir descrescător, din lemn vopsit în negru.

Lavinia, trebuie să plecăm, spuse Rahul din ușa magazinului, toată strada e blocată din cauza noastră. Fata se zăpăci, dar avea elefanții în brațe, voia să plătească, totuși ceilalți erau mai frumos sculptați decât cei din mână, i-ar vrea mai bine pe aceia. Oh, Rahul, îmi pare rău, cred că mai durează un minut. Bărbatul se întoarse la ricșa lor, apoi fata auzi de dincolo de perdeaua buticului cum înjură cineva urât de tot într-o engleză americană, suduindu-l pe Rahul care ieșise din magazin, pentru nesimțirea lui de indian jegos, care-i ține pe toți în așteptare ca să-și facă niște cumpărături împruțite. Cuvintele aruncate erau atât de odioase, încât Lavinia trânti pe tejghea elefanții și fugi afară spre ricșă, uitând să se încălze. Vânzătorul indian alergă după ea încercând s-o rețină, alți indieni se adunară de prin dughenele lor, de pe stradă, și înconjurară ricșa cu cei doi americani texani, un bărbat blond cu o femeie care îl susținea pe bărbatul masiv pus pe harță, purtau amândoi pălării de cowboy gri deschis; cearta nu luă proporții prea mari, deoarece apărură doi polițiști îmbrăcați în alb, cu caschete ca cele ale infanteriștilor din cel de-al doilea război mondial. Ricșa porni, apoi Lavinia își aminti de sandale, îi spuse lui Rahul de ele, se întoarse să le ia, dar nu le mai găsi, întrebă pe vânzător, nu, nu văzuse nimic, era multă lume în jur, cine să vadă ce s-a întâmplat? Lumea se împrăștia deja, iar Lavinia rămase fără sandale.

Rahul era nemulțumit: ești prea independentă, spuse el cu tristețe și reproș în voce, cred că lumea noastră nu lasă loc pentru atâta independență, mi-e foarte greu să te urmăresc. Ești când aici, când acolo, abia mă obișnuiesc cu o atitudine a ta, ești gata în a schimba soluții, încerci variante, ești foarte mobilă. Nu obosești? întrebă el pe un ton mai moale, încercând să reducă din gravitatea reproșului ascuns. Dar prea târziu, Lavinia prinse nemulțumirea din vocea bărbatului: în primele luni îți plăcea că eram jucăușă și plină de energie, iar acum te obosește. Cel mai bine e să mă vezi, de fapt, să ne vedem în toate ipostazele posibile, așa vom afla cum este fiecare și vom ști dacă înaintăm sau nu pe un drum potrivit. Nu sunt o femeie docilă, cred că ți-ai dat seama până acum, nu sunt nici ascultătoare și supusă, dar dacă sunt convinsă că un lucru este bun, pot să merg cu

consecvență și încredere pe direcția respectivă. Știu, fu el de acord cu ea, știu că fără convingere nu vei face niciun pas, dar nu știu de ce mi se pare că ești schimbată de când am plecat din Santiniketan, spuse el visător. Cum să nu știi de ce? se întoarse spre el, cunoști nu doar sociologie și psihologie ca să-ți răspunzi, ci ai un mare grad de intuiție: sigur că nu mai sunt aceeași, toate circumstanțele sunt altele. Acolo eram izolați într-un mediu intelectual, artistic, acolo singura delectare alături de muncă, era să ne descoperim unul pe altul, trăiam o iluzie construind o iubire. Nu iubirea era iluzie, ci mediul era artificial, nu acela e adevăratul mediu de viață. Apoi am ieșit, afară era India care pentru tine era habitatul tău, singurul habitat avut, nimic nou, perfect adaptat, iar eu abia o descopeream, săream curioasă și excitată la fiecare față a ei, pentru fiecare clădire, stradă, eveniment, personaj nou cunoscut. Nu mai pot fi atentă la discuții filosofice decât pentru un anume timp, sunt ca un burete care absoarbe elementele vieții care ne înconjoară, lucruri pe care tu nici nu le observi, pentru că fac parte din decorul în care te-ai născut. Apoi am cunoscut familia ta, care s-a raportat la mine așa cum s-a raportat, nu pot spune că sunt foarte mândră de mine de cât de tare mă iubește mama ta, de câtă nevoie are India de mine. Lavinia începea să simtă că are chef să plângă, așa că tăcu subit.

Ricșa ajunsese înapoi la punctul de pornire, însă Rahul îl rugă pe *driver* să-i ducă până la parcare dinspre centru, Lavinia nu putea merge desculță până la mașină. Plăti diferența de bani, o ajută pe fată să coboare și urcă în Mercedesul alb. Nu porni motorul, ci spuse cu părere de rău: iartă-mă, cred că am fost egoist așteptând să fii la fel de atentă și caldă cu mine ca până acum, iar tu deveneai tot mai distantă, tot mai precaută, tot mai rece. Poate era mai bine să nu fi venit împreună la Delhi, ci să fi rămas la Santiniketan. Greșești, îl întrerupse Lavinia, acum chiar că ești egoist, adică să mă ții într-un mediu artificial, doar ca să nu treci peste traumatismul de a mă vedea și în alte ipostaze? Atunci cum să mă cunoști cu adevărat? Dar, interveni bărbatul, nu poți să dai decât în măsura în care știi că investiția este garantată în a fi întoarsă spre propriile tale nevoi; ne întregeam și emoțional și intelectual, nu mai era nevoie să ne testăm în situații dificile,

de respingere, adică eu doream să știu că te pot proteja de astfel de situații, că nu e nevoie să le trăiești nici măcar de dragul meu. Nu de dragul tău le trăiesc, fii sigur, spuse ea, nu ai de ce să mă protejezi în exces, nu vreau să fiu protejată astfel, viața nu se trăiește în incubator, trebuie să învăț să-i fac față. Dorința ta de a fi atât de protectiv nu e măgulitoare pentru mine, ghicesc dincolo de aceasta o temere a ta, ca și cum mă păzești, e un fel de cușcă invizibilă pe care niciunul dintre noi nu ar recunoaște-o, ți-e teamă că mă pierzi? puse Lavinia întrebarea care îi era pe limbă de atâta vreme. Mi-e frică nu că te pierd pentru altcineva, ci că ai să pleci, recunosc el. Că greutățile pe care le întâmpini te vor convinge să te întorci acasă, să cauți liniștea pe care ai avut-o, chiar dacă vei pierde iubirea. Te gândești că o voi uita, reluă ea ideea, că trăirea aceasta va fi ținut de o lume exotică și fierbinte care rămâne la locul ei, pe când eu mă voi întoarce la locul meu. Da, Lavinia, și-atunci orice moment în care nu mai găsesc drumul spre tine, când tu mă neglijezi zburdându-ți mintea, inima, chiar și trupul prin alte părți, pentru mine e un chin sfâșietor. Mi-e ciudă pe țara mea că e atât de exotică ochilor tăi, deoarece nu mai ai timp pentru ochii mei, mi-e ciudă pentru greutățile pe care ți le-a făcut mama, încât acum o simt departe și străină de mine, ca și cum nu ar fi înțeles singurul lucru important pentru viața mea, ceva ce am așteptat dintotdeauna, ceva ce mi-ar da sens pentru tot ce am trăit, or ea vrea să sugrume tot ce-i important pentru mine și nu am s-o las, dar nu aș fi vrut ca tu să fii rănită astfel. Lavinia îl mângâie pe obrazul care trăda o expresie de chin interior deosebit de puternic. Știu că mă iubești, înțelege că trăim același sentiment copleșitor amândoi, dar dacă eu descopăr că ești atât de posesiv încât să mă simt închisă într-o cușcă, îți dai seama că îmi va fi greu să cred că țara asta este locul meu, când India însăși este încă o necunoscută pentru mine?

Era deja spre seară, o seară fără crepuscul, un amurg scurt care urma să devină imediat întuneric. Fata îi ținea capul între brațele ei mângâindu-l, în jurul mașinii se adunaseră câțiva cerșetori care acum au uitat și de bani, priveau uimiți la cei doi cum se îmbrățișează, cum se sărută în uitare de sine. De la o oarecare distanță se apropiau alții în cârje, târându-se; o mamă

cu un copil în brațe bătut la geam, ținând întinsă mâna copilului. Hai să plecăm, Rahul, șopti fata, uite ce-i afară. Abia atunci deschise ochii și văzu cârdul de cerșetori, porni motorul și ieși cu greu dintre ei. În drum spre casă, Rahul o întreabă ceva ce o puse pe gânduri pe Lavinia: ai trăit vreodată în viață un moment atât de special încât toate celelalte să devină ne semnificative față de acela? Ca după aceea tot restul vieții să ți se pară prea lung, dacă nu speri că vei mai putea ajunge măcar o dată la un astfel de moment?

Capitolul 19

Mâncăm o cină italiană în restaurantul micului meu hotel, în sfârșit, mâncare comestibilă și delicioasă papilelor mele gustative, după toate condimentele al căror miros îmi întorcea deja nasul în altă parte. Încheiem cu plăcintă cu mere și un ceai indian, ce minunat e ceaiul indian! În apartamentul meu aproape de aeroport, noaptea, număr avioanele care aterizează și decolează la câțiva kilometri de noi, am senzația că toate trec prin cameră, frecvența lor este unul la minut. Parcă sunt într-o continuă călătorie spre cine știe ce colț de lume, când decolând, când aterizând. Trăiesc puternic senzația de viață între paranteze, de parcă nu eu îmi trăiesc timpul, ci, alături de mine, cineva se bucură, se entuziasmează, gustă, râde, iubește, atinge, ascultă, iar eu doar privesc, doar înregistrez trăirile ei, atât îmi este de străină senzația, atât de tare îmi doresc să nu uit nimic. Te aștepți ca, fiind într-o țară străină și atât de exotica precum e India, fiecare moment să fie unul sublim, dar majoritatea trec fără să aibă ceva semnificativ, există chiar monotonie, plictiseală, deși fac eforturi ca să încarc totul cu semnificații. Și-atunci, te întrebi, care este adevărata valoare a momentelor respective: cea din timpul trăirii sau cea atribuită mai târziu, purtând încărcătura emoțională și intelectuală adăugată? Cine să știe, poate că toate, împreună, fac viața și trăirile!

Azi am făcut un nou tur al orașului; prima dată în orașul vechi, unde am căutat cea mai vizitată moschee din capitală, Jama Masjid. Măreția construcției, armonia și echilibrul sunt elementele care atrag. Ajungem sus pe un șir infinit de scări de parcă am urca spre soare din fundul pământului, așa s-ar fi părut urcarea spre altarul unui templu aztec. La baza scărilor, un număr impresionant de soldați înarmați păzește locul, într-o leneșă pierdere

de vreme în grup, nicăieri nu am văzut așa mulți. Sus ne așteaptă cerșetori, scăpăm de ei, plătim biletele, ne descălțăm și apoi, ca să nu intrăm chiar desculți, ne cumpărăm, la suprapreț, șosete. Un musulman îmi învelește picioarele într-un fel de sac-fustă poate pentru că i s-a părut că mi-s prea mulați pantalonii, nu știu, dar a tot arătat spre picioarele mele nevrând nicicum să mă lase să intru. Accept – mă distrează indignarea lui, toate turistele erau în pantaloni, dar pare că doar picioarele mele l-ar pune pe Allah pe jar – și intrăm. Fac poze într-un loc nepermis, fără să fi plătit taxa de fotografiere, sare la mine un indian și, ca să nu plătesc amendă, accept să plătesc contravaloarea taxei, 200 de rupii. N-a meritat, pentru că moscheea nu m-a impresionat atât de mult pe cât era de faimoasă. Niște coloane, printre care se vedea soarele, a fost singurul lucru care m-a atras.

Apoi ne îndreptăm spre Templul Lotus, o clădire uriașă cu arhitectură modernă, imitând petalele deschise ale florii de lotus (floarea națională a Indiei, specifică Rahul, simbolul lui Brahma, zeul creator, i se atribuie și florii puteri creatoare), care nu este un templu hindus cum era de așteptat datorită simbolismului florii, ci e un templu bahai, religie care nu are ca dogmă reîncarnarea, credința în Brahma și triada hindusă. De ce să-și aleagă un simbol hindus, de ce nu unul bahai? Să fie doar o încercare de a intra în atmosfera Indiei sau e o problemă de marketing? Îl întreb pe Rahul, care îmi spune că și una și alta, dar că religia bahai, încercând să unească toate religiile, se va folosi de simbolurile tuturor religiilor. Deși India e tolerantă și îi acceptă pe toți, în aceeași măsură îi și desparte, pentru că spiritul pământului indian îi ține în compartimente: religia i-a divizat. Musulmanii evită carnea de porc, pe când pentru indieni este unul dintre alimentele accesibile și preferate, dar nu consumă carnea de vită, ceea ce preferă musulmanii. Unii hinduși nu mănâncă niciun fel de carne și nici alimente preparate de altcineva decât de mâini de hindus, așa că e greu să împaci toate gusturile, un restaurant trebuie să ofere tuturor șanse de a mânca fără să-și încalce principiile. Știi de ce am găsit ricșa așa de repede, ieri, când am mers pe Chandni Chowk? Pentru că doamna aceea hindusă din fața noastră a refuzat-o pe motiv că posesorul ei era musulman. De unde

știa că e musulman? am întrebat nedumerită, nu am văzut nimic distinctiv. Sigur, asta era diferența, nu era niciun semn, dădu el din cap, pe când un hindus lipește imagini ale zeilor protectori pe ricșa lui, le atâră în mașină, le pune prin casă, femeia a văzut că pe ricșa musulmanului nu era niciun chip, este semnul vizibil cunoscut de toți cei care vor să nu se întineze în vreun fel.

După ce stăturăm la o coadă lungă, intrăm în templul Lotus desculți, ca în orice lăcaș de cult din India. Interiorul era foarte spațios, simplu, fără designul încărcat al stilului oriental, lipsesc desene, sculpturi, fresce, lipsea orice reprezentare a vreunei divinități sau persoane mijlocitoare de mântuire. Undeva deasupra noastră, la înălțime de zeci de metri, se închideau petalele lotusului într-un joc de lumini ale unei ferestre stilizate. Parcă sunt închisă într-o floare, îmi zic amintindu-mi cum Eliade, în copilărie, intrând în sufrageria verde, loc interzis pentru copii, a avut senzația că se află într-un bob de strugure. Floarea mea e imensă și albă, un soare roz-lăptos trece prin geam, iar înăuntru e liniște. Se tace! Nu e permis niciun cuvânt, e un spațiu al meditațiilor, al rugăciunii, doar eu îmi plimb ochii printre petale, pe fețele oamenilor, privesc curioasă detalii, chipuri, picioarele desculte lipăind pe marmură. Un copil plânge, e singurul zgomot în imensitatea florii, o slujitoare de la templu încearcă să-l liniștească pentru a nu conturba legătura metafizică a unora cu transcendentul, dar micul indian nu are treabă cu divinitățile, indiferent care ar fi fost invocate, și continuă să sfâșie tăcerea în ritmul expirațiilor prelungite, vocea i se lovește stridentă de petalele curbe ale lotusului și se întoarce mai ascuțită în urechile noastre, în încercarea rușinată a mamei de a-l liniști. Nu contează, oricum nu cred că l-aș fi văzut pe Dumnezeu în floare, ce poți să vezi în două minute: timpul expiră și suntem conduși spre ieșire, pentru a face loc unui alt grup ce așteaptă la coadă întâlnirea visată. Pe dalele de marmură, șosetele mele alunecă fără zgomot. În jurul templului e un bazin cu apă, un bazin de purificare, mulți șed pe scările care coboară spre apă într-o moleșală specifică vremii călduroase.

Memorialul Mahatma Gandhi e simplu și emoționant: într-un mare parc, în aer liber, e așezată o urnă care ar trebui să conțină cenușa uriașului om al libertății, dar e goală, pentru că cenușa a fost aruncată în sfântul Gange; în rest: un felinar cu foc continuu, soldați de pază la cele patru colțuri, un grup floral, alei care conduc la locul sacru, unde se merge, bineînțeles, tot desculț, indienii se închină urnei ca la mormântul unui guru, un mormânt gol, cum gol e mormântul lui Isus, dar din alte considerente.

Cina mea, pe care am numit-o ca fiind italiană, constând dintr-un pește făcut la grătar, cartofi natur, sos alb cu lămâie și pâine prăjită (continui să mănânc, ca orice persoană crescută pe malul Dunării, mult pește și multă pâine, chiar dacă se servesc cartofi), cină care umplea o farfurie uriașă, e gata, nu-mi vine să cred că pot să mănânc în starea în care se află stomacul meu. Micul chelner, negricios și cu fața numai zâmbet – știe el de ce zâmbește atât de mult, nu cred ca săptămâna asta să fi luat salariu cât bacșiș a primit de la Rahul – se tot zbenguie în jurul nostru întrebându-ne de o sută de ori dacă ne-a plăcut cina, dacă mai vrem ceva, dacă nu dorim să încercăm desertul acesta. Nu? foarte bine, dar pe acela, și celălalt e delicios, și așa mai departe, până mă hotărâsc să comand o prăjitură orientală, știu că sunt delicioase. Acum simt că am exagerat cu mâncarea, stomacul nu va fi de acord cu mesajul cerului gurii, chiar dacă încerc să mă conving că nu am greșit comandând prăjitura. Rahul mă întreabă dacă mi-e bine. Da, mă simt bine, ai promis că în seara asta o să avem timp de vorbit, niciun stimul exterior nu-mi fură atenția, mi-e dor și mie să stăm de vorbă cum o făceam înainte.

Luăm paharele cu noi și ne îndreptăm spre fotoliile din holul spațios, e seară și prin ferestrele mari se vede forfota luminoasă a mașinilor, claxoanele se aud înăbușit prin termopanele ușilor uriașe. Pe măsuta din fața fotoliilor, într-o vază pictată în mii de culori cu motive vegetale, stridente, tronează un uriaș buchet de flori, atât de mare cât nu am mai văzut nici la concertele de pe scenele din Occident, o risipă de gladiole de toate culorile, cu lujerul lung asemănător săbiilor, încărcată cu flori mărunte, nu mari și cărnoase, ca la noi, ci mici, delicate și fragile, o

explozie de săgeți gata să pornească din tolbă, ca într-un război de cucerire. Nu-mi vine să cred că sunt naturale și le pipăi, rup o petală, o frec între degete, iar ea, docilă, își lasă culoarea mov și aroma de viață stoarsă forțat pe epiderma arătătorului meu. Trebuie să pui mâna și să te convingi întotdeauna?, zâmbi Rahul către mine. Da, de cele mai multe ori trebuie, dar nu cred că e nevoie ca tu să tragi concluzii despre profilul meu psihologic de câte ori fac un gest simplu, s-ar putea să mai și greșești, răspund cu o voce puțin mai tăioasă, studiile tale privind oamenii și societatea se răsfrâng prea mult în relația noastră. Oare nu putem fi noi înșine fără atâtea concluzii? îl întreb gata de harță. El se ridică apropiindu-se de aranjamentul floral, vârful florilor depășea înălțimea lui, scoase una roșie dintre ele și mi-o puse în poală: Lavinia, cu tine mă învăț pe mine, iartă-mă că uit adesea că iubirea are nevoie de hrana ei de cuvinte duioase, abia cu tine învăț să iubesc, mai bine spus să exteriorizez iubirea, pentru că ea irumpe dinăuntru ca o cascadă plină de forță.

Vorbește-mi despre Tot, am schimbat tonul vocii, așa ca să înțeleg ceea ce înțelegi tu; în definitiv – mă gândesc fără să rostesc cu voce tare – nu are rost să fiu atât de sensibilă încât să mă las rănită și când nu e nicio intenție, probabil junghiul din stomac m-a făcut atât de irascibilă, mi-e frică de noi dureri.

Asupra unei iubiri care presupune Totul, intră Rahul imediat în subiect, apasă o sarcină foarte grea: trebuie să acționeze în sensul propriei abdicări. Mă privea cu ochi strălucitori, pupila era atât de dilatată, încât nu se vedea decât un contur slab al irișilor. Îi transpirase palma, era conștient că îl privesc, dar și că nu am înțeles propoziția: în ce sens abdicare? îl întreb. Înainte de răspuns, îmi luă mâinile într-ale lui: iubindu-te, doresc binele tău, dar instinctual, doresc binele pe care ți-l pot dărui *eu*, pe când Iubirea în Sine dorește binele tău ca atare, indiferent din ce sursă ar proveni. Dacă nu învăț asta, dacă nu reușim să învățăm asta, intervine egoismul și gelozia, posesivitatea, neîncrederea, iar iubirea pe care o trăim nu ajunge la Iubirea în Sine, ci devine un zeu mai mic, unul intermediar, și orice zeu poate deveni rău, poate deveni demon. Adevăratul nostru sine este expus doar în

momentul în care suntem dezgoliți. În cazul acesta nici nu mai căutăm fericirea. Caracteristic pentru Eros este că, atunci când ajunge să caute Iubirea în Sine, preferă să împartă chiar nefericirea cu ființa iubită, decât să fie fericit în orice alte condiții. Să fim realiști, chiar dacă nu vei veni la mine definitiv, nu vom suferi o viață întreagă, sufletele frânte se vindecă, dar erosul își dorește mai bine nefericiți împreună, decât fericiți despărțiți.

Ezitatea ta mă face nesigur, mă face gelos, spre rușinea mea, îmi dă teama că te pierd. Înțeleg preferința ta congenitală pentru investiții sigure și responsabilități limitate, toți oamenii normali se protejează în felul acesta, dar o iubire care face calcule se aseamănă mai mult cu o investiție într-o afacere în care mășori riscuri, verifici creditorii, nu e iubire, adică nu e Iubirea Totală, nu e ceea ce cred că poate să ni se dea nouă. În iubire nu există investiție sigură, pentru că a iubi înseamnă a fi vulnerabil, se poate să ți se sfâșie inima, se poate să doară drumurile străbătute, dar accepți pentru că nu vrei alt drum. Dacă aștepti asigurări de lipsă a suferinței, evită lucrurile încurcate, nu da inima nimănui, nici unui papagal în colivie, s-ar putea să moară și să suferi, zăvorăște-o la loc sigur, în seif sub cheie, știi, locul cel mai sigur, unde inima nu va avea de suferit din cauza iubirii, este infernul propovăduit de creștini. Așa va ajunge inima autoprotejată, ori, însuși creștinismul se axează pe iubire, încă pe Iubirea Absolută, care se sacrifică. Vreau o iubire de acest nivel, nu este doar apanajul zeilor...

Pentru ce mă iubești? l-am întrebat, știind că nu am gândit niciodată să tind spre o astfel de iubire, nu am gândit, pentru că nimeni nu m-a învățat că există. Atunci îmi răspunse astfel: dacă aș avea o iubire naturală pentru tine aș spune: pentru că ești frumoasă și hrănești nevoia ochiului meu; pentru că ești inteligentă și hrănești nevoia minții mele; pentru că ești caldă, sensibilă, plăcută, hrănești astfel viața mea emoțională, îmi crești iubirea pentru că mă iubești și tu, se înlănțuie cele două sentimente, dar, Lavinia, iubirile naturale nu sunt atotsuficiente. Nu ar fi egoist să te iubesc numai pentru că fiecare trăsătură a ta hrănește o nevoie a mea? Dacă n-aș avea nevoia, trăsăturile tale m-ar lăsa rece, cum mă lasă rece o mie de alte femei. Dar dacă unele din trăsăturile tale s-ar schimba, nu te-aș mai iubi? Nu mi-ai mai fi de folos

și te-aș abandona ca pe o cârpă, căutând, justificat, o altă persoană care poate împlini ceea ce ție îți lipsește în dreptul meu? Este ceva în fiecare dintre noi care nu poate fi iubit natural, numai ceea ce e vrednic de iubit poate fi iubit în chip firesc, dar iubirea naturală este preluată de Iubirea Însăși și ea se va subordona ca să fie transformată în Iubirea Însăși.

Aici începe acel Tot pentru care sunt gata să aștept toată viața. Indienii au greșit când au căutat iubirea absolută în erosul manifestat doar fizic și s-au împotmolit în senzualitate. Drumul era invers, când experimentezi Iubirea în Sine prin depășirea sinelui tău egoist, atunci poți râvni și la unirea fizică pe măsură. Eu, deși stimez tradiția țării mele, deși știu că falusul și vulva suntenerate ca divinități reprezentând simbolurile zeului Shiva, am înțeles că în *KamaSutra* nu pot găsi decât un sentiment laic al unor scene de împreunare, nu o experiență senzuală ca formă de materializare a extazului religios, că acele sculpturi cu înlănțuiri și penetrări pe care le vei vedea pe temple la Khajuraho nu le pot percepe ca niște viziuni ale misticei și supremei voluptăți, sunt doar niște acrobații pornografice, dar recunosc, într-o vreme am fost interesat de tehnicile de iubire ale sec. al IV-lea, fosta mea soție era adepta credinței în *KamaSutra*.

Micul chelner indian se tot fâstâcea la oarecare distanță, neavând curaj să se apropie, vedea mâinile noastre una într-alta și probabil nu-și permitea să ne deranjeze, apoi își luă inima în dinți și se apropie purtând o tavă cu pahare înalte pline cu suc proaspăt stors din rodii – din partea casei, ne asigură el ceremonios. Rahul ceru un pahar cu vin alb, dar era interzisă servirea alcoolului în spațiul respectiv, doar dacă ne ducem la bar, ne informă chelnerul. Rahul nu insistă, știa regulile de servire și prohibițiile în locuri publice, crezu că micul indian va face o concesie, dar el nu acceptă nici dacă știa că l-ar aștepta un nou bacșiș, locul de muncă era mai important. Eu nu mai puteam bea suc de rodii, deși era suc meu preferat – chelnerul zâmbăreț știa asta – mă durea stomacul și îl rugai să-mi facă un ceai, aveam în poșetă rezerve din ceaiul doamnei C.

Mă mai neliniștește ceva, spusei eu după plecarea chelnerului, ești un om puternic, dominator, îți place să controlezi situațiile, mă simt uneori

dominată, urmărită, iubirea ta mă forțează, nu că așa vrei tu, așa simt eu, or eu sunt, cum ai observat și tu, mult prea liberă ca să pot să mă simt astfel confortabil. Știu, spuse el, atât de liberă încât eu aș numi asta ca fiind disponibilitate, toată lumea din jur trebuie să te bage în seamă, altfel nu ești mulțumită. Am făcut ochii mari: asta e părerea ta despre mine, că vreau să fiu băgată în seamă neapărat? Dimpotrivă, nu îmi pasă prea mult de părerea celor din jur. Greșești, ridică el vocea, nu îți pasă de părerea celor care sunt indiferenți pentru tine, iar aici îți sunt indiferenți marea majoritate; amintește-ți, la Santiniketan, cum ai umblat după profesorii care trebuiau să îți aprecieze munca, cât de importanți erau ei și părerile lor, cum sufereai când nu te apreciau cum ai fi vrut tu, cât ai muncit ca să-i mulțumești, amintește-ți cum jumătate dintre ei erau îndrăgostiți de tine! Rahul, acum aflu asta, în tot acest timp tu ai crezut, ai gândit lucrurile acestea și nu mi-ai spus nimic, de ce? Eram foarte mirată de explozia aceasta. Pentru că le știai și tu, pentru că nu doar că le știai, le provocai, le manipulai, pentru că erai puternică să duci până la capăt aceste interese, ori eu am admirat puterea ta, nu am bănuț niciodată că ar fi altceva, erai îndrăgostită de mine, îmi ajungea, dar ai o dorință deosebită în a te face plăcută altora, urmărești asta cu o tenacitate și un interes feminin pe care nu le-am mai văzut la nicio femeie, și recunosc, rar bărbat care să nu se lase ademenit, vorbi el repede, de dincolo de vorbele sale răzbătând furia. Cu siguranță sunt diferită în comportament față de femeile de aici, învățate să fie supuse și fără inițiativă, dar tot ce spui, intervenii eu, e spus într-un fel în care eu să mă simt mizerabil, insinuezi că îmi face o plăcere perversă un anume joc cu bărbatii, ceea ce nu-i adevărat, mă doare mai ales că tu abia acum spui niște lucruri, când ești nervos și gelos, de ce nu mi le spui imediat ce le observi, când vorbim calm, când ai atâtea să-mi spui despre noi. Atunci nu amintești niciodată despre astfel de lucruri, îmi vine să cred că le spui doar ca să mă rănești, ori, dacă le crezi cu adevărat, atunci e și mai grav, pentru că nu le poți discuta cu mine la rece, așa cum facem cu toate celelalte teme, ci mi le reproșezi ținând, aducându-mă la rândul meu în situația de a fi incapabilă să argumentez. Vezi, momentele astea îmi dau o senzație cumplită de

nesiguranță, nu îți reproșez nimic, doar că mă gândesc: oare nu ne amăgim crezând că relația noastră este atât de specială, pe când ea e una ca oricare alta, puțin mai exotică pentru că venim din lumi diferite, dar nimic mai mult?

M-am întristat, am tăcut gândindu-mă că sunt atâtea necunoscute în felul nostru de a ne comporta, de a ne raporta unul la altul, oare ajunge iubirea? Iarăși calcule! Rahul, tu tocmai îmi vorbeai despre renunțarea de sine și abdicare pentru binele celuilalt – indiferent din ce sursă ar veni acest bine – îmi vorbeai că trebuie să învingem gelozia și nesiguranța, altfel iubirea naturală nu devine Iubire în Sine. Îți dai seama ce repede se șterge efectul cuvintelor tale dacă ele au o aplicație fix pe dos? Acest fel al tău de a-mi demonstra ce este Tot, nu m-a convins prea tare. Să-mi las lumea pentru asta, e fără sens. Cred că-mi trebuie alt resort de înțelegere.

Da, spuse el ridicându-se în picioare, abdicarea trebuie să fie de ambele părți, or eu nu știu pe ce drum mergi. Asta mă înnebunește. Dădu să plece, apoi se întoarse: i-am spus mamei că singura femeie pe care o iubesc ești tu, că, de fapt, este singura dată când iubesc în viața aceasta și că nu o să-mi pierd șansa asta pentru aranjamentele pe care le crede ea potrivite pentru mine. Asta e tot!

Plecă.

Ce fel ciudat de a-și lua rămas bun, mă gândeam, cine știe când ne vom mai vedea, mâine trebuie să mă trezesc devreme ca să merg la gară, mă voi întâlni cu Eliah.

Partea a treia
SECETĂ ȘI IZVOARE

Capitolul 20

Lavinia se întâlnește cu Eliah marți dimineața, la ora șase, în gara mare din New Delhi; era pregătit drumul către Amritsar. Hotărât, Eliah nu pierdea vremea! Lavinia vru să meargă singură la gară, o parte din bagaje le lăsase la hotel să le ia Rahul, voia să plece cu un taxi, dar până la urmă se bucură că acceptă ajutorul secretarului, un ajutor de neprețuit. Gara nu semăna nici pe departe cu aeroportul, nu avea organizarea și civilizația de acolo. Deja, coborând din mașină, priviri dubioase o urmăreau în întunericul dimineții; piața din fața gării adăpostea tot felul de gherete dărăpănate, săraci înfășurați în șaluri dormeau pe trotuare, trecea printre ei cu grijă să nu-i calce, tot timpul avea senzația că cineva o s-o prindă de picior, rămase în urmă fără ca secretarul să observe. Lavinia l-ar fi strigat, dar nu voia să atragă atenția oamenilor asupra ei. Din loc în loc, săracii aceia au făcut focuri, arzând zdrențe, hârtii, mizerii, pentru a se încălzi. Laviniei nu i se păru frig, dimpotrivă, se apropia luna aprilie și începea să fie foarte cald, dar ceea ce pentru ea însemna temperatură optimă, se vede că pentru cei de aici, obișnuiți cu căldurile, însemna răcoare. Nu i-a plăcut deloc cum arătau împrejurimile gării, oare ce-o fi în gară, se gândi ea, dacă afară e atâta sărăcie fără adăpost? Dar când ajunse în fața ușii, acolo unde o aștepta secretarul, spre stupoarea ei, un soldat cu arma pe umăr făcea controlul actelor, iar acesta ceru biletul de tren. Sigur, nu le avea, erau la Eliah, dar secretarul spuse câteva propoziții în hindi, soldatul nu prea înțelegea engleza, apoi îi lăsă să treacă. În gară nu mai erau săraci întinși pe jos, în schimb, vacarmul era de nedescris. Nu era gălăgie, lucrul acesta îl observă Lavinia cu mult timp în urmă, și anume acolo unde indienii sunt în număr mare, nu e gălăgie, nici vociferări, se discută fără să fie alții deranjați, chiar

gara asta supraaglomerată avea ceva din atmosfera unui templu, cu o sfială a manifestării vocilor. Se auzeau doar pașii, mii de pași târșâiți, mai rar bocăniți, tocurile erau auzite rar, dar pliciul papucilor, hârșăitul pantofilor uzați, chiar și lipăitul pașilor desculți reprezentau un cor al înaintării grăbite.

Pe peron, secretarul se opri în fața unui panou imens, plin cu liste lungi, scrise în engleză și hindi, pe foi A4, lipite dintr-un capăt în altul al panoului. Ce cauți? îl întreabă Lavinia dornică să îl ajute, cauți trenul și linia de pe care pleacă? Te caut pe tine, *madam*, îi răspunse acesta și nu peste mult puse degetul pe un rând. Acolo Lavinia își descoperi numele, lângă numele ei scris cu litere latine era și cel în hindi, stătu o vreme contemplând caracterele acelea necunoscute pentru a le reține forma. Se miră observând că fiecare tren avea călătorii notați pe panourile respective, astfel descoperiră vagonul unde urma să-l întâlnească pe Eliah. Rahul îi dăduse secretarului indicații să n-o părăsească pe domnișoara până n-o va vedea în tren, așezată la locul ei.

Apoi îl văzu pe Eliah, o privea zâmbind: era înalt, mai înalt ca toți cei din gară, cu un corp de atlet de parcă ar fi făcut sport 6 ore pe zi, cu pielea creolă și cu părul des, de-o albeață strălucitoare, ajungându-i până la umeri. Fața îi era ridată ca la un om foarte bătrân, dar ochii verzi și foarte vii, alura plină de vigoare, statura dreaptă și forța ce o emana, te puneau în încurcătură, neștiind în ce limite de vârstă să-l încadrezi. Uite-l pe Mihail în postură feminină, fu prima propoziție spusă de el. Lavinia părea micuță pe lângă el, el o îmbrățișă acolo, în gară, față de toți cei din jur, ținând-o strâns la piept, ca pe un copil regăsit. Secretarul și angajații lui priveau cum se întâlnesc doi prieteni străini de lumea lor, sunt americani, spunea unul. Se făcu un cerc în jur, dar Lavinia era obișnuită deja să fie în centrul atenției, indienii nu se sfiau să privească, și n-o făceau cu discreție, când îi interesa ceva se apropiau până unde credeau că se poate fără să fie respinși și se uitau zâmbind curioși.

Trenul nu sosise, mai era o jumătate de ceas până să vină. Lavinia îl privea fascinată, fără să scoată un cuvânt, doar zâmbind cu bucurie în ochi:

omul acesta cu care vorbise atât de mult, a cărui întâlnire o așteptase ca pe o sărbătoare a Indiei, el, care trebuia să-i ajute să găsească drumul din labirint, omul acesta care pentru sufletul ei însemna sprijinul, echilibrul și punctul fix de susținere, e aici, în fața ei și ea nu are ce să-i spună. Eliah râse fără stânjeneală: eu știam cum o să arăți, dar se pare că tu nu ai cuvinte. Iartă-mă, își regăsi fata vocea, ești exact ceea ce trebuie să fii, mai mult decât m-am așteptat, ești copleșitor. Da, acesta e defectul meu, spuse cu îngăduință. Apoi, împreună cu unul dintre angajații săi, un indian cu aceeași atitudine de servitor, cum pare că au toți când sunt angajații oamenilor considerați importanți, trebură să plece până la unul dintre ghișeele din clădirea gării pentru a rezolva încă un bilet pentru călătoria angajatului, urma să călătorească împreună, hotărâre pe care se pare că omul o luase târziu. Lavinia rămase cu ceilalți în jur, căută cu privirea o bancă să se așeze pentru cele 30 de minute rămase, amintindu-și că are o carte pe care s-o citească, dar toate băncile erau ocupate.

Un băiețel cu o cutie de lemn agățată de gât cu ajutorul unor curele – ce deveniseră lucioase din cauza uzurii – se apropie de ea privind-o în ochi, așa cum oamenii mari nu au curajul s-o facă. Ce mult seamănă privirea asta cu una pe care am mai văzut-o undeva, se gândi fata căutând în memorie, da, sigur, e privirea fetei din cartierul săracilor din Calcutta, o privire care nu cere, nu caută, care nu suferă, chiar dacă sunt condițiile destul de grele, nu sfidează, nici nu strigă, o privire care doar se uită. Lavinia îi zâmbi, el continua să i se uite în ochi. Știi engleză? îl întreabă ea, la care el răspunse cu *yes, madam*. De ce nu pui jos cutia aceea mare de la gâtul tău, cred că e grea, așa-i? Atunci el îi povesti că în cutia aceea se află lucrul lui, este lustrangiu și așa câștigă el bani, pentru că el nu cerșește, el muncește. Deschise cutia și îi arătă perii, tuburi cu cremă de ghetă de diferite culori, cârpe cu care lustruia, îi spuse că nu-i poate arăta cum lucrează pentru că ea are sandale, de obicei curăță pantofii bărbaților, dar, dacă vine căldura, tot mai mulți bărbați poartă sandale sau șlapi, așa că are tot mai puțin de lucru. Locuiește la capătul liniilor, da, este acolo un șir de barăci din carton, sunt frați mai mulți și mama lor nu are ce munci, tatăl lor a plecat, nu știe unde,

nu știe dacă va mai reveni, e plecat de mult timp, dar ei sunt paria, știe ea ce este un paria? Dacă știe, atunci își dă seama că oamenii nu le dau de lucru, dar copiii pot lucra mai ușor decât părinții.

A împlinit nouă ani săptămânile trecute, a făcut un an de școală, dar acum el întreține familia, sora lui mai mare cu un an poate să meargă la școală, are uniformă vișinie, câteodată mai încearcă și el bluza ei de școală, i-ar veni bine. Engleza a învățat-o în gară, aici oamenii sunt mai inteligenți ca acolo, între barăci, stă de vorbă cu oamenii când le lustruiește pantofii, dar numai dacă oamenii doresc, nu trebuia ca ei să știe că este paria, unii nu l-ar fi lăsat să îi atingă, dar el spunea că face parte dintre *sudras*, însă ei poate să-i spună adevărul, pentru că ea este americană, americanii nu fac deosebire între săraci și ceilalți oameni, sunt niște misionari care vin pe la ei prin cartier, le arată diapozitive despre Isus, știe cine este Isus? Trebuie să știe, pentru că americanii nu au alți zei, ei cred doar în Isus, mama lor are o poză cu Kali, el are una cu Ganesh și îi arată Laviniei o ilustrată cât un calendar de buzunar cu zeul lui preferat. În jurul lor se formase un cerc mai înghesuit, oamenii îl priveau pe copil sporovăind cu americana, nu intervenea nimeni, nici secretarul, nici angajatul lui Eliah, doar priveau.

Fata îl mângâie pe părul sârmos, avea fața negricioasă, dar inteligentă și plină de înțelepciune, ca fața unui om mare: îngăduitor, blajin, puțin mândru pentru ceea ce se întâmpla cu el. Răspunse la toate întrebările puse de ea, fără nicio reținere: nu poate intra în gară, este control, cum bine a văzut și ea, dar vine de-a lungul liniilor, acolo nimeni nu controlează nimic, poate intra oricine, însă săracii din fața gării stau acolo pentru că s-au obișnuit așa, au avut colibe din cartoane, dar li s-au dărâmat colibe cu gândul să-i împrăștie, e rușine ca străinii care circulă să vadă mizeria, dar ei au rămas să trăiască acolo, în stradă. Mai trec oameni și le dau de mâncare sau bani, însă, dacă își fac colibe departe de gară, acolo unde locuiește și familia lui, acolo nu le dă nimeni nimic, de muncit nu au cum, el are noroc că e copil, când va crește mare nu va mai putea să-și întrețină familia, atunci se va însura și soția lui îi va face câțiva băieți, îi va învăța engleza, îi va învăța cum să lustruiește pantofi, cum să-și ademenească clienții și îi va

trimite în gară să lucreze ei pentru familie. Poate că pe când vei crește mare se va schimba câte ceva și vor putea lucra și oamenii săraci, îi dădu o speranță Lavinia. Nu cred, răspunse el, oamenii săraci sunt mult mai mulți ca cei bogați și nu sunt atâtea locuri de muncă, lucrul nu este destul decât pentru cei bogați și învățați, dar dacă ar fi apucat să mai facă niște școală și niște bani, și-ar fi cumpărat calculator. El știe cum funcționează toate telefoanele mobile, uneori îi ajută pe cei din gară să dea telefoane, iar calculatorul e ca un telefon mare, cu un calculator ar putea să scrie ziare, a văzut el cum se scriu ziarele, iar aici, în gară, se întâmplă așa de multe, poți auzi atâtea noutăți, încât le poți scrie în ziarele de știri. Tăcu.

Shok, mă cheamă Shok, repetă el când Lavinia îl întreabă a doua oară. Apoi, jucându-se cu catarama de la cureaua cutiei, întreabă dacă nu știe cum ar putea pleca și el în America, acolo oricine poate munci, misionarii au spus că Isus a făcut ca acolo să fie toți oamenii egali, adică toți oamenii să fie dintre cei bogați, să nu fie niciunul sărac – crezi că e adevărat ce-au spus misionarii?, parcă mi-ar plăcea să fie, dar prietenul meu spune că-i minciună, nicăieri pe pământ nu pot să existe doar bogați. Dar aș vrea să merg în America, însă nu știu cum, trenul nu merge acolo, că mi-au spus misionarii că ne desparte o mare foarte mare, ei au venit cu avionul, eu nu am cum să lustruiesc pantofi în aeroport, acolo nu pot să trec nici de prima ușă, este tare păzit, cum să urc într-un avion? Dacă era drum pentru tren rezolvam cumva. Numai dacă fac mulți bani pot să merg, dar toți banii pe care-i câștig îi dau mamei ca să cumpere orez și legume. Odată am ținut ascunși niște bani, ca să adun pentru avion, până mă făceam mare puteam aduna destui, dar mama m-a rugat plângând să-i mai dau bani când s-a terminat orezul și i-am dat pe toți. Și tu ai venit cu avionul? o întreabă pe Lavinia. Ea dădu afirmativ din cap, nu-i spuse nimic despre Europa, cine știe ce aranjament topografic o fi fost în capul lustragiului Shok.

În acest timp, Eliah se apropia dintr-o parte, iar trenul din cealaltă. Cercul de oameni se rupse pentru un minut ca să-i lase pe bărbați să treacă. Eliah luă bagajul fetei de la secretar, îl salută întinzându-i mâna pe care acesta o strânse umil cu o aplecare a corpului, apoi se pregătiră să urce în

tren. Lavinia scoase repede niște rupii și-i dădu copilului. Sunt mulți bani *madam*, spuse acesta, sunt pentru bilet? Nu, Shok, sunt pentru mâncare, pentru bilet trebuie mult mai mulți. Nu păru să se întristeze, se bucură de bani, îi puse în buzunar, rămânând să se uite cum urcau călătorii în vagon.

Trenul stătu mult în gară. După ce se așezară, Lavinia privi pe geam și văzu că în jurul lui Shok se strânseseră numeroase persoane, unul dintre indieni, îmbrăcat în costum european, vorbea cu el, se părea că îl lua la rost, certându-l cu țipete, îl susțineau și alții dând energic din mâini, din cap, apoi vocile se amestecară, se părea că Shok nu poate face față avalanșei, nu putea nici pleca dintre ei. Lavinia făcu niște semne pe geam, o văzură, dar n-o băgară în seamă, așa că se ridică și ieși până afară. Cineva atrase atenția celui în costum, vocile tăcură imediat, cercul se lărgi, indienii îi zâmbiră fetei cu umilință, atunci văzu Shok că Lavinia e în ușă. Ce se întâmplă Shok, de ce nu te lasă în pace? întrebă ea. Nu e nimic, *madam*, doar mă întreabă despre ce am vorbit. Mai ai banii? El răspunse în felul evaziv al indienilor, fata nu înțelese, de aceea insistă. Dacă nu le dau și lor, nu mă mai lasă în gară, *madam*, spuse el împăciuitor și fără supărare. Trenul porni, Lavinia se întoarse la locul ei, mai văzu cum, după retragerea ei, cercul se formă din nou în jurul copilului. Îi povesti lui Eliah despre copil. Nu ai făcut bine, Lavinia, că ai vorbit cu el îndelung, i-ai ațâțat, fiind un paria îi este interzis să vorbească cu cei din castele superioare, albi fac parte prin definiție dintre aceștia, acum s-ar putea să aibă repercusiuni, poate, așa cum a spus el, i se va interzice accesul în gară. Singura șansă de a-și hrăni familia, se gândi Lavinia. Uite, involuntar, am făcut un rău pe care nu l-am putut prevedea, diferențele de concepții sunt de vină.

Când am văzut primul tren trecând prin gară am avut un șoc: cu așa ceva vom călători? Arătau ca trenurile spre Auschwitz (nu e o metaforă, am fost anul trecut în lagărul de concentrare și știu ce spun), cu ferestruici de 2 palme și gratii la geam. Din spatele gratiilor se zgâiau spre peron fețe înghesuite, tăcute, obosite, tuciurii. Trenul nostru diferea puțin, avea ferestre mai mari, iar vagonul nostru, unul de lux, aducea cu cele europene din secolul trecut; fără compartimentare, stăteam așezați în spatele celor din

față, ca în autobuz, dar noutatea a reprezentat-o băiatul-chelner cu mănuși albe care, tot drumul, a servit călătorii cu ceai, cafea, mâncare în caserole, dulciuri, iar ceai, apă minerală etc., toate cuprinse în costul biletului. Puține mâncăruri am putut consuma, dar ceaiul, cafeaua, biscuiții cu gem erau comestibili. Dacă aveai grijă la plombele din dinți, chiar și bomboanele puteau fi mâncate!

Trenul trecu de suburbii, ieși din oraș, prinse viteză, se perindau sătucuri cu case cât barăcile, cât garajele de la noi, gândi fata. Tăcură un timp, apoi Lavinia își aminti că Eliah îi spusese că e copia lui Mihail. Eliah, asemănarea dintre mine și Mihail este nesemnificativă, eu sunt aproape blondă, el avea părul negru, am ochi albaștri, el îi avea căprui, era înalt, eu sunt scundă de statură, era puternic, bine legat, eu sunt slabă și fragilă. Ai dreptate, râse Eliah destins, dacă te uiți la ce izbește ochii, nu vezi mari asemănări, deși trăsăturile feței sunt identice, cu diferența că ale tale sunt feminine și au încă un pic de copilărie în ele, pe când ale lui erau puternic bărbătești, dar, când m-am gândit că ești copia lui, m-am referit la asemănarea sufletească, la bogăția vieții interioare și la pasiunea de a nu vă mulțumi cu ceea ce se poate obține ușor, ci de a căuta lucruri mult mai prețioase. De aceea ești tu aici, în India, tocmai de aceea vii cu mine în călătoria aceasta. Așa cum cauți tu, așa căuta și Mihail, nu se lăsa până nu ajungea la esența lucrurilor, la rădăcina evenimentelor, la izvorul nevoilor.

Eliah, întrebă fata prevăzătoare, cum se poate muta un izvor luându-l în găleată? El tăcea privind-o întrebător. Nu e logic, reluă fata, apa vine din pământ; eu m-am speriat așa de tare, încât nici n-am putut povesti lucrurile astea nimănui, singură și înfricoșată am căzut într-o depresie cu care m-am luptat ani de zile; abia Rahul a aflat pentru prima dată despre chestiunea asta neînțeleasă de mine. Cum a reacționat? se interesă imediat Eliah. A fost impresionat, așa cred, de fapt, acum îmi dau seama, nu a fost impresionat de mutarea izvorului în găleată, ci de moartea lui Mihail în chip de sacrificiu neînțeles, cât privește anormalitatea apei ce izvora din găleată, a luat-o pur și simplu, n-a făcut niciun comentariu, deși este și el un om de știință; nu pare să nu fi crezut ce i-am spus, mai ales că am accentuat în mod special.

L-aș cunoaște și eu pe bărbatul acela, de ce ai refuzat să te însoțească la gară? se interesă Eliah. De unde știi că eu am vrut să nu vină? întrebă ea. Oh, Lavinia, e simplu de tot, cât de mult te iubește și cât ar fi vrut să cunoască cu cine vei călători zilele astea, nici nu-ți dai seama ce mult ar fi vrut să vină, măcar să mă vadă, să te vadă cu mine, uite, din cauza asta am luat bilet și lui Afeck, arată el spre angajatul lui, care părea că îi este servitor, cărându-i bagaje, căutând locurile, servindu-l cu ceea ce avea nevoie, purtând biletele pentru a le arăta conductorului. Voiam să șterg niște aparențe care l-ar fi deranjat pe Rahul, secretarul îi va putea spune că nu suntem doar noi doi, deși, vezi și tu, aș apărea ca tatăl tău, poate chiar ca bunicul, în orice situație. Râseră amândoi.

Lavinia nu uită să-i amintească despre izvorul din găleată: poți să-mi spui ceea ce știi? Tu nu ai fost surprins când ți-am povestit! Apa aceea, începu el să explice, după ce Mihail a reușit să-l capteze în găleată, nu mai izvora din pământ, nu mai provenea din pânza freatică, din rezervele subterane, așa cum știe oricine, ea izvora din sine, apa aceea era vie, avea puterea să se genereze pe sine. Ți-am scris într-un mesaj să citești anumiți autori, știam că te confrunți cu necunoscute, dar erai prea bolnavă ca să mă asculți. Te-ai fi vindecat și ai fi aflat ceea ce acum întrebi de la mine; voiam să înțelegi din puținul care s-a descoperit în știință că materia, care conține un gen de informație, dacă i se adaugă un program anume de funcționare, are incredibila caracteristică de a se replica, de a se multiplica (așa se formează cristalele, așa se înmulțesc celulele..). Crezi că dacă sunt lucruri pe care omenirea nu le-a descoperit încă, pe care nu le poate încă explica, ele nu există? Mihail a reușit să experimenteze ceea ce mulți vor putea să facă dacă vor parcurge același drum. Ce știi despre fântâna din sat, mai curge apă? se întoarse curios spre fată. După ce am plecat în Italia, am mai vorbit de câteva ori la telefon cu unchiul meu, spunea că fântâna curge din abundență, dar oamenii încă nu iau apă de acolo, deși animalele sunt adăpate din pârâiașul ce curge, e tare curată și rece. Apoi nu am mai vorbit cu el, am primit un mesaj de la un văr îndepărtat că unchiul a murit, nu mai știu nimic. Mi-am promis să nu mă mai întorc, dar, de când am venit aici,

poate pentru că satele seamănă puțin cu ale noastre, poate pentru că am simțit arșița și seceta ca acolo, pe malul Dunării, poate pentru că am văzut curgerea Gangelui care seamănă cu fluviul nostru, mi s-a făcut tare dor de acasă, mi s-a făcut dor de mama și de Mihail.

Vorbiră în continuare despre copilăria ei, Eliah puneă întrebări foarte clare, iar fata îi povesti inclusiv cum ascultau izvoarele curgând pe sub pământ. Când ajunse cu povestirea aici, Eliah o opri: le mai auzi, Lavinia? Ea întoarse capul spre el, surprinsă. Mai auzi izvoarele pe sub pământ, le mai poți cânta gâlgâitul? insistă el. Am crezut că nu le mai aud, de fapt, ani de zile nu le-am auzit, dar la Santiniketan, nu departe de piațeta din centru, am auzit clar gâlgâitul fremătător, mi-a venit să râd de bucurie, parcă îmi reîntâlnisem copilăria, treceam cât de des puteam pe acolo, se auzea fără să-mi pun urechea la pământ, chiar dacă era gălăgie, chiar dacă se vorbea. S-a ținut acolo o sărbătoare într-o seară, se cânta, se dansa, se jucau piese de teatru, însă eu am auzit toată seara muzica apei din pământ, a fost atât de reconfortant, de parcă aş fi făcut o cură de vitamine după astenia de primăvară. Eliah rămase puțin pe gânduri.

Știam eu că se deschide un drum, spuse mai târziu, așa s-a întâmplat și cu Mihail, apoi îmi povesti cum a început să lucreze cu el, tocmai fugise din țară și își căuta de lucru, era harnic și deosebit de serios, mai bine pierdea el decât să păcălească pe cineva, avusese tot felul de munci grele. Seara venea la mine, când terminam cu oamenii lucrul nostru, ne plimbam prin oraș, apoi ieșeam tot mai des în natură, la sate, chiar și după ce și-a început studiile, când muncea și învăța în același timp, nu a neglijat în niciun weekend să vină să descoperim împreună ceea ce căuta cu frenezie, dincolo de profesie și bani, așa cum ți se întâmplă și ție, până într-o zi, când a aflat cum poate izvorî apa din ea însăși. Am lucrat împreună doi ani, apoi eu am plecat în Africa, era acolo nevoie de apă, el a rămas în America, dar continua să genereze apă acolo unde era nevoie, până a ajuns acasă în țară, știi tu. Ce păcat că atunci nu a avut timp să stea mai mult cu tine, ți-ar fi fost tare de folos, nu ar fi trebuit să bâjbâi atâta ca să cauți drumul. Îmi vorbise de tine când venise în America, îi era tare dor de casă, dar mai ales de tine,

uneori se lupta cu gândul de a lăsa totul baltă pentru a se întoarce acasă. Apoi, după ce a descoperit puterea care crea apă din apă, s-a mulțumit cu ajutorul dat altora. Știi, dacă la tine în sat va exista cineva care să meargă și să folosească apa fântânii, ea va continua să se înmulțească, dar când și ultima licărire de credință va dispărea, va seca și fântâna. Acum Lavinia era uluită: vrei să spui că apa este generată de credință? Sigur, afirmă Eliah, credința reprezintă o forță mai mare decât puterea oricărui lucru mecanic, electric și ce o mai fi, ea este o energie inepuizabilă în esență, doar lipsa voinței o poate stopa. Amintește-ți ce spun scripturile: cine va crede și va bea din apa vie, se va preface într-un izvor care va țâșni în eternitate.

Eliah, și tu poți muta izvoare punându-le în găleată, adică poți genera apa din ea însăși? întrebă fata tremurând de emoție. Îi privea mâinile mari, mai mari ca ale *driver*-ului de pe ricșă, cu degete osoase, pline cu vene ca niște funii ce străbăteau podul bronzat al palmei. Fiecare are darul lui, eu n-o pun în găleată, râse el, dar până oamenii vor avea nevoie de apă, eu voi fi alături de ei, ca să le-o dau, de fapt spiritul dă apa, eu sunt doar un intermediar. Orice dar este de la Dumnezeu. În gura lui aceste cuvinte sunau atât de natural... Înțeleg, dădu ea din cap, de aceea ești în India (de fapt nu înțeleg nimic, își spuse în minte, mi se pare că discutăm despre nebunii, doar în țara asta ciudată poți discuta astfel de nebunii. Numai de n-aș ști că Mihail într-adevăr a adus un izvor în găleată, atunci m-aș ridica, aș întoarce spatele întregii călătorii și aș zice că m-am întâlnit cu psihopați care au halucinații, dar fratele meu semăna atât de mult cu el). Apoi, se întoarce spre el cu o întrebare directă: spune-mi, câți ani ai? Mi-e imposibil să ghicesc. Nici n-ai cum să ghicești, trecu el pe un ton glumeț, la capitolul acesta fiecare om se împotmolește. Păi calculează singură, aveam 33 de ani când au ajuns regele Ahab și regina Izabela pe tronul Samariei, în 868 î.Ch. Înțeleg acum, râse Lavinia, de unde ți-ai adunat părul ăsta atât de alb, totuși, habar nu am când vorbești serios și când glumești. Apoi își aminti că Mihail a albit într-o noapte, că a devenit el însuși bătrân sub povara aceluia transport nenatural, că cine știe câte astfel de momente a trăit Eliah. Nu-ți bate capul cu vârsta mea calculând trei milenii. Vezi? nu orice om poate să înțeleagă ce

este greu de înțeles pentru sistemul lui natural de referințe, dar e mai bine așa, încheie el tema, pentru a relua discuția despre Mihail. Lavinia îi aminti și lui că fratelui său i se albise părul în noaptea aceea și i se părea mult mai lung. Da, poate avea presentimentul morții, spuse Eliah dus pe gânduri, îți dai seama ce stres putea să însemne lucrul acela, adică să știi unde mergi și totuși să nu renunți, ci să continui hotărât până la capăt...

Trenul trecea printre câmpuri mănoase, foarte atent cultivate, irigate: tot ce trebuie ca miliardul acesta de oameni să aibă de mâncare, este apa. Dacă ei văd că munca lor se transformă în recolte, că nu muncesc degeaba, îi apucă o hărnicie de nu-i poți opri. Par lenți, aici timpul are altă dimensiune, ai senzația că lenevesc, că trag de timp fără rost, dar au ritmul lor propriu, care funcționează în zona aceasta fără să-i pună în situații de stres cum se întâmplă în Occident. Aici pare că timpul se oprește, mai exact, nu, nu se oprește, se suprimă, capătă o altă scurgere, nimic nu mai e legat de timp, nici program, nici vârstă, nici trecere, de fapt, abia aici afli realitatea, că nu există trecere, e prima fază spre a ajunge la „fără capăt”, adică la lipsa capătului, care e nimic și totul, iar nimicul și totul e în Dumnezeu, spun ei.

Orice vrei să faci este deja hotărât și vine spre tine. Oricum, ceea ce nu e hotărât nu vine, oricât te-ai strădui, așa că de ce să te străduiești în van? așa gândește indianul, completă el. Ești influențat de filosofia de viață a acestei țări? îl întrebă Lavinia. El, dus pe gânduri, nu răspunse nimic. Mi se pare că mirajul Indiei, reluă ea, nu mai poate fi scos din cel care a trăit aici, nu-l poate anula nimeni, atinge celulele cortexului definitiv. Știi, am înțeles de la tine, apoi de la Rahul, că lentoarea Indiei, continuă Lavinia, ritmul vieții de aici, nu e lene, nu duce la ineficiență, dimpotrivă, eu văd că Occidentul, în neostoita goană încadrată într-un program riguros, e obosit, e epuizat. India are resurse, deși merge încet, merge mai departe. În aceeași unitate de timp realizează mai mult decât europeanul. Occidentalul aleargă, aleargă ca un nebun, apoi cade, are nevoie de odihnă, de refacere, de terapie uneori, aici indienii merg în ritmul sănătos al vieții ancestrale. Uneori își pierd sensul sau poate nu-l găsesc din start, împotriva acestui lucru ar trebui

să lupte, nu sunt de acord cu resemnarea aceasta totală, concluzionă Lavinia.

Ei nu sunt rezistenți la stres, completă Eliah, moartea își face simțită prezența în orice ungher al casei, al drumului, al câmpului, așa că viața devine mai importantă decât confortul, decât realizările, decât relațiile, viața e sfântă. Iar unul dintre elementele vieții e apa, de aceea venerază Gangele, nu doar pentru că e cel mai mare fluviu al lor, irigând jumătate din India, ci pentru că el înseamnă viață. Viața fizică au legat-o de cea spirituală, așa că, dacă Gangele dă viață fizică, are cu siguranță putere să dea și viață spirituală. Așa că de aici e numai un pas până la a venera fluviul, astfel se explică ablațiunile, credința în purificarea spiritului prin apele sfinte (nu mă refer acum doar la Gange, fiecare templu, ai să vezi, este prin definiție legat de o sursă de apă, de un bazin etc.). Lavinia își aminti de bazinele de apă de la Templul Lotus, de fântâna arteziană de la Marea Moschee Jama Masjid, să fi preluat și musulmanii credința în apele purificatoare? Sigur, moscheea a fost construită de împăratul mogul Shah Jahan, iar împărații moguli au fost puternic influențați de hinduism. Împăratul Akbar, bunicul împăratului Shah Jahan, a avut fii și moștenitori doar de la una dintre soțiile hinduse, fiica maharajahului din Amber, născându-l pe Jehangir, tatăl lui Shah Jahan. De aceea, toate edificiile mogule ajung să reprezinte un sincretism între arta islamică și cea hindusă, repetă fata în minte ceea ce văzuse.

Lavinia, fiindcă gustă câteva înghițituri din mâncărurile indiene servite în tren, simți o nouă durere în stomac. Căută cutia maro, frumos sculptată, primită de la mama lui Rahul și își făcu un nou ceai cu apa din termosul adus de *boy*, bău aroma amăruie de culoare brună a ceaiului și simți cum stomacul i se liniștește. Călătoria se apropia de final, acum treceau prin sate amărâte și câmpuri nelucrate din nord-vestul Indiei, în statul Punjab.

Capitolul 21

Am ajuns la Amritsar, ne-au primit la hotelul Ritz Plaza, luxos, cu piscină, curat. La intrare, în hol, recepționera, o indiană îmbrăcată într-o ținută hibrid, adică un amestec indiano-european, purta *punjabi*, îmbrăcămintea tradițională a zonei, adică pantaloni bufanți peste care se îmbracă o cămașă până la genunchi și nelipsitul șal, dar pentru că hotelul de lux cerea o ținută oficială, fata îmbrăcase peste *punjabi* un sacou european din stofă bleumarin, o compoziție care mie mi s-a părut hilară. Cu gesturi tipic orientale de salut și bun venit ne-a vopsit pe frunte punctul roșu de binecuvântare cu o soluție purtată într-o ceșcuță minusculă, așezată pe o tavă, printre flori și lumânări arzând. Au apărut și bodyguarzii care urmau să ne păzească toată perioada șederii noastre în oraș. Fiind delegații Companiei de ape ale Indiei, prin intervenția guvernatorului, nu puteau să riște să ni se întâmple ceva, mai ales că zona era una periculoasă. Orașul era la 30 km de granița Pakistanului. Seara am participat la serbarea deschiderii porților dintre cele două țări, a încrucișării steagurilor, ca semn al înfrățirii. Este un spectacol inițiat imediat după despărțirea Pakistanului de India, în '47, dar, chiar dacă se mimează prietenia, încă se simt tensiunile dintre cele două țări.

A doua zi dis-de-diminează, ne-am pregătit să vizităm Templul de Aur din Amritsar. Am avut senzația că uriașa clădire de aur este ca o perlă pe o tipsie nespălată, în care degetele umblă nu ca să recupereze frumusețea perlei curățind tipsia, ci spălând, ștergând continuu perla și îngrămădind mai multă mizerie în jur. Amritsar: evul mediu, în combinație cu hruitul motocicletelor, reclamele luminoase de telefonie mobilă și alte occidentalisme, efervescența unei închinări rezultate din sincretismul a trei

religii: hindusă, budistă și islamică, din care a rezultat un pseudo-monoteism, de fapt un politeism camuflat în panteism. O închinare prelungită cu fruntea bătând podeaua, desculți și capul acoperit în fața omului-guru, considerat dumnezeu reîncarnat, creator, mai mult decât reprezentantul divinității, dumnezeirea însăși. Închinare în fața cărții sfinte care se citește nonstop, 24 de ore din 24, care nu are voie să fie închisă niciodată, preoții se perindă astfel pentru a o citi cu voce tare; apoi închinare în fața copacilor sfinți care au fost plantați sau atinși de vreun guru anterior, în fața apei sfinte, a izvorului sfânt. Vaticanul religiei sikh, Golden Temple, e o clădire placată în aur (numai cupola centrală conține 750 kg de aur, precizează cu mândrie ghidul când văzu mirarea în ochii mei), construită în mijlocul unui lac natural, un bazin alimentat de izvoare sfinte, descoperite de primul guru al religiei, în jurul anilor 1500, fiind considerat bazinul nectarului sfânt (de aici și denumirea orașului, *Amrit* însemnând nectar sfânt).

Ritualurile de spălare, turbanele înfășurate în jurul capului peste părul lung, niciodată tuns la bărbați, picioarele goale, ofrandele aduse gurului, cozile interminabile pentru o clipă de închinare învăluită în muzica nazală a 12 bărbați ce interpretau la microfoane cu mulți decibeli melodii sacre aducătoare de neliniște, care pătrundeau până în măduva spinării, miresmele amețitoare ale bețișoarelor aromate, covorul de flori din fața sfântului, atitudinea sa care-l făcea să pară în transă, poate chiar era în transă, și mulțimile de credincioși plini de evlavie plecați cu fruntea la pământ, toate acestea te umpleau de fiori. L-am privit îndelung pe guru (atât cât am putut rămâne în fața lui, cei din spate ne împingeau să înaintăm, am intrat în acel loc sacru doar prin intervenții deosebite, nu eram închinători, ci doar privitorii unui spectacol), mi se părea că joacă un rol, un rol pe care și l-a asumat, poate dificil și incomod (să stai nemișcat în poziție de lotus pentru 8-10 ore ca să servești ca obiect de închinare mulțimilor evlavioase, nu e un lucru simplu), dar necesar, pentru că o poziție, cu cât e mai sus, cere sacrificii mai mari, dar oferă beneficii la fel de mari, ori a fi Dumnezeu

Însuși, e chiar un lucru deosebit. Poți să-ți iei rolul în serios și să crezi că e chiar adevărat!

Înainte de intrarea în Templul de Aur, am fost invitați să gustăm ceaiul tradițional de bun venit, un ceai cu lapte, îndulcit ca un sirop și o pâinică rotundă, tot dulce, ca un biscuit. Așezați pe niște covoare verzi și roșii, în poziție turcească, printre turbănoșii cu barbă lungă, încercam să înghițim semnele de binețe, dar nu am reușit în totalitate, poate și pentru că am privit mâinile care ne-au întins pâinica, murdare, negreala de sub unghii era evidentă, măcar de ne-ar fi lăsat să ne servim singuri, dar am observat că ospitalitatea înseamnă să ți se pună cu mâna în mână, greu de acceptat pentru un european simandicos. Nici ceaiul nu l-am băut în întregime, cănuța de metal părea spălată insuficient, era slinoasă, se lipea de degete. Erau șiruri de bărbați bând ceaiul, nicio femeie; cred că am fost invitați să servim doar pentru că eram oaspeți tratați diferit. Am fost fotografiați și am apărut în presa locală (cu un articol despre cât de mult ne-a plăcut în orașul gazdă și fascinația privind minunatul templu, deși niciunui dintre noi nu i s-a luat nicio declarație!), am intrat și în locuri care nu erau deschise circuitului turistic. La gară, la plecare, am fost salutați cu salbe de flori, gazdele ni le-au atârnat de gât, ne-au spus că le numesc *garling*, semnele prețuirii.

În Amritsar am dorit să văd și Memorial Park, unde, în 1919, au pierit sute de indieni și-au fost răniți peste o mie, când s-au adunat pentru un protest pașnic, înăbușit în sânge de britanici. La o vizită a reginei Elisabeta a fost donat un monument de aducere aminte și anume un glonț uriaș, mi se părea că arăta ca un falus sfidător, un gest de prost gust, adică, după ce britanicii au omorât mii de oameni dezarmați, adunați la o sărbătoare, fără să-i someze, doar ca să-i țină violent sub control, să vii și să le faci cadou un glonte tronând în fața unui lac artificial, mi s-a părut grotesc. Nu mi-a plăcut parcul, și nu mă refer la design și curățenie, la flori și gazonul tuns, ci la ce semnificații poate trimite el în subsidiar.

Această față a Indiei de nord mi-a lăsat multe întrebări ce caută răspuns, la care mă voi gândi, pentru a le armoniza cu celelalte informații.

Trebuie să le înțeleg rostul, altfel India m-ar respinge, m-ar face să mă simțit neînsemnată, e prea largă, prea abundentă, omul nou venit caută să se integreze ca să nu rămână un intrus.

Capitolul 22

Era cald, tot mai cald. Dis-de-dimineață, când se mai putea respira fără efort, înghesuți într-o mașină Ambasador, galbenă, cu un șofer sikh având un uriaș turban verde, Eliah, Lavinia și Afeck părăsiră Amritsarul, care abia se trezea, coborând spre sud prin satele din jur. Eliah vorbise despre un sat unde a aflat că au secăt fântânile și oamenii aduceau apă din satele vecine, tot mai mulți părăseau satul pentru a-și căuta viața în locuri mai fertile, grădinile și câmpurile erau nelucrate. Lavinia, acum o să vedem dacă poți să îi ajuți pe săracii rămași fără apă, îi descoperi Eliah motivul vizitei lor în satele acelea sărace. N-a plouat de ceva vreme, acum vine vara cu căldurile-i sufocante, dacă nu vor avea apă până vine musonul – presupunând că va fi un muson abundent – nu vor avea nici măcar de băut, recoltele sunt deja compromise, mulți oameni vor suferi de sete și foame. Statul Punjab e un stat bogat, religia sikh nu face diferențe între caste, se ajută între ei, dar tot mai clar se delimitează o pătură a oamenilor bogați, în timp ce pătura celor săraci este tot mai săracă. Până la formarea Statului Pakistan, Punjab era numit Țara celor Cinci Râuri, era o zonă fertilă și puternic irigată, dar musonul, pe an ce trece e tot mai slab, au scăzut cotele apelor râurilor, irigațiile nu se mai pot face ca în trecut, zone, care în India nu aveau probleme cu apa, acum încep să sufere de secetă.

Au intrat într-un sat cu drumul prăfuit șerpuind îngust printre căsuțe albe, cât nișe garaje văruiți, înghesuite una în alta, de parcă nu ar fi fost teren suficient pentru a lăsa loc grădinilor, dar acesta era modul de conviețuire al celor de la sate: poate, mai demult, îngrămădindu-se, se apărau de animale sălbatice, poate casele se înghesuiau în jurul unei fântăni, al unui templu, cert este că și azi casele sunt mici și îngrămădite în câteva

zeci de metri pătrați, ca apoi să se termine satul, să-l părăsești tot atât de neașteptat pe cât l-ai descoperit ascuns în dosul unor palmieri, la cotul unui râu, la poalele unui deal.

În mijlocul satului, într-o piață de câțiva metri pătrați, niște bivoli și doi boi zebu, ușor de recunoscut după cocoașa de pe spate, stăteau legați de copacii sub care colbul cenușiu-roșiatic era de câteva degete. Iarbă nu mai crescuse în jur, bătătura servea și ca loc de întâlnire a sătenilor. În fața unei case, o femeie își spăla copiii într-un vas cu apă care semăna cu un lighean, mai mult îi uda, decât îi spăla, apoi turna o cană de apă peste cel astfel curățat, îl scotea în brațe așezându-l pe lemnul care servea drept scară în fața casei, îl lăsa să se șteargă cu o cârpă, apoi așeza alt copil în lighean. Lavinia asista la acest ceremonial cu gândul la propria-i copilărie. Știi, îi spuse Eliah, femeile își spală foarte des copiii, curățenia reprezintă nu doar igienă, reprezintă puritate interioară, mamele se simt obligate să își spele micuții dimineața și seara, chiar dacă peste tot e mizerie, observă cât de curată e pielea copiilor, chiar dacă le sunt pătate hainele pentru că nu au cu ce să le schimbe, pielea le este curată. Femeia privea pe furiș către mașină, Afeck fuma lângă ea așteptând omul de legătură, Lavinia își luă sticla de ceai pregătit încă de la hotel și bău cu sete, era amar, dar acum avea tot mai des nevoie de ceaiul ei vindecător.

Veni un bătrânel care vorbea o engleză stâlcită, încât Lavinia trebuia să-l întrebe tot timpul pe Eliah ce spune, până ce, după o vreme, ea însăși începu să înțeleagă felul în care stâlcea cuvintele, avea omul o regulă la stâlcit, nu le spunea oricum. Îi conduse pe domnii de la Delhi la o fântână pe care a numit-o *kuan*, adică puț, și care avea în jurul ei o clădire ca un dom așezat pe coloane sculptate și pictate. Picturile erau spălăcite de vreme, dar se deosebeau motive vegetale, flori în roz și bleu, copaci în verde fistic, crengi șerpuind în jurul coloanelor. Un *kuan* este foarte de preț, este inima satului, de aceea, din respect religios, în jurul lui era construit un edificiu ca un mic templu; un lanț cobora de la o bară transversală care lega două coloane, priviră cu toții înăuntru, puțul era adânc, fundul i se pierdea în întuneric. A secat, spuse trist bătrânul întorcându-se spre Eliah, *sahib*, poți

să faci ceva? Se priveau în ochi, un bătrân cu părul alb, puternic, cu un alt bătrân pipernicit, slab și încovoiat, știrb și uscat, cu pielea numai crăpături, ca pământul cuprins de secetă; doar turbanul uriaș, puțin strâmb potrivit, dădea impresia că-l ține în echilibru. Purta o cămașă albă cândva, acum cenușie, care nu-i acoperea genunchii osoși, osul femur se ghicea subțire și încovoiat. În ochi îi apăruse umezeala unor lacrimi ce s-ar fi vrut ieșind la suprafață, dar speranța din ochi, în așteptarea răspunsului celuilalt bătrân, nu le dădea voie să se nască. Eliah zâmbi cu încredere; nu știu *old man*, nu știu ce vom face, dar n-o să vă lăsăm fără apă. Acum lacrima din ochiul stâng nu se mai putu abține și tâșni ca o micuță arteziană, plonjând pe obrazul brăzdat de riduri negricioase. Lavinia simți că ametește sub puterea emoției omului, părea că de răspunsul lui Eliah depindea viața satului, și poate că, într-un fel, chiar depindea. Nu puteți săpa mai adânc, întrebă el? Am săpat mult, dar e tare scump, satul nu mai are bani și nici nu avem nădejde să vină apa. Câtă se adună peste noapte, ajunge la fiecare familie cât de o găleată, ca să nu murim de sete, dar animalele suferă. Atunci își dădu seama Lavinia ce sacrificii făcuse femeia ca să-și spele copiii.

Lavinia, poți să auzi ceva?, se întoarse Eliah spre fată. Ea știa la ce se gândește, de fapt știa că de ea va fi mare nevoie, tare ar fi vrut să-i poată ajuta. Se plecă în genunchi în fața coloanei din stânga, chiar lângă ghizdul fântânii. Puse urechea pe ciment, nu auzi decât pași înfundați, mersul oamenilor prin sat, pasul bivolițelor pe care acum le mâna unul dintre copiii spălați de femeie. Nu se aude apă, Eliah, aici nu mai este nimic, spuse încet Lavinia, dar hotărât, oare am putea găsi în altă parte? Vom căuta, spuse Eliah. Îl anunță pe bătrân că pleacă puțin în jurul satului, dar că vor reveni, cât despre acel *kuan*, nu mai e nădejde de apă, numai dacă Dumnezeu vrea să întoarcă apa, altfel va rămâne secată.

S-au întors la mașină: cum vom proceda în acest caz, Eliah, întrebă nerăbdătoare fata, există niște indicii unde putem găsi? Ce trebuie urmărit în astfel de cazuri? Totul e la întâmplare? insistă ea când văzu că Eliah nu răspunde. Nu există reguli generale, dar vom fi atenți la semne: băiatul cu bivolițele a luat-o spre capătul satului mergând pe ulicioara aceea, hai să

mergem și noi, nu, n-are rost să mergem cu mașina, e prea strâmt și plin de gropi; îi făcu semn lui Afeck să-l oprească pe șoferul cu turban verde. Acela, în capătul de intrare al pieței, ședea lângă un indian care fierbea orez într-un ceaun afumat, așezat pe niște cărămizi și povesteau bând din cafeaua șoferului, din termos. Acela făcu semn să meargă liniștiți, îi va aștepta acolo. Omul vorbea doar câteva cuvinte în engleză, iar dialectul punjab nu era cunoscut pentru niciunul dintre ei.

Au ieșit din sat pe drumul parcurs de bivolițele printre care pășeau resemnați și cenușii cei doi boi zebu; drumul se transformă iute în cărăriuie ce înainta pe marginea unui crâng, pesemne acolo fusese un pârâu, acum secase, poate era doar o vale care se umfla când veneau musonii, se vedea nămolul uscat, întărit ca de piatră și crăpat printre ierburi decolorate de soare. Dacă bivolițele vin în partea asta a satului, pesemne aici solul e mai umed, animalele astea iubesc apa și mâlul, chiar dacă acum nu este apă, ele simt de unde ar trebui să vină. S-au oprit sub o salcie, la umbră.

Trecuse dimineața, trecuse răcoarea, acum soarele începea să înțepe cu razele transformate în sulite de foc. Aprilie, pentru India, însemna vestitorul groazei: arșița intra în împărăția sa omnipotentă. Trecând prin satele prinse în capcana ei, Lavinia urma să vadă cum zăpăceala îi cuprindea pe oameni, făcându-i la început irascibili, apoi tot mai letargici. Lânzezeala morbidă de peste zi alternează cu poftele trupului care se trezesc noaptea și se întind ca o boală de piele, fără leac. India e cea mai fierbinte și senzuală țară de pe glob, își spuse fata, admitând că ar putea greși, dar nu prea mult. Începând cu luna asta, pe timpul verii, în India nu se creează nimic, în afară de zămislit copii; se intră într-o hibernare estivală (ce alăturare paradoxală de termeni, gândi Lavinia când își dădu seama de adevărul pe care-l exprimă), așa cum în Occident iarna paralizează o serie de activități, izolându-i pe oameni în casă, aici oamenii sunt izolați într-o capcană a căldurii care înghite vorace orice entuziasm. Lavinia luă sticla cu ceai coclit și mai înghiți de câteva ori, începu să transpire și nu știa dacă de căldură, de emoții sau de răul din stomac.

Ședeau cu toții la umbra salcâmului; pe răzorul de dincolo de vadul secat se uscau la soare rotocoale de balegă, mari cât pălăriile de floarea soarelui. Ce se face din balega aceea uscată? Întrebă ea nedumerită. La noi se folosește ca îngrășământ, dar văd că aici e prelucrată oarecum, că nu pot fi toate balegile exact la fel de rotunde și plate. Da, interveni Eliah, sunt frământate cu paie sau alte vegetale și cu noroi, sunt rotunjite și uscate astfel, se fac din ele colibele din chirpici, ai văzut câteva când veneam cu trenul, erau rotunde și acoperite cu balegă. Lavinia își aminti de colibele văzute în câmp. Acum le vezi mai mult pe câmp până se strânge recolta, până se încheie munca, mai demult, de fapt când am venit eu acum câțiva ani, mai puteai vedea sate întregi în care oamenii locuiau în astfel de case; s-a schimbat India uimitor în toți acești ani, e o sete de construcție, de extindere, de modernizare, cum nu cred să mai fie în vreo țară de pe pământ; nu contează niciun sacrificiu, niciun efort nu-i prea mare pentru a se face schimbările, urmărește numai ce e la marginea orașelor, au apărut cartiere rezidențiale cu vile cochete, blocuri și *mall*-uri, ca ciupercile după ploaie. Străbătând India, nu o mai recunoști, peste câțiva ani satele astea vor fi altceva sau se vor desființa total și vor rămâne în loc doar câmpurile fertile, fără colibele din chirpici, câmpuri lucrate de asociații de agricultori, așa cum marea majoritate a terenurilor sunt deja lucrate. Doar apa să le fie îndeajuns.

Lavinia tresări și Eliah, privind-o, îi văzu ochii sticlind: să înțeleg că există un izvor pe-aproape? Întrebă el cu speranță. Lavinia dădu din cap afirmativ și îi făcu semn să tacă, se ridică în picioare și porni încet înapoi spre sat pe cărarea bivolițelor, apoi, când deja se vedeau casele după cotul vadului secat, Lavinia se pierdu prin tufișuri urmând o cale spre dreapta, doar de ea știută. Nu intra singură, fără ghid, pot fi șerpi, îi strigă îngrijorat Eliah, care o urma de la o oarecare distanță, urmat la rândul său de Afeck cel tăcut – indianul numai ochi și urechi la tot ce se întâmpla în jurul său. Lavinia se opri ca trezită din vis și privi cu groază în jur. Nu mai înaintă niciun pas, rămase cu piciorul în aer, așteptându-i pe bărbați, la care Afeck

porni înaintea ei în funcție de cum indica ea, grijuliu și atent dădea la o parte crenguțele aspre ale tufișurilor pornite spre o îngălbenire precoce.

Au mers așa, încoace-încolo preț de zece, douăzeci de minute, fata își pune urechea din când în când la sol ascultând, apoi, arătând o zonă delimitată de degetul ei care desena un cerc virtual în aer, spuse hotărât: aici se aude tare, cel mai tare, cred că e un izvor bogat. Aș fi curioasă la ce adâncime se află, nu-mi dau seama dacă aud bine pentru că e la suprafață sau pentru că e foarte mare, dar mai în adâncime. Nu mi s-a mai întâmplat niciodată să transform această joacă a copilăriei într-o fântână adevărată, deși știu sigur că aici este apă! Eliah dădu aprobator din cap, apoi îl trimise pe Afeck după bătrân.

Acesta veni după aproape o jumătate de ceas gâfâind de efort și urmat de vreo cinci bărbați negricioși, cu turbane colorate, îmbrăcați cu toții ca de sărbătoare. S-au oprit privind mirați: unde e apa? Întrebă bătrânelul, *sahib*, Afeck a spus că ați găsit apă. E aici, arată Eliah spre locul fixat de Lavinia, veniți mâine și săpați un *kuan*, Dumnezeu a mutat izvorul aici, spuse Eliah hotărât. O vreme tăcură privindu-se toți șase, apoi, ca la comandă, au început să vorbească toți odată, să dea din mâini, să se agite, se învârtiră în jurul cercului arătat, se rătoiră iarăși unul la altul, totul se desfășura în dialectul punjab, apoi bătrânul, întorcându-se spre Eliah, spuse: *sahib*, dacă nu găsim apă și săpăm plătind scump, cine suportă paguba? Oamenii aceștia, care sunt mai-marii satului, nu sunt toți de acord să aducă săpători, știți sigur că vom da de apă, ne puteți da un zălog că nu ne păcăliți? Eliah îi privea răbdător, dar Lavinia simți în inima ei mânie la pretențiile bărbaților, adică nu sunt mulțumiți că ei fac în căldura asta kilometri pe cheltuiala lor, pe timpul lor, pe oboseala lor, caută să îi ajute, iar ei cer zălog! *Old Man*, vorbi Eliah cu blândețe, dar autoritar, spune acestor oameni că Dumnezeu a dat fetei pe care o vedeți darul de a auzi izvorul în pământ (și-i făcu semn fetei să se plece să asculte din nou), ea a descoperit aici un izvor de apă, noi v-am spus și nu v-am ascuns această descoperire. Acum, dacă voi vreți alte asigurări pentru că nu aveți credința să încercați, deși vă aflați la mare strâmtorare, atunci înseamnă că voi trebuie să suferiți pedeapsa setei.

Lavinia, se întoarce el spre fată, spune-le cum auzi izvorul? Fata începu să cânte un cântec ca un murmur tânguit, ca un fluier venit dintr-un gâtlej ce hârâie notele. Bărbații, la auzul melodiei, se albiră la față, împreunară mâinile a mulțumire umilă, plecându-și ochii ca la o rugăciune sfântă. Nici după ce Lavinia încetă, nu-și ridicară ochii, ci, la semnul bătrânului, se retraseră fără vreun cuvânt, adânc impresionați. Eliah făcu un semn lui Afeck, care înfipse în grabă un țăruiș pe care îl pregătise între timp, apoi se întoarseră cu toții în sat.

Acolo îi așteptau femeile cu ghirlande de flori galbene și portocalii, *garling* era numele lor, îi răspunseră zâmbind fetei care știa de ele din Amritsar. Îi poftiră să mănânce din mâncărurile pregătite, se adunase lume multă în piață, era spre amiază și căldura lovea creștetul capului fetei, creștetele celor din sat erau acoperite, ale bărbaților cu turbane, chiar și ale copiilor, cu forma aceea surogat de turban, iar femeile aveau voaluri, șaluri colorate de la *punjabi*. Nu mâncară, doar șoferul se ghiftui fără remușcări, chiar Afeck gustă un *naan* cu un pic de sos, apoi Eliah ceru câteva fructe de papaia, luă un cuțitaș din geanta lui de voiaj umflată cu tot ce ar fi putut avea nevoie în orice situație și spuse: am văzut că ai probleme cu stomacul, este singurul remediu care te va ajuta, hrănindu-te în același timp. Ar trebui ca două, trei zile, dacă reziști, să nu mănânci niciun fel de mâncare, doar papaia. Erau proaspete și aromate, cu miezul pufos și deosebit de delicios, ca acelea pe care le-a mâncat cu Rahul și Sitar sub arborii lui Tagore.

În timp ce se îndreptau spre mașină, petrecuți de oamenii din sat, bătrânul le spuse, cu umilință și pioșenie, că ultimul guru sikh care a trecut prin satul lor a cântat cântecul izvorului, exact cum cântase fata, că ei vor săpa acolo unde a auzit ea cântecul. Cu trupul uscățiv și turbanul șui, se tot apleca în timp ce se retrăgea cu spatele, ca șoferul să poată face manevrele de întoarcere.

Pe drumul făcut înapoi, Afeck îi spuse cu îngrijorare lui Eliah, că dacă vine ploaia când sunt încă pe drumurile acelea prăfoase, se vor împotmoli în noroi. Ce ploaie? întrebă fata privind spre soarele torid. Mașina nu avea aer condiționat, geamurile erau lăsate jos ca măcar curentul să facă aerul

respirabil. Afeck atrase atenția fetei spre o pâclă de nori dinspre răsărit, va ploua, întotdeauna e așa, spuse cu mândrie, de parcă el ar fi adus ploaia. Afeck, să nu ne abatem de la satele celelalte, e prea mare nevoia, așa că, după explicații îndelungi pentru ca și șoferul să înțeleagă, au cotit pe drumuri mai mult sau mai puțin umblate, unele asfaltate, altele doar pietruite sau nici atât, gonind din sat în sat, trăgând norul greoi după ei, până au ajuns la Amritsar. Lavinia înțelese că se întâmplă lucruri miraculoase, dar în cadrul acesta i se părea atât de normal să se întâmple, încât nu puse niciun fel de întrebări, ar fi fost anormal să fie altfel. Dacă ea aude izvoarele în adânc, de ce nu ar putea Eliah să aducă ploi în perioada de secetă? Începea să înțeleagă tot mai mult munca deosebită a lui Eliah, drumul care îl făcea să fie atât de deosebit. Simțea că tot ce a căutat ea până acum în viață, cariera, situația financiară, comoditatea vieții din Europa, fără frământări prea mari, fără schimbări, egală și monotonă, dar sigură, sunt meschine și nu va mai putea să se mulțumească, făcându-se că nu a avut loc ceea ce tocmai se întâmpla sub ochii ei.

Au ajuns înapoi la Amritsar după-masă, urma să ia trenul ca să se întoarcă în Delhi alte 6 ore cu trenul, cu meniul asemănător servit de *boy*, cu pasarelele din gara New Delhi întreșute ca o pânză de păianjen construită de un artropod începător. Când au ajuns în gară, a început să plouă, spre mirarea oamenilor.

Capitolul 23

Suntem în drum spre Jaipur, nu că vizitarea acelor locuri ar fi ținut de itinerarul ales de Eliah, dar era una dintre dorințele mele, văzusem pe internet multe poze cu orașul roz, cu palatele și împrejurimile lui, voiam neapărat să le văd și în realitate. E încă cețos, o pâclă a dimineții care se ridică prevestind o zi foarte călduroasă. Pe marginea drumului, somnoroase și plictisite, se înșiră maimuțe strecurându-se din copaci, stau în șir privind-ne, parcă ne-ar cerși cafeaua de dimineață. Când oprim la o intersecție, așteptând să treacă în rând o cămilă ce trage lent o căruță cu roți mari de lemn, o maimuță se apropie, poate sunt obișnuite să primească mâncare de la oameni, se comportă ca niște confrăți care au fost uitați să fie invitați la micul dejun. Trecem mai departe, șoferul e hotărât să facă slalomul potrivit pentru a-și arăta dibăcia. Eliah mă privește cu drag și îmi dau seama că nu-l deranjează să-mi facă hachița cu Jaipurul.

Aveai multă disperare în ochi, deși te străduiai s-o camuflezi sub o aparență de liniște și acceptare, îmi spuse Eliah când veni vorba despre prima noastră întâlnire. Acum nu mai am? L-am întrebat știind că bărbatul acesta în vârstă, de parcă ar avea o mie de ani, care-mi devenise un fel de tată, cunoștea mai multe despre trăirile mele decât eu însămi. De ce mă întrebi? îmi întoarse Eliah întrebarea, tu nu știi dacă mai există sau nu disperare în tine? Uite, uneori nu-mi răspundea la întrebări, cum aș fi vrut eu, de fapt nici Rahul nu-mi răspundea, mă lăsa să aștept de parcă aș fi vorbit în gol, dar Eliah refuza răspunsul într-alt mod, îmi puneă contra-întrebări, ca să mă pună pe gânduri, căutam eu frânturi de răspunsuri, și reușeam împreună să ajungem la răspunsul final, care uneori nu era foarte plăcut de aflat, dar întotdeauna mai ușor de acceptat dacă a fost săpată

împreună calea într-acolo. Am înțeles că e multă înțelepciune în felul în care omul acesta mă conduce; poate, așa fi găsit în răspunsurile lui directe multe elemente care să mă îndemne să mă apăr, sunt sensibilă și nu-mi place să mi se dezvăluie ascunzișurile sufletului, poate așa fi respins adevărul, m-aș fi supărat pe realitatea lui, dar pentru că mă lăsa să descopăr singură, uneori cu chin, mă simțeam ușurată, chiar dacă era neplăcut. Știu că n-are rost să ascund ceva în fața omului care mă călăuzește – nu doar prin stepele Indiei, ci și prin labirintul propriei mele căutări – așa că îi spusei, vorbind cursiv, fără ezitări: sunt disperată în sinea mea, dar de trei zile, de când sunt cu tine, mă cuprinde o liniște încât, gândindu-mă la furtuna pe care am provocat-o, nu mi se mai pare atât de tragică, mă distanțez de propria-mi viață, toată existența mea mi se pare mult mai puțin importantă, prea mare accent am pus pe viața mea, dacă o raportez la suferința pe care o văd în jur în zilele astea, incluzând și suferința pe care am provocat-o eu. Ești disperată, completă Eliah, și ți-e tare teamă de disperare, încerci s-o negi, s-o alungi, s-o diminuezi în raport cu ceea ce ai văzut, dar ea este încă acolo. Aruncând-o în negare, ea nu s-a rezolvat, ea este doar neglijată și va reveni cu o forță mai mare, când nu te aștepti. Acum, atenția ți-e absorbită de noile trăiri, dar nu într-atât încât să aducă amnezie totală privind propria-ți existență. Așa este, Eliah, îl aprobai când el tăcu, orice văd, orice fac, raportez totul la ceea ce este înlăuntrul meu, la ceea ce știu de la Rahul, la ceea ce a devenit viața mea de când sunt aici, la ceea ce am trăit în copilăria mea (care a revenit brutal – de parcă ar fi fost ieri), apoi la viața cu Massimo. Nu pot să mă eliberez de acest paralelism, așa vrea ca ceea ce trăiesc acum, umblând hai-hui prin India cu tine, să conțină momente valoroase în ele, fără să fac paralelisme cu viața mea, de aceea mi-e ciudă pe mine și mă simt neputincioasă. Iar când te analizezi, disperarea își arată iarăși colții? mă ajută el să duc confesiunea până la capăt. Exact și, ah, trebuie să recunosc, nu-mi place asta, întotdeauna m-am considerat o fată puternică, capabilă să-mi gestionez sentimentele, foarte echilibrată, dar sunt disperată! Îmi fuge pământul de sub picioare și asta

pentru că trebuie să decid încotro. Nu vreau să decid acum nimic, nu sunt pregătită, nu sunt capabilă!

De ce crezi că e atât de urgent să decizi? mă chestionă el. Aici, în India, timpul are cu totul altă dimensiune decât îl percepi tu, graba nu face parte din trăsăturile vieții de aici! îmi reaminti el o discuție mai veche, purtată în prima noastră zi după întâlnire. Nu din cauza timpului trebuie să decid, ci din cauza suferinței, nu pot accepta să rămânem suspendați în nesiguranță pentru că încă nu știu dacă va fi într-un fel sau altul, deși am încercat să-i explic lui Rahul că decizia nu este a mea. El îmi spune tot timpul că de aici încolo depinde doar de mine, dar nu-i adevărat, pune o așa mare greutate pe mine și eu nu știu cum s-o duc, nu e just ca această greutate să mă apese, de aceea mă simt presată pentru decizie: rămân cu el sau mă întorc acasă? Dacă voi amândoi spuneți că aici timpul are altă scurgere, atunci aș vrea să pot să mă alătur și eu acestei lentori a trecerii și să las să vină de la sine decizia ce trebuie să vină, să n-o forțez, poate va trece mult timp până să știu că drumul e într-o direcție sau alta, dar până atunci suferința ne va măcina într-atât, încât nu vom mai avea resurse pentru iubire, de asta mi-e teamă.

Lavinia, dacă iubirea nu se hrănește din sinele de dincolo de timp, atunci ea este falsă, atunci e mai bine ca ea să moară cât mai curând. N-ai observat că Rahul nu te zorește, el doar îți reamintește cu toată ființa lui că este neschimbat, că stă ferm în postura în care este, ca să știi că ai un sprijin în el, dar te lasă liberă, iubirea constrânsă se numește robie, indiferent unde ești în lume, mai ales în India, unde ea este impusă de tradiții. Te înțeleg când spui că te grăbești să decizi ca să reduci suferința, dar te păcălești crezând că ea se va reduce, abia trăind-o până la capăt ai s-o anihilezi. Știi, Eliah, doamna Chaudhurani mi-a spus că suferința trebuie negată, așa o anihilezi, ceea ce spui tu e fix pe dos, îmi amintii eu discuția avută cu mama lui Rahul.

Azi am parcurs 250 km cu mașina pe autostradă în cinci ore. Limita de viteză e de 90 km pe oră, dar noi am parcurs în medie 50 km, deși mașina era foarte bună. Cum așa? Problema e că pe autostradă e permis orice

mijloc de locomoție: biciclete, motociclete, mașini de tonaj, mașini mici, tractoare, cămile, elefanți, motoricșe, chiar și pietoni, pe scurt, orice mișcă. Și pentru că nu există selecție pe benzi, fiecare circulă pe ce bandă îi cade bine sau chiar între benzi, iar dacă vrei să depășești, claxonezi prelungit sau faci slalom, arta șofatului indian stă în abilitatea de a te strecura printre celelalte mijloace de transport. Între state e o vamă unde se plătesc taxe de trecere, pe marginea autostrăzii sunt înșirate moteluri pentru gusturi occidentale la prețuri pe măsură, dar și „hoteluri” pentru șoferii indieni, în special pentru camionagii. Acestea din urmă arătau ca niște garaje de tablă, cu puțin mai mari, în care erau suprapuse niște paturi pentru odihna clienților. Toaletele sunt turcești, adică un orificiu, lângă care se află nelipsita găleată cu apă și cană. În fața barăcilor de hotel, pe niște platouri de cărămidă sau tablă, în oale sau lighene mari, se fierbe orez, sosuri, ceaiuri, se prăjesc gogoși, pâinici *naan*, se servește mâncare. N-am avut curajul să mănânc într-un astfel de „restaurant”. În motelurile pentru pretențioși, sunt condiții asemănătoare celor de la noi, dar dacă nu ești atent, prețurile pot fi exorbitante. Am băut un Pepsi la preț dublu față de cel mai luxos hotel din Delhi, din cauza neatenției, adică nu am întrebat înainte pe ospătar cât costă, iar după ce am băut, a trebuit să plătesc cât mi-a cerut, astfel două sucuri și o pungă de chipsuri au costat cât o masă la restaurantul hotelului nostru. Negocierile trebuie să aibă loc obligatoriu înainte. De exemplu, una dintre turiste a dorit să facă poze cu un șarpe (încolăcit în jurul gâtului, mor de frica șerpilor, am stat la 10 m distanță!), dar pentru că nu a negociat înaintea fotografierii (făcută cu propriul aparat foto), i s-au cerut 200 rupii, ceea ce ar fi putut scoate la 20. Indianul, decât să-i piardă și pe aceștia, ar fi lăsat la cât i se oferea. Prea târziu, a plătit banii, când își cereau drepturile reale sau închipuite, erau foarte incisivi, dacă nu veneai în întâmpinarea acestei insistențe erau chiar obraznici, uneori doar răstindu-te la ei reușeai să scapi neagresat; dacă simțeau o cât de mică slăbiciune, poate datorită politeții, asalturile lor puteau fi neplăcute, ca urmare, dacă riscai să oprești la un astfel de motel, săreau la tine cerșetorii, handicapații, vânzătorii de te miri ce: de la gablonțuri, fructe, șaluri, până la obiecte

artizanale și zei; apăreau dresorii de șerpi, de maimuțe, aruncătorii de bumeranguri, parașute-jucării și orice altceva ce ar fi putut să-ți scoată câteva rupii din buzunar. I-am înțeles în cele din urmă: lupta pentru supraviețuire e atât de strânsă, încât scopul este mai important decât teama de a deveni ridicol, respins sau chiar brutalizat. Pe mine mă durea sufletul de parcă toată durerea lumii mi s-ar fi cuibărit acolo.

Hinduismul spune să negi durerea, reluă Eliah tema abandonată cât timp eu făceam remarci despre drum, budismul spune să renunți la dorință ca să retezi sursa suferinței, eu spun să trăiești durerea, s-o trăiești toată, fir cu fir, nu căuta s-o diminuezi, nu-i opune rezistență și ea se va dezumfla singură, abia dincolo de ea se află eliberarea! Orice suferință e o poartă spre bucurie, iar bucuria va fi cu atât mai mare cu cât suferința ce-a precedat-o părea mai adâncă. Invariabil, chinul sufletesc precede întotdeauna bucuria adevărată. Lasă-ți visurile să se sfârșame, ele sunt construcția egou-ului, dincolo de ele va fi adevăratul scop; poate ai gândit altceva pentru viața ta, poate ți-ai pretrasat un cadru în care să-ți trăiești viața, îți spun că ele sunt prea mici pentru căutarea ta cea mare, pentru credința care este în sufletul tău. Nu te mulțumi cu visuri mediocre, mercantile, egoiste, chiar dacă ele par să aducă un confort fizic și sufletesc ademenitor, dar, când, la capătul vieții, vei privi înapoi, se vor dovedi a fi găunoase; caută să ți se descopere visul cel mare, acela care umple fiecare celulă. Dincolo de mediocritățile care ne fac viața, se află marele vis, intact și uriaș, cum nici măcar n-ai avut curajul să-l gândești. Pentru că nu este rostul gândului, se naște dincolo de el.

Dacă-ți înăbuși suferința, dacă-i opui rezistență, spunea Eliah, ea va izbucni când și unde nu te aștepti, ea este cu siguranță ca un izvor, cu cât încerci să-l reții în miezul întunericului, cu atât îi va crește presiunea și, găsind o fisură (dacă n-o va găsi, o va săpa!), va izbucni ca o arteziană, ca un gheizer.

Uite ce-am învățat astăzi: acceptă suferința și n-o reprima, chiar dacă sună a masochism, dar te avertizez, sufletul meu, că preocuparea de a acoperi cât mai minuțios încercând să uiți, încercând să te arunci în alte

activități, ca s-o reprimi, s-o negi, îți va înăbuși capacitatea de a-ți dori ceva mai mult. Și apoi mediocritatea e doar la un pas! Dacă n-ajungi să fii deprimată, frustrată, nu vei dori să fie altfel viața ta, nu vei avea nici dorința, nici puterea s-o schimbi; ți-e frică să lași confortul, măsura de siguranță pe care o ai, așa cum o ai, imaginea ta, investițiile pe care le-ai făcut în oameni, profesie, imagine. Vei rămâne loială mediocrității din comoditate, dar fără pasiune, fără să știi măcar că poți mult mai mult, poți tot! (acum știu de ce unii oameni, cărora le merge bine, ajung să fie superficiali și mediocri, nu își permit să fie disperați privind propria lor viață!). Vei fi fericită pentru o vreme, o fericire egoistă, îți vei satisface propriile dorințe, ale celor câțiva din jurul tău, doar pentru a te asigura că și ei ți le satisfac pe ale tale, dar nu vei descoperi șansa cea mare din teama de a te desprinde de dorințele mici. Nu te speria dacă ești disperată, e tocmai ceea ce-ți trebuie! Recunoaște prezența ei și o vei dezarma, se va decoji ca o ceapă și nu va rămâne nimic din ea, din suferință, doar calea deschisă pentru viziunea de ansamblu. Și-atunci vei știi ce ești, cine ești, unde e de ajuns.

Uite că eu nu mai pot să mă mulțumesc cu ceea ce am avut, vreau mai mult și sunt gata să merg pe o cale nouă, riscantă pentru că nu o cunosc și nici măcar nu o pot evalua empiric, o cale pe care acum încerc s-o verific ca să mă asigur dacă funcționează (blestemată dorință de a verifica, de a te asigura, cum poți să știi de dinainte dacă ceva funcționează, când nu ai de unde să cunoști noile legi în care se așează necunoscutul?!). Vreau să funcționeze după cotele transcendentului, ca urmare nu am ce verifica, trebuie doar să merg înainte, vreau ceea ce e interzis în mod natural – exact așa cum e umblarea pe apă!

Durerea de stomac mă roade în continuare; oare ce m-aș fi făcut fără ceaiul mamei lui Rahul? Am ajuns să-l beau în loc de apă; când mă voi întoarce în Delhi, înainte de a vizita Taj Mahal (ce emoții am doar gândindu-mă la edificiul acela alb), am să-i telefonez lui Rahul să-mi mai aducă un pic de ceai, chiar dacă el ar fi vrut să nu ne întâlnim până vom pleca împreună la Santiniketan.

Capitolul 24

Tamil se ridică sprinten din pat, dormea în cămăruța băieților împreună cu ceilalți doi frați ai săi. Ieși în fața casei, va răsări soarele peste vreo oră, își spuse, se zărea cum se decolora întunericul dinspre est, stelele păleau. Se spală pe mâini și pe față, mormăi un rest de rugăciune, mai bine spus una prescurtată; chiar dacă nu era mare credincios, religia lui îl făcea să fie mândru că e musulman printre păgânii hinduși ce se închină la orice mișcă sau nu mișcă. Tamil era un *elefant-driver*, frumoasă meserie a moștenit de la părinți, căci toți cei din familia lui erau din strămoși proprietari, precum și conducători de elefanți. Ca să nu-și dezmință strămoșii au reușit, cu eforturi serioase, ce-i drept, să aibă și acum elefantul lor. Tamil intră în grajdul elefantului, o hardughie din lemn, mai mare ca întindere decât căsuța lor, dar nici elefantul nu e o ființă mică, gândea băiatul, ori de câte ori compara cele două clădiri. Aduse două baloturi cu fân pentru animal, i le dezlegă și i le puse în față, la care primi un ghiont cu trompa ca un semn de mulțumire. Ce-i cu atâta răsfăț, Fetișo? se răsti drăgăstos băiatul la elefântica lui, niciunul din casă nu se îngrijea cât Tamil de ea, dar și ea se revanșa din plin, fiecare nuntă la care participa, fiecare călătorie ce o făcea pentru cei bogați, aduceau bani frumoși, din care se strecurau câțiva și în buzunarul băiatului.

Tamil se apucă de rânit balega din grajd, aruncând-o într-un colț al curții, de-acolo vin săracii satului și o cumpără, o prepară, o usucă la soare și o fac rotocoale, apoi o vând mai departe pentru cei care mai construiesc colibe din chirpici. O parte din balegă o folosește bunica lui ca îngrășământ pentru grădină. În timp ce lucra se gândea la cât de ingenios făcuse proiectul de adăpătoare, un sistem de jgheaburi prin care direcționa apa de

la fântână în adăpătarea mamiferului, înainte îi fusese foarte greu să-i care gălețile până o satura pe Fetița. Înainte să iasă din grajd pentru a începe scoaterea apei, simți pe umeri și spate jetul de urină caldă slobozit cu presiune de animal. Cum de nu observase cum corpul greoi se cambra pentru a împinge jetul? Sări în ciudat într-o parte, dar prea târziu. Acum va trebui să se spele, să-și schimbe hainele, nu poate merge la muncă cu putoarea asta pe el, turiștii vor simți imediat mirosul acru al urinei. Hai, Tamil, repede, repede, vei întârzia, noului șef de echipă nu-i place deloc când băieții întârzie. Chiar dacă au rămas cu mai puțini *driver*-i, nu a pregetat să-i concedieze pe cei obraznici și pe cei care nu se conformau regulamentului. Băiatul fugi afară la fântână, se dezbracă gol-goluț, era încă protejat de obscuritatea dimineții opace, se spală cu mișcări repezi, se șterse cu o cârpă lăsată de bunica acolo – mama era moartă de când îl născuse pe fratele mai mic – fugi în casă, băieții încă dormeau, îl trezi pe Shabir, fratele lui mai mare și îi porunci s-o adape pe Fetiță. Acela privi uimit umbra trupului gol al fratelui său, mormăi ceva și adormi înapoi pe loc, dar Tamil știa că nimeni nu-i iese din cuvânt. Luă din dulap și trase pe el un pantalon alb și o cămașă tot albă, își înfășură capul în turbanul portocaliu cu romburi roșii, portocaliul era culoarea întregii echipe, fugi să-și caute pachetul cu merinde pregătite de bunica, câteva pâinici *naan* umplute cu sos de șofran, se aruncă pe bicicletă, apoi, pe când să iasă în drum își aminti că nu și-a luat din buzunarul cămășii murdărite cu urină ecusonul care se purta obligatoriu în timpul serviciului, trânti bicicleta, se întoarse și scotoci în haina abandonată lângă fântână, găsi plasticul ce adăpostea bucata de hârtie cu poză, dar aceasta se umezise, o scoase cu grijă ca s-o pună la uscat, o așeză într-o nișă, ca o fereastră oarbă a grajdului, se va usca ea, șterse plasticul ecusonului de pulpa cămășii lungi, dar nu putea merge fără ecuson. Fugi înapoi în casă și îl trezi de-adevăratelea pe fratele lui, explicându-i că are nevoie urgentă să-i împrumute ecusonul. Se dezmetici greu săracul băiat, la sfârșit arătă spre un sertar ce atârna strâmb la capul noptierei lui, Tamil răsturnă conținutul pe podea, erau tot felul de mărunțișuri, de la mărgele, resturi de mâncare și chibrituri, cuie, pioneze, până la acte. Găsi ceea ce

căuta, dar își dădu seama că este atât de târziu încât cu greu va mai ajunge la ora exactă, avea de pedalat 45 de minute până la Palatul Amber, unde îl așteptau colegii și turma de elefanți pregătită pentru turiști. Nimeni n-o să observe că are un ecuson împrumutat, important este să atârne o hârtie cu poză pe buzunarul de la piept. Dar cu întârzierea nu va fi de glumit, șeful, deși s-a arătat prietenos cu el, va putea oricând să-i spună că n-are nevoie de serviciile lui. Dacă ar găsi o mașină cu remorcă, să facă autostop și să ajungă mai repede, ar fi o rezolvare. Întreg drumul, mașinile cu remorci au fost încărcate, fiecare speranță se îndepărta fără el.

Începu să se roage cu voce tare ca Allah să-l păzească de concediere, își aminti că indienii se rugau în astfel de cazuri zeiței Laxmi, nu, el nu se va ruga zeiței, totuși, elefantul pe care îl conducea purta numele zeiței Laxmi, nu pentru că ar crede în ea, totuși, uneori se împlineau și dorințele spuse ei. Sigur, nu răspunde Allah întotdeauna cum vrea omul, musulmanul poate păcătui și Allah se supără, sunt atâtea obligații: rugăciuni la anumite ore, Ramadanul e greu de păstrat mai ales dacă are zi grea de lucru, apoi banii pentru săraci nu îi dă întotdeauna cum este prevăzut, banii sunt marea lui ispită, mai ales când vede portofelele turiștilor pline cu dolari, euro, lire sau rupii. Cunoaște banii numai ce le zărește dunga ițindu-se dintre pereții portofelelor de piele. Tare își dorește și el bani mulți! Porni să se roage și lui Laxmi, cine știe, aici, în India, multe rugăciuni se preiau de către cine știe ce zeități, nu există niciun dumnezeu în afară de Allah, sună mărturisirea de credință pe care o rostește și el zilnic, de câte ori începe să se roage, sigur că nu există, își spune cu convingere în minte în timp ce cu voce tare continuă să se roage lui Laxmi. Important este ca ochii șefului să fie orbiți la întârzierea lui, nu contează cine îi orbește ochii, la fel să fie și ochii colegilor, că se întâmplă să se pârască unul pe altul, de fapt întotdeauna se pârăsc unul pe altul, de aceea nimeni nici nu se supără, toți știu că le va veni rândul.

Sosi! Șeful îi aruncă o amenințare pe care o va duce la bun sfârșit mai târziu: vedem noi înainte de plecare, șuieră printre dinți, dar amenințarea nu sună foarte fioros. Oho, mai e mult până la plecare, Allah e mare, se învioră

băiatul și frica îi trecu prin farmec. Văzu turiștii într-un număr suficient de mare ca să se gândească la rupiile care îi vor intra în buzunarele sale fără fund, lume multă, bani mulți. Străinii ăștia nici măcar nu știu să stea aranjați frumos într-un șir cum se cade. Stau ei la coadă, dar nu e niciodată un rând ordonat, e pe alocuri mai gros, apoi se subțiază gata-gata să se rupă, tot ies din rând și se zgâiesc la te miri ce, acolo unul fotografiază porumbei, ce, în țara lui nu sunt porumbei? Uite colo, unul s-a cocoțat pe gardul de ciment al grădinilor de șofran și fotografiază dintr-o poziție de e gata-gata să cadă de pe gard, ar fi interesant să cadă, ce-ar mai râde cu colegii. Întotdeauna se întâmplă așa cu turiștii, i se cere să oprească elefantul în cine știe ce loc pentru o bună priveliște și o bună poziție fotografică a palatului, a zidurilor, poate trece o veveriță, sunt multe pe aici, imediat vor poze, dar e interzis să oprești elefantul pe drumul de urcuș, nu după mulți pași vine altul, elefanții sunt animale mari și greoaie, cărarea printre ziduri și porți e îngustă, s-ar face o înghesuială ce-ar încurca șirul indian, dar dacă nu împlinești rugămintea clientului, poți să-ți iei adio de la bacșișul gras.

Unul dintre turiști veni foarte aproape de elefanți și-i fotografie în turmă, înșirați frumos înainte de prima tură. Elefanții știu să stea atât de răbdător și nemișcați în așteptare, cum nici oamenii aceia care spun că sunt civilizați nu știu să stea. Uite că turisul acela cu păr creț și blond, pare să fie un irlandez, cunoaște el, Tamil, aproape orice nație, după trăsături, multe a văzut în anii aceștia, e pistruiat omul, nu e atât de aproape, dar sunt atât de proeminenți pistrii pe față, încât Tamil e fascinat, o fotografiază pe Lucky, elefantița condusă de Sen. Are un aparat profesionist, mare și cu un blitz orbitor, se tot foiește în jurul elefantului, face portrete, Sen îi spuse ceva, dar omul nu se sinchisește, acum îi fotografiază ochii, elefanții nu văd bine, au ochii mici, ei simt mai mult cu trompa și aud bine, dar nu le place să le bagi blitzul în ochi, gândi Tamil, uite, Lucky îl pipăie cu trompa, îl adulmecă, pistruiatul continuă s-o pozeze cu gura căscată, iarăși ochii, oh, acum s-a enervat. Tamil văzu cum elefantului i se schimbă brusc dispoziția, cum blândețea îi pieri de pe chip și îi apărură o expresie prin care arată că e deranjat, schimbarea de expresie fu atât de scurtă încât Tamil nu apucă să

reacționeze nicicum, în acel moment elefantul-Luky îi trase un picior turistului încât acela zbură oprindu-se în cimentul rampei pentru îmbarcare, rămânând grămadă și nemișcat. Se făcu rumoare, șeful îi chemă imediat pe băieții de la prim ajutor, ei totdeauna erau pregătiți pentru eventualele accidente, așa cerea legea punctului de turism, coborâră cu o brancardă, îl transportară pentru îngrijiri, nu peste mult timp veni o ambulanță, pentru a-l duce în Jaipur, acolo sunt spitale tare bune. Turiștii, aflați la coadă dincolo de rampă, nu observară accidentul, se mușamaliză repede totul, se mai întâmplă, ce e drept, rar, dar și turistul acela a fost vinovat. Sen fu chemat la punctul de poliție ca să dea declarații, toți colegii o să mărturisească susținând că l-a avertizat pe pistruiat, de ce n-a ascultat? Turiștii aceștia sunt nedisciplinați, asta e tot, dacă ar fi fost pus Tamil acolo să facă ordine, gândi musulmanul, n-ar fi nicio mișcare în plus. Doar ordine și bani! Colegii vor face întotdeauna front comun ca să îi apere pe ai lor, pentru că apărându-i, de fapt, se apără pe ei înșiși. Vor îndeplini fără preget, cu bunăvoință și deschidere, orice hachiță a turiștilor, pentru că fiecare serviciu înseamnă bacșiș, iar bacșișul este adevărata plată, salariile sunt foarte mici, știe toată lumea că biletul e foarte scump, firma de turism deține elefanții, iar *driver*-ii nu sunt scump de plătit, își scot ei salariul de la clienți. Cu cât e mai mare coada în spatele rampei, cu atât mai doldora este buzunarul la sfârșitul zilei.

Aflară mai târziu că turistul accidentat va supraviețui, avea fracturi, dar și le merită, spuneau băieții în cor. În ziua aceea Luky fu retrasă din circuit, se vedea clar că era nervoasă și nu te poți juca cu frustrările unui animal atât de mare. Sen era cel mai trist, nu va avea bani în buzunar când va merge acasă, nenorocit de turist, își spunea printre dinți. Șeful uită să-l mai admonesteze pe Tamil pentru întârziere, e mare Allah, gândi băiatul, o intervenție în forță și iată, am scăpat!

Lavinia și Eliah stăteau în rând undeva în spate, deși s-au pornit devreme din Jaipur, trecând cu mașina printre mijloacele de transport risipite în dezordine pe stradă, au ajuns târziu, urmau să stea vreo oră, două la coadă ca să urce pe spatele unui elefant. Drumul până la Palatul Amber se

putea face pe jos în 20 de minute, dar se socotea că era drumul parcurs de maharajah și majoritatea turiștilor doreau să-l parcurgă călare pe un elefant, la fel și Lavinia, iar Eliah era de acord să-i ofere această bucurie, pentru el nu era o noutate. După ora zece elefanții erau retrași, era prea cald pentru turism, spre seară circuitul se deschidea din nou, dar fără elefanți.

Nimeriră un elefant care era condus de un băiat foarte curat, remarcă Lavinia șoptindu-i descoperirea lui Eliah. Toți ceilalți, deși îmbrăcați în alb, păreau cenușii, plini cu pete, cu balegă pe pantaloni, nu-i de mirare, Lavinia observă imediat maldărele de balegi pe tot drumul elefanților, probabil se curățau din când în când, dar un elefant face multă balegă, cât mai mulți cai la un loc și cu un aspect diferit, gândi ea. Apoi, văzu cum la rampă, un elefant slobozi un jet de urină ca dintr-o cișmea uriașă, și urina curse, curse timp mult, pe jos se făcu o baltă spumoasă, aerul se umplu de un miros acid, călduț, pârlăiașul curse prelung până se uni cu urmele altor pârlăiașe, drumul elefanților era presărat cu colinele balegilor și pârlăul urinelor. Să tot urci dealul acesta cu povară în spate și apoi să-l cobori, un drum plictisitor la nesfârșit, ce tristă viață de elefant, gândi fata, doar ca să aduci o notă exotică excursiei unor turiști, așa că îi și păru rău că urcă în spatele elefantului, i se păru că are niște dorințe frivole, nedemne pentru cine caută înțelesul adânc al vieții. De sus privi câmpia, zidurile șerpuitoare ale cetății Amber, grădinile de șofran clădite pe coline artificiale, cu ziduri de cărămizi între ele, udate din abundență, aici nu era încă suferință din lipsa apei. Palatul Amber, construit de moguli, i se păru costisitor pentru susținerea unui sistem impropriu Indiei, dar importat cu succes de moguli. I se făcu dor de ducă, voia să plece cu Eliah în locuri unde e nevoie de ei, unde ruinele sunt mai puțin evidente, unde omul este mai prezent.

Capitolul 25

Jaipur, Orașul Roz, cu trei milioane de locuitori, e unul dintre orașele medii ca populație, dar printre cele mai importante, ca centru universitar, ne-a spus ghidul, un localnic, doctor în istorie, care mai câștiga în timpul concediului câte un ban în plus oferindu-și cunoștințele ca ghid, câștig ce-i revenea mai mult din bacșiș decât din plată. Peste tot, unde indianul ajungea în contact cu turistul occidental, bacșișul compensa salariile extrem de mici. Omul vorbea cu atâta însuflețire și duioșie despre orașul său, încât trebuia să credem că este locul unic de pe planetă, de o certă valoare, cine nu locuia în Jaipur, cine nu se închina zeilor hinduși, cine nu iubea democrația indiană, pierduse valorile vieții.

Orașul vechi avea toate clădirile vopsite în roz, dar absolut toate, iar City Palace, aparținând azi familiei regale Maharaja Sawai Bhawani Singh, este muzeu, în marea lui parte deschis circuitului turistic, cu galerii de artă, arme, textile și costume regale de o deosebită frumusețe și bogăție. Palatul, numit Palatul Lunii, prin arhitectura clădirii, curțile interioare, zidurile împrejmuitoare, mi se părea că semăna cu un mic Luvru, dar bogăția ornamentală, culorile și sculpturile încărcate în exces demascau gustul hindus în combinație cu cel islamic. La fel era ornamentat și palatul din Amber, unde am ajuns călare pe elefanți, acum îmi pare rău că am mers călare pe Laxmi, puteam să nu hrănesc orgoliul acela de a mă fi știut asemenea celor care vor experiențe exotice. Palatul din Amber era ornamentat centimetru cu centimetru cu bucățele de oglindă șlefuită, atât de scumpe în vremea când a fost construit încât, importate din China, au fost plătite cu prețul greutateii lor în aur. Fiind construit de un împărat al imperiului mogul, elementele de arhitectură și ornamentație sunt de

influență islamică, mai bine zis afgană, de unde coborâseră cuceritorii moguli, în combinație cu cea hindusă, deoarece una dintre soțiile împăratului, cea care i-a născut în sfârșit un fiu, era hindusă.

Îmi dau seama că oricum aş descrie ceea ce văd, tot străin și rece rămâne, cum aş putea transmite tresărireă inimii când, trecând prin curtea interioară, pare că auzi muzica lascivă și dansul femeilor în sariuri transparente, privirile hulpave ale împăratului care cheltuiește averea imperiului pentru a întreține un harem de 300 de femei pentru propria plăcere, cu sute de servitori pentru hrană și întreținere, cu o grămadă de eunuci care le păzesc, le ung cu alifii mirositoare, le fac masaj, le pregătesc pentru noaptea plăcerii împăratului, care nu se știe pe care dintre ele o va alege, toate trebuie să spere și să se pregătească. Poate, cine știe, cea aleasă azi va rămâne în sfârșit însărcinată, că nu se mai știe când îi va veni poftă împăratului pentru trupul ei, că de suflet și comunicare nu se pune problema nici în vise; dar dacă va rămâne însărcinată, va avea un suflet lângă ea, va fi mamă și i se va împlini sensul vieții de femeie, că de iubită, de aleasă a inimii, nu poate fi vorba, aleasa inimii împăratului se schimbă tare des, în funcție de cum trece timpul, o va alege pe cea tot mai tânără, tot mai fragedă, aproape fetiță. Cum să faci concurență timpului? Dar, oh, Rama, dacă se va naște un băiat, ea, cea aleasă în seara aceasta, va deveni una dintre soțiile oficiale ale împăratului, statutul acesta e foarte măreț, va fi respectată și servită ca o zeiță, nu va mai fi obligată să danseze și să stea pregătită zi de zi. Nu va deveni niciodată *rami*, soția numărul unu, nici *parami*, soția favorită, aceea tinerică și proaspătă, dar e totuși mai mult decât o femeie anonimă din harem căreia îi vine rândul în patul lui din când în când sau niciodată. Fetele din satul de unde a fost aleasă, cu forța, o invidiază, dar ea se simte închisă aici, în palat, printre ziduri și catifele, grija eunucilor și servirea bucătăreselor, plăcerile împăratului și dansurile de noapte, nici iarba nu o mai vede, nici curgerea fluviului, doar soarele trecând peste ziduri și uneori păsările.

În curtea servitorilor, incintă despărțită prin ziduri înalte de restul palatului, pentru ca nicio privire de băiețandru focos să nu maculeze trupul

femeilor, odăile sunt mici și tare înghesuite, dar tot mai bine aici decât pe câmpul arid de pe care marea parte a recoltei, după ce munceai luptându-te cu seceta și cu musonul, o dădeai pentru taxele de întreținere a sistemului opresiv. Imperiul cere bani, luxul unora la fel, dar dacă împăratul ar fi redus sau anulat viețuirea între aceste coordonate, ar fi demascată slăbiciune, generalii și demnitarii l-ar fi disprețuit, cine ar mai fi crezut că zeii îl susțin sau că Allah i-a dat putere? Unul trăiește, restul muncesc pentru plăcerea aceluia, dar acel unul îi conduce în războaie, le dirijează viața și aplică legile, este ca un dumnezeu, iar împăratul știa că nu are de ales!

Drumul elefanților era calea veche a maharajahilor.

Cum e să mergi călare pe elefant? Se bălângăne de pe un picior pe altul așa de tare că tot timpul ai senzația că vei cădea, că trebuie să te ții bine în coșul acela legat cu curele pe sub burta elefantului, pe sub coadă. Elefanțica pe care am urcat muntele avea nume de zeiță, o chema Laxmi, nu avea colți de fildeș, i-au fost rupți, ca să nu fie periculoasă, când, din cine știe ce motive, s-ar enerva. Azi dimineață, ne povestește Tamil, *elefant-driver*-ul, un turist a supărat un elefant, i-a tot făcut poze cu blitzul în ochi, a răbdat o vreme animalul, apoi i-a dat un picior trântindu-l și nu s-a lăsat până nu l-a călcat, să fie sigur că nu se mai ridică. A murit pe loc, bineînțeles, răspunde râzând Tamil când îmi vede stupoarea pe față. Dar să fiu liniștită, Laxmi e dresată și e foarte blândă, aici toți băieții sunt musulmani, arată cu mândrie spre colegii lui. Îmi spune cu atâta mândrie că toți sunt musulmani, încât insist asupra temei pentru a-i înțelege orgoliul, el ridică mâinile și, strângând pumnii, repetă de câteva ori scandând cu voce tare: Bin Laden, Bin Laden, Bin Laden, raportându-se față de el ca și cum ar fi încă un lider viu și puternic. De parcă asta ne-ar fi adăugat nouă mai multă siguranță! Cât despre el (și îmi arată cu mândrie permisul de conducere) face parte dintr-o familie de *elefant-driver*-i, bunicul, tatăl, fratele lui, toți au practicat meseria aceasta, au elefantul lor, proprietate personală. Îi fac poze băiatului, e foarte încântat și-mi pozează în ce postură i se pare lui potrivit, apoi pozez și ecusonul care a fost prezentat ca permis de conducere, abia acasă observ că nu era el în poză și nu era nici numele de Tamil, ci de Shabir. Nu, Laxmi

nu e a lor, e vorba despre un alt elefant. În timp ce povestește și ne face la rândul său poze cu aparatul meu, se tot întoarce spre noi, se tot bâțâie pe gâtul elefantului stând în poziție turcească, mă gândesc că, teribilist cum e, ar putea să cadă. Privesc jos spre caldarâmul pietruit, sunt mai bine de trei metri până acolo.

Îi pun o mulțime de întrebări despre familia sa, despre viața sa, iar el este deosebit de dornic să povestească. Îmi amintesc un lucru interesant spus de el: fac cea mai deosebită muncă de pe lume, adică, deși eu zilnic fac același drum de zeci de ori cu Laxmi, deși pare că e plictisitor, turiștii pe care îi transport fac întotdeauna pentru prima dată acest drum, așa că eu ofer o experiență unică pentru oameni, de aceea ei nu mă vor uita niciodată, acest drum va rămâne unic pentru ei. Prin ceea ce trăiesc prin ei, face ca fiecare urcuș să-mi fie la fel de nou ca al lor. E minunat să faci pentru oameni ceva ce ei nu au mai trăit niciodată. M-am mirat pentru ce a putut să-mi spună acest băiat musulman, o observație care nu necesita multă filosofie, ci doar atenție pentru experiența trăită de alții. În timp ce ne continuăm panta, văd în mâna lui Tamil o vergea de fier, elefantul are un punct foarte dureros, undeva pe sub ureche, acolo îl atinge din când în când, iar el scutură din urechi; îi dă comenzi verbale scurte, care sunt ascultate imediat: de oprire, de grăbire, de întoarcere, să se lipească de rampă, chiar și de a saluta cu trompa încolăcită când i se fac poze. Mi-a fost tare dragă elefântica asta cu păr țepos și ochi foarte mici, blajini, cu gene lungi. Am tot mângâiat-o și i-am spus cuvinte tandre, bineînțeles, nu m-o fi înțeles, dar tonul vocii tot i-a dat încredere că e iubită, sunt sigură!

Am plătit scump serviciile și informațiile lui Tamil, ne ceru bani fără jenă, Eliah îi dădu, iar când ceru mai mult, Eliah îi spuse că este destul. Tamil râse și aprobă: da, este destul, dar unii dau și mai mult. Nu-l costă nimic să încerce acel mai mult, în definitiv, dacă primea, era reușita lui.

M-am întors la Delhi mai hotărâtă să caut un drum de-a fi de ajutor oamenilor, nu știam dacă drumul înseamnă neapărat India, dar nu excludeam nici asta din calcul. Eliah voia să cunosc câteva familii mixte indiano-europene care trăiau în Delhi sau împrejurimi. Așa i-am cunoscut

pe Odille și Sen, ea franțuzoaică, o femeie de afaceri plină de succes, el indian care a studiat la Lyon, unde s-au cunoscut. Am petrecut o seară frumoasă împreună cu ei, am fost invitați la un restaurant luxos, părea că ea știe motivul pentru care trebuia s-o cunosc, nu se sfia să-mi întoarcă viața lor pe toate fețele ca să știu ce m-ar putea aștepta: trebuie să te rupi de familia lui, în cazul în care vrei un mariaj în India. Tradițiile sunt atât de puternice, încât te vor subjuga într-o continuă obligație, obligații față de zei, pe care poate nici nu-i cunoști și nu crezi în ei, față de rude, față de obiceiuri care sunt mai mult decât cutume, sunt de-a dreptul legi, oricum, viața lor e atât de diferită de a noastră, mai ales dacă vii dintr-o țară puternic dezvoltată economic și liberă în moralitate și cultură, încât nu-ți poți da seama cum aici tot felul de gesturi te învăluie ca-ntr-o pânză de păianjen din care nu mai poți să scapi. Eram atât de încețoșată în tot ce-am trăit până mi-am dat seama de primejdie, încât nu mai vedeam nicio situație de ieșire, eram la un pas de divorț, am plecat înapoi în Franța și abia acolo m-am dezmeticit, am revenit hotărâtă să tai firele, oricât ar fi de dureros. Acum avem o afacere prosperă, ne merge mult mai bine decât ne-ar fi mers în Franța, aici sunt încă breșe neumplute, ai direcții pe care, avansând, prinzi un mare avânt.

În tot acest timp, Sen tăcea, uneori o aproba docil, încercă să intervină de câteva ori, dar când ea prelua explicația cu o voce și mai puternică, el se retrăgea umil. O privea cu admirație pentru tot ce a reușit ea să facă, de fapt am înțeles că ea era pionul afacerilor prospere, la fel și cel din familie. După câteva zile l-am întâlnit din nou pe Sen, trebuia să-i dea lui Eliah niște date privitoare la sistemul de alimentare cu apă al unui sat anume (afacerile lor aveau legătură cu canalizările și apeductele din zonă). În ziua aceea am apucat în sfârșit să-l aud vorbind, avea o melancolie în felul de-a se exprima de te umplea de tristețe, vorbea la fel de apreciativ pentru soția lui, o singură propoziție m-a pus pe gânduri: când îți tai rădăcinile, rămâi în vânt și fără sevă, spuse el ca răspuns la o întrebare a mea dacă au copii, din care am înțeles că nu au (Eliah mi-a spus mai târziu că sunt atât de preocupați cu ceea ce fac, încât Odille nu a vrut copii, a tot amânat), dar am mai presupus

că nu e tocmai fericit. Dar dacă ea s-ar fi întors în Franța și el ar fi rămas fără ea, ar fi fost mai fericit? Poate că inimile frânte se vindecă în timp, dar nu înseamnă că vor deveni mai fericite.

Varujan era polonez, iar pe ea nu mai țin minte cum o chema, era sfioasă și frumoasă, el un blond spălăcit cu ochi albaștri bulbucați, ca de pește, dar era foarte inteligent, vorbea cu atâta plăcere și entuziasm despre arta indiană în comparație cu cea rusească, americană și, bineînțeles, cea poloneză, încât credeai că e specialistul cu doctorat, deși era doar un autodidact. Din când în când o lua pe soția lui de mână – era însărcinată cu al doilea copil – o săruta acolo în public, ea roșea până în vârful urechilor, dar nu schița niciun gest de împotrivire, se pare că orice astfel de gest ar fi fost sortit eșecului, doar că epiderma ei nu se obișnuise cu manifestările de tandrețe în public și-i trăda rușinea prin roșeața intensă. Numai pentru artă merită să trăiești aici! striga Varujan cu entuziasm, locuiau cu chirie într-un cartier nici prea bogat, nici la limita sărăciei. Fata făcuse parte dintr-o familie bogată, cei albi erau priviți bine de indieni, dar familia a văzut că bărbatul nu poate fi un adevărat întreținător al tradițiilor lor, astfel, părinții au renunțat ușor la fată și au considerat-o pierdută, nu-i ajutau în niciun fel și n-aveau muștrări de conștiință, deoarece o fată măritată e ruptă de familie, ea trebuie să fie întreținută de bărbatul ei, în familia bărbatului ei. Spre sfârșitul întâlnirii, care era una legată tot de afaceri – Varujan își căuta de lucru, căci pe oriunde se angajase în ultimii ani, fusese concediat, nu reușea să se țină de treabă – fata a izbucnit în plâns, s-a scuzat și ar fi vrut să iasă, dar el o ținea strâns de mână, așa că a fost nevoită să plângă pe înfundate în fața noastră: nu trebuie să-i bagi în seamă prea tare pe indieni, sunt tare primitivi, vremea gloriei lor a trecut, marile edificii și marile opere de artă au fost finalizate, ceea ce se întâmplă acum cu poporul acesta numeros e ca un recul, dar sunt sigur că vremea lui va reveni. Stau în India cu păpușica asta lângă mine, doar pentru a depista momentul în care se va naște vreun mare artist. Ei au nevoie de sânge proaspăt, ca o infuzie de nou, prea au fost izolați aici, în peninsula asta, apărați de Himalaya ca să nu se amestece cu alții. După venirea arienilor, timp al adevăratei nașteri a Indiei,

doar când au invadat mogulii s-a mai observat un reviriment, care, prin amestecul de sânge, a dat naștere unor giganți; englezii au adus și ei ceva elemente noi, altfel n-ar fi fost un Tagore, nici o dinastie Gandhi, dar după aceea? Uite, arată el spre burta tinerei femei, aici se află geniile, sânge amestecat! Merită să stai în India? Sunt un susținător al mariajelor mixte, ele rezolvă problema nu doar aici, ci oriunde în lumea noastră îmbolnăvită.

Nu prea l-am luat în serios cu exaltările lui, nu mi-am dat seama dacă e nebun sau chiar avea ideea salvatoare. Rahul îmi vorbise și el despre teme asemănătoare, poate ar fi fost bine să-i cunoască și el pe acești oameni, i-ar fi folosit studiilor lui de sociologie.

În drum spre Agra, spre Taj Mahal – acolo unde credeam că voi afla una din bucuriile venirii mele în India – am făcut cunoștință cu o nouă familie. După ce am ieșit de pe stradă și am cotit-o pe un drum prost asfaltat, apoi doar pietruit, înaintând câteva zeci de minute, ne-am oprit într-un sătuc. În India, drumurile mari sunt destul de bine făcute, chiar dacă se circulă alandala, dar cele de legătură sunt complet neglijate.

La intrarea în sat, ne aștepta o mașină. Era o localitate mai răsarită, am urmat autoturismul până la o casă frumoasă, spațioasă, în prag ne aștepta o femeie îmbrăcată în sari violet, tânără și grațioasă, fără colacii de grăsime din jurul taliei, cu o față de europeană, apoi am aflat că e din Sicilia. În casă ne aștepta un grup de bărbați, așezați în jurul mesei, pe niște scăunele foarte joase, unii pe niște perne, desculți, porniți în discuții neînțelese de mine din cauza limbii. Apoi ni s-a adus mâncare, în timpul mesei Eliah a scos hârtiile pe care le avea de la Sen și au început o discuție în care era adesea vorba despre mine, dar o mare parte a discuției era în hindi, pentru că doar soțul sicilianeii vorbea engleza, stâlcind-o și pe aceea, în schimb când voia să nu fie înțeles de familie, vorbea cu ea italiana. Eliah mi-a explicat despre ce este vorba: e nevoie de niște izvoare mari care să fie unite printr-un sistem de conducte pentru irigarea a mii de hectare de terenuri și aprovizionarea cu apă a zonei, deoarece râurile au un debit insuficient. Era nevoie de ajutorul meu, dar un ajutor care trebuia să fie constant pentru o anumită perioadă, nu se putea face lucrarea aceasta în două ore, în drum spre Taj Mahal. Toată

lucrarea depindea de răspunsul meu, iar pe mine mă durea stomacul îngrozitor, mă simțeam sub presiune și nu-mi doream decât să ies din camera aceea care începea să se învârtă cu mine. Știu că eram palidă, pentru că Eliah observă și o rugă imediat pe siciliană să mă scoată pe terasa din spate. Am ieșit într-o grădină micuță împrejmuată cu gard viu, având niște fotolii din bambus și pe pământul uscat niște împletituri din resturi de bambus, ceva ce ar fi semănat a covor. Îmi venea puternic să vomez de durere, dar mi-era jenă, stăteam și ne zâmbeam, eu forțându-mă să suport durerea, ea simțindu-mi efortul, până la urmă ea fu aceea care cedă, începură să-i curgă lacrimile pe obraz. Nu mai puteam să mă abțin, simțeam că-mi vine și mie să plâng, dar nu de durerea mea, ci de-o durere mult mai mare, ca de ceva ce căzuse ca un tăvălug peste lume și nu era chip de urnit din loc. Nu mai putui înghiți nodul și începui să vomez ceva roșu, prelung, icnind dureros. Fata mă ținea în brațe ca pe o soră și plângea, îmi curgeau și mie lacrimile de efort, îmi venea așa, nu știu cum, să dispar pur și simplu, s-o iau de mână pe fata aia și să ne căutăm o lume unde puteam încăpea și noi. M-am regăsit într-un târziu, eram întinsă pe unul dintre fotoliile împletite din bambus cu spătar, se făcuse cald, siciliana în sari îmi ștergea fruntea cu un prosopel umed, îmi făcea vânt cu un evantai uriaș, care avea pictați papagali galbeni printre liane șerpuitoare, imaginea asta îmi tot flutura înaintea ochilor.

I-am zâmbit, mulțumindu-i. Continua să mă țină de mână, mie mi se părea atât de natural gestul acesta, cred că așa ar fi stat de vorbă două surori, n-am avut niciodată surori, ce patetic poți deveni în situații noi, fără să ți se pară nefiresc. O chema Carmela, vorbeam în italiană, locuise lângă Palermo, într-un sătuc cu livezi de portocali, avusese o mamă bătrână, apoi, când a murit ea, a mers la oraș ca să muncească, vindea în diferite magazine, a nimerit apoi în magazinul indian, acolo l-a cunoscut pe Romi, era văr cu patronul, dar patronul a dat în patima beției, alcoolul era ușor de procurat în Sicilia și nu era scump. Magazinul a dat faliment, Romi a luat un împrumut ca să-l scoată din situația financiară dezastruoasă, dar patronul l-a dat afară și a rămas cu datoria neplătită, a trebuit să se întoarcă în India.

Nu le merge rău aici, dar ea este atât de singură în casa asta mare, cu toată familia lui, nu au copii, soacra ei o disprețuiește pentru că e stearpă, ar vrea și ea copii, dar crede că problemele sunt de la el, ea a făcut tot felul de teste și tratamente în Delhi, nu are nicio problemă, dar el nici nu vrea să audă să fie testat. N-a insistat, mai bine să se creadă că e problema ei decât să trăiască el umilit în familia lui, ea este oricum o intrusă. Nu se poate întoarce în Italia, pentru că îi este rușine, toți prietenii știu că e realizată, e fericită. Când a plecat, mulți au sfătuit-o să renunțe, nu vei putea trăi într-o cultură și în obiceiuri atât de diferite, nu se potrivește cu ceea ce îți trebuie, nu e ca aici, în Europa, el se va schimba, îmi spuneau. Au avut dreptate, cum a ajuns acasă nu mai era cel pe care îl știam eu, aici tot ce mișcă este dirijat de bunică, de mamă, de mătuși, au ajuns să mă dirijeze și cumnatele mele. Dacă mă opun, argumentează cu tot felul de obiceiuri pe care eu nu le cunosc, nu le țin, nu mă interesează. Cel puțin eu mă înțeleg cu Romi, el mă iubește, chiar dacă ascultă de mama lui, știu că face eforturi ca să fie de partea mea când se poate. Asta e problema lor cea mare: de ce mă iubește atât de mult, de ce bagă în seamă tot ce am nevoie și îmi satisface plăcerile? Nu sunt fericită, dar acasă ce aș mai putea să fac? Oricum, nici cumnatele mele nu sunt mai fericite, soții lor sunt neglijenți cu ele și mult mai necivilizați decât Romi, au copii și viața le este mai grea, au de muncit mult mai mult. Știi, sunt două lumi atât de diferite, încât nu știu dacă într-o generație cele două s-ar putea uni, poate dacă aș avea copii, ei ar putea uni cele două feluri de-a vedea lumea, adică să-i fi educat și aici și acolo, ca să se simtă acasă în amândouă. Eu am pierdut șansa acestei uniri, în mine cele două se rup. Uite, mi-ar fi dor să port blugi, ca tine, dar nu-mi dă voie soacra mea, deși multe indiene tinere poartă, mie mi-e mai interzis decât lor, efortul de-a mă obliga să mă integrez este atât de mare, încât libertăți pe care le au ei înșiși îmi sunt inaccesibile mie. Acum nu mai sufăr pentru asta, m-am detașat și mă pot distra pentru eforturile lor, însă nu-mi pot interzice să-mi fac paste și pizza de câte ori vreau, pentru că a devenit mâncarea favorită a lui Romi. Așa că ei simt că suntem mai europeni decât ei, când vorbim italiană, când folosim tacâmuri la masă refuzând să mâncăm cu

degetele, când, înainte de servirea cinei, Romi cere paharul de vin roșu, apoi când ieșim (cam rar, ce e drept) la vreo petrecere sau la teatru, mă îmbrac cu rochie de seară europeană. Ei simt că suntem diferiți, că Romi al lor e mai al meu, iar aceste mici victorii ale mele pe care le pregătesc zile în șir și apoi le savurez tot pe atâta, sunt delicioasele picături în marea mea de nefericire. Carmela nu mai plângea, îmi tot turna apă pe mâini, îmi ștergea fruntea. Mi-a fost atât de dragă, poate mai dragă decât majoritatea străinilor întâlniți în tot acest drum, mă gândesc că, până la urmă, iubim mult mai ușor ceea ce ni se aseamănă, chiar dacă ne atrage exotismul și noul, ceea ce e familiar e mult mai aproape de a fi acceptat.

Încet, mi s-a liniștit durerea de stomac. În tot timpul cât am povestit, trecea pe acolo soacra Carmelei, câte unul dintre copii apărea chicotind de după vreun boschet, cumnatele ei veneau să vadă de mine, dar, auzindu-ne vorbind în italiană, se retrăgeau, cred că le era ciudă că părem atât de intime, ținându-ne de mână și cu ochii umflați și înroșiți de plâns.

Era spre amiază când am pornit mai departe, urma să vizităm Taj Mahal doar spre seară, când se lăsa căldura, poate marmura în lumina soarelui scăpătând, să-mi descopere tributul iubirii în moarte.

Capitolul 26

Taj Mahal – va fi cel mai frumos mausoleu construit vreunei soții, așa suna promisiunea împăratului în brațele căruia murea femeia născându-i pe cel de-al 14-lea copil. Un monument sub forma unui palat, loc de îngropare a unei iubiri, acesta este Taj Mahal, în traducere: Coroana Palatelor. S-a muncit douăzeci și doi de ani, zi și noapte, cu un număr de douăzeci și două de mii de oameni, pentru a se realiza minunea. Reprezintă simbolul perfecțiunii atât în arhitectură, cât și în finisaje, în materialele folosite, pietrele încrustate: lapislazuli și turcoaze din Tibet, agate din Yemen, safire din Ceylon, ametiste din Persia, coral din Arabia, jad din China, malachit din Rusia, perle din Oceanul Indian. Vocea ghidului suna egală, ca un elev care-și spune lecția la tablă, plictisit că iar trebuie să primească notă. Lavinia asculta și privea, nu era atât de fascinată pe cât ar fi vrut să fie. Îi era ciudă pe ea însăși: atâta așteptare, atâtea imagini închipuite proiectate asupra unei realități care nu reușea să se ridice la nivelul visului. Cât de superficială pot fi în astfel de momente, gândi ea, nu sunt nici fascinată, nici emoționată, sunt doar obosită de tandemul grandoarea – mizeria vieții. Ghidul continua recitalul început la mausoleu și continuat mai târziu la Fortul Agra și palatul împăratului. Lavinia gândi cum, într-un fel, întreaga planetă a contribuit, prin culorile și măestrii săi, ca iubirea lui Shah Jahan pentru Mumtaz să se exprime desăvârșit și în întreaga sa complexitate. O floare de iris conține circa douăzeci de fragmente de diferite pietre semiprețioase, le numără ea cu degetul urmând intarsiile, iar una de mac – aproximativ treizeci. Cine să-și permită o muncă atât de migăloasă pentru miile de flori care acoperă palatul? Măestrii florentini își permiteau să lucreze intarsiile de pietre semiprețioase ca să decoreze platourile sau

cutiile de mici dimensiuni, dar un palat cât un munte alb, această perlă a planetei? Taj Mahalul este considerat o apoteoză a omagierii feminității indiene.

Costurile au ruinat poporul, iar încântarea împăratului care-și privea realizarea a născut în el dorința orgolioasă de a construi replica în marmură neagră pentru adăpostirea propriului sarcofag. Pentru a-l împiedica, fiul său, Aurangzeb, l-a arestat și exilat într-o aripă a palatului ca să aibă timp să-și plângă iubirea pierdută; i-a furat puterea, ca să înțeleagă ce e simplitatea, apoi i-a oferit din turnul palatului – închisoare de marmură cu intarsii de lapislazuli și plafon de aur – priveliștea Taj Mahalului, ca să se bucure de perla produsă în suferință, însă fără a mai putea-o atinge vreodată. După 13 ani a murit, ajungând în sarcofagul alăturat iubirii sale, aceea care îl aștepta dincolo de moarte. Orice cost are un contracost, iar împăratul a plătit cu libertatea, cu tronul și cu viața tuturor fiilor săi, uciși de Aurangzeb, nu doar copiii lui Mumtaz, ci copiii tuturor nevestelor lui, pentru ca noul înscăunat să nu aibă pretendenți la tron. Astfel Red Fort și Taj Mahal au fost legate de puntea privirii unui rege cu sprâncenele albe, cu trupul mărunțit în așteptare, plimbându-se de pe o terasă pe alta în șușotirile servitorilor desculți, în susurul fântânii arteziene din odaia unde seara dansau cadâne pentru care el n-avea ochi. Cândva, marele rege Akbar așezase prima piatră roșie în Red Fort, construindu-și un bastion folosit și azi de armata indiană. Ultima pietricică ce încrusta marmura a lipit-o crudul Aurangzeb, căci Agra, cetatea puternicilor moguli, a ajuns în mâna sa, ce mai conta iubirea frântă a unui tată obsedat de iubirea din mauzoleu?

Lavinia părăsi Agra tristă și obosită, parcă plutea peste realitatea lucrurilor. Eliah insista să meargă la un medic, era îngrijorat pentru starea ei, se pare că durerea de stomac nu era o simplă gastrită. Poate multele călătorii obositoare să fi fost de vină că nu reușea să se vindece, dar ar mai fi fost niște sate în care Eliah ar fi avut nevoie de auzul ei pentru izvoare, el spunea că abia acum e cu adevărat nevoie de ea. Tot mai multe se legau de darul ei nou: proiectul din localitatea Carmelei, un proiect care s-ar fi întins pe o zonă largă, se gândea tot mai mult la Rahul, lucruri atât de esențiale ale

vieții ei începeau să se lege... Eliah nu făcea nicio presiune, se comporta ca și cum ar fi avut răspunsul, ca și cum el ar fi știut ce va urma, asta o făcea pe Lavinia să fie și mai nesigură pe viitoarea ei decizie, poate că zarurile au fost aruncate, își spunea ea, poate s-a decis undeva, cândva, în lipsa mea, iar eu mă muncesc suferind și rupându-mi inima în două. Oare de ce nu-mi spune nimic Eliah, mă lasă să mă zbat, doar ca să-mi dea senzația că decizia este a mea, când de fapt zarurile au fost demult câștigătoare pentru o anumită direcție?

Nu, zarurile nu au fost aruncate, negă el, când Lavinia îi puse direct întrebarea, tu vei alege așa cum vei dori să-ți îplinești scopul vieții, ruptura din tine se va adânci și mai mult, până vei înțelege clar direcția, doar că eu știu deja, prin revelație, ar zice unii care sunt ghidați prin credință, prin intuiție, ar zice alții care au experimentat creșterea nivelului de conștiință, prin călătorie în timp, ar zice oamenii de știință, nu contează calea prin care cunosc ce se va întâmpla, dar pot să te asigur cu certitudine: nu cunoașterea mea aduce evenimentul, ci alegerea ta. Tu vei împlini ceea ce știu eu că se va împlini, mare grație se acordă celor care reușesc să descopere voia lor ca fiind subordonată voii Domnului, aceia își împlinesc de fapt propria voie, care între timp, s-a unit cu cea superioară lor. Iar în sinea lor nu va mai fi luptă între două direcții, între propria împlinire și împlinirea menită de sus, pentru că trăirea *celeilalte realități* va îngloba și propria desăvârșire, nu o va exclude, nici nu o va nega, căci fără grație, dorințele și necesitățile noastre sunt conflictuale. Cu cât te apropii de Dumnezeu pare că îți crește umbra, că devine tot mai clar conturată în lumină, apoi vine un moment, o stare, când apropiindu-te deplin de lumină, umbra ta se subțiază, apoi moare, pentru că te-a înghițit lumina. Vei merge spre lumină văzându-ți tot mai clar umbra și te vei speria, vei fi ispitită să te întorci, să lași totul baltă, să te întorci la starea inițială, care nu era foarte bună, dar nu presupunea suferința propriei umbre, dar dacă vei trece de pragul obscurității, te vei uni cu lumina, de-acolo nu vei mai dori întoarcere.

Eliah, tu știi, voi ajunge în lumină? Vei afla singură, nu trebuie să-ți spun eu; chemarea *celeilalte realități*, dacă ai primit darul, e mai puternică

decât cea a cărnii, care cere siguranță. Iubirea însăși nu poate fi trăită decât după ce ai renunțat la ultima pretenție de libertate egoistă, după ce ai renunțat la valoarea ta intrinsecă – formulată după reperele structurilor mentale – la puterea iluzorie de a controla viața, abia după aceea te vei descătușa în putința de a dăruia primind adevărata libertate, valoare și putere, pentru că ele sunt ale tale dintotdeauna, ele compun Ființa ta, dar le conștientizezi abia după ce renunți să opui rezistență. Vorbești ca și Rahul, își aminti Lavinia discuția despre Iubirea în Sine. Sigur, Lavinia, iubirea transcendentală umple toate celelalte iubiri, dându-le sensul corect pentru ca ele să se poată hrăni întreaga viață, orice alt fel de iubire care nu are sursa corectă de alimentare, este una egoistă, demonică. Și demonii pot să pară frumoși, puternici, atrăgători, promițători, hidoșenia se poate ascunde multă vreme sub măști angelice, apoi ele se veștejesc și cad, esența demonică nu poate rezista în frumusețe până la capăt, va dori să preia stăpânirea.

Vai, de unde pot să știu dacă o iubire e egoistă sau divină, din moment ce nu pot recunoaște masca și realitatea? se sperie Lavinia. Dacă puterea mea de pătrundere e prea slabă și mă păcălesc? Numai când ajungi în lumină poți să descoperi realitatea, nu există nicio metodă de-a împrăștia întunericul, decât lumina, ea aprinde tot ce e surogat de trăire și arde zgura. Du-te liniștită spre lumină, indiferent cât de sfâșietor e. Mersul în sine te va liniști, aducându-ți mărturia în suflet că ești pe drumul bun. Nu trebuie să te învețe nimeni dinafara ta, drumul e desenat în tine ca o hartă a direcției către comoara de mare preț.

La New Delhi, Lavinia se hotărî să facă o vizită familiei Chaudhurani pentru a-și lua rămas bun de la mama lui Rahul și de la surorile lui, apoi voia neapărat ca Rahul să-l cunoască pe Eliah, de fapt Eliah insistase să-l cunoască pe Rahul. Lavinia ar fi vrut ca toți trei să zboare apoi la Calcutta, ea urmând să-și ridice actele de la Santiniketan, apoi să continue călătoriile cu Eliah în zonele sărace și secetoase din sudul Indiei, poate să vadă și Templul Soarelui de la Puri, și Templul Kajuraho, să viziteze Goa, Benares, tot ce credea Eliah că are nevoie să vadă pentru a înțelege un popor atât de divers și nevoile lui contradictorii. Poate ar fi putut veni cu ei și Rahul,

cursurile de la universitate nu erau o piedică, odată cu vara a venit și vacanța, doar obligațiile administrative îl rețineau, plus studiile și cercetările particulare. Dar Rahul, insistă Lavinia în timp ce, vorbind la telefon, îi dezvăluie și lui dorința ei de-a fi împreună, e potrivit și cercetărilor tale, chiar dacă tu doreai să vezi altceva și în altă ordine, poate reușim să punem la punct un itinerar potrivit tuturor, Eliah spune că nimic nu e bătut în cuie, că există niște priorități legate de nevoile unor localități pe care le-aș putea ajuta eu, o să-ți povestesc cum le pot ajuta, nu la telefon, abia aștept să te văd, Doamne, ce dor mi-e de tine, cum au putut trece aproape zece zile fără să te văd? Tocmai părăsim Agra, răspunse Lavinia la întrebarea lui Rahul, cred că ajungem prea târziu la Delhi ca să ne vedem în seara asta, dar mâine mergem împreună la voi acasă ca să-mi iau rămas bun și poimâine mergem la Calcutta.

A doua zi dimineață, când Lavinia se trezi, găsi un mesaj pe telefonul mobil în care Rahul o ruga să-l sune urgent. Fata se sperie și telefonă imediat: îmi pare rău, Lavinia, sunt deja la Calcutta, am venit cu avionul de azi dimineață, n-am avut cum să te anunț, s-a sinucis prietenul meu, Pictorul, aici, în Calcutta, am să-ți povestesc când vei veni, era vorba de o fată, iubea în ascuns pe cineva. Vocea îi era plânsă, se pare că încă nu se putea abține, căci urmă o pauză în care el nu mai putea vorbi, iar ea era prea emoționată ca să pună întrebări. Mergi la noi acasă cu Eliah, mâine vă aștept în aeroport, cred că așa de multe se întâmplă cu noi și în jurul nostru, încât nu reușim să ținem pasul cu viața. Plângea și Lavinia; miniaturile acelea care prinseseră viața au rămas orfane. Un orfelinat răspândit pe întreg pământul. Căută puiul ei de pictură și îl dezveli din hârtia colorată cu care fusese împachetat: fiecare linie era și mai vie, parcă râdeau vioaie în lumina soarelui ce răsărise de-acum peste cadavrul Pictorului, liniile acelea fine, cu dublu înțeles, de floare și foc, erau și mai hotărâte să trăiască, de-acum nimeni nu mai putea face vreo schimbare, de-acum se născuseră cu adevărat în nemurire. Când inima se incendiază, e mai periculos, își aminti ea de cuvintele Pictorului.

Casa cea mare era goală și jalnică în fierbințeala zilei, cu vegetația pleoștită de căldură. Doamna C. fusese foarte politicoasă atât cu ea, cât și cu Eliah, dar rece ca o englezoaică. Vorbi despre moartea Pictorului ca despre un eveniment menit să răzcolească viața fiului ei sensibil, o moarte egoistă, sublinie ea, pentru că fugea de propria suferință, asta dezvăluie slăbiciune. Suferința trebuie controlată și transformată, așa procedează un adevărat indian, dar mulți sunt doar niște intruși proveniți dintr-o lume nedemnă, adevărații arieni sunt deasupra durerii și a morții. Se vedea că femeia habar nu are despre amănuntele morții pictorului, Rahul nu vorbise cu ea despre acestea, era un semn pentru fată că se crea ruptura de comunicare dintre mamă și fiu. Laviniei îi conveni răceala ei mai mult decât condescendența cu care fusese tratată ultima dată; primi o nouă cutie cu ceai, este și mai tare, draga mea, o asigură femeia, bea de câte ori simți durere, încă nu mi-a spus nimeni că n-ar fi fost vindecător. E suficient în cutie ca să-ți ajungă cât mai stai în India. Propozițiile, care fuseseră rostite rece și ferm, au înfiorat-o pe Lavinia, Doamne, ce femeie neobișnuită, și e tocmai mama omului pe care îl iubesc! se minună ea ca pentru sine. Eliah primi un evantai uriaș având mânerul din fildeș, cu pergamentul pictat cu elefanți, tot de culoarea fildeșului, o minunăție de obiect, sigur foarte valoros, care, de cum au ajuns în stradă, ajunse tot în mâna Laviniei: ține-l, nu-mi trebuie, l-am luat pentru că are bogății destule și nu e frumos să refuzi darul gazdei, dar cred că ai văzut bine ce ochi de gheață avea pentru tine și cât de mult dorea să îmi intre pe sub piele, mai ales după ce află că lucrez la Direcția națională a apelor. Este tipic pentru omul de afaceri care își urmărește interesele egoiste, gata să calce în picioare orice altă nevoie, fie ea chiar vitală. Ferește-te de această Izabelă a vremii tale, viața ta nu va rămâne fără gustul amestecului ei veninos, știu bine și eu ce înseamnă o mână de drăcoaică geloasă și însetată de putere.

Ziua aceea trecu monoton sub bâzâiala aparatului de aer condiționat din camera de oaspeți a institutului unde lucra Eliah. Lavinia se umplu de un soi de teamă și dorință de evadare, dar și de dor pentru Rahul. Căuta drumul în mintea ei și nu vedea decât unul scurt, nu reușea să vadă dincolo de

Calcutta, de Santiniketan, apoi, dincolo de ele, mintea ei se oprea în negură. Europa o vedea departe, dar nici India nu era aproape, toate se proiectau ca într-o altă viață: ce sentimente și gânduri confuze am, ce nebulos e totul în jur, ce dor mi-e de o vedere clară, de o deschidere spre orizont. Soarele acesta fierbinte și orbitor întunecă sufletul meu mai mult decât ar face-o noaptea, mă ține captivă într-o nemișcare greoaie, ca și cum de trupul și mintea mea ar atârna greutatea ca pietrele de moară.

Capitolul 27

Cum am aterizat la Calcutta, fierbințeala ne-a tăiat respirația, mașina șoferului avea aer condiționat. Eliah a rămas să stabilească itinerariul călătoriei noastre pentru următoarele zece zile; după aceste zile viza mea expira. Aveam atâtea așteptări de la zilele acestea, așa cum avusesem și până acum, cu fiecare zi ce trecea, așteptările mele mă ridicau la un nivel și mai tensionant al trăirilor, trecea timpul și eu încă nu știam drumul, așteptam, după spusele lui Eliah, să descopăr sensul, în fiecare zi mă trezeam cu gândul că poate azi voi afla rostul vieții mele.

Rahul deveni neliniștit când mă revăzu: slăbisem, eram arsă de soare, obosită, cu cearcâne ca niște cercuri concentrice în jurul ochilor și nu puteam mânca aproape nimic. Mi-a plăcut cum s-au privit cei doi bărbați când s-au întâlnit: aveau atâta apreciere în ochi unul pentru celălalt, încât am știut pe loc că se plac. Mi-a fost frică să nu fie Rahul gelos, nu știu de ce, dar mi-ar fi fost rușine, ar fi fost ca și cum nu ar avea încredere în mine, ca și cum nu l-ar aprecia pe Eliah, ar fi fost nedemn, dar se pare că în zilele în care nu ne-am văzut a rămas doar cu dorul de a ne vedea, fără să caute reproșuri și nesiguranță.

Nu știam că Edmond are o iubită în Calcutta, începu Rahul să-și verse durerea imediat ce am rămas doar cu șoferul gonind spre Santiniketan; traficul era mult mai redus din cauza căldurii, puține autovehicule aveau aer condiționat. Știu că venea des la Calcutta (ți-am mai spus, Delhi e considerat centrul economic și financiar, pe când Calcutta e considerat centrul cultural al Indiei), tot timpul se organizau expoziții cu picturile lui aici, se vindeau foarte bine, era bogat, am mai vorbit noi despre asta, vindea și în Occident, în America, știam că are aici o mică locuință, am fost și eu o

dată acolo, semăna cu un al doilea atelier, dar nu părea să fi trecut vreodată pe acolo vreo prezență feminină. În Delhi are familie, soție și copii mari, căsătoriți, deși avea doar cincizeci de ani, ai văzut și tu, arăta mai mult, arta lui îl consuma ca un foc uriaș. Am primit telefon în noaptea după întoarcerea voastră de la Agra, știi că nu-mi închid niciodată mobilul, iubita lui avea numărul meu de telefon, m-a sunat să-mi spună că Edmond a rugat-o să mă contacteze pe mine după moartea lui, că doar eu pot înțelege ce i se întâmplă, pentru că știi și eu ce înseamnă să vrei Tot. El nu a putut să aibă Totul, așa că a renunțat la restul, nu mai avea nevoie de ceea ce era doar o umplutură. Am luat avionul și, ajungând în oraș, i-am căutat adresa. Era acolo singur, mort, avea ușa deschisă, așa că am putut intra, își tăiasse venele, fusese atent să i se scurgă sângele într-un vas; pe cât de neglijent cu culorile și dezordonat în atelierul său, fusese grijuliu în detaliile morții. Am chemat poliția, am declarat că am dat pur și simplu peste el, nu am vrut să amestec fata, el era o persoană prea cunoscută, era un artist de nivel național, ai văzut că scrie în ziare despre drama aceasta – într-adevăr, văzusem în ziarele împărțite în avion. Am căutat fata, continuă Rahul, era o tânără frumoasă, simplă și cu o oarecare educație, cu foarte mult bun simț și finețe, nu mi-am dat seama dacă erau naturale sau contactul cu Pictorul au schimbat-o. Făcea parte dintr-o familie de *sudras*, sigur, mult sub nivelul lui Edmond, iubirea aceea era interzisă, nici nu mi-aș fi închipuit că Edmond mai avea resurse pentru o iubire atât de puternică alături de dăruirea lui pentru pictură, dar dacă și-a luat viața simțindu-se neîmplinit, înseamnă că nu pictura fusese scopul vieții lui. Sunt răvășit și îmi dau seama abia acum că ceea ce povesteam cu el (în aceste zile cât am fost fără tine cred că am trecut pe la atelier și de două ori pe zi) era cu două tăișuri, descopăr în propozițiile spuse de el propria lui trăire, pe când eu credeam că vorbește doar despre mine și tine. El de fapt vorbea despre el și fata lui, dar nu era melancolic, nici suferind, părea hotărât în fiecare propoziție spusă, ca apoi să aflu că a murit.

Ajungând la Santiniketan, am regăsit satul aproape depopulat, cu un aer de tristețe în goliciunea sa. Înspre seară, sub arborii lui Tagore, am reluat

discuția despre Pictor: când am întâlnit-o pe fată, povesti Rahul, avea cu ea tabloul acela pe care Edmond îl picta când am fost cu tine la el, cel cu copilașul dormind. Știi că detaliile reprezentau chipul ei? Fiecare amănunt al trupului ei, evidențiat într-un fel sau altul, era fascinant de viu pictat, deși redat doar în câteva linii. Fata nu știa ce să facă cu tabloul, spunea că îi e frică să-l ducă acasă, frică să-l arate oricui, era un tablou foarte scump. Acum, cu Pictorul mort, dacă se află că e ultimul lui tablou (știi că pe spatele pânzei nota data și își punea semnătura), prețul saltă neînchipuit. Fata ar fi vrut poate să-l iau eu, măcar pentru un timp, dar nu l-am luat, mi-a fost așa o ciudă pentru moartea lui Edmond, încât nu mai voiam s-o văd pe fata aia care nu avea nicio vină că aparținea unei caste inferioare, că el, însurat fiind, nu putea să mai caute întregul cu altcineva, că opinia publică l-ar fi amendat pentru asta. Pe mine nu opinia publică mă dă peste cap, ci faptul că prietenul meu a suferit tăcut, că nu mi-a spus nici măcar mie, iar eu mă confesam lui vărsându-mi toată durerea și bucuria existenței tale.

La o oarecare distanță, Sitar aștepta cuminte să fie invitat mai aproape.

Pe mine ce mă surprinde, i-am spus eu, este că el a murit pentru că nu putea avea ceea ce-și dorea în iubire, iar ea este vie, nici măcar nu cred că înțelege de ce a murit el, poate înțelege doar elementele grosiere ale gestului său, or Pictorul este o pierdere care înseamnă ceva irecuperabil pentru India, chiar pentru lume, pentru mine personal e o pierdere, cu atât mai mult pentru tine; iar ea se plimbă cu ultimul lui tablou în plasă, acolo unde portretul ei este reluat și trasat miniatural de nenumărate ori, până chipul ei se întregește. Oare își dă seama ce înseamnă sacrificiul acesta?

Sitar se apropie la semnul lui Rahul și se așeză pe bancă. Se vedea clar că se mai întâlniseră azi, au reluat discuția de unde o lăsaseră, doar pe mine mă salută cu bucurie în ochi, ca și cum ar fi fost părtaș la un secret împărțit pe din două.

Mi-era milă de fată, mi-era necaz pentru că Pictorul era mort, iar în timp ce Rahul îi povestea lui Sitar în hindi ceea ce vorbiserăm înainte, am observat că Sitar era prea puțin pătruns de durerea Pictorului pierdut. Îi urmăream vorbind și realizam în tonul lor împăcat că moartea în India nu

are patosul, cruzimea, senzația de definitiv ca în Occident; era doar o parte normală a vieții, ca și cum se continua un tot ce nu are rupere. Dacă în Occident însemna un sfârșit, aici era doar o întrerupere; religia Occidentului care a pierdut esența creștinismului, credința în nemurire, rătăcindu-se în mercantilism și individualism, împrumuta acest sentiment al sfârșitului inexorabil, pe când aici trecerea se realiza lin, fără căderi abrupte. Poate de aceea n-o înțelegeam eu pe fată. Pe când Rahul nu era deloc pe aceeași frecvență cu mine, el era doar suferind pentru secretul nedevăluit al unei iubiri tănuite. Nu atât moartea Pictorului îl dădea peste cap, ci secretul care s-a dezvăluit în toată nuditatea sa, Rahul se simțea înșelat de încrederea prietenului său, era ca și cum Pictorul reușea să-i provoace confesiuni intime, pe când el trăia în propria taină o experiență asemănătoare.

Rahul, nu te mai frământa că nu ți-a spus adevărul cât timp ai fost față în față, am încercat să-l consolez, poate ar fi vrut să-ți spună, dar tu erai atât de preocupat cu ale tale încât omul a văzut că nu ai urechi pentru trăirea lui, îți dai seama că, totuși, ți-a spus-o cât încă trăia, prin fata aceea. Ea știa de tine, Pictorul i-a dat numărul tău de telefon, pentru ca atunci când va fi să fie, să te cheme pe tine. Eu mă mir cum de el i-a spus că se va sinucide și ea nu l-a împiedicat, s-a retras și l-a lăsat să moară singur sau poate c-a stat lângă el, nu știu, ai întrebat-o? A murit singur, așa mi-a spus! Acum mi se confirmă teoria, continuă el, că nu existăm în noi înșine decât în măsura în care existăm în conștiințele altora; nu sunt ceea ce sunt, ci ceea ce mă fac toți cei din jur să fiu, toți cei cărora le atribui importanță, inclusiv Dumnezeu. Dacă Pictorul, el, care era un titan al gândirii analitice – căci altfel n-ar fi putut reda suprapunerea lumilor – n-a reușit să fie el însuși, rupt de ceea ce îl determinau cei din jur să fie, n-a reușit să trăiască indiferent față de părerea celor din jur, înseamnă că acest lucru este imposibil, așa că tot ce cred ceilalți despre noi sau tot ceea ce ar putea crede și ne sperie prin asta pe noi, se răsfânge asupra noastră, determinându-ne viața și moartea. Începeam să descopăr că nu sunt de acord cu el. Întrevedeam în mine o lumină care îmi dădea altă înțelegere. Dar părea

inefabilă, de aceea nici nu încercai să exprimi în cuvinte. Eu începeam să cred că poți rupe această determinare.

Sitar nu asculta, era nerăbdător să trecem la alt subiect. *Madam*, interveni grăbit când prinse o pauză, ți-ai aflat darul? Ochii tăi spun că ești în altă sferă față de cea în care ai plecat. Rahul privi surprins când la el, când la mine: Doamne, Lavinia, de când ne-am întâlnit, n-am vorbit decât despre Edmond și necazul morții lui; despre ce te întreabă Sitar? Le-am povestit câte ceva despre ape, izvoare și posibile planuri gândite de Eliah. Mi-am dat seama că în timp ce vorbeam oboseam foarte repede, era mâncarea puțină și veșnica durere de stomac. În timp ce povesteam, cerul se acoperi de nori: uite, așa se întâmpla de câte ori plecam dintr-o localitate, se înnora și începea ploaia, chiar dacă era vară. Oamenii ziceau că e clima dată peste cap și că lucrurile nu mai sunt în ordinea lor firească, spuneau că musonul e tot mai slab, dar că nici în timpul secetos nu era de văzut ploaie, apoi ploua atât, încât se umpleau fântânile de apă. Să nu vă mirați dacă va ploua, de ieri Eliah este în Calcutta, or era o zăpușeală și o lipsă de apă, încât nu cred că nu voia să ajute măcar puțin milioanele de oameni în canicula asta bolnăvicioasă.

Apoi le-am povestit cum am auzit și cum aud murmurul izvorului din Santiniketan, trebuie să fie unul foarte bogat, ca spiritul maestrului care a pus bazele acestei școli, observă Rahul, iar eu am cântat cântecul izvorului. Sitar își acoperi capul și părul lung cu șalul sariului, parcă ar fi stat într-un templu în care se cântau imnuri pentru divinitate. Dintr-o dată mi s-a părut că trebuie să rup vraja, prea superstițios era acest *hijra*. Nu-mi place atâta superstiție, așa că am schimbat tema.

Rahul, știi că n-am rezolvat cu actele. Am venit aici după ce am telefonat secretarului și mi-a spus, ca și data trecută, că diploma este gata, pe când s-o iau, spuse că-i pare rău, dar nu este semnată de decan, iar decanul e plecat pentru o săptămână în America, speră că va reveni la timp ca s-o pot lua înainte de plecare. Acum, spune și tu, cum poate să fie atât de nesperios și să mă lase fără acte? Nu voi putea dovedi nicăieri că am făcut cursul acesta. Nici măcar aici, în India, chiar și aici au nevoie de dovezi, în

ciuda faptului că ele se eliberează atât de greu. Nu-mi vine să cred cât pot fi de mincinoși! am exclamat arătându-mi indignarea. E oare un semn că trebuie să mai stai? încercă Rahul să glumească. Hai, nu fi nserios, mai bine gândește-te, domnule profesor, cum să mă ajuți în sistemul acesta atât de inconsecvent propriilor reguli, ca să-mi primesc diploma.

Sitar se ridică să plece: nu știu dacă ne vom mai vedea, *madam*, dacă pleci în călătorie și nu vei mai reveni îți spun că nu vei afla pace decât atunci când îți vei lua darul în serios. Asta încerc să fac, îl liniștii, problema e că încă nu știu unde trebuie să fiu pentru împlinirea acestui lucru și care e drumul. Văd foarte mult întuneric, îi răspunsei. Nu comentă în niciun fel, deși, recunosc, orice mic indiciu mi-ar fi fost de folos, se părea că eram în căutarea informației extrasenzoriale pe care o așteptam încordată, dar Sitar era tăcut, părea că nu știe mai mult, așa era corect, drumul meu trebuia străbătut de către mine. Sitar salută înclinându-se, simții și eu nevoia să mă ridic, ne înclinarăm unul spre altul privindu-ne în ochi, apoi se întoarse și plecă fluturându-și șalul sariului colorat. Abia acum reușeam să-l percep așa cum era: un bărbat care și-a sacrificat organele genitale pentru a fi altceva, pentru a fi diferit într-o lume în care nu poți fi diferit. Poate că n-a făcut bine, zicea europeană creștină din mine, dar nu eram eu în măsură să judec binele și răul, mai ales într-un spațiu atât de inaccesibil minții mele, cum este India. Mi-era milă de el cum îl vedeam îndepărtându-se, știind cât de grea este viața unuia diferit, într-un spațiu în care trebuie să te uniformizezi, tocmai de aceea îl respectam.

Rahul mă ținea de după umeri, acolo, la locul nostru atât de drag, sub arborii lui Tagore, auzeam murmurul izvorului din adânc, încercam să-i cânt lui Rahul cum se aude gălgâitul, ca un cântec tânguit al ȝiganilor ceterași de la noi din sat. Vom pleca mâine, îmi reaminti, sunt atât de fericit că vom merge împreună în această călătorie, de parcă de ea depinde tot ce vom clădi o viață.

Am plecat a doua zi dimineăta. Ploua. Plouase toată noaptea. Toată lumea se mira de vremea asta neașteptată. Se răcorise și iarba înverzise într-o zi, praful se spălase de pe toată vegetația, totul era mai verde, totul era

viu. Râdeam amândoi fără niciun motiv, deși câteodată mi se schimonosea fața de la durerea de stomac. De când beam ceaiul acela mai tare, durerea trecea imediat, dar revenea tot mai puternică, apoi beam iar ca să treacă, ca mai târziu să revină. Dormeam jumătăți de nopți, între durere și amortire, dar acum râdeam și uitam că mă va dura din nou, uitam că a murit Pictorul și fata se plimbă cu portretul ei înzecit în plasă, că mama lui Rahul are ochiul albastru și rece, uitam că peste două săptămâni expiră viza și trebuie să mă întorc acasă cu sau fără răspuns. Viața mea era un miracol în care izvoarele gâlgâie ca în copilărie, plouă atunci când trece Ilie cu carul de foc pe cer, înverzește iarba de pe o zi pe alta și mașina trece claxonând printre căruțe, printre cămile, elefanți și câini vagabonzi.

Am ajuns în oraș, ploaia curgea pe străzi. Trebuia să ne facem niște cumpărături pentru călătorie. Am trecut pe lângă colibeile săracilor: apa ridicase sacii de nailon în care aceștia îngrămădiseră tot felul de bulendre în loc de saltea pe care să doarmă, pluteau pe apă sticle de plastic, cârpe, bucăți de fecale, apa șiroia printre copiii uzi până la piele jucându-se în mizerie, oamenii circulau pe străzi ca și cum n-ar fi simțit apa, fără umbrele, văzându-și fiecare pur și simplu de treabă. Pe unele străzi lăturalnice, la nici câteva sute de metri de centru, noroiul devenise lipicios, curgând ca un sos vâscos, maro-roșiatic printre roțile ricșelor, stropind pereții când trecea o mașină, curgând apoi gros de pe pereți, desenând modele unduitoare, până trecea o nouă mașină și jeturile de noroi își regăseau traiectoria neschimbată.

Îmi voi distruge o nouă pereche de sandale de Valentino, cumpărate scump, după ce le-am pierdut pe cele de pe Chandni Chowk, mi-am zis, când am coborât, pășind în apă, din mașină. Rahul îmi întinse mâna, ajutându-mă să cobor, în timp ce-mi ținea umbrela, avea și el picioarele în apă și cu siguranță pantofii îi erau deja plini de apă. N-ai de ales, îmi spuse, sunt complet în apă, mă asigură înainte de a-l întreba. Continuam să râdem și să ne distrăm de ridicolul situației, îmi dădeam seama că la Delhi s-ar putea ca situația să fie alta în timpul ploilor, dar cel mai greșos era când ocoleam șobolani înotând sau bucățile de fecale: astea-s de copil, îmi

ziceam, astea sunt de om mare, ce să faci dacă aici, pe o rază de câteva sute de metri pătrați, locuiesc mii de oameni, care nu au toalete, pentru că locuiesc în colibe lipite de clădiri, sub poduri, pe poduri sau pur și simplu pe trotuare. Hainele lor, care fuseseră întinse la soare, acum stăteau întinse la spălat, proprietarii n-au apucat să le adune de pe frânghii sau poate le-au întins dinadins ca să se mai spele, oricum arătau ciudat în ploaia aceea care cădea ca o peliculă neîntreruptă. Era cald și umed, în curând eram udă până la piele, umbrela era suficientă doar pentru a nu-mi uda părul. Am intrat în magazin căutând cămăși indiene și sariuri pe măsura mea, pe care doream să le port la concertele unde urma să interpretez muzică indiană, eram hotărâtă să mă implic în mediatizarea culturii acestei țări. Toate planurile tale sunt legate de ceea ce vei face în Europa, îmi spuse Rahul, zâmbind ca să-și acopere tristețea care într-o secundă i-a furat de pe chip bucuria exuberantă de dinainte. Mi-am dat și eu seama, că, într-adevăr, mă preocupa întoarcerea, mă gândeam tot mai des că expiră viza, fixasem data pentru biletul de întoarcere, număram zilele și vorbeam despre acasă. Oare începeam să mă desprind?

Din momentul acela ne-am întristat amândoi, n-am mai avut chef de cumpărături, ne plimbam anapoda prin magazine privind obiectele cu detașare, ne-am așezat într-o cafenea și-am mâncat prăjituri dulci, sorbind din când în când din cafea. Ploua neîntrerupt, în cafenea era cald și hainele noastre abureau umede, vorbeam despre viață, dar nu despre viața noastră, nu știam ce va fi cu viața noastră și evitam orice aluzie la ea. Am plecat târziu, când stătuse deja ploaia, se înseninase dintr-o dată, soarele încerca să dogorească în ultimele ore ale zilei, dar n-avea puterea zilelor trecute, se va răzbuna el, mâine. Am ieșit din magazin de mână, șoferul plecase, îl așteptam pe Eliah, simțeam că se învârte cerul cu mine, da, prăjiturile și cafeaua nu făcuseră bine stomacului meu, dar orice aș fi mâncat părea la fel, se învârtea Calcutta, ce stranii erau zilele astea... M-am sprijinit de Rahul și l-am rugat să ne așezăm undeva, ne-am pus pe marginea trotuarului, se uscaseră deja cimentul în fața magazinului. Am băut încet, cu înghițituri rare, tot ceaiul pe care îl aveam într-o sticlă de plastic de la Doamna C. Nu conta

că stăteam pe jos, aici nimic nu e ciudat. Nu departe era un părculeț, dar n-aveam puterea să merg până acolo, prea mă simțeam fără vlagă. Nu i-am spus lui Rahul cât mi-e de rău, dar am fost bucuroasă că nu am vomat, nu că mi-ar fi fost rușine de el, ci ca să nu se neliniștească. Încet, durerea cedă. N-am vorbit despre nimic, mă sprijineam de umărul lui și contemplam fiecare prezența celuilalt. Aveam senzația că este exact ceea ce aș vrea să am, că totul poate să se oprească aici, că nu vreau să merg mai departe, pentru că mâine, poimâine sau în vreo altă zi lucrurile vor fi altfel, atât de altfel, încât nu le vom mai da de capăt, dar acum este clipa eternității.

Au fost ultimele ore petrecute doar între noi doi, nu-mi pare rău că nu am vorbit mare lucru, știu că amândoi trăiam și nu ne trebuiau cuvinte.

Capitolul 28

Elijah veni spre seară cu o mașină și alți doi angajați de la direcția apelor, pentru o scurtă ieșire în unele sate din jurul Calcuttei. Lavinia nu reținu nici direcția, nici numele satelor, era destul de amețită, cred că mi-e foarte joasă tensiunea, poate este presiune atmosferică ridicată, știi tu, din cauza ploii, încercă ea să explice. Bărbații puneau la cale un plan, Rahul era foarte interesat de tot ce se făcea pentru țara lui, se entuziasmă și părea că se va implica fără rezerve, toate ieșirile ce urmau a fi puse pe listă erau pe placul lui. Lavinia, nici nu-ți dai seama cât mi-am dorit niște acțiuni de genul acesta. O serie de legături pe care le-am găsit eu, din punct de vedere filosofic și teoretic erau valide, studiile mele erau bine documentate, dar îmi lipsea partea practică, nu aveau relevanță pentru omul de rând, ori aici găsesc exact ceea ce-mi va aduce rezolvarea crizei în care mă aflu. Rahul continuă să explice efervescent relația dintre filosofie, religie, apă, societate și altele, dar Lavinia îl urmărea greu.

Mașina se hurduca pe niște drumuri cu asfaltul numai găuri, pasagerii erau aruncați de la o ușă la cealaltă printre claxoanele care anunțau intrarea în intersecții sau depășirile. Se grăbeau pentru că Sushil, șoferul și proprietarul mașinii, care era unul dintre cei implicați în proiect, venise prea târziu, îi născuse nevasta un băiat și era atât de emoționat, încât uita că nu se află singur în mașină. Cei din sat îi așteptau deja de multă vreme, așa că, pe când au ajuns, se întunecase, iar ei pregătiseră câteva bărci de pescari pentru un pescuit pe Gange. Sushil fusese cel care aranjase cu sătenii, iar aceștia îl cunoșteau ca pe un mare iubitor al pescuitului. A doua zi urma să se viziteze niște izvoare la câteva zeci de kilometri de Gange, spre nord, dar prima seară era doar pentru distracția oaspeților.

Se serviră la motelul de la intrarea în sătuc tot felul de gustări tradiționale, erau savurate îndeosebi salatele de pește, apoi, la un moment dat, apărură doi bărbați cu niște instrumente, unul cu un fel de mandolină cu mânerul îndoit, celălalt cu un tambur pe care îl lovea cu mâinile și începură să cânte cu voci tânguite niște cântece guturale, siropoase, melancolice. Stăteau așezați turcește, cocoțați pe o masă alăturată, desculți, unul bătrân, cu câteva fire de barbă albă răsfrânte peste cămașa cenușie, lungă, cel tânăr avea ochi mari și calzi, buze cărnoase; în timp ce cânta, nu-și putea lua ochii de la Lavinia. Când termina cântecul, își pleca ochii sfios și nu cuteza să-i ridice nici când cineva i se adresa, dar îndată ce începea să cânte, timiditatea îi dispărea de pe chip și figura i se umplea de lumină, în extaz. Oamenii ascultau puțin, apoi se întorceau la discuțiile lor, bărbații care veniseră în mașină, împreună cu alții din sat, continuau să dezbată problemele, Eliah conducea cu siguranță de sine toate dezbaterile, lui îi aparțineau concluziile.

După ce au mâncat, au hotărât că tot n-ar fi bine să se piardă șansa unui pescuit, era prohibiție pe timp de noapte, dar cine s-ar putea opune domnilor veniți de la Delhi pentru trasarea conductelor de apă? S-au dus cu toții spre Gange, acolo fuseseră pregătite bărcile, dar, spre surpriza lor, acestea lipseau: se pare că ne-au luat-o alții înainte, credeau că noi oricum nu vom mai merge, trase concluzia Sushil, mai bine rămâneam acasă ca să-mi văd băiatul, abia de l-am zărit, și am fugit la datorie. Era un indian masiv, cu părul vopsit roșcat-vișiniu, o culoare artificială, foarte stranie pentru un bărbat, mulți indieni își vopsesc părul, ceea ce pentru Lavinia era o noutate, fac asta mai ales cei cărora le-a albit. Îi vezi blonzi, șaten deschis, roșcați, castanii, de obicei se aleg culori care contrastează cu tenul închis la culoare.

Au dormit în motel, unde era mai ieftin ca în Calcutta, iar a doua zi a început calvarul drumului hurducat pe distanțe tot mai mari, de la un sat la altul. Lavinia se simțea rău, călătoriile cu mașina pe căldura mare și gonind pe drumuri rele erau menite să-i asigure disconfortul pentru zile întregi, dar își dădea seama că India nu reprezintă doar temple, artă hindusă și mogulă,

doar muzee și grădini îngrijite, ci mai ales nevoi. Nu se opuse niciunui efort pe care urma să-l facă, dimpotrivă, observă că, cu fiecare drum nou, cu fiecare izvor nou descoperit, acuitatea ei auditivă devenea tot mai sensibilă, tot mai ușor se putea concentra pentru a fi de folos.

S-au întors seara, era din nou întuneric, dar de data asta bărcile pentru pescuit erau la locul lor, așa că după cina servită identic ca în prima seară, după cântecele celor doi, după privirile languroase ale tânărului cântăreț și sfioșenia lui în momentele de pauză, urcară cu toții în bărci pentru pescuit, de fapt era mai mult plimbare decât pescuit: erau doar câteva undițe, câte una la fiecare barcă. Lavinia nimeri în barcă cu Sushil și cei doi cântăreți, pentru că cel tânăr se învărti atâta pe lângă bărci, încât reuși să se strecoare lângă fată. Astfel, când Sushil văzu barca plină, porni primul în cursul fluviului, așa că Rahul urcă în altă barcă împreună cu alții, Eliah rămăsese pe mal. Era plăcut, gândi fata, Sushil îi rugă să vorbească în șoaptă, pescuitul nu are loc în gălăgie. Luna încă nu se ridicase, abia se vedea luciul apei în care clipoceau vâslele. Erau bărci mici, fără motor, bune pentru plimbări scurte. Rahul își scutură mâna făcând semn fetei din barca lui, în timp ce ea se îndepărta în amonte. Înaintară în tăcere preț de vreo douăzeci de minute, iar Lavinia se bucura de răgazul acesta răcoros.

Sushil era preocupat cu aruncarea undiței în apă, căci nu prinsese încă nimic. Bătrânul cântăreț îi povestea ceva celui tânăr, care nu se sfia să-și arate mirarea, până la urmă nu mai răbdă și îl întrebă pe Sushil dacă e adevărat că fata aude izvoarele din pământ. Acesta dădu din cap aprobator, în timp ce-i făcu semn cu degetul să tacă, avea chef de pescuit. Cei doi continuă șușotelile care se transformă repede în discuție cu voce tare purtată în dialect, apoi Sushil, frustrat poate pentru eșecul pescuitului, se enervă și începu să-i certe, ceea ce-l supără din cale afară pe bătrân. Începu o adevărată ceartă în hindi, Lavinia nu înțelegea nimic, dar nu se lăsă niciunul, până când Sushil, nervos că cineva îi strică seara de pescuit, îl împinse pe bătrân, iar acesta se dezechilibra și căzu grămadă peste cel tânăr. Atunci, cel tânăr se repezi să-l ridice și barca se clătină, gata-gata să se răstoarne. Lavinia țipă scurt. Sushil, pentru a nu se răsturna barca, apucă o

vâslă și răsuci brusc de ea, contrabalansând cu greutatea lui, dar nu făcu decât să o dezechilibreze pe partea cealaltă, unde ședea fata, care se trezi aruncată de balans peste bord.

Nu își putu explica mare lucru din ceea ce se întâmplase, dar simți doar că a căzut pe ceva moale și umed, sări imediat în picioare și privi în jur: se ridica luna parcă din apă, era mare cum numai în India poate fi, se pare că aici luna e mai aproape de pământ, își zicea de câte ori o vedea. Se luminase cursul fluviului, ea pășea pe apă, dar nu se grăbea spre barcă, bărbații din barcă o priveau uluiți, nu se mișca nicio vâslă, nicio voce nu se auzea. Numai o pasăre de noapte îngâna undeva, departe, un cântec. În India simți cum uneori timpul se oprește și evenimentele încremenesc, se desfășoară cu încetinitorul, apuci să vezi toate detaliile, ți se fixează trăirile, culorile, sunetele, decorul, de parcă ar fi dăltuite într-un bazorelieu. În încetineala aceea ai vreme să înghesui atâția stimuli, încât pare că au trecut minute nenumărate, când de fapt vezi că e vorba doar de câteva clipe.

La mare depărtare, bărcile celorlați se apropiau de țărm. Aici, se priveau împietriți în netimp, apoi bătrânul începu să cânte un cântec ca o incantație, semăna cu cele auzite în templu, se auzea doar repetarea numelui Ganga. Din doi pași, fata se apropie de barcă și păși înăuntru. Atâta a fost tot: timpul a doi pași. Nimeni nu spuse nimic, bătrânul cânta, iar tânărul continua s-o privească cu venerație, îngânând cântecul bătrânului. Sushil vâslea fără cuvânt.

În timpul parcurs până să ajungă la motel, toată lumea din sat aflase că a revenit Ganga umblând pe apă, sătenii veneau cu grămada s-o vadă pe cea care aude izvoarele și dansează pe apă, dar odată cu ei veni și o salvare cu un medic care îi puse o perfuzie. Lavinia voma în jeturi roșii, pierdea sânge și era la un pas de moarte. Au făcut drumul înapoi la Calcutta, au internat-o de urgență în spital, Rahul nu-și putea ierta că nu fusese cu ea în barcă, nu înțelegea ce s-a întâmplat acolo, de la Sushil nu putea scoate o vorbă, parcă amuțise, iar în ceea ce-i privește pe cei doi cântăreți, nu-și dădea seama în ce măsură erau veridici în povestirea lor exaltată. Prima dată relataseră vorbind amândoi deodată că era să se răstoarne barca și ea căzuse în apă,

dar revenise pe picioarele ei umblând pe apă, apoi susțineau că dansa pe Gange în lumina lunii, că ieșise singură din barcă atrasă de apele luminate de raze, nu puteai ști care-i adevărul. Cât despre cel tânăr, repeta în neștire: știam de la început că e Ganga! Știam că e Ganga! Eliah rămăsese în sat, spunea că va veni mai târziu, avea mult de lucru. Oricum, nimeni n-avea cum s-o ajute: era inconștientă și avea nevoie de transfuzii, poate de operație, cine știe?

Capitolul 29

Din momentul în care m-a luat salvarea – de fapt chiar când mă înveleau în pături, pentru că aveam frisoane, hainele îmi erau ude de apa Gangelui, pierdusem sânge – o mare liniște îmi coborî peste ființă, nu-mi era frică deloc. Știam că elementele naturii indiene sunt ostile străinului, căldurile sunt mai pârjolitoare intrușilor decât băștinașilor, pericolele sunt invadatoare, dușmănoase, provoacă teamă. Teama indienilor diferă de cea a occidentalilor: este superstițioasă, bănuitoare, malignă în ascunzișurile ei, nu foarte clar definită, ci spiritualizată, ea se vede doar în ochi și ezitare, reprezintă teama neexprimată de supranatural, de mânia unei divinități neîmpăcate, chiar și necredinciosul suferă de acest gen de teamă. Pentru occidental, însă, teama e viscerală, empirică, definită clar ca fiind teama de suferință.

Mie mi-au dispărut teama și nesiguranța în momentul acela în care toți se agitau în jurul meu, eram atât de detașată, de parcă n-ar fi fost vorba de mine, de viața mea, de riscul de a o pierde, ci de cineva dinafara mea. Primisem semnul: voisem cândva să merg pe apă, dar nu mă gândeam la un mers real, era metafora dorinței de a avea mai mult decât simpla trăire a vieții, și-am înțeles că mi s-a ascultat dorul după mai mult, pentru aceasta mi s-a dat voie să simt (deși doar pentru câteva momente, numai de mine sesizate cu adevărat) că nu e mai greu de îndeplinit o nevoie metafizică decât imaginea ei în oglinda legilor fizice.

Uite că s-a făcut dimineață, asistenta cea mică a venit să-mi schimbe perfuzia, nu i-am dat niciun semn că sunt conștientă, vreau încă să mă bucur de gândurile mele. Eliah știa, cred că știuse tot timpul, dar m-a lăsat singură, nu m-a părăsit, ci s-a retras ca să calc singură pe drumul pe care

eram gata să-l trasez pentru viața ce îmi stă înaintea. Mă pregătise: fata mea, să nu te aștepti la răsplată când vei face un lucru bun pentru oameni, fie ei aici, fie aiurea în lume. Lucrurile mari făcute pentru oameni, sunt percepute greșit, sunt considerate anormalități, acestea stau pe muchia dintre demonic și divin, ei vor atribui gestul tău, în funcție de credința lor, unei puteri sau celeilalte, dar adesea te vor pedepsi pentru fapta ta bună.

Zi de zi m-am scufundat în amorțire, dar știu că dincolo de această anestezie, de fapt, chiar în existența ei, pe care ar trebui s-o binecuvântează, lăuntru meu psihic este operat, tumora ce apasă chinându-mi sufletul va fi eliminată, voi fi curățită, înnoită. Sigur că încă răzbat neliniști, întrebări coapte doar pe jumătate, nu le înăbuș coacerea, las să vină tot ce are de venit. În momentul în care am hotărât să-mi agăț toată viața de un singur fir și să las durerea să mă absoarbă până în străfunduri (și nu mă refer doar la cea fizică), am descoperit că suferința nu era chiar așa de mare pe cât mă amenința, am descoperit că mă păcălise cu forța cu care îmi răscolise viscerele, sufletul învinețit, mușchii atrofiați, pielea ce atârna flască după brusca pierdere în greutate. Am văzut-o până în adâncuri și, pentru că am gustat-o toată, puteam să întreb: doar atât? Ea se retrăsese, se făcuse mică și devenise dintr-o dată neînsemnată; descoperind-o toată, m-am dovedit mai puternică decât ea. Cât timp încercam să lupt împotriva ei, o vizualizam ca pe un monstru fără de capăt, mă simțeam absorbită de suflul ei tăios. Acum nu mai e nimic. Doar o prelungită amorțire.

Zicea Eliah că voi fi în câștig doar după ce voi fi pierdut totul; când nu mă voi mai agăța de nimic din afara mea, atunci voi fi cea mai stabilă, pentru că nu voi mai avea nevoie de proptele, tăria va fi fost transferată înăuntru meu. Atunci, chiar dacă voi fi ostracizată pentru că am făcut un bine, nu voi da înapoi! Oamenii pot renunța la confortul și siguranța lor, spunea el, dacă ceea ce fac pentru ceilalți este oarecum răsplătit: prin recunoaștere, prin mulțumire, adică omul se poate sacrifica dacă aprecierile celorlalți îi hrănesc sufletul, dar când ți se refuză darul făcut cu atâtea sacrificii de sine, durerea e mai mare și ispita de a renunța și a lăsa ca ceilalți să-și culeagă roadele ingratitudinii, este la un pas. Tu vei putea să

renunți la recunoștința lor dacă vei fi învățat că nu din afară vine răsplătirea, ci din lăuntrul tău, acolo se unește omul cu divinul și se făurește iubirea. E singurul gen de iubire care le hrănește pe celelalte.

Da, îmi aminteam ce zicea Rahul: iubirile naturale nu sunt atotsuficiente. Înseamnă că Rahul, căutând Iubirea în Sine, nu o va găsi decât căutând înlăuntrul său unirea cu divinul; nu în mine va găsi iubirea, dar odată găsită în sinea lui, mă va putea găsi și pe mine și va putea hrăni iubirea noastră. La fel va fi cu mine: indiferent unde voi trăi, dacă iubirea divină va găsi unirea cu mine, atunci voi merge pe drumul care îmi va da și celelalte iubiri.

India m-a pedepsit pentru binele ce-l voi fi făcut descoperindu-i izvoarele, m-a pedepsit îmbolnăvindu-mă. În același timp, m-a răspălătit descoperindu-mi putera din lăuntru, cea care accesează darul și puterea de a domina forțele fizice.

Capitolul 30

În fața Operei din Milano, așezată la o măsuță a cafenelei aglomerate, Lavinia privea mașinile luxoase care treceau spre parcare, privea bărbații purtând la braț doamne în toalete de seară, frumoase și preocupate de aparențele mondene ale unei vieți civilizate, la limita luxului atotsuficient. Urma primul spectacol al Operei care deschidea stagiunea. A trecut vara, toamna se arăta darnică și blândă. Poate, în alte circumstanțe, ar fi cântat și Lavinia, acum doar contempla toaletele în asfințitul soarelui, luciul vieții îndestulate în crepusculul ce aprinsese luminile de seară. Un adevărat spectacol, gândi ea, mai veridic decât cel ce urma pe scenă într-o jumătate de ceas, deoarece cel de pe stradă, în privirea unor gură-cască de la cafenelele din jur și a trecătorilor care se dădeau de-o parte, oprindu-se și privind îndelung, era unul cu adevărat real, spectacol rupt dintr-o trăire a zilei de astăzi, pe când cel de pe scenă era unul regizat, deci fals, o imitație a unor vremuri apuse, când muzica și ținuta părăsiseră realitatea respectivă.

Oare care viață mă urmărește: cea de pe scenă sau cea de pe stradă? Și care stradă este îndestulătoare sufletului meu? Cea care colorează în lux printre mașini și toalete, sau cea a privitorilor mirați că alții trăiesc la acest nivel: micul chinez care nu pierde din ochi nicio pereche elegantă trecând prin fața restaurantului său, uitând să-și șteargă mâinile ude când fuge din bucătăria unde frige pește pe grătar pentru flămânzi ceva mai săraci decât clienții Operei, rusoaica cea spălăcită care își ceartă copiii într-o italiană stâlcită, pentru că micuții ei nu știu rusa decât prea puțin ca s-o înțeleagă pe mamă, bătrânica plimbându-și câinele, purtând în punguță lopățica și mătura pentru excrementele unicului ei odor căruia pare să-i mai pese de ea? Asta e viața care are nevoie de ea? Dar străzile mizere din Calcutta, cele

largi și elegante din Delhi, cele colbuite din satele înecate în secetă, drumul elefanților cărând turiști într-un du-te-vino plictisitor pentru care au trebuit să-și sacrifice colții de fildeș? Care e strada ei?

Prin dreptul ei treceau cunoscuți, prieteni ai lumii de vârf, spectatori fideli ai Operei, dar nimeni nu o vedea, nu s-ar fi așteptat nimeni ca ea să soarbă ultima înghițitură de cafea așezată la umbra unui zid, îmbrăcată în blugi și tricou, privind trecerea perechilor conștiente de admirația trecătorilor, spectatori care-și savurau propria lor paradă, jucând un rol pe o scenă mult mai largă, largă, până la urmă, cât viața. Ce rol am eu aici? se întreba fata. Spectatorii vor aplauda înăuntru, uneori se vor ridica în picioare apreciativ, vor aplauda propria lor plăcere de a fi ascultat ceva dorit de urechi, vor fi aplaudat propria lor plăcere de a fi avut motiv să-și cumpere și apoi să îmbrace toaletele scumpe, să etaleze un nivel de trai care creează noi rezerve de adrenalină și endorfine, oh, Doamne, câtă meschinărie, cum pot să cred că aici are cineva nevoie de mine? Fiecăruia îi este de ajuns propria persoană, restul sunt doar împlinitori de nevoi, în cea mai mare parte frivole; dacă nu voi fi eu, va fi altul, spectacolul se va derula nestingherit, mașinile se vor îndrepta spre aceleași parcuri ani în șir, toaletele se vor schimba nesemnificativ, în funcție de capriciile adesea idioate ale modei, pentru a provoca alte cheltuieli, dar în esență aceleași perechi se vor deplasa culegându-și invidiile, mai puțin admirația celor din jur. Oh, Lavinia, tu știi că poți face ceea ce alții nu pot, de ce să fii obiectul unor aplauze ale îndestulării de sine când poți să fii obiectul transiterii vieții?

În fața ei, dinspre colțul opus al străzii, venea Massimo, înaintând o căuta din priviri. Ea nu-i atrase atenția, îl privea jucăuș, așteptând s-o descopere singur. Ce mult semăna cu *signor* Rossi, gândi ea, mersul puțin aplecat ca sub o mare povară a vieții și blândețea atitudinii, părea mai bătrân decât atunci când intra în vorbă; străin printre cei din cafenea, părea un copil îmbătrânit și dezorientat. Când o văzu pe fată, toată atitudinea i se schimbă, trupul îi deveni mai drept, fața îi luci într-un zâmbet pișicher, ca și cum ar fi certat-o pe fată că l-a lăsat s-o caute preț de câteva minute.

Trecuse ceva vreme de la întoarcerea din India, Lavinia se refăcu încet și greu după boală, parcă toată mintea se concentra asupra lucrurilor vieții interioare, uitând să ajute fizicul, dar acum era înzdrăvenită, reintrase în kilogramele ei normale, își recăpătă culoarea tenului, iar rana din stomac se vindecase total.

Nu am băut decât o cafea de orz, îl liniști ea când văzu îngrijorarea de pe chipul lui, încă nu mi-am îngăduit cafea adevărată, deși știi că sunt vindecată, adăugă ea. Rana a fost foarte gravă, ar fi putut muri dacă nu i s-ar fi oprit hemoragia și dacă n-ar fi fost îngrijită bine în Calcutta, dar oamenii aceia, cărora nici nu apucase bine să le mulțumească, au făcut lucruri minunate pentru ca ea să trăiască. Probabil, pe lângă gastrita ce se pornise datorită mâncărilor neobișnuite, ceaiul din cutiuța sculptată, băut în exces, deși oprea durerea de moment, o fi provocat o iritare a pereților stomacului, care a dus la hemoragie internă. Rahul își tot cerea scuze, mama lui a vrut să-i facă bine și a ieșit rău. Nu contează Rahul, îi spunea ea, oricum, era lecția care îmi deschidea ochii privind drumul; deocamdată drumul însemna Europa, îi spuse ea. Rahul aprobă, dar amândoi știau că asta înseamnă o frângere care se va vindeca mai greu decât rana din stomac, dacă se va vindeca vreodată! Doar Sitar fusese de altă părere: te vei întoarce, *madam*, iar când vei veni, să știi că te voi aștepta în aeroport, îi spuse când află că-și reveni din inconștiență și că i se poate vorbi. Lavinia rămăsese puține zile la Calcutta după ce pericolul morții trecuse, expira viza, iar pentru că biletul fusese comandat, a hotărât să se întoarcă, chiar dacă însemna un efort mare în situația sănătății ei precare. Externată din spital, merse direct la aeroport.

Elijah nu comentă întâmplările în niciun fel, ca atunci când află de moartea lui Mihail, își aminti Lavinia, părea că știuse totul dintotdeauna, părea că știe ce va urma, oricum era mulțumit, fără compătimire, se comporta cu ea ca și cum abia de aici înainte avea să facă pasul hotărâtor pentru noul drum. O anunță doar că urmează să-și continue planurile de irigare a zonelor secetoase, ca și cum nimic nu l-ar fi împiedicat să reușească. Și, nu uita, mai spuse el după ce-i sărută obrazii, înainte de a

trece de controlul pașapoartelor în aeroport, planurile de irigație vor fi gata la vremea hotărâtă! Lavinia nu-l urmări prea atentă, era un efort destul de mare să se țină pe picioare fără să discute lucruri prea importante. Conștiința ei oricum își urma traseul hotărât de una singură, nu o ajuta prea tare, părea că trăiește singură, ruptă de realitate și ruptă de suferința corpului ei, intrase pe drumul ei cu ceva timp în urmă, de aceea, toate amintirile din ultima parte a șederii ei se învâlmășeau. Încerca să le caute, dar parcă trăise niște zile lunatice, nu într-o luciditate foarte clară.

Revenind acasă, rupse legătura cu cei de acolo. Se retrase în tăcere. A schimbat doar câteva e-mailuri cu Eliah, rar, așa cum își scriau și înainte. Le găsea la fel de calde, de încurajatoare. De la el află că Rahul se căsătorește cu logodnica lui, fata grăsulie în sari verde, că lucrează în continuare la cartea și sistemul lui transdisciplinar de diagnosticare și rezolvare a problemelor societății indiene. Despre Sitar știa doar că e prin preajma Calcuttei, de câte ori se vedeau, bărbatul-femeie îi cerea să-i amintească fetei că o așteaptă.

În lunile în care se vindeca de boală, descoperea ocolișurile pe care le-a făcut ca să înțeleagă că omul este chemat să trăiască la nivelul conștiinței lui, că cel care are unul înalt, trebuie să-și dezlege pașii într-acolo, fără să-i judece pe cei care trăiesc la niveluri mai joase, căci nu poți cere cuiva ceva ce nu are, poți doar să-l accepți așa cum este și să-l ajuți să crească.

Privind lucrurile dinafară, părea că nu s-a schimbat mare lucru, dar toți cei care fuseseră părtași, știau că lucrurile s-au transformat definitiv, că ceva nou a apărut, că ce-a fost vechi, chiar dacă era comod, plăcut sau familiar, nu va mai reveni niciodată, că timpul nu apropie cele două viziuni, ci le îndepărtează pe zi ce trece.

Ești cu gândul departe, ca de-atâtea ori, spuse Massimo în timp ce își comandă un vin alb, sec. Urma ca, după spectacol, să iasă împreună cu prietenii la o masă în cinstea stagiunii ce se deschidea, în cinstea vacanței care a trecut, oricum, când era vorba să iasă la masă, prietenii lor găseau o mie de motive, doar voie bună să existe. Pe stradă se perindau tot mai puține perechi elegante, probabil își căutau locurile prin sală, se bucurau de momentele de dinainte de spectacol, când nu mai erau sub privirile străzii,

doar ei între ei; bogații din Milano își prenotau ultimele locuri la restaurantele de clasă, unde vor petrece până spre dimineață relatând despre noile locații exotice și scumpe unde și-au petrecut concediul de peste vară.

Cred că voi pleca! spuse scurt, Lavinia. Massimo păli, știa despre ce plecare era vorba, de luni de zile aștepta clipa în care ea să vorbească despre asta. Se pregăti cu argumente pentru a o reține, cu întrebări menite s-o pună pe gânduri, avea un întreg arsenal de motive prin care s-o convingă să rămână împreună, dar în sinea lui, pitit pe undeva și alungat de câte ori apărea, exista gândul că totul e degeaba, că totul e hotărât, că nu se mai poate face nimic, că toate s-au întâmplat așa, fără ca el să fi băgat de seamă, cândva mult mai demult, că drumul se despărțea imperceptibil încă din momentul întâlnirii, că nu a reușit niciodată să suprapună în totalitate mersul lor, o fantă îngustă inițial, se adâncea intens, anunțând răscrucea.

Știam că vei pleca, se auzi Massimo răspunzând cu voce străină, venind de departe, deși ar fi vrut să spună cu totul altceva, dar gura vorbea fără el, iar durerea dinăuntru, care ar fi trebuit să se adâncească, păli brusc. Asta e, odată trebuia să vină momentul. Nu mai simți niciun pic de regret: știam că o să pleci, viața de aici nu mai este destul de vie pentru tine, parcă ai umbla printre mumii, așa te văd de-o vreme. Nu te plângi, nu vorbești despre alte lucruri, dar ceea ce există aici, a încetat să mai existe cu adevărat pentru tine.

Se ridicară amândoi de la masă îndreptându-se către Operă, spre intrarea artiștilor. Mergeau ținându-se de mână, ca doi frați care se îndreaptă spre parcul de joacă, împăcați cu ideea că lucrurile se rezolvă întotdeauna, certurile sunt doar de moment, până la urmă intervine cineva mai mare care repune toate lucrurile la locul lor, le reface pe cele stricate, cumpără jucării noi dacă nu mai pot fi reparate, sărută genunchii juliți ca să treacă durerea, iar mâine dimineață totul va fi bine. Dar amândoi știau că vremea când intervine cineva mai mare și reface ordinea a trecut, acum fiecare își face propria ordine, așa cum a reușit să învețe de la alții, din propriile greșeli sau din intuiție. Înaintând spre fântâna arteziană, Lavinia își aminti că, de când s-a întors, nu mai aude izvoarele gâlgâind în adâncul pământului, că

zgomotul acelei arteziene e mult mai puternic decât susurul tainic al vreunui izvor ascuns, că orașul e mai zgomotos, că oamenii vorbesc non-stop, că gândurile asaltează și își cer drepturile ca niște cai porniți în război, că nu-și poate liniști lăuntrul pentru a asculta ceea ce nu poate fi auzit cu o ureche neînvățată cu alte genuri de sunete.

Lavinia se opri lângă fântână, își scoase telefonul mobil din poșetă și formă numărul agenției de turism. Voia să facă o rezervare pentru un zbor la Calcutta, doar dus. Era târziu, răspunse vocea seacă a robotului, iar Lavinia își aminti, zâmbind în sinea ei, că dacă s-ar duce, Sitar o va aștepta în aeroport îmbrăcat într-unul din sariurile lui elegante, nu ar avea rost să-l anunțe pe Rahul, o să afle el de la Sitar. Dacă va merge, să nu uite să ia cu ea miniatura Pictorului, aici, în Italia, pare atât de stingheră, nu reușea deloc s-o armonizeze cu aranjamentul din casă, a așezat-o într-un hol deschis, între plantele agățătoare. Când ar fi cel mai potrivit să se întoarcă în Calcutta? Va afla ea la momentul potrivit, nu poți ști niciodată pașii îndepărtați, doar cei de fiecare zi.

Ieșim după spectacol, aprobă Lavinia, mergem la cină cu toții, așa cum era prevăzut, sigur, te gândești că sunt în blugi? Lasă, nu m-am dus să mă schimb, intrăm așa, o să fiu diferită față de toate elegantele serii, cu toaletele lor de spectacol, crede-mă, o să fiu cea mai aristocrată dintre aristocrații din Milano, măcar pentru o ultimă cină, nu crezi?, râse ea în timp ce urcau scările, simțindu-se ușoară, ca și cum toate cătușele lumii ar fi căzut de pe ea.